Türk yazarları dizisi 11

Kemal Tahir'den Fatma İrfan'a Mektuplar

Kemal Tahir'den Fatma İrfan'a Mektuplar

sander yayınları

SANDER YAYINLARI

TÜRK YAZARLARI DİZİSİ 11

KEMAL TAHİR'DEN FATMA İRFAN'A MEKTUPLAR

KEMAL TAHİR'DEN FATMA İRFAN'A MEKTUPLAR

SANDER YAYINLARI İSTANBUL

Bu kitabın Türkiye'de yayın hakkı
Sander Yayınları'na aittir.

Sander Yayınları
Halâskârgazi Caddesi 275 - 277
Osmanbey - İstanbul
Tel. 48 32 09

Dağıtım :
Kırağı Sokak 78
Osmanbey - İstanbul
Tel. 40 84 75

Kapak :
Mehmet Aksel

Sümbül Basımevi
Ebussuut Cad. No. 60/2
Sirkeci - İstanbul

İstanbul, Ekim 1979

Kemal Tahir'in 1933 - 1938 yılları arasında Fatma İrfan'a yazdığı mektuplardan oluşan bu derlemenin ünlü yazarımızın edebi gelişimine ve kendi kuşağındaki Türk aydınlarının yaşam serüvenine ışık tutacak nitelikte olduğu kanısındayız.

Kemal Tahir'in 25 yaşlarındayken el yazısıyla ve eski harflerle kaleme aldığı bu mektuplar, Fatma İrfan tarafından aslına tümüyle sadık kalınarak, ancak çok özel bazı bölümler çıkartılıp, mümkün olduğunca kronolojik bir sıraya konularak baskıya hazırlanmıştır. Asıl metinde gerek yıpranma, gerekse karalamalar nedeniyle okunamamış sözcükler (.....) olarak belirtilmiştir.

Ayrıca, mektuplarda adı geçen, özellikle edebi kişiler ve yapıtlara ilişkin kısa açıklamalar dipnot halinde verilmiştir. (F.İ.S.) olarak belirtilmiş dipnotlar Fatma İrfan'ın gerekli gördüğü açıklamalardır.

Kitabın sonunda, mektuplarda geçen ve günümüzde genç kuşakların anlamakta güçlük çekeceklerini düşündüğümüz, çoğu Osmanlıca sözcük ve deyimleri kapsayan, sayfa sırasına göre hazırlanmış bir sözlük bulunmaktadır.

«Mektuplar»ın Türk edebiyatı ve özellikle de Kemal Tahir'in yapıtları üzerine yapılacak ciddi araştırmalar için bir kaynak kitap olacağını umuyoruz.

SANDER YAYINLARI

Kemal Tahir,

Üzgünüm, beni bağışlamanı dilerim.

Yıllardır kendime sakladığım mektuplarını bugün gerçek sahiplerine, seni yetiştiren halkımıza geri veriyorum.

Öyle bir yere geldin ki, Türk düşün, yazın ve devrim tarihinde 1933'lerden başlayarak bana yazdığın bu mektuplar tarihin malı olmak gerekir.

Bu mektuplarda salt sevdamız olsaydı onları yayınlamaz, kimselere göstermezdim. Ama onlarda bugün hâlâ «kan ter içinde» yükseltilmeye savaşılan özgürlük, bağımsızlık ve kardeşlik yapısının temelindeki, yıllar yılı yıkılmış yuvaların taşlarının ve harcındaki kanlı gözyaşlarının öyküleri var.

Onlarda, yirminci yüzyılın yetiştirdiği dünya çapındaki büyük ozan Nâzım Hikmet'le, tutuklanmadan önceki ve sonraki yazarlık ve «mapusanecilik» yaşantımız ve üniversitelerde ders olarak okutulmaya değer «sanat ve toplumbilim» söyleşileri var. Ve sevgi var, sevgilerin en ölümsüzü, en güzeli, en onurlusu : emekçi halk sevgisi.

İstanbul Tutukevi'nden yazdığın 9.I.1939 tarihli mektupta :

«... sevgili karıcığım, bu yirminci mektubumuzun cevabıdır. Bunları birgün mutlaka sırasıyle neşretmeli imişiz, diyor Nâzım,»
demiştin.

O günün geldiğine inanıyorum.

Bana on iki yaşımdan başlayarak ağabey, hoca, sevgili ve eş oldun.

Yüce kişiliğin, bilgin ve sanatın önünde sonsuz hayranlık sevgi ve saygıyla eğiliyorum.

FATMA İRFAN SERHAN

8.10.1933

Kızım[1],

Sana bir rüyayı yahut da bir aşk hikâyesini yazıyorum. Ben bu rüyayı derin mânalı gözlerini unutmadığım gibi unutmayacağım.

Sen de beni düşündükçe saçma ayrılık hasreti yerine hep bu rüyayı hatırla. Çünkü biz kilometrelerden kilometrelere sevgi, sevinç, inanç bırakarak değil, bütün bu iç kuvvetlerini tamamlayarak geçiyoruz.

Sen yarın bir sürü sarı, kumral, siyah saçlı küçük başlara, kocaman çocuk bakışlı gözlerinle hocalık vazifelerini yaparken, kazanılmış yarınların mağrur biriktireceksin. Ben taşını, toprağını, suyunu, yurdun kazancı için, gücüne, kol kuvvetine râm edenlerin sırasında, aynı yarınların bize sadık renklerini seyredeceğim.

Bütün bunları sana öğretmek, seni inandırmak için yazmadım.

Biz bir ülküye bağlı ayrı yolların, vazifesini anlamış, duyguları aynı yolcularıyız.

Bir aşk hikâyesi.

İşitiyorsun ya, bütün yurt delikanlıları Yarın'dan bahsediyorlar. Sanki anlattığımız bu Yarın, gelmeyecekmiş, gelemeyecekmiş ve sanki biz son süratle ona koşmuyormuşuz gibi...

[1] Bu mektup temize çekilmeden, müsvedde halinde gönderilmiştir. Bir bölümü kurşun kalemle karalanmış yada düzeltilmiştir. Bir bölümü ise «Bir Aşk Hikâyesi» başlığı altında daktilo ile yazılmıştır. Ayrıca mektubun arkasında kardeşi Nuri Tahir'e çektiği anlaşılan bir telgrafın müsveddesi vardır (F.İ.S.).

Yarınları bugünlerin yaratacağına inanmak, onun güneşli olacağına iman etmektir. Dünden gelenler bize nasıl bu ferah günleri bıraktılarsa, biz de çok daha aydınlık bir Yarın'ın eşiğinde dinleneceğiz; yeni yetişen doğu yolcularını selâmetleyip, onlardan iyi haberler bekleyeceğiz.

Ve bu, sevgili, asırlarca böyle devam edecek, çünkü en büyük kafalar bugünün Yarın'ına ad koyamazken, gelecek Yarınlar'a biz ne diyebiliriz; ve gelecek Yarınlar bizim ak saçlarımızı ne diye okşar?

Her Yarın, delikanlıların omuzlarında taşınan bir bayraktır.

Her Yarın, delikanlıların elinde genişleyen bir engindir.

Hem, dikkat ediyor musun, Yarınlar, Allah kadar müphem kalıyor. Bir fark ile ki, biz onlardan daima iyi şeyler bekliyoruz. Biz iyi oldukça onlar da iyi olacaktır. (Hayr ü şer) Yarın'da değil, bizde ve bizimkilerdedir diyoruz, kızım.

Bu sözleri kabul ediyorsan, gel biraz da akşamdan bahsedelim.

Ben ön safın cebrî yürüyüşünde (Daha geride kalamazsın!) diye haykıran bir çok yeni Yarınlar bekliyorum.

Bu akşam Yarın erken başlamak için dinleneceğim; dinleneceğiz kızım...

***

İlk konak onuncu kilometrededir.

Mesafeleri ölçmek için kullanılan ölçüler artık değersizdir, ruhu kötürümlerce başka, içi imanlılarca başkadır diye.

Onuncu kilometre, sevgili, bazıları için ebediyyen aşılamayacak bir yalçın, bazıları için on asırda geçilecek bir Sırat, fakat bizim için on senede vardığımız birinci merhaledir.

***

Beton katarlarını geride bıraktık diye ilk konak yerimizi çam kütüklerinden yapılmış kulübelerle süslemişiz. Bu geceyi de böyle geçireceğiz, kızım. (Bir gece için büyük yor-

gunluk) diyeceğini biliyorum. Fakat yorulmak öyle bir hız alıştır ki, iç ateşimizi alevli tutar.

Kulübemizin bir kapısı, üç penceresi var. Gel bak, pencerelerin birisinden engin denizler, ötekinden uçsuz bucaksız tarlalar, üçüncüsünden yumuşak akşamlar taşıyan yalçın dağlar görünüyor. Kapının önünden toprak bir yol geçiyor, kızım. O toprak yol ki, geldiğimiz cihette ayak izimiz var... Gideceğimiz tarafta gölge bile yok...

O toprak yol ki, aşkımız kadar bizimdir.

***

Seni yolun tâ ucunda gördüm. Etekliğini deniz kokulu akşam rüzgârı savuruyordu. Güneşi bir gelincik gibi kumral başında taşıyordun ve kolunda yiyecek dolu sepetimizi...

Şarkımızı söyleye söyleye geliyordun bana...

Ben de o sıra yorgun atımı çullarken senin söylediğin şarkıyı söylüyordum.

Yanıma gelince sepeti yere bıraktın ve kasketini de üstüne... Etrafa bakmadan gözlerime baktın. Bakıştık.

saçları güneşin kırmızı gelinciği ile süslü, boyasız tırnaklı kızım benim, bana her zamanki gibi tertemiz, bembeyaz geldin.

O an dörtnallarda hayvanın yelesine meyletmekten, patikalarda ağırlık taşımaktan az eğilmiş sırtımı düzelttim, göğsümü gerdim, kollarımı bütün genişliğiyle açarak seni kucakladım. Kucaklaşıp öpüştük.

Alnımdaki sıyrıntıların, ellerimdeki berelerin sebebini sormadın.

Biliyordun ki, mini mini diken ve çivi yaraları, erkeğin için hattâ süs bile olamaz.

Biliyordum ki, yüzümü Yurt sınırlarında kazandığım bir şarapnel yarası paramparça etse, sen bana yine bugünkü gibi sevgi ve sevinçle koşacaksın.

Beygirimi okşadın. Kazma ile küreğimin yeni saplarını tebrik ettin. Yemekten sonra kapının eşiğine yanyana oturduk. Ayışığında yurttan, bayraktan, sevgiden konuştuk.

*
* *

Anayurdu ve Anayurdun senin kadar temiz akşamını içime sindire sindire şarkılarımızı dinledim ağzından. Ve sonra yarını düşünmeden uyuduk, kızım. Vazifesini bulmuş, onun nasıl başarılacağını düşünmüş ve ezberlemiş olanların derin, saf ve kuvvetlendirici uykusuyla.

*
* *

Andımızı bir daha tekrarlayalım Ete, paraya, üne bağlı, çarpık ihtirasları tanımadan, kalplerimiz, gözlerimiz, sözlerimiz bulutsuz Yurdu nasıl seviyorsak öyle sevişeceğiz.

Selâm sevgili. Gözleri akşamlara, ruhu göklere benzeyen kızım, hoşça kal.

8.10.1933
Kemal

4.12.1933

Sevgili,

Mektubundaki resmiyete gücendim. Ben her zaman senin resimlerini nazlanmana bakmadan isterdim. (Arzu edersen göndereyim) demekle bana küçük hanımlık yapıyorsun. Sana nasıl (Evet) demeli bilmem ki?...

İrfancık,

Arsızlığı yapmaktan ziyade yazmak hoşa gidiyormuş. Bunu yeni öğrendim. Tıpkı fakir olmak değil de, fakir olduğunu yazmak gibi. Ağzı tıkabasa çikolata dolu bir İrfan, herhalde mektubunun ilk satırlarındaki kaygısız, küçük mektepli kızdan daha az cana yakındır.

İşin maddi cephesine gelince; bu taraftan ayrılmamak yirminci asırda yaşayanlar için yegane muvaffakiyettir. Kaya, demir, pamuk, daha ne bileyim, hayat kadar maddi olmak lâzım.

*
* *

Bana aynı müsveddeden temize çekilmiş üç mektup gönderseydin evvelâ şaşırır, sonra mahzun olurdum. Fekat evvelâ Edirne'den, sonra Ankara'dan ve daha sonra değişmiş bir adresle tekrar Edirne'den aldığım mektuplara nasıl ayrı ayrı cevaplar vereyim istiyordun? Doğru söyleyeni Edirne Kız Muallim Mektebi'nden de kovuyorlarmış, yazık.

*
* *

(Duymadan düşündüğünü yazıyorsun) ittihamını kabul etmiyorum. Düşünmek duymaktan ayrı şeyler olmasa gerek. İkisi de karanlık, kafatasımızın, gece dolu içimizin, girintili alemlerine ait haller.

*
* *

Telefonun inceliği ile (!) insanların inceliği arasında hiç bir fark görmüyorum. Biri konuşan, diğeri konuşturan iki alet, neden başka başka olsun? Telefonun mükâlemeye kendiliğinden bir şey ilave etmemesinden mi? Hayret.

Bana kabiliyetle nezaket muadelesinin hallini de bırakıyorsun. Mütemadiyen cehaletimi yüzüme vurmakla sabrımı taşırıyorsun İrfan...

Sen pekâlâ bilirsin ki, ben bir liranın kaç bronz çeyrek ettiğini doğru dürüst asla hesaplayamam. Bir de bu kafayla senin kabiliyetini ve bendeki nezaket miktarını ölçmeğe kalkarsam, rezil olmaz mıyım?

Hakikat insanların dışarısındadır, İrfancık. İçlerinde var zannettiğimiz, iyilik, fenalık, aşk, hürmet, hattâ kin, daima müphem, daima hayal olarak kalmağa mahkûmdur. Kendi kendimizi bile ne kolay ve ne güzel aldattığımızı düşünürsen, bana hak verirsin.

***

Türk İzcilerinin selâmı öyledir, diyorsun. İnanmamak için hiç bir sebep bulamadım. Ben ömrümde asla İzci olmadım. Onlara ait merhaba usulünün nasıl olduğunu öğrenemedim. Madem ki sen bir usul teklif ediyorsun, neden kabul etmemeli?.

***

«Mürekkep lekesini Ofort temizler.» Ne şık, ne güzel ve ne hakikat gibi duran cümle. Bunu şüphesiz sen de böyle bulmuş ve üzerinde bir an bile düşünmeden yazıvermişsin sanıyorum. Halbuki mürekkep lekelerini de diğer bir çok ehemmiyetsiz lekeler gibi hiç kimse ve hiç bir şey temizleyemez.

Sözlerimizi düşün. Onlar, siyah lekeler halinde kâğıtlara bir kaç zamanlık olsun emanet edildikleri halde, ne söyleyen, ne de dinleyen tarafından asla unutulmazlar. Biz unuttuk zannederiz. Avunuruz. Halbuki bir başka söz, bir işaret, bir, nasıl anlatayım, en ehemmiyetsiz hareket onları tekrar taptaze, yepyeni içimize verir. Üzülür veya seviniriz. İşte

Ofort da mürekkebi böyle çıkarır. Ofort kullandınsa bilirsin, bu eczanın sarı bir lekesi vardır ki, işte esas odur. Bana yazıp sildiğimi, sana yazılıp silindiğini hep o sarı leke anlatır. Eh, artık insaf et, buna silinip temizlemek denir mi hiç? Yabancılar içinse, zaten aramızdaki işaret ve cümlelerin anlaşılmasına imkân olamaz. Filhakika, beşeriyet cemiyet halinde yaşar ve cemiyetin kendisine mahsus bir lisanı vardır. Fekat bu müşterek lisanlar iki anlaşmış şahıs arasında öyle hususiyetler alır ki, diğerlerinin tam anlaması kaabil olamaz.

***

Üçüncü nüshamızm yaptığı tesiri bana uzun uzun yaz. Mürettip hatalarını affederseniz, çok daha mütekâmil olduğunu kabul buyurursunuz. Hem istersen, mektubunda methini yazdığın kütüphanenize de bir nüsha göndereyim. *Geçit*'çilerin[2] hakkı ikidir. Sen de *Geçit*'çisin. Sade (Mulen Ruj) hikâyesini bilmem beğenecek misin? *Akbaba* nam mizah gazetesi sahibi Yusuf Ziya bey bizim ilk nüshamıza bakmış bakmış da, (türkü, şarkı) kelimelerinin şiirlerde çok geçtiğini görerek (Delikanlılar Mulen Ruj'a gidin, para kazanırsınız) diye bir makale neşretti.

Biz de mizaha mizahla cevap veriyoruz. Tabii kıymeti sade bu noktadandır.

Atilla'nın[3] hikâyesini nasıl buldun? Başyazımızın kuvveti yerinde mi? Şiirler nasıldırlar?

***

[2] *Geçit*'in ilk sayısı 10 Ekim 1933 tarihinde yayınlanmıştır. Birinci sayının iç kapağında «Her ayın onunda çıkar. Edebiyat ve Sanat Mecmuası» olduğu belirtilmiştir. Derginin «Sahip ve Umumi Neşriyat Müdürü: Kenan Şahabettin» dir. Yedi sayı yayınlandıktan sonra kapanmıştır. Yedinci sayı 10 Temmuz 1934 tarihini taşır. Dergide Kemal Tahir'in ve Fatma İrfan'ın (İrfan Kemal imzasıyla) şiirleri yayınlanmıştır.

[3] *Geçit* dergisi yazarlarından. Bu mektupta sözü edilen hikâye, *Geçit*'in üçüncü sayısında yayınlanan «Büyücü Dede» adlı hikâyesidir.

Yeni dostlarımızın mektuplarını beklememek yakışık aldı mı ya? Ne olurdu sanki, Fahamet hanım hemşiremiz takma kirpiklerle, eğreti saçımı hâlâ selamlayıp elimi sıkmağa cesaret edecek miydi, öğrenirdim.

Şükriye hanımla darıldığınıza iyi etmediniz. Hem İrfan, sınıf mümessilinden neden emir almağı kabul etmiyorsun kuzum? Hepimiz emir kulu değil miyiz? Bizi düşünsene.

Vildan hanım mektubuna cevap alacağı için buracıkta markasız mektubundan dolayı sadece teşekkür etmeyi münasip görüyorum.

***

Geçit'çiler selâm ederler :

1 — Şair kardeşimiz, İdris Ahmet bey[4], çok mülayim, çok uysal görünen, yere bakıp yürek yakan, fakat nuh deyip peygamber demeyen bir inatçıdır. Öylesine tehlikeli inatçıdır. Öylesine tehlikeli inatçılardan ki kızım, yavaş yavaş hemen kanacakmış, hemen uyacakmış tesirini veren (olmaz)larına bir başladı mı, koyuver yakasını. Bilmeyenler, bu haline aldanıp ısrarı ileri vardırdıkça, o tonu değişmeyen yumuşak sesiyle olmaz der :

— Bir kadehcik İdrisciğim, tek bir kadeh.

— Olmaz... (hafif bir tebessüm ilave ederek) Olmaz...

— Pekiyi bir yudum da mı?

Aynı sakin ve isyansız (olmaz), aynı sükûti (olmaz), aynı insanın sinirlerini harap eden yavaşlıkla (olmaz), sabaha kadar ısrar etsen sabaha kadar aynı netice.

Fekat çok kuvvetli bir şair, çok ince bir nâsirdir. Arka-

4 İdris Ahmet Pura (1912-1975). Şair. İlk kitabını Ziya İlhan'la (Bkz. Dipnot 5) birlikte yayınladı: *Bir Ses İki Nağme* (1931). *Güneşli Sağanaklar* (1934), *Ay Düğümleri* (1944), *Bitmeyen Mevsim* (1945) ve yine Ziya İlhan'la birlikte yayınladığı *Memleket Havası* (1946) adlı şiir kitapları vardır.

daşı Ziya İlhan[5] ile beraber *Bir Ses İki Nağme* adlı bir de mükemmel şiir kitapları vardır.

2 — Şair kardeşimiz Ziya İlhan :

Antalya Emniyet Müdüriyetinde Kısm-ı Siyasî memurlarındandır. Polis Mektebinde Eminönü Merkez Memuru efendi, Türkçe imtihanı münasebetiyle bizim şairin bir kaç numarasını kırmıştı. Fekat tesadüf bu ya... Mektepten çıktıktan sonra şairimiz Eminönü Merkezine veriliyor. Orada onu fezleke, yani zabıt, memuru yapmak istiyorlar. (Yazı yazmasını, cümle teşkilini bilmem) iddiasıyle kabul etmiyor. Yapılan bütün israrlar fayda vermiyor. (Günde sekiz saat nokta beklemek, dört saat devriye gezmek neme yetmez) diye ayak diriyor. Bu sırada büyük polis amirlerinden 2nci Şube Müdürü bey yazdığı içtimaî bir eseri Ziya İlhan'a gönderip (Lütfen bir tenkit yapınız) demez mi, ve bu haber, karakolda şâyi olup, Merkez Memuru beye kadar aksetmez mi? Böyle içtimaî eserler tenkit edebilecek bir delikanlının (Yazı yazmasını bilmem) israrı şüpheli görünüyor ve herife Polis Mektebi imtihanını hatırlatıyor. Tekrar dairede bir yazı işi teklifi, aynı red cevabı. Anadolu'ya gönderilecek 20 polis seçiliyor. Bu serkeş memuru da araya katıyorlar. İstanbul'un (2000) polisi arasından ayrılan 20 delikanlının kafilesine bizim şairi de ekliyorlar. Haydi Antalya'ya. İşte ondan böyle ayrıldık. Sana bütün karakterini artık çizdim sanırım.

3 — Yakup Sabri

Nam-ı diğer Âşık-ı Şeyda. Güzelce bir sevgiliye vurgun. Akıl başta değil. Perişan, derbeder. Fekat içimizde en yüzüne bakılır, güzel, yakışıklı odur. Çok munis, kadınlar üzerinde çok tesirli bir sesi, mükemmel bir tabiatı, çok ince bir

[5] Ziya İlhan Zaimoğlu (1912-1965). Şair. İdris Ahmet'le birlikte yayınladığı iki şiir kitabından başka (Bkz. Dipnot 4), *Portakal Bahçeleri* (1936) ve *Mevsim Yağmuru* (1964) adını taşıyan iki şiir kitabı daha vardır.

ruhu var. Şiirlerine dikkat edersen, başkalarının şahlandığı yerde onun yalvardığını duyarsın. Çok kıymetli bir şair, çok kuvvetli nesir yazan, çok can bir dost. Darülfünun'da, Hukuk Fakültesi'nde talebedir.

4 — Mahmut Atilla, malûm.

5 — Nuri Tahir[6], malûm.

6 — Kemal Faik

O kadar sessiz, o kadar kendi halinde ki, onun hakkında, hattâ hüküm vermeğe bile lüzum görmediğimi şimdi bu satırları yazarken daha iyi anlıyorum. Çok sevdiğim bir tabiatı var. Maalesef bende mevcut olmayan bir meziyet. Az söyleyip çok dinlemesi. (Otel Yatakları) ve hele (Döğen), muvaffak şiirleri arasında sayılabilir. Kendi emeğiyle hayatını kazanan, saraçlık eden bu arkadaşı hepimiz çok seviyoruz.

7 — Müdir-i mes'ul Kenan Şahabettin, nam-ı diğer (Tombul Arkadaş), nam-ı diğer (Ayı), malûm.

8 — Ertuğrul Şevket[7]

Çok eski bir arkadaşımdır. Şiirde aşağı yukarı hepimizden kuvvetlidir. Çok ince hayali, bir parça mizaha yakın, hislidir. Gazeller yazmış, kasideler kaleme almıştır. Uzun müddet gazetecilik etmiştir.

9 — Arif Nihat[8] :

En kuvvetli arkadaşlarımızdandır. Adana Lisesi edebiyat muallimidir. Kendine mahsus bir yazı yazma tarzı vardır. Nev'i şahsına mahsus bir hissettirişi vardır. Yazıları mec-

6 Kemal Tahir'in kardeşi.

7 Gazeteci, yazar.

8 Arif Nihat Asya (1904-1975). Şair, öğretmen. En çok bilinen şiir kitapları *Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor* (1946) ile *Kökler ve Dallar* (1964)'dır.

muamızın en tutulan ve en fazla nazar-ı dikkati celbeden parçalarıdır. Ben ona ağabey derim. Tavsiyeleri çok kıymetlidir. O benim ve gidişim üzerinde büyük tesirler yapmıştır. Ve Adana memleketinde mecmuamızın hem bayii hem müdafiidir.

10 — Hidayet Naci

Galatasaray, mektebi mezunu, mühendis mektebi talebesidir. Arkadaşlığımız Galatasaray Lisesi'nin iptidai sınıflarından başlar. Evvela karşı karşıya şiirler yazardık. Sonraları Türkçe tetebbuları yaptı. Görüp okuduğunuz en ciddi yazıları ona medyunuz. O, mecmuamızın ilim tarafını tek başına idare edebilecek iktidardadır. Çok uslu, çok temkinli olan bu dost *Geçit*'in, (Dümdüz) ile beraber, heyecan frenidir. Bize kalsa işi çoktan çığırından çıkarırdık.

11 — Fakih malûm[9].

12 — Dümdüz[10]

Askeri Divanıharp Reisi ve binbaşıdır. İçinde sönmeyen bir gençlik ve mücadele ateşi vardır. Bütün kanunî ve nizamî işlerimizin çeviricisidir. İçtimaî ve bilhassa hukukî yoksulluk ve dertlerimize dokunan kuvvetli yazıları vardır.

İşte *Geçit*'in bütün teşekkülü bu kadar. Fekat aldığımız mektuplardan öğrendik ki, *Geçit*'imiz Türk gençliğinin üzerinde lâzım gelen müsbet tesiri yapmıştır. Bizi o, çok dost ve çok ruhuna yakın bulmuştur. İstediğimiz ve yaratmağa çalıştığımız havayı bulduk demek. Buna bütün kalbimizle memnunuz.

Resimlerini aldım. Mektup yazmamak için fiilen yemin etmedim. Hem sen zaten iyi bilirsin İrfan, benim yemin ettiğim zaman var mı?

9 Fakih Özden. *Geçit* yazarlarından. Daha sonra CHP Konya milletvekili.

10 Dümdüz Cemil. *Geçit* yazarlarından.

Sana hiç yeminle bağlandım mı?

Mehpare hanımın mektubunu Faruğa verdim. Herhalde cevap yazmıştır. Mamafih Mehpare'nin beni senden daha iyi tahlil ettiğini kabul et. Senin arkadaşın benim arkadaşıma mektup yazarsa ve bu mektubu vasıtamla gönderirse, ben bilâkis memnun bile olurum. Emniyet telkin edebildiğim için sevinirim. Bu seferki mektubunda ümit ederim resimler kadar bol yazılar göndereceksin.

Müsamereniz hakkında düşündüklerimi seni gözden ayırmadan küçümencik yazmıştım. Bir şeyler daha ilave etmek manasız olacak. Ben zaten bu kabil müsamerelerin aleyhindeyim. Darülbedayii görüyorum da, bu bedialı isimlerden, aktör ve aktörlükten, hattâ tiyatro muharrirliğinden nefret edeceğim geliyor[11].

***

Yılbaşı tebrikleri için küçük küçük kartlar tedarik etmeği fuzuli görmekteyim. Küçük de olsa kart karttır. Halbuki hislerimizin tamamiyle körpe kalması lazımdır.

İşte unutmadan, Yeni Yılını, her yeni günün geçen günden daha neş'eli olsun diye kutluyorum. Bu neş'e tabii soytarı vé çocuk neş'esi değil. Ağır başlı muallime benzeyen ve ona yakışan neş'edir.

Vildan hanım hemşirenin Yeni Yılını da tebrik edeyim bari. Ha aklımdayken, sormadan geçemeyeceğim, ona da benim sana yaptığım gibi, soğuk soğuk ukalalık edenler, manadan uzak nasihatlar verenler var mı? Evetse, acınır doğrusu.

Fahamet hanıma da yeni senesi saadetler getirsin.

11 Kemal Tahir burada Darülbedayi (Şehir Tiyatroları) sözcüğündeki *bedayi*'den (yaratılanlar) yola çıkarak, *bedia* (eşi görülmemiş sanat yaratısı) ile Darülbedayi oyuncularından Bedia Muvahhit'i andırıştırarak bir söz oyunu yapıyor.

Posta müdürümüz (!) Mes'ude hanım yeni yılda o kadar mes'ut olsun ki, saadetinden mektuplarımı evde unutarak seni günlerce mektupsuz bıraksın.

Vildan hanım kardeşim sana dargınsa bana darılmasın. Dost elimi hanım hanımcık sıksın. Yeni yıl tebriklerimi kabul etsin.

Ah, bir de şu rejisörünüz muallime hanım elime geçseydi de konuşmak kaabil olsaydı. Kıymetli ders ve çalışma saatlerinizden müsamere için ayırdığı parçaların hesabını sorabilseydim, çok ömür olurdu.

***

Mamafih İrfan, 1933 senesini 1934 senesinden baştan başa uykusuz geçirecek bir gece ayırıyor. Uykusuz geçen gecelerin sabahları tatsız tuzsuz, berbattır. 1934 senesine elâlem yine kafası kazan gibi, ağzı zehir içinde, midesi harap, ve gayri memnun girecektir.

Noel Baba'ya baktım. Herif bana hem yabancı, hem ihtiyar göründü. Çam dallarının bebek eğlencesini kendime yakıştıramadım. Ben uyumağa gidiyorum. Gecen hayırlı olsun.

Kemal Tahir

16.1.1934

Sevgili,

Bayramınız şen olsun. Allah nice Bayramlara yetiştirsin. Bizden bol bol temenni... Sizden hanım hanımcık çalışmak.

Sizin (mes'ut) kelimenizi aynı mana ile kabul ediyorum. Gözümün önünde bizim Mes'ut geliyor da... Eh ne yaparsın, herkes böyle dörtbaşı mamur mes'ut olamaz. O, ona mahsus bir lûtf-ü ilahi. (Derdimi anlatamadım) mı yazmışım? Garip doğrusu. Halbuki ben, esasını unutarak anlaşılmamaktan şikâyet etmiştim.

Neyse kızım, madem ki anlatamamışım, kabahat benim.

Mekteple soytarılık, okuma mecburiyeti ile palyaçoluk arasında hiç bir rabıta göremiyorum. Sınıfda 30 kişi iseniz cümleniz de zıplamağa, adam eğlendirmeğe çıkmadınız ya? Elbette hanım efendi, hanım efendi seyirci kalacak kadar iyi ve doğru düşünceliler de vardır.

Tabiatı inkâr etme, bir kadının daima bir erkeğe ihtiyacı vardır. Bu fizikte de hislerde de böyledir, böyle kalacaktır. (Bir başkasının himayesine muhtaç olacağım) cümlesini yanlış söylüyorsun. Herkes bir başkasının himayesine muhtaçtır.

Araplarda bir söz var

Bir şaire birtakım şiirler göstermişler. Ve sahibinin bir kadın olduğunu da ilâve ederek fikrini sormuşlar. İşte cevabı :

— Horoz gibi ötmek isteyen her tavuğun başını kesiniz.

Bu çok geri fikre uyacak kadar köhne kafalı değilim. Lâkin erkeğe muhtaç olmadan yaşamak, ya hislerin hasta ve ters olmasından, yahut da hayatı ve onun icaplarını körü körüne inkâr etmekten doğar. Birincisi, çok feci bir hastalık, diğeri büyük bir aptallıktır. Tek himayeyi kabul etmeyen kadın, öyle bir oyuncaktır ki, benim lügâtimde karşılığını (çamur) olarak bulacaksın. Kendilerini satmak mecburiyetine kalan birtakım hemcinslerin, emin ol, sade bu ters dü-

şüncenin tesiriyle alabildiğine yuvarlanmışlardır. Kadın ne kadar geniş uçarsa uçsun, bir gün *evine avdet* mecburiyetindedir. Basit, hayalî, görgüsüz bir delikanlıya temiz bir varlık getirmek, kabul etmelidir ki, kadına en yakışan meziyettir. Çirkin dedikodular duyuluyor. Erkek kadına nazaran çok daha saftır. Fakat kadın erkeğe nazaran çok, hem pek çok ahmak.

*
* *

Yalnız başına hayata atıldığın zaman onun ne kadar sert elli olduğunu anlayacaksm.

*
* *

Şiirlerinde hata yok. Eğer onlarda hata olsaydı, şiir olmazlardı. Mesele şekilde değil; ruhtadır. Bir iki kelime, bir kaç kafiye asla ruhu değiştiremez. Sen bana onlardan fazla fazla gönder. Ben de icabına bakar, fikirlerimi vukuat halinde anlatırım. Zaten onlar hakkındaki düşüncelerimi, her nüshada yazmıyor muyum?

Sade sen bu işi ciddi tut elverir.

*
* *

Zengin olursam pek komik bir adam olurum, herhalde... Fakat şu zenginlik bahsi beni pek cezbediyor. Ah, bir zengin olabilsem.

*
* *

Camiye, yaa, hem de zorlu bir camiye gittim. Allahıma açtım ağzımı yumdum gözümü. Seni Edirne gibi gurbet diyarlarına gönderdiği için ayrı, beni İstanbul memleketinde bıraktığı için ayrı çattım. Sonra başladım yalvarmağa, suçlarımızı hep affetsin diye.

Ne rüzgar şapkamı cami avlusuna uçursun, ne de ben bir daha kalbimde bu arzuyu duyayım. Allah, İrfan, camiler de bütün azameti ve haşmeti ile hâlâ yaşıyormuş. Ben onu içimde kaybettim sanıyordum. Halbuki, o kadar çabuk buldum ki...

*
* *

Mektubunda çok samimi bir taraf var. Evlenmemi münasip görüyorsun. Ne denir? Kalbimi bana bağışladığına nasıl darılmadımsa, bu teklifi de aynı serinkanla karşılıyorum.

Bilmem ki, sana bu aşağıda yazdıklarımı bir kere daha yazdım mı? Müsveddesiz mektup yazmaktan meydana gelen bu tekrarı mazur gör de, beni dinle.

Ben alâkadar olduğum bütün dostlarımı —haydi söyleyim, sevgililerimi de— daima kalbim avuçlarında tahayyül ederim. O kadar ki, bana uzatmak, iade etmek için fırsat bekliyorlar gibi.

Hayal kırılışlarının ne olduğunu ben pekâlâ bilirim. Ömrüm bunlarla doludur. Sokakta giderken her köşe dönüşümde, sevgilimi gürbüz bir delikanlının kolunda mes'ut ve neş'eli göreceğimi düşünürüm. Bu, kalbimle aramızda küçücük bir mukavelenamedir. O ne kadar başıboş olursa olsun, mukavelenameden harice çıkamaz. Ben hep hatırlatırım, o hep hatırlar ki, bir gün bu muhakkak böyle olacaktır.

Eh kızım, boş bırakılmamış tarafların, kolay kolay kırılmayacağına olsun inan. Sevgilime ve hislerine çok itimat edersem, mukadder akibetlere ihanet adı takarım. Halbuki bence onlar asıl hakikate avdettirler. Tabii olanla gayri tabii olan birleşemez. Birleşse bile bu bir zaman meselesidir. Günler, haftalar, aylar, istemeye istemeye aklımızı başımıza getirir, bir gün bakarız ki, yanyana iken en kaabil olduğu kadar uzaklaşmışız. İşte bu düşüncelerime güvenerek tecellilerden korkmuyorum. En imanlı tarafım buradadır. Hem zaten çok malûm neticeler, ne kadar sarsıcı olursa olsun, daha çabuk ve daha sarsıntısız atlatılır. Sevgilimi başkasının kolunda görsem gözlerimi kırpmadan, gülüşlerimi susturmadan, omuz silker geçerim. İntikam almak, yaltaklanmak, bilhassa yalvarmak, beceremediğim şeylere dahildir. Beni unutanı ben de unuturum.

Ne dersin İrfan, daima böyle düşünen (Kemalin) zannetme ki, iade edilmiş bir kalbin, yersiz yapılmış bir teklifin

zavallılığı ve boyun bükülüğü karşısında teessür duyacaktır.

Yarının muallimi, ruhiyat müderrisi olacak bir hanım kız bana daha çok merbut yaşayabilir miydi? Seni, bazı tarafların müstesna, gitgide daha derlitoplu görüyorum. Evvelce de çok çok söylediğim gibi bir gün gelecekti, bana ayırdığın bir kaç tatile acıyacak, bana verdiğin saatlerin hesabını kendi kendinden bütün bir kinle soracaktın. İşte bu gün yaklaşıyor, kızım. Haydi daha çabuk ol.

*
* *

Ben evlenmeği asla istirahat etmek manasına almıyorum. Ruhu, kalbi, hisleri susmuş, uyuşmuş bir insanın hatta evlenmeye bile hakkı yoktur diyorum. (Yaş kemalini buldu, ev bark sahibi olalım) kaydından nefret ederim. (Ununu eleyip eleği duvara asmak) yarım ölmek demektir. Birleşecek iki insanın birisi, nasıl olur da, yorgunluk çıkarmağı düşünür. Aşılacak yollarda bu sakatlığın geride bırakan tesiri nasıl inkâr edilir?

Mücadele kabiliyetini yarı yarıya ziyan etmiş bir delikanlı, kendisine şerik aramak selahiyetini de bu arada tüketmiş demektir. Bu noktada fikirlerimiz taban tabana zıttır ve sana böyle tevekkül dolu fikirleri hiç de münasip görmüyorum.

*
* *

Ben zaten en cüretsiz tarafımın neresi olduğunu bilirdim. Bunu tekrar hatırlatmağa ne lüzum vardı? Hayatımı bir başkasının hayatına birleştirmeğe hakkım yok. Bunu pekâlâ anlıyorum. Yoksul, fakir bir ömür sürmek mecburiyetinde kalanların da kendilerine göre — küçük de olsa — izzet-i nefisleri vardır. Sakın unutma.

Yarın bana belki (Niçin yapayalnızsın?) diye soranlar bulunacak, ben de belki onlara münasip yalanlarla cevap vereceğim. Lâkin insanlar mukadderi değiştiremezler. Bu da bir kader meselesidir. Mütemadiyen inkâr etmek de bir ne-

vi mağlubiyettir. Menfi adam her zaman yırtıcı olan değil, belki her zaman kendisini daha zayıf görendir.

Uzun yıllar yaşarsam, tek başıma yürüyeceğim. Arsızlığı sevemedim. Minnet altında kalmak ağır bir yüktür. Ne biri, ne öteki. Küçücük İrfan hanım kendi kendini yemek selâhiyetini hak ediyor da onun ferah ferah ağabeysi olan Kemal Tahir'de bu cür'et noksan mı?

İrfancık, çok yanlış bir adım attın. Hemen geriye dön. Bu bahis bende çok daha uzayacak gibi. Halbuki ne kadar da ehemmiyetsiz. Sana gözgöze bir teklif yapmadım. Eğer sen bende böyle bir vaadin var sanıyorsan, bu zannını daha fazla uzatmamak için hemen sözünü iade ediyorum. İki veya üç sene bekleyemeyeceğim için değil, iki veya üç sene sonra gülünç olmamak içindir.

(Alay etmeği çok sever Kemal) derler. Ağlamağı ve ağlatmayı sevmediğim içindir. Öyle acılar vardır ki, ben gözlerim yaşaracak korkusuyla karşılarında kahkaha atarım. Fekat yüzüme gülmelerine tahammülüm yok. Çok denedim. Açlık, sefalet ve bunlara benzer bir çok şeyler beni gülünç olmak korkusu kadar sarsmıyor. Senin yoluna dikilmek de bu neticeyi verir. Dostça çekiliyorum. İnsanlar sade evlenince (daha iyi) dost olmazlar. Eğer anlaşmışlarsa, bir bekârla bir evli hayatın imkânları nisbetinde, karşı karşıya veya uzaktan uzağa dost kalırlar. Mini mini yazı oyunlarından çabuk bıkılır. Tecrübesi bedava. Rica ederim, bana karşı tekrar etmemeni istediğim cümlelerin içinde son mektubunun son kısımları da bulunsun.

Ben haddimi bilirim cici kızım, hem de âlâsıyle bilirim.

***

*Geçit*çi dostlarımız hakkında gösterdiğiniz alâkaya teşekkür ederim. Hepsi de çok mütehassis oldular. Sâde birisi —Kemal Tahir— soruyor :

— Neden daima herkesi methediyorsunuz? En kolayı budur diye mi?

***

Mektubum dişsiz bir koca herifin ağzına döndü. Az kaldı nota yazacaktım. Kafam darmadağın... İşlerim alabildiğine kötü gidiyor. Mecmuamızı istediğimiz gibi dolgun çıkartamıyoruz. Hem ekmek parası için çalışmak, hem de böyle bir hareket yapmak öyle güçmüş ki... Bilhassa boğaz için kafa ihmal etmek beni hırçınlaştırıyor.

***

Sana resimlerimizi gönderiyorum. Beni iyi tanıdığın için — yazı oyunları gibi — fotoğraf cilvelerine de kapılmazsın. Dostlarımıza bizi daha yakın takdim et. Gösteriştен hazzetmediğimi unutma. Sol elimi koyacak yer bulamadığım için meydanda bıraktım. Elli kuruşluk bir yüzükle kıymet fazlalaştırmaya çalışan züppelerden olmadığımı anlat. Atilla da kaabil olduğu kadar munistir. Yumruk sıkmasını fotoğrafçının acele etmemesini protesto makamına mânâlandırmız.

Bir de Büyük Adam'ın fotoğrafını gönderiyorum. Kolay yenilmemek isteyenler bu yaratıcıya sık sık bakmalıdırlar. Biz Mustafa Kemal'in bu resminden birer tane ceplerimizde taşıyoruz. Seni de mahrum etmek istemedim.

***

Postacımız Mes'ude hanım, hoşlanılmayacak kadar santimantal düşünceler sahibi. Bu kadar derin düşünmeğe nasıl oluyor da vakit buluyor, hayret. Hayatta epey sıkıntı çekmeğe namzet olan Mes'ude hanım hemşiremize hürmetle selâm ederiz. Bizi gönülden çıkarmasın. Kabahat geç yazandadır.

İsmail Sefa bey karındaşımız[12], mektubuma bir derkenar lütfettiler. Sakın cahillik edip *Albüm* mecmuasını duyup

[12] İsmail Sefa Esgin (1906-). Şair. Bilinen şiir kitapları: *Zindan* (1932), *Damlalar* (1934), *Papatya Falı* (1948) ve *Dünya Senfonisi* (1955).

okumadık deme. Bu risale için de bir kaç kelime-i takdiriye yazıyor. Ne meraklı çocuk olduğunu bilirsin.

Beşinci nüshamızın bütün komikliği şurdadır

Nurullah Ata Bey[13], bu nüshamızın küçük mizahına içerlemiş. Fırsat bulup gönderebilirsem okursun. *Milliyet* gazetesinde kocaman bir tenkidi neşrolundu. *Haber* gazetesi bizi müdafaa ediyor. Beşinci *Geçit*'te «Kemal Tahir Nurullah Ata'ya karşı» komedyası vardır. Yani, kurbağa ile öküz hikâyesi.

Selâm cici İrfan. Daha neş'eli, daha açık sözlü olamaz mısın gelecek mektubunda?

Kemal Tahir

Ekler :

Edebiyat hocanız Cavide hanıma bir *Vakit* gazetesi gönderdim. Gençlik sahifesinde umumunuzun resmi var. İsimleri edepsiz herifler benden habersiz yazdılar. Bilmem memnun olacak mısınız? İşbu sayfayı da fakire bıraktılar. Gayri ceridelerin nasıl matahlar olduğunu hesaplayın.

K. T.

Kardeşim İrfan, Kemal'in mektubunda yazdığı *Albüm* ismindeki mecmuayı ben iki arkadaşımla çıkarıyorum. Devamlı olarak takip edin. Mektepli hanım ve efendilere bayi ücretiyle, yani üç aylığı 35 kuruşa, abone yapıyoruz. On beş günde bir çıkıyor. Üçüncü nüsha ile beraber bir ve ikiyi de göndereceğim. İlk nüshayı edebiyat hocanıza göndermiştim. Sana iyi günler diler, siyah ve çağla bakışlı hanım kardeşlerime de duygularımı sunarım.

İsmail Sefa

Nurullah Ataç (1898-1957). Yazar, eleştirmen.

16.3.1934

Canım Sevgilim,

Vallahi ihmal değil bu, hastalık. Bu benim yazamamak hastalığım. Sana kısa mektup göndermeğe gönlüm razı olmuyor. Uzununu da bir türlü fırsat bulup hazırlayamıyorum. Bazan boş kaldığım akşamlar, tenhâ bir kahveye gidiyorum. Birçok sayfalar dolduruyorum. Temize çekmek için hazırlıyorum, fekat ertesi gün bir de bakıyorum ki, hislerim, hattâ düşüncelerim dün akşamkilere hiç benzemiyor. Bazen kapkaranlık, bazan sulu bir Rum çocuğu kadar kötü neş'eli olmuşlar. Yırtıp atıyorum. Kendi kendime yarın yazarım diyorum. Bu yarın hiç bir vakit tam zamanında gelmiyor. Sen neyse İrfan beni bilirsin. Ya, diğer dostlarım ne söylemezler. Utanıyorum kendimden. Utandıkça affettirmek için yeni ve iyi şeyler, kuvvetli mazeretler bulayım diyorum. Kazan gibi bir kafada bu yeni, iyi, kuvvetli şeyler ne gezer? Beni bile tatmin etmeyen satırlar karşısında Mopasan'ın[1] deli aczine düşüyorum. Dünyanın belki en kuvvetli hikâyecisi olan Mopasan kalemini hızla masasına vurarak ve (Yazamıyorum, yazamıyorum) diye haykırarak çıldırmıştı.

Bende ne bu san'at aşkı var, ne de bu kadar doymayacak bir hissediş.

Fekat öyle berbat yazıyorum ki, temin ederim seni, mahçubum.

Sana *Geçit*'in iki son nüshasını gönderiyorum. Evvelâ, senin yazıların yok içinde...' Ayıp değil mi? *Geçit*'çiler, böyle böyle kendilerinden fedakârlık mı edecekler? Saniyen onlarda beni de bulamayacaksın. Üç aydanberi, iki şiir müsveddesine mahpus yaşıyorum. Onları sanki bir kıymetmişler gibi atamıyorum. Ve tamamlayamıyorum da en kötüsü. Hep

Guy de Maupassant (1850-1893). Fransız yazarı.

birkaç kıt'anın ortasında bocalıyorum. Bütün bir dostluk ve ilerleyiş ümidiyle sarıldığımız *Geçit*'e Kemal Tahir defterinden eski ve fena metalar verebiliyor. Kafamdaki ve içimdeki bu hercümerci, bu anarşiyi bilmem anlatabildim mi?

En fenası kimseye dert anlatamıyorum da... En yakın dostum — Atilla — bu ruhi yıkıntının tedavisiyle meşguldür. Çok üzülüyor. Tesadüf elime birkaç yeni kitap geçirdi. «Hayat-ı Mukaddes» kitaplardan alınmış iki üç kitap. Amerikalı bir muharrirenin yazdığı ve bir küçük hanımın tercüme ettiği *Küçük Kadınlar*[15], Andre Jid'in[16] *Dar Kapı* adlı eseri, bir de *Hastahane Hayatı* ismindeki kitap. Bu üçünü birbiri ardınca okudum. Üzerimde hiç istemediğim, çok menfi bir tesir yaptılar. Yırtıcılığım yumuşar gibi oldu. Hayat, kaderi, hayır ve şerri ile gaipten gelen bir muamma gibi — ama korkunç değil, meskenete götüren mütevekkil bir muamma — halli müşkül bir şekil aldı.

Ben ki, (Her istifhamın bende haphazır bir cevabı vardır) derdim, üşeniyorum, hattâ bu cümleyi tekrarlamağa. Kardeşime karşı lâkaydım. Seni ihmal ediyorum. Bir satır yazamıyorum. Yavaş yavaş, mini mini, ölüyorum.

Bu demek mi bütün bunlar İrfan?

***

Hissediyorsun ya, asabım ne kadar bozuk. Çok iyi uyuyorum. Çok tabii geziyorum. Çok az okuyorum. Hemen hiç yazmıyorum. Mecmuamızda insanı allak bullak edecek münakaşalar yok. Fekat inan bana çok yorgunum.

Yepyeni, taptaze bir hareket bekliyorum kendimden, şimdiye kadarkinden çok büyük, çok manâlı bir hareket, bir silkinme, bir, nasıl diyeyim, bir anlatılamamazlık.

15 Louisa M. Alcott'un romanı. Kemal Tahir'in burada sözünü ettiği çevirisi Belkis Sami tarafından yapılmıştır (1931).
16 André Gide (1869-1951). Fransız yazar ve düşünürü.

Birçok yeni ahbaplar tanıdım. Şair Cahit Sıtkı[17], Şair Şevket Hıfzı[18], Şair Ercüment Behzat[19], muharrirlerden Elif Naci, Demircioğlu Yusuf Ziya[20], hattâ büyük düşmanımız Nurullah Ata'yı bile. Hele bunlar, hele bu sonuncusu.

Sana nasıl anlatmalı bu herifi bilmem ki? İşte küçük bir fıkrası

Kahvede oturuyordu. Gördü, işaret etti. Bizim İdris Ahmet

— Aman gidelim Kemal. Şuna beni takdim et.

Diye sıkıştırdı. Bir delikanlı ile karşı karşıya idiler. İçeriye daldık. Bendeniz paltomu çıkarıp daha selâmı çakmadan Üstat atıldı

— Tahir (o bana daima böyle söylüyor, bunda küçük bir hakaret seziyor, seviniyor, eski hicivleri düşünerek) Tahir, dedi, *Bütün*'ü beğendin mi?

Bütün, ilk nüshası geçen ay çıkan bir fikir mecmuasıdır. Cevap verdim

—Berbat. Kötü...

Sevindi. Ellerini birbirine sürttü ve karşısında oturanı işaret ederek haykırdı

— Takdim ederim *Bütün* muharrirlerinden .....Bey.

Öyle mahcup oldum ki, sorma. Nurullah Ata intikam alıyordu.

— Pardon.. Affedersiniz beyim, diye kekeledim. Bitirilmemiş samimi bir tenkit başlangıcına kızmazsınız ya?

Delikanlı benden daha fena vaziyette, kıpkırmızı cevap verdi

17 Cahit Sıtkı Tarancı (1910-1956). Şair.

18 Şevket Rado (1913-). Şair, gazeteci.

19 Ercüment Behzat Lav (1903-). Şair, aktör.

20 Demircioğlu Yusuf Ziya (1897-1976). İlk folklor yazarlarımızdan. Bellibaşlı yapıtları *Halk Edebiyatı Antolojisi* (1933), *Boş Beşik ve Akkuş* (roman, 1932), *Yörükler ve Köylüler* (hikâyeler, 1934), *Anadolu Köylülerinin Türküleri* (derleme, 1939).

— Hayır efendim, şey, ben zaten *Bütün*'cülerden değilim. Orada yazım bulundu. Devam edip etmeyeceğim şüphelidir.

Oturduk ama, ben bilirim çektiğimi. Rezil oldum.

***

Sana mektup yazmak azmiyle bugün saat tam sekiz buçukta yazıhaneye geldim. «Pazar günü iş olmaz, patronlar geç gelir» diye düşünmüştüm. Tam dokuzbuçuğa kadar bir kahve bir cıgara içeyim, bir iki müşteriye dert anlatayım ve arada yazımın insicamını kaybetmeyeyim diye uğraşırken bizimkiler göründüler.

Şu yukardaki bahis arası yıldızları koyduğum zaman artık bir tek satır daha yazmağa imkân kalmadı. Şapkayı kapıp sokağa fırladım. Yemekten sonra 3-4 saat el yazısı yazmak ve sonra sevgiliye mektuplar.

Bir de neden eskisi gibi cân-ı gönlüden âşık, Leyla ile Mecnun makulesi serseriler yetişmez derler. İmkânı mı var a İrfancık?

Mecnun efendi bir sevmiş ve sever sevmez almış başını ver elini dağ bayır demiş, yola düşmüş, kâh şarkı söyler, kâh nâra atar ve kâh gözyaşı akıtırmış. Aklı fikri sevgilide, gayriyi düşünmezse, sevgili de aklından tabii çıkmıyor. Nasıl çıksın kafa başka meselelere çevrilmiyor, gözler (hayal-i yar) kaybolacak korkusuyla sımsıkı kapalı, akıl hayme-i Leyla'da çivili, kulak ayak sesine kirişte.

Bu heyette bir adam (Kays) iken (Mecnun) olmayacak da, sabahtan akşama kadar, yemek yemesini unutup ellere uşaklık eden — unutmadın ya — Kemal Tahir mi olacak?

***

Mektubunu önüme çektim. Yine hezeyan etmişsin. Kadın yirminci asırda bile saçı uzun aklı kısa, eksik etek, kaşık düşmanıdır. Zamanımızda kadıncağızların en büyük düşmanı da çok bilmiş olmalarıdır. Eh kızım, çok bilen çok yanılır. Hele kadın olursa.

İnsanların kendilerine itimatları olmalı. Bu fena değildir. Fakat bu itimat ne kadar fazla olursa o kadar tehlikelidir. Para gibi.

***

Hele izzet-i nefis kadına hiç yakışmaz. Hoş izzet-i nefissiz bir kadın da pek bayağı, hatta iğrenç bir mahlûktur. Fekat erkeğine karşı nefis izzeti vakitli vakitsiz şahlanan kadın aile birliğinin en az güvenilir tarafıdır.

Kadınlar sevilmek için yaratılmışlardır. Küçücük kuzuları boynuzlu koçlardan daha çok severiz. Boynuz kadının fena kullanılan izzet-i nefsidir.

Misali affet.

***

Bu mektuba başlayalı iki gün olmuş. İki gündenberi sâde üç sahife saçma. İşte canım, bu kadar, yavaş yavaş ölüyorum. Sana şikâyetlerim var. Bana yazmıyorsun diye. Edebiyattan, şiirden vazgeçtim. Biraz teselli, birkaç samimi cümle yeterdi.

Etrafında alabildiğine samimiyet bulan Kemal Tahir'in bugünlerde galiba sana da ihtiyacı olmalı. Bana yaz, sevgili, bana uzun uzun, bana sahifelerce yaz. Cevap vermek külfetinin — kelimeyi affet — içimdeki ağırlığını unutmasam da, beni yine teselli edebilirsin sanıyorum.

Fırtınalar başlıyor. Hava bozuldu. Yüreğimde yumuşayan arzular, komikleşen ümitler buluyorum. Sana bunları birer birer en küçük teferruatına kadar anlatmağı ne kadar isterdim. Günler kumlara su damlaları gibi düşüyor. Kısa bir nem, sonrası yok. Yeni bir damla, bir başka nem. Bütün hatıraları, zevkleri (!) eğlence ve meşakkatleriyle onları nereye gönderiyorum bilmem. Fakat hiç birisini tekrar yaşamak arzusuna düşmüyor, hiç birini yeniden hatırlamak istemiyorum. Uyuşuk, katı ve buz gibi bir iç. O kadar uyuşuk ve buz gibi ki, bu satırların hakiki mi, yoksa yalan mı olduğunu ölçemiyor bile.

Halbuki eskiden böyle miydim? Birçoklarının yanlış ve hatalı olduklarını sonradan öğrendiğim kanaatlerim ve her şeye sert bir ad takışım vardı. Apaçık konuşur, kafamı gizli bırakmamak için çırpınırdım.

***

Bugün Bayramın dördü. Yukardaki bahse (çırpınırdım) kelimesini bugün yazıyorum. Halbuki o bahse başladığımdan beri tam bir hafta geçti. Çok acı duydum bu son kelimeyi yazarken İrfan. Seni temin ederim hiç bir hareket bu kadar müşkül olmamıştır benim için.

Öyle ya, sana anlatacak zaaflarımı kendime saklamalı imişim meğer ve meğer gelen destelerle mektup ve tebrikler arasında senden bir küçük hatırlayış bulamayacakmışım.

***

Bayramın iyi geçsin — iyi de geçmiştir ya — bu sefil bir temenni.

Hoşça kal kızım.

30.3.1934
Kemal Tahir

7.6.1934

İrfan!

Mektubunu dün aldım. Ertesi gün cevap yazıyorum. Anla artık tez canlılığımı. Bir de bana ihmalci diye taan edersin.

— Haşa huzurunuzdan — münasebetsizliği gündeliğe kullanmağa başladın. Şımarıklığı, taze bir teğmenin yeni ceketi gibi sımsıkı giyinmiş kuşanmışsın. Mektubunu okurken tüylerim diken diken oldu. O ne beddualar öyle. Eskiden bir söz vardı : Karımın düşündüğü başa, anamın düşündüğü dağa taşa, derlerdi. Yani ya, adamın karısı, eve geç kaldıysa, aceba hangi eğlentide, aceba hangi hatunla beraber diye yorar, valde hanım ise : muhakkak tramvay çiğnemiştir, görmüş gibi biliyorum bir kazaya uğramıştır, diye hafakanlar getirirmiş. Sen büsbütün aksine konuşuyorsun. Hiç bir kere tefekkür edip : Bu çocuk bunca zamandır neye parasızlıktan dem vurmuyor? Acep bu oğlana, tayyare piyangosundan akçe mi isabet etti, diye düşündün mü? Ne gezer! Hanım cümle kaza ve belayı peşpeşe sıralamış, askerlik, evlenmek, hele hele çocuk babası olma felâketlerini içi sızlamadan sayıp döküyor.

Aşkolsun sana, İrfan. Doğrusu gelirayak bu yaptığın ile öğünebilirsin.

Beş param kalmadı yavrum. Senin anlayacağın meteliğe kurşun değil, 28'lik gülle atar oldum.

Elbisem parçalandı. Kunduralar delik deşik. Şapka dersen, kahvelerde ve diğer umumi yerlerde, için rahat, arkana as, kapı yanına bırak. Çünkü elalem keçe külâhın şapka olup olmadığında müteredid. İnsan içine çıkacak yüz kalmadı.

Yazıhaneye karşı ayıp olmasa, duasını ettirip — hiç ol-

mazsa — Balbo[21] sakalı bırakacağım. Bu kadar dert bana yetmezmiş gibi senin falcılığın içimi büsbütün kararttı.

Herkesin gelip şöyle tatilden kâm alacağı bir sırada bizim hanımkızımız Edirne'ye mıhlandı. Bana (Hakikat) ile (Hürriyet) felsefesi yapmağa girişti. Emil Zola efendinin Hakikat'ı kendisinin olsun; bana zinhar gerekmez. Fakire kendi hakikatı yetip artıyor bile.

Senin sınırlanmış hürriyetin ise bana vız gelir. Ben bu işte bir — Allah belâsını versin — müsamere kokusu hissediyorum. Bu koku, seni temin ederim, yanık kokusu gibi bir şey. Hani bez kokar da ötemizi berimizi yoklarız, rahatsız olur, telâşlanırız. İşte öyle bir hal.

Sana vaktiyle söyledim. Dilimde tüy bitti. 80'lik ihtiyar kafası gibi zavallı, kıpkırmızı, yaramaz dilim cascavlak kaldı. Temsillere girme, karışma dedik, kavga gürültü ettik. Dinletemedik. Yaptığını beğendin mi? Evetse, on gün daha eski Osmanlı başkentinde, kütüphane denilen o koca odada çile doldur.

Fekat bu arada benim ne günahım vardı, keşfedemedim. Onu da bulmağa çalış.

Koca mektupta, derslere, imtihanlara, sınıf geçmeğe, sınıfta kalmağa dair tek söz yok. Bu derece alâkadarlığa bayıldım. Eğer (Acele yazdım, mektubum belki saçma oldu) cümlesini de yazmasaydın, ben yine bunun böyle olduğunu anlayıverecektim. Ferasetimden değil, mektubunun derbederliğinden.

Hesna hanım hemşiremiz geleli ay oluyor. Mualla hanım kızımızı görmek nasip olmadı. Mektubu Rüknettin'e bırakıp sırra kadem basmış. Bunu da hoş görmedim. Adam eniştesini bekleyip, in mi, cin mi olduğunu bir kere görüp anlamaz mı?

[21] İtalo Balbo (1896-1940). İtalyan Hava Mareşalı ve siyaset adamı. 1934'te ilk kez Avrupa-Güney Amerika uçuşunu gerçekleştirmiştir.

Bize bir acı kahve kazandırdı ama, kız kısmının meraksız olanına hiç rastlamadığımızdan hayrette kaldık.

Meriç nehri Edirne'ye yakın geçermiş. Ne çeşit akarsu olduğunu bir kere bile yazmadın. İçinde kayık yüzer mi, balık var mı? Köprüsü kaç arşın? İnsan bunlardan malûmat verir. Daha sonra (Ben o tarafa geliyorum Kemal, sana buradan ne getireyim) diye sorar. Yarım elma gönül alma.

Atilla'ya pertav (yani hücum) ediyorsun. Bil ki günahını alıyorsun. Biz senin ona yazdığın mektubu almadık bile. Matbaalara başvurduk. Sorduk soruşturduk. Yok da yok. Mektubun kayboldu. Yoksa Atilla oğlan hani cevapsız komaz, çırpıştırırdı. Bu yakınlarda o da dertli. Onun da burnundan düşen bin parça. Yanına salavatla yaklaşanın alnını karışlarım.

Rüknü efendi oğlumuza gelince, hazret, yeni küçük bir misafir bekliyor. Olombiça[22] biraz şişmanladı (!)

Fakat ben bu hale hayranım doğrusu. Bizde misafir umduğunu değil, bulduğunu yer. Küçücük mini mini bir dost gelecek diye, insan bu kadar âdet ve ahlâk değiştirir mi? Evin içinden beşik gıcırtısı, çocuk viyaklaması kesilmeyecek diye Rüknü'lere gitmeyi seyrekleştirdim. N'olur n'olmaz, ayağım alışmasın, iyi değildir.

Kenan efendi refika-i muhteremeleriyle al takke ver külâh oldular. Evleneli üç ay olmadan foya meydana çıktı. Kedi ile köpek, çaylak ile tavuk gibi düşman oldular birbirlerine. Hallerine ağlar mısın, güler misin? Mirim evliliğin felâketlerinden öyle yanık dem vuruyor ki, müslüman olup acımamak elden gelmiyor.

Bu yakınlarda mahkemelik olacaklara benziyor işleri.

Eh, onları da mahkeme koridorlarında bağırıp çağırırken seyredip ibret alacağız. Adam sen de, her şey olacağına

22 Kemal Tahir'in birlikte avukat kâtipliği yaptığı arkadaşı Rüknettin'in (Rüknü) eşi.

öyle kolay varıyor ki, insanların bu arada esamileri bile okunmuyor.

⁂

Seni beklemekten bir tuhaf oldum. Halbuki aylarca nasıl sakin ve munis beklemiştim. Günler kısaldıkça, beklemek üzüntülü oluyor. Sen de — maşallah — üstüne tuz biber ektin. Yaptığın marifetle gözlerimizi olsun yollarda komadın. Senden zaten böyle sürprizler hep beklenir.

⁂

İrfan gel artık, sana hasretim var.

⁂

Manzumeler ilhamlarını küçük şairlerin de avuçlarında saklayamıyorlar. Büyük şair olamadık gitti. Sana son yazdığım müsveddeyi gönderiyorum. Üç dört ayda peyda olan bu zavallıcığa lütfen merhametle karışık bir müsamaha göster.

BEKLEMEK

Gece bir köprü gibi taşıyor gürültüyü
Duyuluyor uzaktan yine ayak sesleri
Kapıyor enginlere içimdeki örtüyü
Bir yılan gibi sine sine ayak sesleri

⁂

Beklemek, bakışların gibi, kızım serindir
Beklemek, ölüm değil, temiz ümitlerindir
Beklemek —karanlıkta— korku kadar derindir
Ve düşüyor işte bu ine ayak sesleri

⁂

(Burada tam iki kocaman satır olacak)
Mesut olacak diye birtakım bekleyenler
Ruhumu sürüklüyor yine ayak sesleri

Çabuk gel İrfan. Vildan'a, Fahamet'e, Mesude'ye selâmlar.

Dostlarımız selâm ediyorlar. Nuri Tahir Trabzon'a gitti. Şah-ı Acem gelecekmiş.

Ben Yolunu beklemekten gözlerimiz karardı.

Nerde kaldın ağa?

Diyorum. Sen sakın

Yağmur duası vardı,

Diye cevap verme, gücenirim. Selâm cici.

Kemal

Az kaldı Tahirliğimi unutuyordum.

Tahir

İrfan hanım. Kemal'in nazar-ı dikkatini çekmesin diye satır aralarına yazmağa karar verdim. Yazıhaneye gönderdiğin Mualla hanım için Kemalcik yandı tutuştu. Böyle işler iyi olmasa gerek. İlk geceyi Cumhuriyet bahçesinde aşık maşuk misillû kucak kucağa Kasımpaşa'nın güzelliğinden bahsederek geçirdiler. Selâm. Rüknü.

İrfan,

Mektubu yazıp zarflamak için çekmeceye koymuştum. Rüknü efendi hemen icabına bakmış. Mualla hanımla benim günahımıza girdi. Yörük Karadayı camiye gitmiş. Hoca vaaz ediyormuş Ey müslümanlar günah işlerseniz Sırat Köprüsü kıldan ince, kılınçtan keskindir, demiş. Karadayı dayanamamış sormuş

— Yahu hocam, etrafında parmaklık var mı bunun?

— Yok.

— Öyleyse Karadayı'nı dibinde say, demiş. Onun gibi Rüknü efendi de zaten günaha boyuyla beraber dalmış, vız geliyor, ne yaparsın?

K. T.

18. 9. 1934

İrfan,

Bana (oku) diye verdiğin romanlardan birisini —*Kül Kedisi Evlendi*'yi[23]— daha bugün bitirdim. Aramızdaki mukavelenin bilmem kaçıncı maddesi mucibince sana ihtisaslarımı yazıyorum

Bu roman Selami İzzet Bey'in fena olsun diye inadına özenerek yazdığı bir eserdir. Vak'a zaten bütün Fransız romanları gibi berbat şerait içinde sürekleniyor. Şahıslar züppeliğin şaheserleri. Selami'nin adaptesi ise kötü mü kötü.

Ben senin edebi zevkine daima hürmet ederim. Bu tatil dikkat ediyorum, ne kadar mânâsızlık varsa hatmediyorsun. *Küçük Kadınlar, Sevgili Düşman* tabii müstesna.

İşte yavaş yavaş kalkan bir perde gibi bizi heyecana düşüren İngiliz ve bilhassa Amerikan edebiyatı karşısında duyduğum hürmet.

Ben terbiyenin bir ilim olacağına inanmıyorum. Her insan yerine göre terbiyeli, yerine göre alabildiğine terbiyesizdir. Bâhusus, terbiye telâkkilerinin içtimaî sınıflar ve seciyeler üzerindeki tesiri de düşünülürse, insanların kendilerine göre birer terbiyesi olmalı, sözüyle iktifa etmek icap eder. Halbuki Amerikan edebiyatının son okuduğumuz iki kitabında ideal aile, çocuk terbiyesinin, yurt ve ocak sevgisinin bütün şirinliği ile tebarüz ettiğini görmüştük.

Kül Kedisi'ni hiç beğenmedim. Bu kadınlı erkekli sürü arasında benim aradığım insanlara benzer yok. Sen şimdi diyeceksin ki : Senin aradığın insanlar —neden düşünmüyorsun?— yeni Amerikan filmlerinin züppe tipleridir. Bunlar hayata kaabil olduğu kadar yabancı kalmışlardır. Ve seni hayattan bu aykırılıkları cezbediyor.

Haklısın belki, fekat biraz da beni dinle :

Evvela samimiyet bu şekilde nümayişle izhar edilemez.

23 Selami İzzet'in (Sedes) romanı.

Onun yumuşaklığa —hattâ, iddia edebilirim— basit bir durgunluğa şiddetle ihtiyacı vardır. Ben gece yarısı Tepebaşı'nda karşılaşan genç mektepli kızların birbirlerine doğru koşarak aşinalık etmelerinin aleyhindeyim. Sen bana belki soğuk diyeceksin —diyorsun da— halbuki, bir kaldırımdan bir kaldırıma koşu yaparak el sıkmak tabiatımın haricindedir.

Ben de Kül Kedisi kadar, hattâ ondan daha fazla düşkünüm dostlarıma. Öylesine düşkünüm ki, bunu benim bir kusurum olarak sayanlar da bulunuyor.

Fekat bu sevgime bir zerre bile câliyet ve nümayiş karıştırmadım. Ve karıştırmağa da lüzum görmedim. Şatafatlı sözler, şatafatlı kostümler ve şatafatlı kral ve paşa saraylarıyla beraber, maziye intikal ettirilmiştir. Bunun yerine, çok şükür, bize dümdüz bir açık kalplilik, bir açık alınlılık kalıyor. Eski şövalyeler gibi cadde ortasında, önünde yerlere kadar eğilip şapkasını sol koltuğunun altına sokuşturan bir adam seni nihayet gülünçleştirir.

Saniyen, takdim merasimlerinden ne kadar sakındığımı bilirsin. Tanışmayı bir an bile düşünmediğimiz bir adama birdenbire el uzatmak saçmanın saçmasıdır. Bâhusus, kül kedisi bunu herkesten daha iyi takdir etmeli idi.

Velhasıl *Kül Kedisi Evlendi* romanı bir masaldan —hem de en berbat cinsten— ileri geçemez. Ondaki şahsiyetleri hayata intibak ettirmeğe uğraşmak vakit kaybetmektir.

Sonra sevdiği kadının asıl karakterini anlamayan bir insan, nasıl olur da Kül Kedisi'nin feragatli aşkına hak kazanır? Yine sevdiği kadının ne meta olduğunu kestiremeyen bir sersemî Kül Kedisi —ki zengin olduğu da yazılıdır— neden sevmiş olsun?

Bütün bunlar orijinal roman yazan, meşhur olmak sevdasına düşmüş Fransız kafasının tereddi etmiş neticeleridir. Ve Selami İzzet'in havadan para kazanmak arzusuyle bizde kari denen serserileri avutması.

***

Canım sıkılıyor. Bu yakınlarda başıma bir felâket gelecekmiş veya geliyormuş gibi bir hissim var. Hani edebiyat heveskârı delikanlılar vardır. Muhataplarına hep kendi eserlerini okurlar. Nazarlarında diğerlerinin zerre kadar ehemmiyeti ve kıymeti yoktur. Ne kadar münasebetsiz, yanlış ve soğuk yazarlarsa yazsınlar, kendilerinden gelen her şey mukaddestir, dinlenilmeğe lâyıktır, vehmederler. İşte bunlardan birisinin nihayet ufacık bir satır saçması bile kalmayınca düşeceği sessizliğe, giriftar olacağı can sıkıntısına uğradım.

İki kelime söylemek, üç satır yazmak, hattâ bir küçük iş becermek benim için —bazı saatler— hemen hemen imkânsızlaşıyor. İçim bomboş kalmış. O kadar boşalmışım ki, bu muazzam boşluğu mümkün değil dolduracağıma inanmıyorum. Hem bu kabil boşalışlar, harici tesirlerle değil, kendi imanımızın kudretli hamleleriyle dolar. Eh, bunu da bildikten ve bilhassa buna inandıktan sonra, yorgunluğumun manası kendi kendine tebarüz ediyor.

Cici İrfan, sana az avunayım, bir parça nefes alayım diye yazıyorum. Sahifeler doldurdukça daha yaşlandığımı, daha yazmamak lâzım geldiğini hissediyorum. Ne de olsa cevap almadan —en doğrusu mücadele etmeden— konuşmak hoşuma gidiyor.

İşte bu halet-i ruhiye bile ne kadar yorgun düştüğümü sana anlatır ümidindeyim.

Sinemaların zevkini de unuttum. Halbuki onlar bu sıralarda bana ne güzel bir avunma vesilesi olabilirlerdi. İşte insanlar zevkleri ifrata vardırınca zevksiz kalıyorlar. Eğlenmek ihtiyacımız doymayınca can sıkıntısı başlıyor. Ben senin gibi Ekler Sineması'ndan asla zevk alamayacağım vesselâm.

***

Kitapları da okuyamıyorum. Eğer sen içinde fevkalâdelikler bulacakmışım gibi *Kül Kedisi*'ni bırakmamış olsay-

dın, bu hissi de daha sonraları duyacak ve daha sonralara kadar —muvakkaten de olsa— kitaplarımdan ayrılmayacaktım.

Düşünmek korkunç cici. İnsan düşündükçe kapkaranlıklaşıyor. Kafası, ruhu hattâ adımları muayyen tempoya bırakıyor kendisini, yeknesak adam, yeknesak hayattan usanıyor. Yolda yürürken on dakika arkamdan gelsen bu düşkünlüğü madde halinde görürsün.

Hiç bir şeyden zevk almamak, ihtirası olmamak kadar feciymiş.

İhtiras İrfancık, lâzım bir ruh hummasıdır. Ama neye, ama kime karşı duyulursa duyulsun. İhtirassız yaşanamayacağını yavaş yavaş kabul ediyor gibiyim. Bunda gençliğin aldatıcı belâgati de vardır ya, neyse.

*
* *

Seni görmek de bir ihtiyaçmış. Seni görmediğim zamanlar uzadıkça bu ihtiyacı daha yakından, daha içimden duydum. Şöyle iki candan arkadaşın garazsız ve yalansız dertleşmesini biz karşı karşıya pekâlâ yapabiliyorduk. Bundan mahrum kaldığım günlerin renksizliği, bundan mahrum kalmak için bulduğum sebepleri ödeyecek kadar zengin değil.

Zamanı hesaplıyorum. Bir Teşrinievvele tam 12 gün kalmış. 12 gün sonra sen yine oraya döneceksin. Yine uzun kış geceleri gelecek. Yine unutup ve avunarak beklemek başlayacak. Beklemek tatlı şey, fekat arkasında muhakkak kavuşmak olmalıdır. Boşboşuna yollara mıhlı kalmak insanın evvelâ tahammülünü çürütüyor. Ve sonra hislerini sağa sola pay ederek muayyen bir noktaya bağlı hassasiyetini zedeliyor. Zedelenen hassasiyet bir ikinci, bir üçüncü defa başka bir hedefe çevrildi mi, ilk nokta manasız ve komik oluyor. Ne yaparsın?

*
* *

Kumarda kazanan aşkta kaybeder sözüne inanır mısın?

*
* *

Pencereden sokağa bakıyorum. Akşam olmuş. Ev sahipleri, aile babaları küçük zembillerinde üstü kapalı öteberi taşıyorlar. Ellerinde kavun karpuz ve belki de üzüm dolu kesekâğıtları. İşinden çıkan babalara bakıyorum da —bizim komşular— bizim sokağa gelinceye kadar bir günlük yorgunluğu yavaş yavaş unutmuş gibidirler. Öyleleri var ki, dudaklarına hemen hemen birer tebessüm takmak üzere hazırlanıyorlar. Küçümenciklerini mi düşünerek, karılarını mı hatırlayarak bilmem, fekat herhalde bir yere bağlı erkek, sevimli erkek oluyor.

Kendimi bir an ev erkeği olmuş farzediyorum. —Alaim sema[24] altından geçersem olur muyum dersin?— Olursam şayet akşam satıcılarının bir dost gibi davetkâr seslerine aşinalık etmeden onları evimin önünden geçirmezdim sanıyorum. Bir arı gibi dört duvarının içini doldurmağa çalışmak ne tatlı bir meşgaledir.

Sonra bazı sinemalarda gördüğümüz tipleri düşün. Uzamış traşlarıyle bir sokak köşesinde gideceği yer ile yiyeceği yemeği bile kestirip hesaplayamamış serseriler. Bu adamların hayatını, hattâ beyaz perdede seyretmek bile insanı üzmeğe kâfidir. Mihverini kaybetmek dünya için kıyametse, dünya sakinleri olan zavallı küçümencik mahlûklar için neden ölüm olmasın?

*
* *

Felsefeye başladım. Ukalâlık ediyor Nimet bugün, diyeceksin. Haklısın. Hem kuzum dünyada haklı olmayan kim var ki?

*
* *

24 Gökkuşağı yada ebemkuşağı. Kemal Tahir bu mektubu, okullar tatile girip, ben Edirne'den İstanbul'a dönünce Sultanahmetteki evimize göndermiş ve kız arkadaşlarımdan Nimet'in adını kullanmıştı. Mektubun «Nimet» imzasını taşıması bundandır. 1934'lerde genç kızların erkek arkadaşlarıyla mektuplaşma özgürlükleri yoktu. Kemal Tahir «gökkuşağının altından geçmek»ten söz ederken, gökkuşağının altından geçenlerin cinsiyet değiştirdiklerini ilişkin, çok bilinen bir mitos'a değinerek bir anlam oyunu yapmaktadır (F.İ.S.).

Kâğıtlar doldukça, yazmak arzusu fazlalaşıyor. Bu idmanlı bir koşu atının koşu gününe kadar hazırlanması gibi bir şey. Fekat dördüncü sayfadan sonra bakalım yeni kâğıt almak kabil olacak mı?

Dün senin tanımadığın bir arkadaşım

— Yarınlarımı bugünlerime mahkûm etmeğe gönlüm razı olmadığı için, bu günden yarının hesabını çıkarmıyorum. Tesadüflere neler bırakıyorsak kazancımız onlardır. Zira tesadüfe kafa tutmak, enerji sarfiyatından başka bir kazanca çıkarmaz insanları, demişti.

Bana şimdi bile mülâyim gelen bu fikre bakıyorum da, birkaç satır yukarda (Acaba bir başka kâğıt alabilmek cür'etini bulabilecek miyim) sualimden utanıyorum.

Yeni ahbablarını bize takdim etmemenin sebeplerini iki noktaya bağlıyorum

Ya onlar bana takdim edilmeğe lâyık değildirler, yahut ben onlara... Lâkin bir türlü hodgâm olmayı öğrenemediğim için ikinci düşünceyi daha yakın buluyorum içime.

Aksini isbat etmek senin için kolay olacağından yolunu bekliyorum. Kitabın bende kaldı. Onu sana nasıl göndereyim? Posta parasından korkmuyorum ama, hiç de zengin değilim.

Sen bilirsin bendeki fakirlik son merhalesine kadar fakirlik demektir. Aç kalmağa lâyık bir fakirlik.

Ne ise fazla uzattım. Selâm cici.

18.9.1934
Kardeşin
Nimet

Ek

Cumadan önce beni muhakkak gör. Sana söyleyecek birkaç da sözüm var.

Ve bir de Edirne'deki dostlara gönderecek hediyelerim. Perşembeye bekleyeyim mi?

(Tarihsizdir)

Cemil Ağabey'in küçük oğlu öldü. Bu Cemil Bey *Geçit*'deki (Dümdüz)dür. Yazıhane işlerimiz çok fena gidiyor. Cuma günü başım ağrıyordu. Cumartesi akşamı Sandıkburnu'nda rüzgâra karşı terli terli oturduğum için mükemmel bir bronşit oldum. Üç gün işe gidemedim. Mektubunu aldığım bugün ise öğle yemeği olarak elli dirhem ekmekle geçen günlerin kahvealtılarından kalma —ne fazla ne eksik— tam beş tane zeytin yemiştim. Asabımdaki bozukluğu iyi kavra.

Ve rica ederim, beni daha fazla çileden çıkarma. Bu hikâyelerin ötesinde bir de *Geçit* masalı var ki, beni tamamen deli ediyor. 7-8 Darülfünunlu efendi, bir kaç tane işi tıkırında dost, bir tek mecmuayı yetiştiremiyorlar, alaylı bir Kemal Tahir'in yardımına muhtaç olmaları kâfi derecede bir derbederlik değilmiş gibi.

Her şeyi o kadar benden bekliyorlar ki, müdürmes'ul Kenan Şahabettin efendi aldığı aylığı yiyip bitirmiş. Bugün geldi (Sen olsaydın, ben paramı hep bitirmezdim) dedi. Beni büsbütün küplere bindirdi. Heriflere bak, ceplerindeki parayı tasarruf için bile gelsin beriye Kemal diyorlar. Yakup Sabri de (Cuma günü bizimle gelmedin, tadı çıkmadı) deyince ağzımı açıp gözümü yummam bir oldu. İkisi de, bir de baktım, merdivenleri dörder dörder iniyor.

***

Bu arada —rica ederim— sen bari akıllı uslu ol, şu tatili ne kadar istekle beklediğimi bilemezsin.

Mektubum eline geçerse bu akşam gel. Biraz konuşup dertleşiriz.

Seni bekleyeceğim. Olmazsa Cuma günü saat birde Türbe'de buluşuruz. Başımızı dinlendirecek bir tarafa gideriz. Selâm benim arsız kızım[25].

Kemal

25 Bu mektubun ilk iki sayfasının Askeri Mahkeme'de Kemal Tahir'in dosyasında olması gerekir. Kemal Tahir, aleyhinde dava açılınca, savunmasında yardımcı olur düşüncesiyle bana yazdığı mektuplardan bir bölümünü yargı organlarına vermişti (F.İ.S.).

8.11.1934

İrfancık,

Kupkuru, sopsoğuk, (yaşıyorum) havadisi veren mektuplardan hazzetmediğimi bilirsin. Yazdığım dost mektuplarına özenip bezenmediğimi de...

(Of! Ona da mektup yazamadım. Aradan vakit geçti. Şu belayı da başımdan defeyim. Birkaç satır olsun, nezaket icabı yeter) diyemiyorum.

Hem desem de bu seni elbette tatmin etmez. Mektup yazmak da şarkı söylemek gibi İrfan. Temamen içe, ruha ait bir istek. Arzular, vazifeler, nezaket telâkkileri —bilhassa bana— vız geliyor. Sana birkaç mektup yazmıştım. Daha doğrsu başlamıştım. Hep bu sarsak halet-i ruhiyeye yakalanmış olacaklar ki, tadsız tuzsuz, yavan oluverdiler. Hattâ bir tanesini ağzına kadar müsvedde yazılarla doldurmuşum. Sonra ben bile utandım. Hatırlar mısın, geçen sene bu vakitler ümitlerim ve ümitlerimiz vardı. Dostlar, eski bir tabirle, hummalı faaliyetlere düşmüşlerdi *Geçit*'i çıkarmak için. Bundan da ağzımız yandı. Hem de öyle bir yanış ki, yoğurdu üfleyip yiyoruz şimdi.

Yolların Sesi[26] sahibinin bütün candan arkadaşlığı ve bütün gayreti bizi bir yeni hamleye sevkedemedi. Ona bile birkaç satır yazmağa üşeniyoruz. Yakup Sabri kitabını hazırlarken, İdris Ahmet çoktan matbaaya verdi kendininkini. Ve İsmail Sefa'nın *Damlalar*'ı ise birdenbire ve habersizce çıkıverdi.

Başka şeyler beklemiyoruz. Beklemiyorlar da. Bu sefer *Zaman* gazetesine bir mektup yazarak müracaat ettik. Bize haftada bir olsun bir edebiyat sahifesi verin dedik.

Nâ-mübarek kademin Nil ü Fırat'ı kurutur

Ve

Ağustos'ta suya girsem balta kesmez buz olur

26 O yıllarda yayınlanan bir dergi.

fehvâsınca günü geçmeden gazeteler on gün tatile uğradılar. Bu karışıklıkta Ebüzziya Zade'yi telefonda olsun rahatsız etmeğe gönlüm razı olmadı. Bekliyoruz. Bu, ölmemek için yaptığımız son gayrettir. Rabbim encamını hayra tebdil eylesin. Amin. Sana bunun neticesini de bildiririm elbet.

*
* *

İyi hatırlamıyorum, galiba, İsmail Sefa benden senin adresini aldı. Kitap gönderecek. Eğer *Damlalar*'ı aldınsa hakkındaki tenkitlerime mahal kalmaz. Almadınsa, bu vazife bana düşüyor demektir ki, yandığımın resmidir. Fekat ben seni bu mühim eseri okumamış farzederek ve ancak (söz aramızda) kaydıyle fikrimi anlatayım

Bu oğlan — malûm — şair-i mâderzat. Her aklma ve kalemine geleni şiir zanneden bir şair. Hoş, cümlemiz aynı mahiyette insanlarız ama, bazılarımız biraz daha yuvarlak, bazılarımız biraz daha mik'ap. Ve şairimiz de bu törpülenmemişlerimizden biri.

Evvelâ kitabın ismi: *Damlalar*. Buyurun. Bu gürültüde damlanın esamisi mi okunur? Hayat, okyanuslara meydan okuyup, dolulara pervasız sırıtıyor. Senin damlan bu kuraklara ne eder ki? Arkasından düşün ve unutma ki, sevmenin sebilden daha ucuz olduğu bu devirde (Heykelin sevmesi)[27] de ne demekti? Yalnız, allaha şükür, fakir bu dertten çabuk halâs oldu.

İçindekilere gelince. Be mübarek adam desem, sen ne söylüyorsun, tanburam ne anlıyor? Falan ve filân hanımla fin-

27 Kemal Tahir, *Geçit* dergisinin üçüncü sayısında çıkan «Heykel Seviyor» şiirinin adını taşıyan bir şiir kitabı çıkarmayı düşünmüştü. Nitekim, Geçit'in beşinci sayısının arka kapağında «Geçit Neşriyatı» başlığı altında yayınlanan bir ilânda da Kemal Tahir'in *Heykel Seviyor* adlı şiir kitabının «basılmakta» olduğu duyurulmuştu.

girdeşip, cilveleştiğinin hikâyesi yevmî gazete masallarından daha pespayeleşti. Sen de tutmuş, bunun şiirini yapıyorsun.

El trene binmiş, bizim Sefa, *Yavuz* gemisinde yaşarken, merkep-suvar dolaşıyor. Velhasıl, bir ikisi müstesna, Sefa'nın kitabı hapı yutmuş sayılır. Hoş, kimin bu makule malı hapı yutmuyor ki, İngiliz Lirası istikrar peyda edemedikten sonra...

***

Sen yine kitabı aldınsa benim vasıtamla da olsa oğlana bir iki kelimelik iltifat yaz. Bunu hiç esirgeme; hele bu satırlar umumi alâkadan, kitabın mektepte yaptığı müsbet tesirden bahsetsin. Bâhusus bu varakpâreyi ayırıp çocuğa verebilmeliyim ki, 40-50 lira sarfından sonra — hele bir Kız Muallim Mektebinde — becerdiği işten dolayı üzülmesin. Ne kadar da şair desen, Sefa efendi arkadaşımızdır. Ben doğrusu dilim varıp kitabını göklere çıkaramadım. Sen işi istediğin kadar mizahî tut. O bundan — malûmun olduğu üzere — pek anlamayacak, daima memnun kalacaktır. Meselâ (Eğer kitabı göndermişse, yazacağın tezkerecik şu mealde olabilir)

Sefa Bey,

Kitabınızı bize göndermek lütfunda bulunduğunuz için size nasıl teşekkür edeceğimizi bilemiyoruz. Kitap sınıfta elden ele dolaştı. — Bilhassa bu cümleye dikkat et — içinde sizin kurulu nizama öyle belli, öyle cesurâne hücumlarınız vardı, bugünden ve bugünün insanlarından öyle sert şikâyetler yapmıştınız ki, mektep idaresinin işi izam ederek bize ceza vermesinden ürktüm. Fekat arkadaşlarım her şeyi göze alarak kitabınızı yutarcasına ezberliyorlar. Antrparantez ilâve edeyim. Siz Edirne'ye neden kitap göndermediniz? Edirne Erkek Muallim Mektebi ile Edirne Erkek Lisesi, duyduğumuza göre, çok aradıkları halde kitabınızı bulamamışlar. Fekat bizim neharî arkadaşlardan birinde görünce he-

men (Istırap Şimşekleri)ni kopya etmişler. Onu bir opera halinde temsil edeceklermiş.

Bize lütfen bir kitap daha gönderin; bir iki musikişinas arkadaşımız koşmalardan bazılarını bestelemeğe çalışacaklar.

(Eğer kitabı almamışsan benim hatırım için şunları bari yaz)

Sefa Bey,

Hakikatsızlığın bu kadarı fazladır. Eğer neharî arkadaşlarıma tenbih edip kitapçı dükkânlarına baktırmamış olsaydım, *Damlalar*'ın intişarından haberdar olamayacaktım. Allaha şükürler olsun ki, bir arkadaşın ağabeyi İstanbul'dan getirtmiş, *Milliyet* gazetesinde gördüğü ilân üzerine. Şimdi kitap elden ele geziyor. Arkadaşlar birçok şiirleri hemen ezberlediler. Erkek Lisesinde (Istırap Şimşekleri) besteleniyormuş. Sene sonundaki veda müsameresinde oynanacakmış. Ben gelirken Kemal'den bir piyes rica etmiştim. Onun ne kadar tembel olduğu malûmdur. Rica ederim bu istirhamımı yerine getirin. Bir ahlâkî ve millî piyes hazırlayıp bir iki aya kadar gönderin. Çünki Vekâlet'e gönderilecek ve tetkikten sonra oynanacaktır. *Damlalar* şairi, selâm.)

Kah Kah Kah

Selâm *Damlalar* şairine.

***

Bu hikâye burada bitti. Bu ricamı yap da sana uzun tafsilâtını bildiririm. Mamafih sen zeki bir kızsındır. Artık gözlerimi yollarda koymazsın. Bu işareti aldın ya, evirip çevirerek, icabına bakar, bu yalanlara hattâ beni bile inandırırsın.

Şimdi gelelim bu senin cevabını İsmail Sefa efendiye gösterdiğim zaman karşılaşacağım hadiselerin hayalî tasnifine

Mîrim, ilkönce ehemmiyet vermeyecek, mahviyet ibraz edecek, hemen bir cıgara daha yakacak. Sonra mektubu, tabii ben cebime koyduğum için (Bir daha okuyalım) diye-

cek. Kendisine ait parçanın müstakil olduğunu görünce (Yahu, bu bana mı ait?) şeklinde tesahüp iddiasına kalkacak, bir kere icazeti dercep etti mi, ver elini Beyoğlu deyip, ne kadar ehibba varsa cümlesini bir masa etrafına toplayacak. Onlara evvelâ mükemmel bir mukaddime yapıp haber-i beşareti, mektubun şahadeti ile sunacak. Sonra gel keyfim gel. Bu havadis dallanıp budaklanacak. Bunun hakkında hazretim destanlar yazacak.

Bu meselede zararlı çıkacak yine benim; ama gel gör ki bu zarara bu cümbüş feda edilmez. Oğlan senden piyes lâfını duyar duymaz hem mensur hem manzum iki piyes kaleme alacaktır. O zaman işin yoksa dinle, işin yoksa kafa patlat. Neyse İrfancık, ben buna razıyım. Elverir ki, sen sözlerimi yerine getir. Bizim bu kışlık alay ve eğlence torbamızı doldur.

Bu akşam perşembe; yazıhanede saat 7.30 oldu. Çok yorgunum. Öksürüyorum. Doğruca eve gideceğim. Mektubuma cumartesi günü devam etmek üzere nihayet vereceğim.

Neticeyi sana cumartesi günkü nüshada anlatırım. Selâm cici.

K. T.

10.11.1934

İrfancık,

Sopsoğuk, kupkuru, (Ben yaşıyorum) diye hayatta parola verir gibi mektup yazmağa alışamadım. Hele senin için başlarken önüme aldığım kâğıtları asla kâfi görmüyorum. Fakat bir başladım mı, mevzular ehemmiyetini ve uzunluğunu kaybediyor. Yarısına gelince hayretler içinde yazısız kaldığımı görüyorum. Muayyen bir işin hikâyesini bana bırakırlarsa, hattâ lüzumsuz teferrüatla öyle uzatıyorum ki, sonra ötesinden berisinden kırpmak külfetine katlanıyorum.

***

Şu yukardaki yazıların ne kadar saçma olduğunu, fakat aynı zamanda, ne güçlükle yazıldığını anlamışsındır. Bundan, (Saçma yazmağa alışık değilim) gibi mağrur bir mânâ çıkarma. Ben galiba irade hastalıklarından mektup yazamamak illetine müptelâyım. İçimde yazmak, hem de uzun uzun yazmak arzusu var. Fakat bu arzu beni yapabilmeye götüremiyor.

***

İrfan, eskiden - birkaç ay evvel bile - edebiyat mecmualarına, bütün soğukkanlılığımın ve istihfafımın arkasından, alâka ile bağlıydım. Şimdi hiç birisi bana kelime söylemiyor. *Varlık*'ı okuyamıyorum. Hatta Nurullah Ataç'ın haftalık makalelerini yevmî gazete hikâyeleriymiş gibi bir süzüp bırakıyorum. Roman yazmak fikrimi düşündükçe, kendi kendini tahlil etmekten çekinen ve ürken bir adamın, birçok başkalarını tahlil ve tasvire kalkışması gibi, boş, saçma, mânâsız bir yola düştüğümü anlıyorum. Rica ederim, bir dahaki mektubunda bana bundan bahseyleme.

Şiir kitabına gelince, onları yeniden temize çekiyorum. Bu demek, çıkamayacak zavallı, demektir. Senelerce mânâsız şeyler yazmışım. Mânâsız şeyler yazanları alaya alırken mâ-

nâsız yazmak, yarın yüzümü kızartacak bir risaleyi arzular, hevesler ve isteklerle ortaya çıkarmaktır.

Rabbim korusun Kemal'i.

***

Lâkin dostlar, maşallah, benim gibi değiller. Yakup Sabri kitabını hazırlıyor. İdris Ahmet matbaaya bile verdi. Ve İsmail Sefa efendi, *Damlalar* adlı ikinci kitabını çıkardı. Bu kitap intişarı sırasında artık barıştık. Galiba geçen hafta benden senin adresini istedi. Eğer size kitap gönderirse, çok memnun olacağım. Çünkü bana anlatmak zorluğu kalmayacak. Mübarek adam, her şeyi şiir zannediyor. Ve en fenası bu zanna güvenerek her aklına, her kalemine geleni yazıyor. Bunlar bir insan için çok görülmez kusurlardır diyeceksin. Amenna, fakat onda fazla olarak yazdıklarını beğenmek ve her ne bahasına olursa olsun karşısındakine beğendirmek hastalığı da var. Muammer Lütfü[28] ile bunca uğraştık. Kitabı derli toplu, makûl bir şekilde çıkaralım istedik. Ne mümkün, bugün sansüre tabi tuttuğumuzu yarın tekrar kitaba maledilmiş gördük. Sanki kâfir âyet yazmış. Değil bir satırı, hattâ bir kelimesi için feryat figan. Hepimiz kendimizden sâdır olanları beğenir — daha yumuşak söyleyim — mâzur görürüz. Fekat Sefa kendine tapıyor.

Damlalar. Evvelâ bu isim sinirime dokunuyor. Gitgide *Heykel Seviyor* adı ne kadar fenama gidiyorsa.

(Yine ukalâlık ediyorsun. Sen İsmail Sefa'nın tamamen tersi bir adamsın. O yazdıklarını beğeniyorsa biz de onu mâzur görüyoruz. Çünkü buna inanmıştır. Samimidir. Fakat sen kendi kendine güvendiğin ve kendi kendini sevdiğin hal-

28 Edebiyatımızda «Yedi Meşaleciler» olarak bilinen topluluğun üyelerinden. 1928'de yedi arkadaşın yayınladığı *Yedi Meşale* adlı kitapta Muammer Lütfü'nün (1903-) «Dante'nin Ruhuna» başlığı altında sekiz şiiri bulunmaktadır.

de bize karşı (hayır) diye ayak diriyor, züppeleşiyorsun) diyeceksin. Senin de hakkın var.

***

Damlalar da felsefî kıt'alar; hani şu merhum Abdullah Cevdet Bey yazardı ya, aha onlardan. Zavallı Sefa, bir iki kafiye, birkaç parmak hesabıyla dünyada olup bitenlere nizam verecekmiş gibi, tefelsüfe başladı. Felsefe kim sen kim, a budala. (Sakın üstüne alınma, ben senin için söylemedim.)

***

Arkasından (Istırap Şimşekleri) ne diyor? Ne demek istemiş? Malûm değil. Hem upuzun kaside yazıp, hem de derdini anlatamamak biçarelik, vesselâm.

Sonra koşmalar. Eh bunlar bir parça iyice. (Hancıdan senet), (han hizmetkârından sepet) almak maddesi olmasa da daha güzel olacaklarmış.

İsmail Sefa iyi şair, fakat ne yapsın hepimiz gibi — bilhassa Cahit Sıtkı gibi — zevki berbat. Bu da onun kabahati değildir. Nasıl ki bunu biz de kabahat olarak kabul edemiyoruz.

Mamafih bir ümit var. İsmail Sefa Efendi daha gençtir. Hele birkaç yıl daha geçsin bakalım. Gün doğmadan meşime-i şebden neler doğar?

***

Şimdi senden büyük ricam :

Bu kış fena başladı. Eğlence yok. Zevk yok. Para yok. Yok oğlu yok. Meded senden, İrfancık! Elimizde halen mevcut en komik mevzu, Sefa kulumuzun *Damlalar* adlı divanıdır. Ben şöyle bir plân yaptım. Bir göz gezdir bakalım sen ne dersin.

Eğer sana kitap gönderdiyse, bana yazacağın mektubun içine okunaklı bir surette şu mealde bir şeyler ilâve edip ayrı bir varakpâre olarak bana gönder :

«İsmail Sefa beye söyle: Eğer kitabını lütfen bizi de hatırlayıp göndermemiş olsaydı, samimiyetimiz yaralanacaktı.

Çünki biz evvelce onu alıp okumuş bulunuyorduk. İsmail Sefa Bey bu ikinci kitabıyle, ortada hüküm süren edebiyat anarşisine mükemmel bir sükûn verebilmiştir. Düşünerek yazan iyi bir şair için yeni ve eski vezin çerçevesinin ehemmiyetsiz olduğunu anlatmıştır. Kıt'aları mektebimizde pek büyük sempati kazandı. Onlardan bir çoklarında öyle hakikatler var ki, gitgide darbımeselleşecek — Bu kelimeyi aman kullan İrfan — ve senelere yadigâr kalacaktır. Birkaç arkadaş, musikiden anlıyorlar da koşmalarını bestelemeye uğraşıyorlar. Edirne muhitinde *Damlalar* epey hareket yaptı. Erkek Lisesi ve Erkek Muallim Mektebi bu kitabı aramışlar, fekat galiba bulamamışlar. Sefa Bey matbaaya gidip, Edirne'ye kâfi miktarda nüshalar göndermeğe gayret etsin. Bizim Müdire Hanım da *Damlalar*'ı tetkik etti ve mektep kütüphanesine koymakta bir mahzur görmedi. Bir imzalı nüshayı Edirne Kız Muallim Mektebi namına gönderirse memnun oluruz.»

Sana kitap göndermediyse

«İsmail Sefa Beye bu kadar hakikatsızlığı yaraştıramadık. Kitabını dört gözle bekleyen kardeşleri olduğunu galiba unuttu. Ne yapalım, gözden ırak olan gönülden de uzak oluyor. Allaha şükür, ben bir arkadaşa tenbih etmiştim. O da erkek kardeşi vasıtasıyle İstanbul'dan getirtti de okuduk. O ne mükemmel kitaptı, Kemal. Bütün samimiyetimle söylüyorum, İsmail Sefa edebiyatımızda nev'i şahsına münhasır bir hava getirdi. Senin iddialarına rağmen, bilhassa kıt'aları, daha şahsî. Ben onlarda Abdullah Cevdet'in en küçük bir tesirini göremedim. İsmail Sefa'da muayyen bir felsefe yok, onda bugünkü hayatımızın dertlerine, acılarına bulanmış, fekat şiir olduğu için olacak, ustalıkla saklanmış çareler var. Hele bazı kıtalarıyle, devrinden şikâyet eden (Istırap Şimşekleri) bizi bayağı korkuttu. İnşallah mahkemeye vermezler de Sefa sıkıntı çekmez. Kemal, bâzı iki mânâlı şiirler var Sefa'da ki, bütün kızlar hayrette kaldılar. Şimdi benim senden

ümidim kesildi. Hani buraya gelirken senden bir piyes istemiştim ya, onu İsmail Sefa'dan rica et. Ve şu tafsilâtı ver. Kaabil olduğu kadar yeni Türkçe kelimeler kullanarak, ahlâkî ve millî bir piyes yazsın. 4 - 5 perde olmalı. Ve bir Kız Muallim Mektebi talebesi tarafından temsil edileceği düşünülerek erkeksiz olacağı zannedilmemeli, bir iki erkek tip koyabilir.»

Arkasından kendin ve arkadaşların adına büyük *Damlalar* şairine selâm kıvırırsın, olur biter.

Hoş, sen bu kadar işareti aldın ya, gayri öyle yalanlar hazırlarsın ki, arası geçtiği için maazallah ben bile inanırım.

Sefa beyimiz ise buna karşı, bütün aptallığa yaklaşan — söz aramızda — safiyetiyle inanacak ve şöyle bir eğlence hâsıl olacaktır :

Yolunu dört gözle bekleyen Kemal Tahir'e kitabının, adını yeni işittiğim dahiler tarafından ne suretle takdir edildiğini ballandırdıktan sonra, bu sözlerinin üzerimde hâsıl ettiği tesiri anlatmak için gözlüklerinin üzerinden «çocuk gözlerini» devirip bakmasından bilistifade elimi cebime daldırıp mektubunu çekeceğim. Ve senin hususî tezkereni şöyle bir baştan savma okuyup tekrar cebime indireceğim. Hazret, evvelâ san'atkârlara, hem de büyüklerine mahsus zoraki — çünkü hepsinde bu zorakidir — mahviyetle aldırmamaya çalışacak ve sözü büyük bir ruh cehdiyle başka bir mevzua çevirecek. Ve aradan geçen on dakikayı fedakârlığı için kâfi görerek (Şuna bakalım) diyecek. Ben ârifane tecahül göstererek (!) (Neye?) diyeceğim. (İrfan'ın mektubuna) diyecek. Ve senin ona hususi olarak yazdığını sanki hatırlamışım gibi (Haa sahi, o zaten sana aitti) cevabını vereceğim. Ve tezkere-i âliyeyi üstada sunacağım. Bir kere süzecek, okuması hâşâ kısa değildir de, başkasının ister matbu olsun, ister elle yazılmış olsun yazısını okumayı prensiplerine muhalif bulduğundan heceleyerek ve çıkaramadığı yerleri benden sorup oralarını kendi imlâsı ile — çünkü

senin eski yazın, doğrusunu söyleyelim, hatalıdır — tashih edecek ve icazetini sultası altına yerleştiren medrese çömezi gibi yüzü geniş ve zekâya bir parça uzak bir tebessümle aydınlanacak. Ve gayriihtiyari etrafına bakınarak muvaffakiyetinin başkaları üzerinde yaptığı müsbet tesiri daha başkalarına isbat için başkalarını arayacak, yazıhaneye sığamayacak, Muammer Lütfü ile *Yolların Sesi* mecmuası müntesiplerini bulmak için Bab-ı Âli'nin Meserret Kıraathanesine can atacak. Ve o gece Beyoğlu bu muzaffer his imparatorunun neş'eli sesiyle çın çın çınlayacaktır. Hele piyes talebi, hazretimi yüreğine inecek kadar sevindirecek, bu işin en belâlı tarafı dostlara düşecek. İsmail Sefa efendi öyle zırvalar yazacak ki, dinleyenler (El'aman) diye feryada bile başlayacaklardır. Hüda sabrıcemil ihsan ede, âmin.

***

Bu hikâye bu kadarla bitmez. Eğer Ertuğrul Şevket'i kışkırtır, mübarek *Damlalar* hakkında — tabii aleyhte — bir tenkit yazdırırsak, senin tezkere intak-ı hak kabilinden gazete sütunlarına kadar düşebilir.

***

Sana enteresan — pardon — eyvah ben bu kadar frenkçeyi kullanacak delikanlı değildim.

Sana belki alâkadar olacağın bir macera anlatayım.

Haber gazetesi bir küçük ilân ile iki nefer mürettip[29] aradığını yazdı. Bizim İdris Ahmet efendi talip oldu. Hasan Rasim'e,[30] Vâlâ Nureddin'e, Hikmet Münir'e[31] telefon eyledik. Âb-ı rû döktük, gururu gayri kırdık, senin anlayacağın ricacı gittik.

29 Kemal Tahir burada bir sözcük oyunu yapıyor olmalıdır: Osmanlıcada «mürettip» ile «mürettep» aynı biçimde yazılır. O yüzden bu tamlama, hem «iki nefer mürettip», hem de «iki nefer-i mürettep» olarak okunabilir.

30 Hasan Rasim Us (1903-1967). Gazeteci.

31 Hikmet Münir Ebcioğlu. Yazar, radyo spikeri.

Olur, dediler. Cuma günü imtihan mukarrerdir. Gelsün bir yol sorgu sual idelim. Nâlâyık kesânı ceridehâneye ithal edemeyiz ya, deyü cevab eylediler. Yevm-i mübarek Cuma gelicek abdest tazeleyüp, Süleymaniye Cami-i şerîfinde kuvvet-i kalple Cuma namazını edâ eyleyüp, Kıbleye mütevecciih durup, Cumhuriyet idare-i mübeccelesine madâm-el-hayât, saadet ve satvet dileyüp, yevm-i mezkûrdaki imtihanımız neticesinin hayra tebdiline dua eyledik.

Ve İdris Ahmet Çelebi ile birlikte Bâb-ı Âli semtine revân olduk. *Haber* cerîde-i ferîdesi pîşgâhında durup bir dua daha okuyup besmele çeküp ip misali merdübânları tırmanıp, bevvâb-ı kezzâba Hasan Rasim Dede Efendi menzilini sualle, serpuşları deste alıp, dâhil-i divân olduk. Vâlâ Nûrettin Çelebiyi makinacı esnafı misillû sırtına bir tulum geçirüp, kimbilir belki de Cem'iyyet-i Umûmîye-i Belediye aleyhine çalakalem hezeyan eder bulduk. Tam cephesi sırasında Fikret Âdil nam Frenk bozuntusu muharrir bulunup, Frenkçe bir telifun muhaveresinde diyâr-ı Ecnebiye bülbülü misâli şakırdı. Bir kenarda Hikmet Münir birâderimiz, tavuk eti ile fasulye pilâkisinden ibaret öğle taamı ekl iderken nâgâh biz dahil-i meclis olıcak can başına sıçramışçasına pertav idüp :

— Âyâ, buyurun benim biraderlerim, birkaç lokma nân-ı aziz ekl edelim.

Demesiyle, tebessüm eyleyüp hâtırnüvâzlığına bâdette-şekkür, gayri bir maslahat için dakk-ı bâb ettiğimizi, niyyet-i fâsidemizin imtihana girişip ceride musahhihliği talebinden ibaret olduğunu izah eyledik.

Oğlancığın rûyuna renk ve diline âhenk gelüp

— Pek âlâ olur. Haydi varup Alayköşkü'ne gidin, dedi.

Meğer cemiyet, Alayköşkü nâm mahalde kurulacak imiş. İşbu Alayköşkü malûm-u âlem olduğu üzere, Sultan ibn-i Sultan Murat Rabi Han Fatih-i Bağdat Cennetmekân Efendimizin zaman-ı devletlerinde, Feth-i Bağdat dolayısıyla ic-

rası mukarrer âlây-ı azîm sahnında inşa edilmiş bir kasr-ı dilnişîn olup Evliya-yı atîk efendimizin cümle tafsilâtıyla arz ve beyan eylediği Âlây-ı mezkûre seyri içün kullanılmış ve bâde nâmı Alay Kasrı olarak ibka ve devr-i Cumhuriyette lisan-ı Etrakin aldığı ehemmiyet ve kıymet üzre «Kasr-ı Alay» «Alay Köşkü» ne kalb ve halen bu suretle benâm olagelmiştir. Mezkûr Alay Köşkü derûnunda Fırka-i Halk mensubunun türlü temâşâ ve hünerbâzlıklarına tahsis edilen bir şanosu bile mevcut olup müdevver bir salonu ve ebvâbı işbu müdevver salona müntehi beş göz odası mevcuttur. Derûnu harab olup eski alaydan nişân kalmamıştır.

İdris Ahmet Çelebi birâderimizle vâsıl olıcak bir de ne görelim, ne mikdar sokak aracığı ayak takımı varsa kâffesi anda mevcut olup berdelacûzdan bedter mülatafalarla gülüşüp şaka eyler idiler. Mâbeynlerinde zülüflü oğlancıklardan kartalmış herîf-i nâşerîfler, paçası ispenç tavuğu misillû top top şalvarlılardan, poturlulara varıncaya bir sürü âdem toplanmış idi.

Çelebi ile bir tarafa sinip vekayie muntazır olduk ve yeddimizdeki *Ceride-i Haber*'i önümüze serüp taze havadisleri göz geçirirken nâgâh bir hareket hasıl olup cümle fısıltı ile encâm vakit geldi.

Vâlâ Nureddin ve dahi Hasan Rasim ve dahi, bir tanıdığımız zât vürûd etti, denilince, biz dahi ayaklanıp vâsıl-ı meclis olan kesânı edeplice selâmladık. Vâlâ Nureddin Efendi bir küçük cerîde dâvetine bu denlu talipli göreceğini ummadığından olacak, yeni reâyâ gelinleri misâli kıpkırmızı kızarıp lisanını şaşırtıp az kala hacîl olayazdı. Ve lâkin ceridecilik meslek-i mel'unu gereği gibi imdadına erişüp nihayet leblerin aralayup kelâma âğâz ile :

— Muhterem efendilerimiz, davetimize icabet birle buraya dek teşrifiniz bizi katî memnûn ve şâdân eyledi. Efsûs ki, iki nefer musahhih talebinde olduğumuzdan cümlenizin arzusu is'af edilemeyecektir. Ve fekat arzu buyurulursa, ne

gibi mesleklerde, ne kadar maaş ile geçiminiz kaabil olduğunu bildirirseniz cerîdemiz bedâvâ derc ider, sizin dahi bir işe sülûkunuza yardım eyleriz deyicek, hâzirûnun yüzü kararup: El-kâsibü Habîbullah, (hele bir imtihan olsun), dediler.

İdris Ahmet Çelebi ilk posta imtihana girip bi-himmet-i Hüdâ yüzünün ağıyla kazanup ve iki gün sonra *Haber* cerîdesinde İdris Ahmet dahi gazeteye dâvet olunmağla kabulüne kuvvet-i kalple imân edildi. Hüdâ oğlanı yâr ü ağyara karşı bednâm eylemeye, âmin.

***

Şaka bir tarafa, ben bu işe şaştım İrfan. Cuma günü Alay Köşkünde tam yüz kişi toplanmıştı. *Haber* gazetesi iki musahhih arıyor diye. İşin daha garip tarafı *Haber* gazetesi vereceği ücreti de ilân etmemişti. Yalnız kulaktan kulağa anladığımıza göre ücret azmış. Ya çokça olsaydı, diye düşündüm. O zaman bu hal neye varırdı? Öyle ya, ya maazallah 50-60 lira aylık diye ilân edilseydi? Alimallah, İstanbul halkının 700 binde 699.999'u imtihana girecekmiş belki, Vali bey müstesna.

***

Soğuk mektup diye buna derler. Ne kadar güçlükle ve ne kadar kendi kendimi zorlayarak yazdığımı anla diye sana nihayet bu mektubu tamamlayarak olduğu gibi göndereceğim. O zaman beni daha kolay affedersin sanırım.

Selâm kızım.

12.11.1934

Kemal

14.11.1934

İrfancık,

Artık spor işlerine karışıyorum. Ben ya büyüdüm ya küçüldüm. Ne dersen de. *Haber* gazetesinin serbest sütununda çalakalem öyle şeyler yazmışım ki, sonraları ben bile hayrette kaldım.

Meğer bu memleketin cem-i sekenesi gibi bendeniz de her telden çalan, her havaya uyar kişi imişim. Meğer ben de neler de neler... Biri çıksa da bana şöyle dese

— Be adam, spor senin neyine gerek? Sen kim, meydanlarda cirit atıp top yuvarlamak kim? Herkesin bir işi ve her işin bir herkesi vardır ya, bunu neden unutuyorsun? Vallahi verecek cevap bulamayacağım. Aksaray ve Kasımpaşa kadınlarından daha geveze ve daha dedikoducu insanlarla dolu spor hayatımıza karışmakla hata ettiğimi anlıyorum, ama (Üzüm üzüme baka baka kararır) fehvasınca ben de dostlara bakıp karardım.

***

Hani gazetelerin bâzı budala karileri vardır ya, ben son zamanlarda işte onlara döndüm. Ne yazıyorlarsa inanıyor, ne yuvarlarlarsa kovalıyorum. Roman tefrikalarını öyle hararetle takip ediyorum ki, Falih Rıfkı'nın *Eski Saat*ini okuyamıyorum.

***

Haber gazetesi bir «Aşk Mektubu Müsabakası» açtı. Buna bütün dostlarla beraber iştirak edeceğiz. Epeyce mükâfat var. Kitap parasını bu suretle temin edebilirsek ne âlâ. *Akşam* gazetesinde «Amca Bey» albümü müsabakası var. Ona da iştirake karar verdim. *Milliyet* ve *Cumhuriyet*'teki yeni Türkçe bilmecelerini halletmek için kafa patlatıyorum. Bu arada (acun), (siyasa), (soysal) kelimelerini öğrendim.

***

Şimdi sana daha mühim bir havadisim var. Ama bu tamamiyle hayatî bir mevzudur (!)

Yukarıda yazmıştım ya, İdris Ahmet'in *Güneşli Sağanaklar* adlı şiir kitabı bu hafta tamamlanıp çıkıyor. Beş yüz adet baskısı var. Oğlan bundan yüz tanesini kendisine alıp, edebiyatçılara, büyüklere, dostlara imzalayıp dağıtacak. Geri kalan dört yüzü bana veriyor. Dostlar elbirliği ile satacağız ve topladığımız para ile evvelâ Yakup Sabri'nin sonra da galiba Kemal Tahir'in kitapları çıkacak.

İdris bu fikrimi öyle samimi, öyle düşünmeden kabul etti ki, bayağı mütehassis oldum, sevindim. Yakup Sabri'ye bugün bir tezkere yazıp bıraktım. Tabii İsmail Sefa Bey, ben İdris'e söylerken kulak kabartmıştı. Yardım etmeğe muktedir olmadığını söylemez mi? Hayrette kaldım. Hem öyle hayrette kalmışım ki, sana bile işte gayriihtiyari yazıyorum.

Herifçioğlu hani yağmur olsa gayrinin tarlasına yağmayacak.

İşte İrfan hanım, sen de elbirliği yapıp bize bir iki paralı kari temin et. Bu arada edebiyat hocanızın isim ve adresini de bildir ki, ona da bir kitap gönderelim. Bu çorbada bu suretle senin de tuzun bulunsun istiyoruz.

Tabii *Geçit* dergisi karileri bu İdris Ahmet'i yadırgamayacaklarından Adana'da, İzmir'de epey iş yapıp para çıkaracağımızı umuyorum. 100 kitap satsak 25 lira kazanacağız ki, bu para ferah ferah Yakup'un, yahut benim kitabımı çıkarır. İdris Ahmet'e sen de elbette «aşkolsun» dersin.

*
* *

İdris, kitabı için tamam 40 adet banknot sarfetmişti. Can oğlan vesselâm. Müsamereniz için hiç bir şey hazırlayamadığımı elbette anlamışsındır. Bu mektubuma cevap verirken, rica ederim, bir iki satırla da olsa birkaç mevzu gönderiverirsen... Bu kadarcık yardımı senden bekliyorum.

*
* *

Aşk Mektubu Müsabakasına istersen sen de gir. Böyle bir tasavvurun varsa mektubu bana gönder. Ben arkadaşlardan birinin adıyla veririm. Belki 25'den 10 liraya kadar muhtelif para mükâfatlarından birkaçını kazanırız da, işimize yarar. Biz meselâ yazı yazmayan arkadaşların adı ile müracaat edeceğiz. Bu suretle parayı tahsil imkânı hasıl olursa oğlanı götürüp parayı alırız.

Sana şu aşağıda kalan yere şiirlerimden son parçaları yazacaktım. Faydasızlığını hissederek vazgeçtim. Pek berbat şeyler zavallılar. Seni de boş yere müteessir etmek istemedim. Düşerken ve ıstırap çekerken dostlara da pay vermek hotgâmlığımızdandır. Bundan olsun kendimi kurtarmalıyım.

Şiirin saçma bir şey olduğuna yavaş yavaş inanıyorum da, yine İdris'in kitabını satarak kitap çıkarmayı kuruyorum. Anla artık bendeki halet-i ruhiye çöküntüsünü.

Mes'ude kardeşe ayrıca mektup yazamadığımın sebebini bu mektubum pekâlâ anlatmaktadır. Kendisine hürmetlerimi söyle. Ve beni affetmesini yalvar.

Diğer ahbaplara selâm. Selâm cici.

Kemal

O, hele şükür. İmzam bana bu kadar güzel görünmemişti hiç.

K.

Ekler :

Beni utandıracağını düşünmeden çabuk cevap verirsen memnun olurum sevgili.

Bir daha okumağa kuvvetim yetmedi. Yanlışları ve hataları mazur gör.

Sana, *Haber*'e yazacağım «Aşk Mektubu»nun bir suretini, eğer becerebilirsem, göndermeden evvel, gönderirim. Sen de bana düşüncelerini bildirirsin olmaz mı?

K.

29.11.1934

İrfan,

Hastalandığını Mes'ude yazdı. Sana bu haberin beni ne kadar üzdüğünü anlatamam. Bu mektubu yazarken genç kuvvetinin hastalığı yendiğini umuyorum. Adsız bir hastalığın sıhhat haberini beklemek pek fena bir şeymiş. Ne yazacağımı, ne yazabileceğimi toparlayamıyorum. Küçük bir mektupla Mes'ude'ye yazmamı bildirmişsin. Arkasından Mes'ude'nin kartı geldi. Bari mektubumu yeni lisanla yazmağa çalıştığım yerde bırakarak hemen gönderdim. Bugüne kadar yeni bir ses çıkmayınca bunları yazıyorum. Tehlikeyi savuşturmuşsundur ümidindeyim.

***

Edirne'nin Kurtuluş Günü için kutlama şenliklerine iştirak eden İstanbullu talebeyle oraya gelmeyi düşünüyordum. İşlerim mani oldu. Şimdi hasta olduğunu hesaplayarak bunun bir eğlence değil, bir keder olacağını anlıyorum.

İyi ki gelmemişim. İrfansız Edirne tatsız gelecekti bana.

***

Kalemime bugünkü kadar komik mevzular rastlamamıştır. İçimde, muztarip olmakla beraber gülmek isteyen birisi var gibi. Bu (birisinin) suratına örttüğüm bu satırlar içimden değil, mantığımdan doğuyor ve işte onun için bana çarpık çurpuk, bodur ve mıymıntı görünüyor.

Meselâ işte sana taptaze bir görenek şaheseri :

Bizim Necati Efendi'yi bilirsin. Hazretim bir İtalyan komisyoncunun yanında çalışıyordu[32].

***

32 Bu mektup yarım bırakılmıştır (F.İ.S.).

(Tarihsizdir)

İrfan,

Annene haber vermeden savuşturduğun hastalığına sevindim. Edirne'nin Kurtuluş Bayramı'nda çekilen resimlerden bir kısmı buraya kadar geldi de, sıhhatte olduğunu onlardan öğrendim. Ve hemen bu mektubu yazmağa başladım. Mes'ude'den tekrar bir hastalık tafsilâtı almayayım, o olsun mahcup kalmasın istedim. Doğru mu?

Diğer izci arkadaşlarının arasında cici beyaz eldivenlerin ve bir türlü yan eğdiğin kasketine sığmayan yaramaz saçlarınla görür görmez sevinmedim dersem yalan olur.

(Günübirliği hasta olup ve bayramlarda dipdiri ayağa kalkmak elbette bir başka mânâ ifade ederdi. Bunu da annesine haber vermedik) cümlesinin şüphelendirici mânâsı gibi aradım. İçimizden geçirdiklerimizin fotoğrafları gelmediği için bunu maddi olarak ispat edemiyorum. Fekat senin anlatmak istediğin şeyleri budala olmama rağmen keşfediverdim.

***

Ben mektup yazamadığım zamanlar, içimin üzüntülü olluğunu, ihmalkârlığımın ellerinden kurtulamadığımı mazeret olarak sayardım. Bu arada hastalıktan bahsettiğimi hiç hatırlamıyorum.

Sen benim imkânsızlığımla alay etmişsin.

İmkânsızlığım fakirliğimdir. Fakir taraflarımla alay edilmesini -herkes gibi- ben de hoş göremem.

Yırtık pabuçlarım, yamalı paltomla, mektebin kapısına dikilseydim seni memnun eder miydim acaba? Zannetmiyorum[33].

33 Bu mektup böylece, yarım ve imzasız olarak gönderilmiştir (F.İ.S.).

4.12.1934

Bayan İrfan,

Hastalığın geçti ya, memnun oldum. Bundan sonra artık daha kendisine itina eden, daha sıhhatine mukayyet bir küçük olacaksın. Edirne gibi havası sert, iklimi kuvvetli bir memlekette şiddetli soğuk almaların tabiî neticelerine verdiğim ve hâlâ adını ve mahiyetini öğrenemediğim hastalığın için epeyce merak ettim. Mes'ude kardeş de açık bir şeyler yazmadı. Kendi kendimi teselliye giriştim.

***

Artık tam mânâsıyle gazeteciliğe rücû ettik galiba. Bu gidişin sonunu Rabbim hayra tebdil eyleye. İdris Ahmet'in *Haber* ceridesine musahhih olarak girdiğini sana galiba yazmıştım. Bu arada gece yarısından sonra sabaha kadar çalıştığını da ihbar ettim mi? Bilemiyorum. Saat gecenin onikisinden sabahın yedisine kadar süren bu iş zavallı mülâyim şairi daha yumuşattı. Oğlancağızı hayal-i fener eyledi. Bizimkine baktım; süzüldükçe süzülmüş, sarardıkça sararmış, somurttukça somurtmuş. Ne haldesin mîrim, diyecek oldum. Deşilecek, dökülüp saçılacak yer arıyormuş, boşaldı

Vay efendim cümlemizin muradı meğer genç şairin fevti imiş. Hayatına kastimiz, sıhhatine düşmanlığımız varmış. İdris Ahmet gibi akşam üzeri yatıp sabah erken kalkan kız gibi delikanlı, onikilerden sonra tâ-be-sabah matbaa köşelerinde, masa başlarında sürünebilir miymiş? Bu çorabı onun başına ben örmüşüm. Bütün yezitlik bende imiş. Gayri tahammülü, takatı kalmamış, pirincin taşını gereği gibi ayıklamanın zamanı çoktan geçmiş. Ben de hâlâ biteviye sırıtıyor, derdini ciddiye almıyormuşum.

Ona yaptığımız dostluk değil, kıpkızıl keferenin bile bir müslüman kişiye işleyemeyeceği halt-ı azîm imiş. İşte o da başının çaresine bakmış. Ölecek değilmiş ya, kafasını hangi taş ağırsa ona vururmuş. *Haber* gazetesine mektup yazıp bu

öldürücü işten el-etek çektiğini, kat'i nâmizaç olduğunu, hattâ öleyazdığını bildirmişmiş.

Bunları duyunca ayaklarım suya erdi. Hazret çok acele davranmış ama, bir kere davranmış işte.

Gördün mü rezaleti, *Geçit*'çilerin yeni bir kepazeliği daha. Şimdi herifler bize ne demezler?

— İşte şair, efendim. Evlâd-ı vatan bütün hayalperest. Sıkıyı gören palamarları çözer olmuş. Bir deveyi güden kabadayı yetiştiremiyorlar. Her nesneyi şiir yazıp hayal kurmak gibi kolay, (Armut piş ağzıma düş) sayıyorlar. Bunca talibin arasından seçtik, edebiyatçıdır diye aramıza aldık da, vazifesini bir mektupla, hem de uykusuzluk mazereti taşıyan bir mektupla bırakıp savuştu. Şimdi biz akşama kadar yerine musahhih, yerine yazı ırgadı nereden bulalım?

Diye dövünecekler. Rezil olacağız.

Başladım, İdris Ahmet Efendi'ye yalvarmaya :

— Etme, eyleme, ne olursa senden olur. Adam uykusuzluğa alışır. Bizi ortalık yerde yüzü kara edeceksin. Sana yakışır mı kardeşim. Sen ki...

İşte bu (sen ki)ler devam etti. Ben söyledim, o başını her zamanki malûm ve sinirlendirici yavaş hareketiyle arkaya devirerek (yapamam)ı bastırdı. Baktım işte şaka yok. Her hali ciddi. Kendimi şöyle bir yokladım. O akşam uykum gelmeyecek gibi.

— Eh, dedim, başka bir şey yapalım. Bu akşam senin yerine ben yanayım. Sen git eve zıbar.

Gözleri parladı. Sapsarı yüzüne renk geldi

— Olur bu, dedi, haydi git.

— Yoo, dedim, sen de beraber gelmelisin. Beni takdim edip hastalandığını, yerine birkaç gün bakıvereceğimi söylemelisin.

İtiraz edemedi. Yola düştük. Tam Babıâli yokuşunu tırmanırken Vâlâ Nurettin ile karşılaşmaz mıyız. Bizim oğlan İdris sallandı. Meğer korktuğuna uğramış. Meğer beni ceri-

de idarehanesine bir sokup oradan savuşacakmış. Sırra kadem basacakmış. Fakiri ortada sipsivri bırakacakmış. Mel'unun fikr-i mel'anetkâresine şeytan karıştı. Vâlâ'ya şapkayı çıkarıp yanaştım. Mükemmel ve müdellel bir selâm sarkıttım. Vaziyeti hülasa ettim. Hay hay'ı bastırınca rahatladım. İdris Ahmet'i savup yazıhaneyi boyladım.

Gece saat 12 olacak, matbaaya damladım. Gözlüklü kelli felli bir delikanlı bir masanın başında oturuyor. Parmaklarını şakaklarına dolamış, sıkıyor da sıkıyor, sıkıyor da sıkıyor. Kafasının usaresini çıkarıp beynini sanki posa bırakacak. Merhabayı kondurunca silkindi. Vaziyeti ona da icmal ettim.

— Buyrun oturun, diye yer gösterip burnuma *Akşam* gazetesine dayadı.

Ben gazetenin dokuzuncu sayfasındaki ilânları hatmediyordum ki, efendimiz doğruldu :

— Yukarıya teşrif buyurun, diye lütfen dünya kelâmı eyledi. Bir dediğini iki ettirmedim. Sıçradım. *Haber*'i bilirim de, sıkıntı çekmedim. Göz göz oyulmuş geniş masaların ortasında üstü mürekkep lekelerinden, kurşun kalemle atılmış imzalardan, kenarlara yayılmış peynir ekmek, kahveci hesaplarından görünmeyen bir masacık da bana gösterdiler. Buyur ettiler. Yanladım. Eh, gel keyfim gel. Daha görünürlerde tashih edilecek evrak yok. Şöyle etrafı yoklayayım, yeni dostları iskandil edeyim, dedim. Etrafa göz gezdirdim.

Bir de ne göreyim? Geniş huruf masalarının altına, kâğıtlardan küçücük yataklar yapılmış, içine yüzü gözü üstüne örttüğü palto, ceket, hattâ battaniye, yorgan makulesi ısıtıcı eşyadan görünmeyen bir sürü hâne-berdûş. (Bir abam var atarım, nerde olsa yatarım) sözünü nakarat edinmeğe değer insanlar. Ben şaşkın şaşkın dört tarafa bakınırken dışardan sert, uyandırıcı bir nâra :

— Ser mürettiiiip! diye gürledi.

Masanın altında yatanlardan birisi, ama sade birisi, (Ölmedim, yaşıyorum) diye çırçıplak, parıl parıl kafasını kaldırmaz mı?

Aman yarabbi! Nasreddin Hoca'nın fincancı katırları hikâyesi hatırıma geldi. Herife girişeyim mi, girişmeyeyim mi? Sonra yine düşündüm: ben de aptalım. Hem de olmaz olasıcalardan. Sana ne? Çirkefe taş atma, üstüne sıçrar!. O benim yüzüme bakıp sırıttı. Ben onun haline bakıp sırıttım. Karşı karşıya geniş geniş, aptal aptal sırıtıştık. Oohhh, böylesi daha iyi, daha tatlı.

Neyse, bir de baktım, önüme tashih edilecek yazı yağmaya başladı. Ben de elimdeki dolma kalemi bir teviye istimal ederek ifâ-yı vazifeye mübaşeret eyledim.

Saatler yavaş yavaş geçiyordu. Alaca karanlık görünmüş, içerde makine homurdanmağa başlamıştı. Bir telâş oldu. Bir vaveylâ koptu. Meğer *Haber* ceridesi makinaya istif ediliyormuş. Ben de koştum. Bir de ne göreyim? Bir taraftan kâğıt bobini koymuşlar, öte taraftan ciltli gazeteler alıyorlar. Veminelgaraib, bak Rabbimin hikmetine, dedim. Elime sıkıştırdıkları (Akşam Postası)nı sabahın yedisinde okuya okuya yazıhanenin yolunu tuttum.

***

İşte İrfan Bayan Hanımefendi Hazretleri, bu işe de böylece mübaşeret eylemiş olduk. Vâlâ Nureddin Beyefendi ile bağdaştık. Dost olduk. Selâmi İzzet ağabeyle içtiğimiz su ayrı gitmez oldu.

***

İdris Ahmet *Güneşli Sağanaklar* adındaki şiir kitabını çıkardı. Allah fırsat verirse bir bir okutacağız. Sana da bu mektubumla bir tane göndereceğim. Eğer orada müşterisi zuhur ederse bana yaz, sana daha gönderirim. Malûm ya, bu kitabı satacağız, topladığımız para ile Yakup Sabri Efendi'nin

kitabını çıkaracağız. Onu da satarsak sıra fakire gelecek. Ümit işte. Hem de ümitlerin en paytağı, en bayağısı.

***

Hastalığını merak ediyorum. Bana hâlâ ondan bir haber göndermedin. Grip ise düşünme, burada ben de garip oldum[34].

Kemal

34 Bu mektubun arka sayfasında yeni harflerle yazılmış şu satırlar bulunmaktadır: «Bu mektubu yazmağa başladığım zaman henüz (abdala malûm) olmamıştı da, seni biraz eğlendirmek için yazmıştım. Halbuki sonra abdala malûm oldu, eğlencelik olmaktan korktum. Yeni hurufatla doldurduğum bu sahifenin mânâsı bu kadardır. Ben her zaman kabahatlerimi mazeretsiz itiraf edecek kadar cessurum. Selâm. K. T.» (F.İ.S.).

25.12.1934

İrfancık,

Sana bunları belki gelirsin diye hazırlayıp yazıyorum. Dün akşam seni oldukça üzmüştüm. Hastalanmandan korkuyorum. Eğer yarın bu mektubumu bulamazsam çok sevineceğim. Ve seni yarın akşam muhakkak bekleyeceğim. Şiirlerimi hazırlıyorum. Onlara son defa bir göz gezdirelim. Bu ay başına kadar matbaaya vermiş olmalıyım ki, yeni bir ihmale uğramasın.

Ben bu akşam, Atilla ve onun patronu Nuri beyle beraber Avukat Hayri beye gidiyorum.

Mühim bir müzakere varmış. Beni de sürüklüyorlar. Bugünlerde âsâbım alabildiğine bozuktur. Fevkalâde neş'emden bunu anladın ümidindeyim. Herhalde beni biraz gayritabii görmüşsündür. Esbâbını bildiğin için izah etmeyi faydasız buluyorum.

Dün gece hiç uyumadım. Bu akşam da erken yatamıyorum. Yarın saat 9'da Tapu'da bulunacağım. Sabahleyin çıkarsan oradayken buluşuruz.

Görüyorsun ya,

Billâhi bu gamhâne bir âh etmeğe değmez

diyemiyorum artık. Ciddî bir adam olmağa ahdettim. Bugünlerde stajını yapıyorum.

Selâm sevgili.

Kemal Tahir

(Tarihsizdir)

Saygıdeğer bayanım İrfan Ükil,

Kemal Tahir Tipi'den sana selâm. Kıvancın ulu, günlerin aydın olsun. Ben (Tipi) soyadını tanrının yardımıyle aldım. Birçok söz göndererek gönlümü serinletmeni beğendim. Fekat hiç biri beni kandıramadı. Kocaman deyişli sözleri sevmiyorum. Eller kendilerini yüceltmek için namlarını ululuk anlatan kelimelerden seçtiler. Bu kalabalığa karışmak bize yaraşmaz. Sen bile yüce Türk ozanı Fuzûlî'nin adıyle anılmayı doğru buldun[35]. Bana da «Tipi» yeter. Söylenişi, us'da yer edişi, sesi kolay bir kelime

K. Tahir Tipi

Eğer çok aykırı bulmazsan bana ara vermeden yaz. Zira çıkaracağım baskıya bu adı da beraber koyacağım. Zaten dün akşam bizim İdris Ahmet'e vererek *Haber* basınına gönderdim. Bugün çıkar diye umuyorum.

Daha kardeşim Nuri'ye de danışmadım. Benim beğendiğimi o da yadırgamaz diye.

Ozan İdris'in öz'lerini aldın mı? Onları Mes'ude kardeş yoluyla sana göndermiştim. Her yaptığımda olduğu gibi bunda da biraz geç kaldım. Ha bugün, ha yarın diye savsakladım.

Biraz arda kaldı ama güç de olmadı. Buna bol bol seviniyorum. Ben baskıcılarla al şapka ver kasketim. El oğullarını yola getirmeğe uğraşıyorum. Akçeye az çok bakmaz, akçe torbasının ağzını açarsa imişim istediğimden güzel bir kitap bastırabilirmişim.

Anlatamıyorum ki çoklukları azaltılacak akçe topluluğu, ağzı açılacak para torbası bizde ileri beri yok.

35 «Ükil» sözcüğü 1930'lardaki dil özleştirmesi sırasında «fuzuli, beyhude» sözcüklerine karşılık olarak önerilmişti (F.İ.S.).

Ne ise, en sonu kitabı matbaaya verebildik. Bu kocaman gürültü de böylece bitti, gitti. Ama ne baş ağrısı oldu, değil mi?

Zaten bu kadar üstüne düşülen işlerden hayır gelmez ya. Bir kere belâya çattık işte. Ne olursa olsun deyip başaşağı daldık.

Çıkınca ne olacak ki? İki ahbab şaheser (!) diyecek, birkaç kişi (berbat) diye homurdanacak. Adına kimi Tahir Kemal, kimi Tipi Tahir, kimi Tipi yerine (Bora), (Rüzgâr) deyip geçecek.

Komünistlik ittihamları, filânca ve falanca şairlerin tesirinde kalındığı iddiası, mânâsızlık, dolayısıyle (saçmalamış) hücumu, ve nihayet birkaç alaylı yazı. Sonu bu. Beş yüz tane bastırabileceğim bedbaht kitabım eninde, sonunda, senin yardımını de hesaplarsam (100) tane satar. (100) tane de nereden peydâ oldukları nâmalûm dosta, düşmana dağıtılır. (300) kitabın yığını karşısında bana şair olduğumun, hem de kitaplı şair olduğumun gururu kalır.

Bu gurur da hani az buz gururlardan (!) değildir. Öyle ya, kendi parasıyle kitap çıkarıp, satamadan türbedarlık yapmak, bu kadar hergelenin ağız kokusunu çekmek değme babayiğidin harcı mı?

Memleket öyle istiyor, biz de o biçim yapıyoruz. Bir de hakkımda yazılan yazıları okumak için *Akbaba*'sından *Fikir Hareketleri*'ne kadar almak lâzım. Bu da bir külfet. Hele öyle fena bir zamanda meydan-ı suhâne atıldım ki, hiç sorma. Çıkmış ve çıkacak yeni mecmuaların adedi 5-6'yı buldu. Kimi 15 kuruş, kimi 20 kuruş. Allah sayılarını arttırsın. *7 Gün* çıkınca sallandı. Sallandı ama nihayet tutuldu. Gitgide mükemmel bir mecmua halini aldı. Haydi bakalım arkasından *Yeni Adam*'la *Hafta*, daha sonra da *Büyük Gazete* gelip çattılar.

Şimdi bir de *Parmak İzi* çıkıyormuş. Hüseyin Cahit'in *Fikir Hareketleri*'ni saymıyorum. *İz* diye Kâzım Sevinç ve

arkadaşlarının mecmuasını kaale almıyorum. Çıkacak *Doğru, Doğru Yol, Hakikat, Kıvanç, İnanç,* minanç Off.. bunaldım - Şunları da hesaba geçirirsen yekûnun birdenbire kabarıverdiğini görürsün. Ben öyle bir bedbaht adamım ki, cümlesini alıp, cümle hezeyanı hatmetmek mecburiyet-i elîmesinde bulunmaktayım.

Hele acemi yazıcıların tenkitlerini bir düşün. Ah, hele bunlar, hele bunlar.

Görüyorsun ya birdenbire ben de konuşma tonunu değiştirdim. (Acemi yazıcılar)... Bu ne söz İrfan!.. Baksana bir yol, kitap daha matbaadan çıkmadan, acemi yazıcılar demekliğe başladım. Ya maazallah iki baldırı çıplak bana (Mükemmel şair) deyiverirse, halim nice olur?

Benim yanıma değme temennâlarla, olur olmaz reveranslarla yanaşılmayacak desene.

Allah Allah, ben böyle olacak delikanlı mıydım? Haydi Atilla efendinin bu nârasını da şuracıkta kullanayım, diye yazmadım, sahiden ben böyle olacak delikanlı değilim.

Başıma geleceği gereği gibi biliyorum da, mektubumun ilk sahifesine tarih koymamışım, herhalde senin mektubunu alır almaz başlamış olacağım. Kara sümenin altına yarım saat sonra tamamlamak için bırakmışım.

Bugün Şubatın dokuzu. Yeni bir kâğıda başlarken aklıma geldi, kâğıtları karıştırdım. Bizim eskiyi buldum. Onun sahifesini doldurayım da sonrasına allah kerim dedim. Eğer yeni bir kafa tokluğuna, şayet nevzuhûr bir ihmal nöbetine daha yakalanmazsam, inşallah bir haftaya kadar bu cevap postaya verilmiş olur.

Artık bu cihetten utanmak kabiliyetini de kaybetmişim. Sonu gelmez mazeretlerden kendim bile bıktım. Artık sizin ne derece usandığınızı hesaplamaya cesaretim yok.

***

Bugün işim düştü de Maarif'e uğradım. Orası bir âlemmiş yahu. Kötü romancı Reşat Nuri'nin bir iki romanında ele aldığı maarif idareleri hakikaten ömür yerlermiş. Neler yok oralarda neler?

Muhasebeci beye müracaat edip vekâletnameyi gösterdim.

— Fekat beyim, dedi, bu vekâletnamede resim yok.

— Kerem edin sultanım, esas itibariyle bu kabil vekâletnamelerde resim koymak gerekmez. Noterler bunu istemezler. Bâhusus, resme ihtiyaç olmadığı da meydanda. Bendeniz Kemal Tahir Tipi kulunuzum. Yeddimdeki vekâletname de filânca namına şu kadar akçeyi istirdât eylemek de Kemal Tahir nâm ihmalci herife muhavveldir. Ocağınıza düştüm. Şunu ödesinler de savuşabilsem...

Pişkin pişkin sırıttı. Gözlerinde hafif bir merhamet ifadesi vardı. (Ödesinler de savuşsam) sözüme gülüyormuş, ne bileyim ben, sonra öğrendim.

Evvelâ işte bu perdelerden konuşuyorduk. Döktüğüm diller kâr etmeyince ben sesimin ayârını yükselttim. Ben bozuk bir (Sahibinin Sesi) gramafonu gibi yanık yanık bağırdıkça, o, eski tertip bir Telefunken radyosu gibi çıkışmağa başladı. Aman allahım, bu garip nâra, bu küçücük, toparlacık herifin neresinden çıkıyordu.

Tevekkeli mübarek binanın pencerelerine çifte cam takmamışlar. Hani nerdeyse feryadımız bahçeyi aşıp Bâbıâli caddesinden geçenleri rahatsız edecekti.

Ben söyledim, o haykırdı. O sustu, ben çıkıştım. Ben haksızlık, kırtasiyecilik, dar görüş, demagoji. Babıâli terbiyesi, dedikçe, muhterem muhatabım; serkeşlik, iş bilmezlik, cehalet — hattâ hattâ en tutulduğum, en çileden çıktığım — züppelik iltifatlarını esirgemiyordu.

Bunca yıllık — sen ne dersen de — avukat kâtibiyim. Halden anlarım. Yırtınıp nefes tüketmenin (me'murîn-i devleti vazife esnasında tahkir eylemiş, maddesine hak kazan-

maktan gayrı bir işe yaramayacağını kestirdim. Bıyıklarımı yiye yiye, dudaklarımı ısıra ısıra, homurtular arasına okkalı kelimeleri kullana kullana adamın masası üzerine sahavetle yığdım kâğıtları topladım. Vekâletname ararken neler de neler çıkarmışım. Mişel Zevako'dan tercümeler, yeni şiir kitaplarından bir ikisi, bizim defter, yazıhaneye ait bir sürü evrak. Neyse uzatmayalım, toparlanıp sıvıştım.

Öğleden sonra bir imza tasdiknamesi elde ettim. Mübarek resimlerimden bir tanesini bir köşesine raptettirip tasdik ettirdim. Kollarımı kabartıp, mahut binanın merdivenlerine hücum ettim. Şapkayı kemâl-i tevâzu ile koltuğuma alıp belimi büktüm.

Gözlerinde tatlı bir tebessümle :

— Haa, siz misiniz?

diye karşıladı. Dudaklarımı büzdüm. Ben de zoraki sırıttım

— Yaa efendim, bendenizim, dedim.

Üç, dört yere telefon etti. Sekiz, on defa odacıya seslendi. Beş, altı kere dışarı çıkıp geldi.

Selâmeti köşedeki marokene oturmakta buldum. İnadıma kavga etmeyecektim. Bir de onbirlik yaktım. Keyfime baktım. Beni başından defedemeyeceğini anlayınca kâğıtlarımı buldu. Vekâletname ile tasvirimi hâvi varakayı raptetti. Bir şeyler çizdi. Biraz düşündü.

— Haydi beyim, muhasebeciye, dedi.

Hangi muhasebeci a dostlar? Bu herif muhasebeci değil mi?

Dışarda sordum soruşturdum. Değilmiş. Hazret meğer adıyla sanıyla Muhasebe Müdürü imiş. İçimden (Muallime olup İstanbul'da kalacaklara vah oldu) diyordum.

Muhasip bey nazik adam. (Aman aman nazik değilmiş, sesi kısık, hasta, mız mız, mendeburun biri). Sinirli mi sinirli.

Ben şimdi ne yapayım? Bir isyan bayrağı da burada mı açayım? Odada öteki herif gibi tek başına da değil. Muavin, memur gırla. Hay allah belâlarını versin. Ne dolmaz çilem varmış. Ne dertli, ne taşlara vurulacak kuru kafa imiş bu benimki. Evrakımı evirip çevirdi. Bir halt karıştıracak diye ödüm kopup kopup bihimmet-i hüdâ yerine bağlanıyor. Sanki öd değil, köhne Haliç vapuru.

Baktı baktı da

— Hakkınızda sahtekârlık davası dahi açabiliriz, demez mi? Gördün mü olanları? Gayri sürün gez. Ben nerelere gideyim, derdimi kimlere yanayım? Arkasından insafsız insafsız ilâve etmede :

— Vekâlet'e yazarız. Cevap gelmez. Tekid ederiz, cevap gelmez. Kalkıp Ankara'ya gitmeniz bile iktiza edecektir sanırım.

Bütün yalvarış kaabiliyetimi toparladım, ağlar gibi sordum :

— Devletlim merhamet kıl, aman günahımız neymiş bizim?

Herifte ses kısık. Meram anlatmak imkânı sıfır. Genç bir memur beye seslendi seslenmedi — herkes zaten işaretine bakıyor — el işmariyle yanına çağırdı. Evrakımın arasından bir kâğıda işaret ederek beni oğlanın arkasına takıp savdı.

Heyecandan dudaklarım kurumuş, nerdeyse şahrem şahrem çatlayacak. Dil boğaza yapışmış, sıtma tutmuş çocuklara döndüm. Haydi bir tetkik daha, haydi bir göz gezdiriş, nihayet meğer faturanın içinde bir kelime fazlalığı varmış.

— Ne yapalım şimdi?

— Kolay birader. Şuracıkta bir fatura daha yaz, at imzanı olur biter.

— Deme?

— Öyle ya, ne olacak sanki?

Bilir miyim? Neler olmaz. Sizinle adamın başı derde girer vallahi. Sevinçle çantamı koyacak yer aramışım, mürekkep hokkasını devirmez miyim? Fakat ne yalan söyleyeyim, delikanlı da benim gibi o gün kavga etmemeye ahdetmiş. (Zarar yok arkadaş)ı bastırdı. Oh, yarabbi şükür. Oh, dünyalar bana verildi.

Hemen tampondan bir parça kurutma kâğıdı söktüm. Kendi elimle hanım hanımcık masayı temizledim. Hey canına bakıverin, hayat insanı ne kılıklara sokarmış, ne boyalara boyarmış. Boyar boyar, keyfi misin? Bu dolaba binmeseydin. Sahibi (yandı) deyinceye kadar fır döneceksin. Neyse uzatmayalım, itâ emrini kopardık. Veznedârın demir parmaklığı önüne sıralanan bedbahtlara, günahkârlara karıştık. Bekle babam bekle, bekle babam bekle. Cıgaraların hangisini söndürüp hangisini yaktığımın farkına varsam, sanıyorum ki, canım bu kadar sıkılmayacak.

Fakat hesap yapacak kafa, akılda tutacak muhakeme mi kaldı? İzmaritleri koyacak yer bulmak da mesele. Filvâki koskoca Maarif İdaresi koridorları kalûbelâdan bu yana kadar süpürge yüzü, temizlik lûtfu görmemiş ama, eshâb-ı mesalih papara yiyeceğiz? Bir de onun dangul dungul hakaretine mi göğüs gereceğiz? Ben bu Şövalye Pardayanlık iddiasıyle, haklıyı haksızdan — kılıç kuvvetiyle değil de çene kuvvetiyle ayırt mı edeceğim? Nedir bu başıma gelen püskküllü belâ? Derken... Evet tam bunları söyleyip düşünürken iki tane nâzenin kırıttı, merdiven başına yöneldi. Etraftaki ahaliyi dalgalandırdı. Aklı hafif olanların kafasını târümâr etti. Fıstıkî makam önümüze kadar geldi. Amanın bunlar da ne? Bunlar da kim? Buralarda ne arıyorlar? Başka işleri, gidecek yerleri mi yok? Topla aklını başına Kemal Tahir, bunların şehir tiyatrosu kumpanyasına mensup balet artistleri, baldırı çıplak, hayasız rezileler oldukları meydanda. Eyvah, muhterem Maarif İdaresini büsbütün hercümerce mi geldiler? İstifhamları daha fazla sıralayamadım. Aklıma bir şey

daha geldi. Ben bu binayı sabahtanberi tavâf etmekteyim. Kıyıda köşelerde bunlara benzeyen bir sürü hatun daha gördüm. Hepsi de boyalı boyalı şebele maymunu gibi şeylerdi. Vay canına, tuu anasını... Yoksa Dârülbedâyi tahsisatını Şehremaneti kesti de (Biz Sanayi-i Nefise Mektebi mensubuyuz, elbette başımızın çaresine bakacaksınız) diye bunları buraya, boyu posu devrilesi Muhsin Efendi[36] mi gönderdi? Herif akıldan fıkara, gönderir gönderir. Eee, bu son iş edepsizliğin dik alâsı. Doğrusu Muhasebe Müdürünün hiddetine hak vermeğe başladım. Koca İstanbul Maarif Müdürlüğü Muhasebe Müdürü, boyalı yelloz taifesiyle uğraşamaz ya!... Adamcağızın saçı dökülüp tepesi daz kalmış. O cascavlak kafayı, o Halep karpuzu gibi yamru yumru göbeği, şu karanlık dehlizle, şu başa vurmasın diye sobasının üzerinde horul horul çay ibriği kaynayan odacıkta kazanmış değil ya. Bu yaştan, bu içtimaî mevkiden sonra elin ne idüğü belirsizleriyle al takke ver külâh çançana başlamaz ya, Kemal Tahir'e de çıkışır, babasının oğluna da.

Efendime söyleyeyim, bu güzel tefekkürâtı bitirmeğe, bu yerinde hakkı vermeğe kalmadan, saatlerden beri, porselenden yapılmış göbeği, dört boğum kulakları, Kayseri eşeğine rahmet okutacak Buda heykeli gibi, bir ayağı kırık fes rengi kadife koltukta sessiz sessiz oturan, Arapkirli mi, Çemişkezekli mi bilmediğim odacı yerinden fırlamasıyla nâzeninleri eteklemesi bir oldu.

Olanlar oldu ümmet-i Muhammet, işte boyalı kokotlar burasını da yangına vermişler, zavallı odacının yoğurt gönlünü ayran etmişler. Herifçioğlunun hayatını alıp bayatını bırakmışlar. Pekiyi ama, bunlar buranın müdavimi mi? Nasıl olur? Bu ilm-ü irfan kapısı bunlara nasıl açılır? Bu ne rezalettir? Bugün ne dolmaz çilem varmış yarabbi? Nedir bu serencâm?

36 Ertuğrul Muhsin (1892-1979). Tiyatro yönetmeni.

Kemal Tahir'in 1929'da çıkarttığı nüfus cüzdanı.

Kemal Tahir kardeşleri Nuri Tahir ve Ratip Tahir'le (1932).

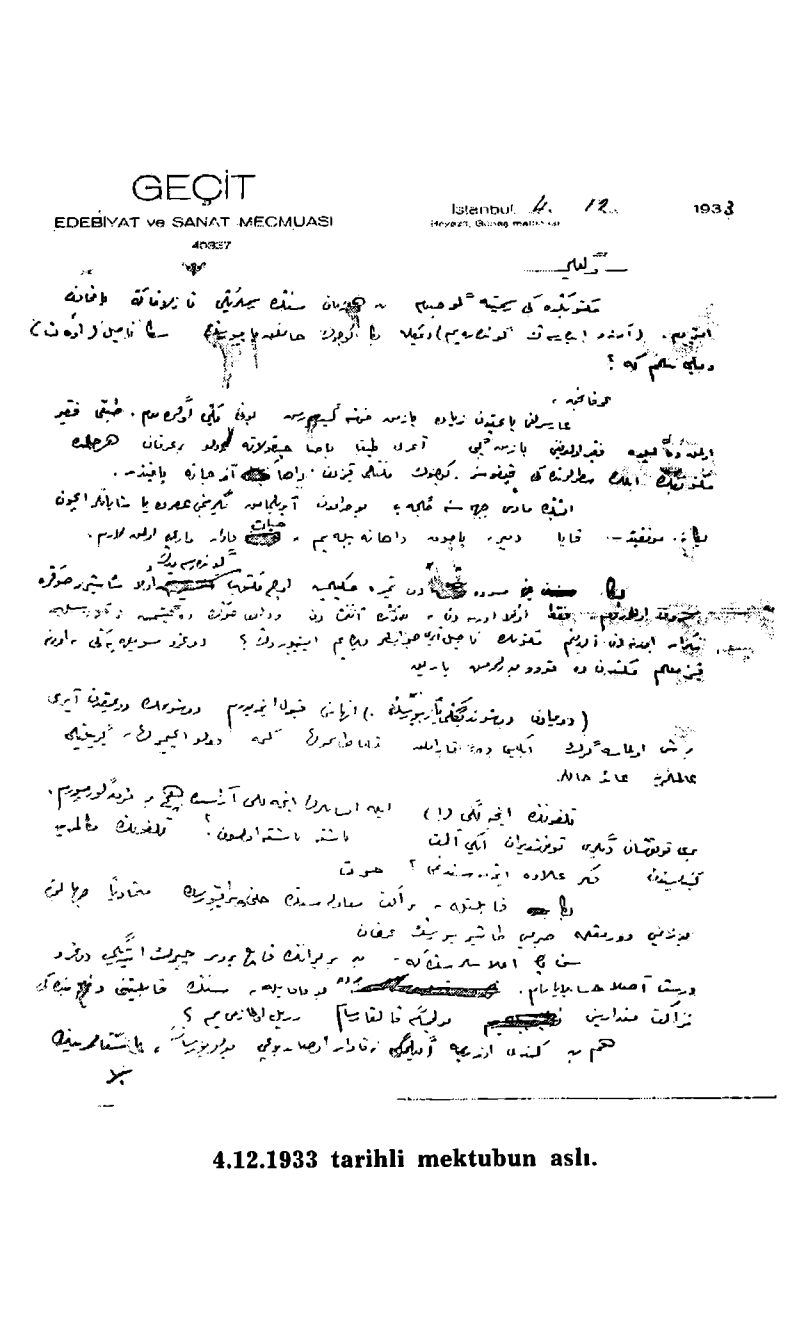
GEÇİT

EDEBİYAT ve SANAT MECMUASI

İstanbul 4. 12. 1933

Heyeti Gözleg mahsusa

40337

4.12.1933 tarihli mektubun aslı.

Fatma İrfan Serhan. 17.6.1937 tarihli mektupta sözü edilen resim. İzmir. 1937.

Odacı önümden yel gibi geçip Muhasebe Müdürünün kapısını açtı. İçeri daldı.

Şimdi görürsün sen Ayıoğlu ayı, civelek soytarılara hûlûs çakmağı. O barut gibi Müdür bey seni bir haşlasın, seni bir haşlanmış istakoza döndürsün de güleyim. (Burasını tamamlayamadım.) Aynı şiddetle dışarı uğradı. Bir haftalık traşlı suratı ay parçası gibi parıl parıl, o pos bıyıklar iki yana dikilmiş, rengi loşlukta farkedilmeyen gözler kaymış da sade akları meydanda, hatunlara kapıyı ardına kadar açıp

— Mudur beg sizi bekliy. Buyur.

Demez mi? Sapır sapır sallanan parmaklığa dayanmasaydım boylu boyunca yere serilecektim.

Bundan sonrası devam etti. Odacı bir muhasebeciye, bir veznedara koştu. Bu iki işi yaparken, iki de şekeri bol kahve ısmarladı. Bir koşuşma daha oldu. Birbiri ardınca, sesi kısık muhasebeci ile, yanağında koca koca püskürme benleri sıralı veznedar Muhasebe Müdürünün oda kapısını tık tık edip içeri daldılar. İçeri girerken parmakları evvelâ kravatlarda, sonra seyrek saçlarda gezdirip çekidüzen vermeler. Çıkarken ağzı kulaklara vardırıp sırıtmalar, mânâlı göz işaretleri, hatta pes perdeden (âh) çekip göğüs, iman tahtası yumruklamalar. Koşanlar fazlalaştıkça eldeki tomarlar büyüdü. Gel zaman git zaman bizim üç haftada meydana getiremediğimiz dereceyi buldu. Hey ne oluyoruz beyler? İtâ emri evrakı dua berekâtıyla böyle de mi hazırlanıyor, diye soramadım. Hatunlar parayı alıp, çantaya, (Cici) rujiyle (Koti) pudrasının aralığına yerleştirdiler. Birer karış topuklarının üzerinde Ertuğrul Muhsin'in avenesine yüz yıl yaşayıp kamçıyle öğretmeğe kalksa muvaffak olmayacağı bir kırıtma ile salınarak çıkıp gittiler. Önlerine kim çıktıysa herkes yol açtı. Sıravârî kapılar açıldı. Memurlar birer iş bahanesiyle görünüp bahşiş kabilinden selâmlarına nail oldular. Nâzeninler geçip gitti.

Aldı mı beni bir merak? Be kurtlu herif sana ne? Elâlem bu. Kime hürmet, kime itibar edeceğini sana bildirir mi? Cumhuriyet devrinde kırtasiyeciliğe yer verilmediği velinimetimiz bayanlarımıza karşı olsun isbat olunmasın mı? Velhasıl duramadım. Arapkirli odacıya yaklaştım. Terslemesin diye on birlik paketten bir cıkara uzattım. Lütfen aldı. Mükemmel yasemin ağızlığa geçirdi. Ateşi verdim yaktı. Bir iki nefes çekti çekmedi, sırasıdır, diye düşündüm, suali yapıştırdım

— Demin ki hanımlar kimdi kuzum?

— Hoca onlar.

Tuh, allah belâmı versin! Sokakta zemherî zürâfâsı, yedi karnaval maskarası gibi gezen, yüzünün rengini boyadan ötürü kendisi bile lâyıkıyle hatırlayamayan bir Darübedayi balet hey'eti değil ya, muallime hanımlarımız da var. Paris'in — bilmem ya okuya okuya hâfızı oldum — Monmartr kahvelerinde emsaline ancak rastlanabilen bu kabil soytarıların dikâlâsı, daniskası muallime hanımlarımızın uğrayıp ferman okudukları maarif idaresinde bulunur.

Meslek, âlâ meslek, ama müntesipleri bozuk. İş ciddi iş, ama tutanlar cevalacoz. Neyse, sabah saat onda girdiğim mahzenden akşam dört buçukta (219.50) olan hesabı (218.25) olarak tastamam alabilip kaldırıma düştüğüm zaman rahat bir nefes aldım. Can ve yürekten (Ohh!) dedim Çantamı etrafımdan geçmek bedbahtlığında bulunanlara çarpa çarpa, koca kunduralarımın tok sesiyle, makamını güftesini pek iyi bilmediğim bir tango parçasının ıslıkla verdiğim konserine tempo tutarak yürüdüm gittim.

Hikâye biraz uzadı. Vaktim olunca muayyen bir meselenin macerasını yazmak kabiliyetse, bu bende hâlâ mevcutmuş.

Öğüneyim mi, müteessir mi olayım, kimselere söylemeyeyim mi, kestiremiyorum.

Eğer buna güzel bir cevap bulabilirsen aman ihmal etmeden gönder. Çünkü kaç saat geçtiği halde, karpuz göbekli, ayna kafalı hadîd Muhasebe Müdürü, kısık sesli mendebur muhasebeci, yüzü püskürme benli acaip veznedar ve hele kübik ressam tablosuna taş çıkartacak kadar boyalı kokot eskileri gözümün önünden gitmiyor.

İmdat İrfan, medet senden.

***

İsmail Sefa yine günün meselesi oldu.

Mirim Kâzım Sevinç beyin çıkarmakta olduğu *İz* mecmuasına nasılsa şiir vermiş. Nurullah Ata bey bu mecmuayı makalesine mevzu yapıp aynen :

«Bizim yüksek şairlerden, Ahmet Hamdi[37], Ahmet Muhip[38], Cahit Sıtkı'nın yazdığı mecmua» diye bahsetmiş. Bu kadarı da İsmail Sefa'ya yetip, gereği gibi arttı bile. Vay efendim, sen misin bunu yazan, oğlan ağzını açıp gözünü yumuyor

— Ne demek? Bu ne bigânelik? Bu ne sözünü bilmemek? Koca mecmuada sade üç kişi mi var? Ben ne güne duruyorum? Bugüne bugün tam iki adet kocaman şiir kitabı sahibi değil miyim? Unutanlar hatırlasın, bilmeyenler öğrensin. Biri *Zından*, diğeri *Damlalar*, üçüncüsü —elini küt küt sol tarafına kalbinin hizasına vurup— haphazır burda, adı *Keşkül* olacak. Yoo, itiraz etmeyin. Keşkül Türkçedir. Türkçe değilse bile Türkçeleşmiştir. Sözümü kesmeyin, şimdi çatlarım haa.. Siz Türkçeyi bana mı öğreteceksiniz?. Ben Arapçayı da âlâ bilirim. İnanmazsanız işte size Arap vezni ile, yani ya, aruz ile yazılmış bir gazel — Gazel tam iki bin beş yüz seksen sekiz beyitlik, yazılması değil ya, dinlenmesi bile evlere şenlik, düşmanlar başına — Nasıl beğendiniz mi? Pekiyi, pekiyi, dinleyin, *Keşkül*'de 40 sone, 112 kıt'a, 56 koş-

37 Ahmet Hamdi Tanpınar (1901-1962). Şair, romancı.
38 Ahmet Muhip Dranas (1909-). Şair, oyun yazarı.

ma, 47 de serbest nazım şiir var. Bu bir şey değil, asıl eserim meşhur opera yazıyorum. Adı lâzım değil. Ben her yazdığım eserin adını söylemem. İntihâlden korkarım. Ama bu opera bir opera olacak sahnede eşekler, develer, katırlar var. Gülmeyin, Anadolu operası bu. Durun yahu, sözüm daha bitmedi. O Nurullah Ata olacak herif, dilerim tanrıdan 200-300 sene yaşamalı da bugün takdir etmediği İsmail Sefa'nın büyük kudretini takdir eden zamanın karşısında yüzü kızarmalı. Ah o günleri bir görsem. Âmin, dedik, Âmin, dedik ama oğlan susuyor mu? Ne teşbihli konuşmalar, o ne belâgatli lisan!.. En kuvvetli teşbihi büyük şair hassasiyetiyle şöyle kestirmiş

— Biz gübrede yetişen mantarlar mıyız?. — Yandı Kâzım Sevinç'le beraber Kâzım Sevinç'in mecmuasında yazı yazıp adı Ahmet Hamdi, Ahmet Muhip, Cahit Sıtkı olmayanlar — Ya, bakıverin biyol. Gübre ile gübrede yetişen mantar ve şair kısmı. Hey allahım, ne günlere ve kimlerin günlerine kaldık?

Gel de

Zer-dûz palan ursan eşşek yine eşşektir[39]

sözüne ve:

Öyle bir eşşek ki bâlâsındaki teşdidinin
Âlet-i timara benzer lâyuadd dendanı var[40]

beytine iman etme.

Hoşça kal cici, mektubun böyle uzun ve böyle derli toplu (!) olsun. Hayatını intizam altına alanların (!) yazılarındaki intizamı (!) burada bulabilirsin. Selâm.

K. T. Tipi

Ek

İdris'in (80) kitabını alıp almadığını bildir.

K. T. T.

39 Bu dize Ziya Paşa'nındır.
40 Bu dize Eşref'indir.

22.2.1935

İrfan,

Adım (Tipi) oldu, Sadece Tipi. Gürültülü, karışık, çapraşık biraz da soğuk olmakla beraber, hiç olmazsa arkamdan seslendikleri zaman bu kocaman isimli adam da kim, diye başımı birden çevirtmeyecek; beni anıyorlar, diyeceğim.

Kahraman, aslan, koçyiğit, müthiş, âlim, filan gibiler sinirime dokunuyor; yılmaz, sönmez, korkmaz da öyle.

Eğer pek münasebetsiz bulursan bana hemen yaz. Tipi esas itibariyle hoş isimdir vesselâm. Ben beğendim, ne olur sen de beğen.

***

Kitabımın adını da buldum. (Yağma Var. Bir Şiirim Otuz Para). İşte bu kitabımın adı. (Yağma Var), daha küçük yazı ile kitabın kabına yukarı kısma yazılacak. (Bir Şiirim Otuz Para) alt alta sıralanacak.

İçine uzunca bir mukaddeme koyuyorum. O da (Yağma Yokmuş) serlevhasını taşıyor.

Kitabın üzerinde adım yok. İlk iç sahifesine (Şairi Kemal Tahir Tipi) diyeceğim.

Bunun hakkında ne düşünüyorsun?

İdris'in kitaplarını aldın mı? Doğrusu merak etmeye başladım. Mektubumun cevabını alıncaya kadar, ne ismimi ne de kitabı matbaaya vermiyorum. Çünki hepsi birbirine bağlı bunların.

Rica ederim, isim ve kitap ismi hakkındaki fikirlerini tez bildir.

Selâm küçücüğüm.

İmtihanların nasıl geçti?

Mes'udenin ve senin mektubun, bu mektubumdan sonra postaya verilecektir. Beheri tamam 18 sahifedir.

Kusura bakma, hoşça kal.

Allahın emriyle,

Kemal Tahir Tipi

Ek

Mes'ude kardeşe söyle, verdiği haberleri doğru bulmadığım için değil, inanmak istemediğim için inanmamıştım.

Bunda onun değil, her zaman olduğu gibi bendenizin kusuru ortada.

Binaenaleyh, cevabımda uzun boylu teşrih ettiğim gibi, bu cihet için ayrıca peşinen yerime af dile.

K. Tipi

.....1935

İrfancık,

Mektubuna hemen cevap verecektim. Fekat sıranı beklemen lâzım geldi. Ziya İlhan, Ertuğrul Şevket, Arif Nihat, hatta Kenan Şahabettin'e diplomatça yazılacak, ağyar eline geçerse ehemmiyetli bir ipucu vermeyecek mektuplar hazırlamak lâzımdır.

Şahap[41] hâlâ içerde. Canı çok sıkılıyor olmalı ki, bana bile hakikatsız çıktın diye çıkışıyor. Halbuki yanına kimseyi bırakmadıklarını, hatta küçük tezkerelere dahi bir sansür koyduklarını o da biliyor.

***

Hâdisâtın seyrini sabırla beklemeği öğrendim. Hadisatın seyrine gem vuramayacağımı, bunun zayıflıktan değil, insan oluşumdan ileri geldiğini anlıyorum.

Terakkiyi, tekniği, icat ve ihtirai, ihtilâl ve isyanı yaratan, hadiselerin seyridir. İnsanın buradaki rolü, basit ve mini mini.

İşin içinden çıkarken işin içine girer gibi kabahatsiziz.

Suç — eğer denirse — hâdiselerindir. Bu arada tesadüfe de, zekâ kadar yer veremeyiz. Biz öyle isteriz de bir çok maddi sebeplerle böyle olur. Nitekim biz böyle isteyince hâdisât vak'aları öyle bitirir.

***

Günler duruyor İrfan. Günler, dağlı hayvanlar gibi tepinerek değil, dikili ağaçlar gibi sallanıp sarsılarak değil, ağır taşlar gibi hareketsiz duruyor.

41 Kenan Şahabettin. *Geçit* dergisinin yazıişleri müdürü.

Gecelerin bir farkı, kara oluşları. Halbuki onlar da duruyor.

Bu hareketsizliğin karşısında, bir dolap beygirine bile hasretim var.

O hayvan, bilmediği için bahtiyardır. Mesafelerden mesafelere geçtiğini sanıyor. Biteviye aynı dairenin etrafında dolaştığının farkında değil.

O kadar farkında değil ki, bostana faydalı olduğunu bile kestiremiyor. Dönüyor, dönüyor.

Ben düşünüyorum. Düşünmek hem tatlı, hem acı. Acı düşünüyorum ekseriya ve acı düşündüğüm için, düşünmeyen beygiri kıskanıyorum. Günler duruyor demiştim. Zaman bir kaya parçası gibi dimdik, donmuş duruyor ve ben korkuyorum.

Korkuyu bu yakınlar öyle güzel buluyorum ki. O, güzel her şey gibi faydasız, diyorum. Çok güzelleştirmeğe uğraştığımız şeyler gibi, çok büyüttüğümüz korku da faydasız ve sun'î oluyor.

Lâkin bu günlerin garip korkusunu yadırgıyorum. Bize küçükken korku emzirmişler gibi geliyor bana. Sanki ana göğsünden korku emmişiz yudum yudum.

Sanki her solukta bir yudum taze korku dolduruyoruz ciğerlerimize ve her boşaltışta bir avurt dolusu korku tüküürüyoruz.

Damarlarımızda ılık ılık inip çıkan, kafamızda şimşek şimşek çakıp sönen, içimizin içinde gitgide karanlıklaşan şey, korkudur.

O kadar ki, ben beşerî cesarete korkunun en muazzam kımıldanışı diyorum artık.

Nelerden korkmayız ki; çokluktan, azlıktan, döğüşmekten, döğüşememekten.

Her şeyde madde-i asliye korkudur gibi düşünüyorum.

Korkunun dört köşe beyaz bakışları, korkunun tavanı, döşemesi var. Korku benim içinde oturup yattığım odadır.

Ben bir korkuda doğup bir korkuda büyüdüm.

Bir korkuda öleceğim sanıyorum.

Korku madde gibi kaskatı, korku ruh ve ruh illetleri gibi yumuşak ve sıcak.

Artık başıboş günlerimin serbest, hür akşamları, bana sonsuzmuş gibi gelen geceleri ve hele başımı döndürmeyen derin uçurumları kenarından ayaklarımı sallandırıp cıgaramı tüttürdüğüm, kahkahamı parlatıp türkümü söylediğim saatleri yok.

Gözlerimi yummak, başımı bir nokta etrafında işletmek gücüme gidiyor.

Korkunun nabızlarını sayıyor, gözlerini seyrediyorum.

Ah bu korku İrfan, ah bu başaramamak korkusu, ezilip kalmak, sefil bir sokak kedisi gibi geberip gitmek, ufalanmak korkusu.

***

Hani muhteşem asâlet nişanları vardır. Göğüslerde parıl parıl gözlerimize kafa tutarlar. Hani şu arkaları donuk, paslı fekat tek yüzleri pırıl pırıl, ışıl ışıl, menevişli, aydınlık, asalet nişanları vardır.

İşte her şey bana öyle geliyor. Tersini çevirmekten daha çok kin alacağım, daha kafası sert, ruhu, gönlü kaskatı adam olacağım diye korkuyorum. Olduğu gibi kabul ettiğimiz şeylerin hiçliklerini unutabilsem biraz rahatlayacağım. Bunu unutmak öyle güç, öyle imkânsız ki...

On beş milyonun içinde 10-15 kişi kalmış adamlar... Ve bu adamların döğüş silâhsızlıkları, iman kıtlıkları, kafa darlıkları, küçüklükleri.

Loş bir kahvede mızmız bir masal tutturan kötü bir radyo ile heyecanlı bir altmışaltı partisi arasına sıkışan, üç dört

sararmış yüz, birkaç çift mânâsızlığını saklayamayan gözbebeği.

Yorgunluk... Yorgunluk... Yorgunluk...

***

Bir avuç sözde tükenen enerji. Bir yudum ümitte parlayan bakış. Mermer masalara tesir edemeyen kemik yumruklarımız. Ve biteviye sallanan, sallandıkça kurulmuş rakkasların içe ürperti veren yeknesak hareketini taklit eden kafataslarımız.

Ne güzel barikat olur diye basmağa kıyamadığımız kaldırımda artık tok tok ses vermeyen ayaklarımız. Ve bu ikisinin arasında garip muvazenesini nasıl muhafaza ettiğine şaştığımız vücutlar.

İçi boşalmış, kalbi durmuş, eski bir Piryol saati gibi paslanmış vücutlar.

***

Sonra etrafımızda şık, süslü ve tek cephesi şıklığı ile boyasından ibaret dişi sürüleri!..

Tek cephesi sırmaya mahpus zabit efendiler!...

Ve zabit efendilerimizin savrulan pelerinleri. Eli, kurulmuş bir dizel motoru gibi bir düzüye selâm imal edip dağıtan nefercikler. Sâde Mişel Zevako'nun tarihî kahramanlarıyle Edgar Vallas'ın polis hafiyelerinden bahseden, fikir olarak da çok çok alkışlayan gazeteleri satmağa uğraşan küçümencik çocuklar. Ötekinin berikinin üzerine saldıran kucağı çocuklu dilenci karıları; her şeylerini 30 liralık aylığa satmış polis memurları.. Ve sinema perdesinden sokağa fırlamışlar hissini veren mes'ut delikanlılar. Bunların arasında 800 bin kişilik şehirde on beş milyonda on beş kişiye çıkan bizimkiler[42].

***

42 O tarihlerde Türkiye'nin nüfusu 15 milyondu, İstanbul kentinin ise 800 bin (F.İ.S.).

Bir dekora, bir figüranlara, bir de seyircilere bak. Acemi aktörlere acırsın.

***

Takvim yapraklarıyle rakamlar, güneşle karanlık elele vermişler. Üstümüzden geçip gidiyorlar.

Bu dünyanın hakikatleri, eczalı mürekkeplerle yazılmış satırlar gibi, bir görünüp bir kayboluyor. Bir mavi bir yeşil çakıyor.

Kökleşmemiş bir değişmenin bu kadar sefil ve acıklı olacağını kimse ummazdı.

***

Az kalsın bu soytarılığı alkışlarken, sevimli amele avuçları gibi ellerimiz nasırlanacaktı. Az kalsın bu edepsizliği gönlümüze sığdırmağa çalışırken gönülsüz kalacaktık.

***

Ne mutlu Türküm diyene.

Köylü bizim efendimizdir.

Türk işçisi dayanıklıdır. İnkılâba gönül vermiştir.

Bunlar nasıl garip sözler? Neden Türk olan mutlu oluyormuş?

Cevap.. Nokta nokta..

Köylü bizim efendimiz âmennâ, anladık, fekat efendiliğini nereden anlayacağız?.

Cevap : sıfır sıfır.

Türk işçisi dayanıklıdır.

Ne zamana kadar?

Cevap hava cıva.

***

Ne mutlu Türküm diyene. Fekat sokakta, kaldırımda değil, dayanıklı, dört ayağı olan sırmalı koltuklarda.

Köylü bizim efendimizdir. Fekat biz köylünün ağasıyız. Köylü ağanındır. Köylünün ırzı, namusu, kazancı, toprağı hep ağanın.

Türk işçisi dayanıklıdır. Bu doğru. (Demir travers mi, yoksa tahta travers mi döşemeli demiryoluna) hesabında (Demir travers) en doğru cevaptır. Zira

Demirin hurdası da para eder. Yani traversi demiryoluna döşer sonra eskidi mi, çıkarır hurda fiyatına satarız.

Zira :

Demir travers küçüktür. Havalesizdir. Döşeyeceğimiz yere kadar getirecek vagon çok travers alır.

Zira

Demir travers havalesizdir. Amele ikisini birden taşır. Antr parantez :

Bu ikisini birden taşır hesabı, Avrupa amelesi için değil, Türkiye'deki dayanıklı amele içindir.

***

Hakkınız varmış baylar, hakkınız var bayanlar. Türk işçisi dayanıklı imiş, hakikat.

***

Ağız dolusu İnkılâp dedikleri soytarılık daha taze olduğu için mi bu masalları okuyorlar bize dersin?

***

Haydi seninle beraber tekrar Gülhane Parkı'na gidelim.

Haydi beraberce Sarayburnu'na oturalım.

Haydi evvela Anadolu yakasına bir bakalım, sonra başımızı geriye çevirelim, Senin hissettiğin sevinç, kara

gözlerinden benim kara bakışlarıma aksın. Bir ân içim titresin. Haykıralım :

Ne Mutlu Türküm Diyene!

Sonra sen, önümdeki gazeteye eğil, «İki ölüm vak'ası» başlıklı yazıyı beraber okuyalım. Birisi Tünel'de kalbi durmuş, üzerinde iki bin lira çıkmış filan zat. Diğeri kaldırımda ölü bulunmuş, bakmışlar, veremden kıkırdamış.

O zaman tekrar başımızı bir öne, bir arkaya döndürelim diyelim ki

Ne mutlu Türküm diyene, fekat bizim Şahap, Polis Müdürüne kanundan bahsetti diye hapse atıldı.

Köylü efendimizdir. Elbette.. Fakat vergisini veremiyor. Ve o efendinin hizmetkârı olduğunu söyleyenler, ekmeğe, buğdaya kanun çıkarıp zam yaptırarak hususi trenle İstanbul'dan Ankara'ya davetli taşıyıp koca koca düğünler kuruyorlar;

kahve piyasasını anlamak için tahsisatı mahsusa ile Brezilya'ya, şehircilik tahsili için Monmartr barlarına gidenler var da, Kemal Tahir şuracıkta, burnunun dibinde duran tevkifhâneye dostunu görmeğe gidemiyor;

Kadın Konferansı Yıldız Sarayı'nda şampanya açtırıyor da, Beyoğlu Caddesinde saat ondan sonra vur aşağı tut yukarı Türk kızları satılıyor;

imtiyazsız sınıfsız kaynaşmış bir kitleyiz de, herifçioğlu 10 yıllık metresini on kurşunda öldürüp Şifa Yurdu'na yan geliyor;

fikirlerini serbest konuştu diye tombul bir delikanlı hapse tıkılıyor da, vatan delikanlılarını, nefes nefes zehirleyen muhterem eroinci çeteleri köşe başlarını kesiyor;

desem, sen de bana o kocaman siyah bakışlarında tekrar sevgi, tekrar hayranlık, tekrar hürmetle bakar mısın kızım? Tekrar bana sapsarı bir kâğıda bir Anadolu ile bir tunç parçası arasında hapsedilmiş kısacık bir hayal gönderir misin?

Günler duruyor ve korkuyorum demiştim. Yalan, günlerin nasıl durmağa hakkı yoksa, bizim de korkmağa hakkımız yok.

Al sana bir yazı :

YARIN

Yarın,
Yaracak beyaz bir şimşek gibi karanlıkları
Kırılan aynalar gibi geceler
Bir sönüp bir yanacak,
Nerdeyse geceler parçalanacak!..
Yarın,
Sınırında dumanlı ufukların
Kanat çırpan
Beyaz bir deniz kuşu gibi pırıl pırıl
Ve kahramanların
Şakağından vuruluşu gibi kızıl
Yarın
Kavgada kavgamızın türküsünü söyleyen kadınların
Bilenmiş, çıplak
Bıçaklar
Kadar
Temiz ve ışıklı gözbebekleri
Yarına bak
Yarına bak
Yarına bakalım hemşeri.

Kitabım yakında çıkıyor, o da Kemal Tahir'in kitabı olmanın pek kolay bir iş olmadığını anladı.

Selâm sevgili. Cevabını beklerim. Mes'ude'ye selâm.

Kemal T. Tipi

(Tarihsizdir)

İrfancık,

Gönderdiğin mecmuayı aldım[43]. Hayretle okudum. Senin ve arkadaşının şiirlerine, hele senin (Yaşayan Ölüler) tâbirine ne diyeceğimi şaşırdım.

Bu serlevhayı hangi şair ânında, hangi şiirli düşünceyle buldun kestiremedim: (Yaşayan Ölüler). Hani şu Alman emperyalizmine şakşakçılık ettiğimiz kötü devrin bir (harp mecmuaları) vardı. Ve onlarda bir sahifede bu yaşayan ölüler. Eh, tarih — ki en kuvvetli öldürüp yaşatandır — bu bedbahtların nasıl yaşayıp nasıl öldüklerini bile anlatmağa tenezzül etmiyor. Ölülerle pek uğraşmağa gelmez. İnsanı toprağa, kaskatılığa, meskenete en çok yaklaştıran ölüp gidenlerdir. Hele onları unutamıyorsak.

Sonra şiirin macerası da kötü. Bir ihtifâlde okunacak âhengi, okunacak kuvveti yok. Sen son günlerde şaşırdın. Nâzım'ın şiiriyle Kemal Tahir'inkini yanyana okumandan belli. Hele bu iki şiir, geç olmakla beraber nihayet anladığın gibi, berbattılar.

Fikirlerine muayyen bir veche vermeden bu şiiri böyle bir mecmuada neşre hakkın yoktu. Hatta onu bir toplantıda okumak mecburiyetinde kalsan bile. Hem de artık ölüleri rahat bırakmanın ve rahatsız dirilerle uğraşmanın zamanı gelip geçti sanıyorum.

Nedir o mecmuanın hali öyle? O ne geniş, o ne mücessem, o ne muhteşem kepazelik yahu? İnsanlar uğraşıp didinseler bu kadar rezaleti sahife sahife yanyana, sütûn sütûn bir hizaya, satır satır bir araya getiremezler.

Bir kitap tenkidi vardı o menhus mecmuada ve beğenilen bir de matla'. Herifçioğlu bir çok kadını sevememiş. Çünkü sevgilisinin «Vatan» demiş adına.

43 *Altıok* dergisi.

Yaa, vah vah, buna üzüldüm işte. Gördün mü olanı? Demek bu işe hanım kızlarımız yerine yanıp yakılmak bana düştü. Yurdunun kızını sevemeyen delikanlı, taşını, toprağını nasıl sever, hayrettir. Hassasiyet dediğin bu mu?

Gün olur, insanlar çepeçevre saçmalarlar; fekat adam olacak kişinin muhakkak ric'at için bir açık kapısı vardır. Bu küçük ihtiyat tedbirini bir kere unuttuk mu, alimallah cümlemiz de şerbet-i şahâdeti nûş edip (Yaşayan Ölüler) meyânına dahil olamayan ve fekat şerbet-i esareti nûş edip Almanyalu eline tutsak düşen ikinci mi, üçüncü mü Napolyon'a benzeriz. Sonu rezalettir.

Neyse, dünyaya düzen verecek ben kalmadım ya. (Büyük Sinan, Koca Sinan) diye meydanlıkta Ertuğrul Muhsin ağzıyla ses titreten kabadayılar arasından bir sahib-huruç elbet yetişecektir. Ve yetişecektir de, nihayet Hanya ile Konya'yı birbirinden ayırt edip Kemal Tahir'in bu beyinsiz kafasına ölçü olacak son hakikatı yerleştirecektir.

Bu umut da olmasa hapı yuttum say İrfancık.

Şiirini benden evvel Rüknü okumuş. (İrfanın *Altı Ok*'ta güzel bir şiiri var) diye de bir tezkere yazıp bırakmış. Şiirini ha Behçet Kemal[44] beğenmiş, ha Rüknettin. İkisi de aynı hızda en berbat kapıya çıkar.

Hem senin hamasî destan yazmak neyine, a kızım? Bu yolun sonu nereye varır bir baksana. Önünde dimdik duran Yaşar Nabi[45] ile Faruk Nafiz [46] de mi senin basiret gözünü açamadı?

Şehir Tiyatrosunun altı ay bir düzüye

Gel bana bâzı bâzı
Gidelim bizim oda.

44 Behçet Kemal Çağlar (1908-1969). Şair.
45 Yaşar Nabi Nayır (1908-). Şair, yazar.
46 Faruk Nafiz Çamlıbel (1898-1973). Şair.

Diye Rum ağzıyle şarkılar teganni edilen *Deli Dolu*'yu oynadığı devirde, senin yaşayan ölülerinin esâmisi mi okunur?

İnkilâp (!) temposuna uymak için halkımızın istediği orta yerde durup dururken gayri bu güzelim temponun âhengini bulandırmağa özenmek neden?

Vah zavallı kızım, vah cici sevgili, vah! Demek seni de bir toprak tümseğin önünde bağırtıp şaşırttılar. Sen belki çocuk samimiyetinle sesin titreye titreye ufacık bir dram perdesi oynuyordun. Etrafındaki siyah elbiseliler de muhakkak — oradaymışım gibi biliyorum — göğsüne ve göğsündeki yeni beliren yuvarlaklığa dalarak ağız sulandırıyorlar, damarlarında muhayyel visâllerin hayalinden kopma gıcıklanmalar arıyorlardı. Nereden biliyorsun diye sorma. Burada spor şenlikleri yapıldı. Bizim gazetelerde bir iyi huy var. Nerede olursa olsun kadın kalabalığının, kız alayının resmini çekip basarlar. Kahvede oturuyordum.. İdman şenliklerine ait bu resimlerin karşısında kaç kalantorun diz döğerek gidip seyretmediklerine hayıflandıklarını gördüm. İnsanlar hep birdir be kızım. Hele siyah elbise giyenleri! İnanmazsan, hocalarla papazları bir düşün.

Ne ise, olan oldu. Fekat dikkat et, bu hatıra senin için için yaşayan ölü bir hatıra olmasın.

***

Gözlerimin içi sızlıyor eski halime. Ne saçmaymış düşüncelerim. Hele kocaman *Geçit* mecmuası kepazeliğini bir düşün.

Ne mutlu ki günler geçiyor ve ne mutlu ki, günler bizi, temamiyle olmasa da, günden güne değiştiriyor.

Istırapların kirlisi ile temizi, sevinçlerin kötüsüyle iyisi var, fekat insanlar hem kirli hem temiz, hem kötü hem iyi oluyorlar. Ve zaman testekerlek bir yürüyüşle bizi bir iyi bir kötü, bir kirli bir temiz yaratarak döndürüyor.

Bazan biz yürüyüp geçiyoruz, zaman arkamızda kalıyor. Bu anlarda hem iyiyiz hem temiz. Bazan zaman önümüzdeki dönemeçte kayboluveriyor, böyle anlarda şaşırıyoruz, kızıyoruz, korkuyoruz, kötü ve kirli oluyoruz.

Hayat tezatların çarpışmasından ibarettir, diyorlar. Doğrudur. Kötü olmasa iyiyi, temiz olmasa kirliyi ayırdedemezdik. Ve bunların olmadığı yerde, emin ol, bütün kudretine rağmen hayat olmazdı.

Engini düşündüğüm zaman denizi hatırlıyorum da, denizi düşündüğüm zaman bir türlü engin gözümün önüne gelmiyor. Toprağı küçülten yollar, denizi küçülten limanlardır. Bunlar yok olsalardı, dünya uçsuz bucaksız olacaktı. İlk yol, ilk mahpushane, ilk liman zindandır. Bu sade ölçülmüş mesafelerden değil, kafamızı cendereledikleri için kötü.

Köşe minderleri vardır. Hani büyükannelerimizle dedelerimizin bağdaş kurup oturdukları dört köşe, yuvarlak, köşe minderleri.

İşte hudutlar buna benzer.

***

Dünyanın câzibe kuvvetini unutmadığım halde tayyarecilere gıpta ediyorum. Hiç olmazsa dolaştıkları yerde kendinden önce geçenlerin ayak izleri yok. Başka ayakların taban şeklini seyrede seyrede yürümek tatlı değil gibi geliyor bana.

***

Cuma günü Şahab'ı görmeğe gittim. Bir kolayını bulup içeri girecektim. Kapıda yalın süngü bekleyen jandarmaya selâmı çaktım. Kocaman kapının bir kenarına açılmış delikten eğilerek geçtim. O ânda herifin biri beni göğüsledi. Adımı, sanımı, işimi, gücümü sordu. Cevapları bir küçük makbuza doldurdum. Bu arada kimi ziyaret edeceğimi de sordu. Eroin kaçakçılarından birinin adını verdim. O da mukabele

ederek avucuma içine hususi, umumi hayatımı doldurduğu kâğıdı verdi. Bir başka kapıdan geçtim. Bir demir parmaklıktan aştım. Tekrar bir göğüsleyiş, fekat bu defa önüme çıkan herif hem sağır hem dilsizdi. Beni pamuk atar gibi didikledi. Üstümü başımı güzelce aradı. Şapkamın kordelasına, pabucunun içine varıncaya kadar gözden geçirdi. Kendimi, ne yalan söyleyeyim, tramvay arabasında, şirket vapurunda sandım.

Oralarda da böyle değil mi ya? Bize daima şüpheli bakan bir alay kontrola bilet uzatmıyor muyuz? Bundan şu neticeyi çıkardım. Biz, topyekûn bütün Türkiye sakinleri, şüpheliyiz vesselâm. Burnumuz kanayıp karakola gitsek ararlar. Kahvede oturup altmışaltıya dalsak ararlar. Tramvayda, vapurda, sinemada, tiyatroda ararlar. Kimi silâh, kimi evrak, kimi bilet arar.

Bu kadar şüpheli olmak bize zırnık kadar teessür vermez. Tramvay kontrolunun (Biletler!) kumandasına boyun eğeriz. Şirketin altı otuz parasına irtikâp etmemiş olduğumuzu isbat için ceplerimizi tersine çevirir, demindenberi on, on beş kere yırtılıp zımbalanan kâğıdı uzatırız.

Neyse, alışkanlık alışkanlıktır. Fekat tevkifhanedeki bunlardan beşbeter olduğundan, içime işledi doğrusu.

Asıl kapı aralanıp avluya adım atmak yeni nasip olmuştu ki, iki koluma iki külhanbeyi girdi. Ben, ne olur ne olmaz, baba yâdigârı bir iki yeşil liramız var, karmanyolaya gelmesinler, diye cüzdanımı sımsıkı göğsüme bastırarak mukabeleye hazırlandım.

Afili bir selâmdan sonra kime baktığımı sordular. Oh, yarabbi şükür. Hücum değil, hizmet teklifi imiş. Herifin adını söyledik.

Birisi diğerine kumandayı bastı

— Haydi Çağanoz! Bey bilâderi al, koğuşu göster. O da elbet senin bahşişini unutmaz.

Ben (Elbette) yi çektim.

Çağanoz ismine uygun bir salıntı ile önüme düştü. Bir teviye de :

— Allah bin belâlarını versin abicim. Bize altı sene gün verdiler. Halimiz yaman, işimiz duman. İşte böyle geçiniyoruz.

Diye bahşişi haketmeğe uğraşıyordu. İki çeyreğe kıydım. Delikanlının hatırını hoş ettim. Meğer yine yanılmışım. Eyvallahı yuvarlayıp beni yarı yolda bırakarak savuşmaz mı?

Neyse gayret bize düştü. Bu çamurda gemimizi kurtaracağız ister istemez. Sorduk, soruşturduk. Oğlanı nihayet karşımıza diktiler. Kucaklaştık. Hazret zaten önce ben ayar derbeder idi. İçerde kendisini büsbütün kapıp koyvermiş. Saç sakala, bıyık kaşa karışıp hallü hamur olmuş. Yüzün rengi sansüre uğrayan Mütareke senesi gazetelerinin boş taraflarına dönmüş.

O aptal aptal sırıtması gitmiş te, yerine bayağı akıllı, adamkâri tebessüm kaim olmuş. Yani ya, tombul herif duymasın, o sarsaklık kalmamış, bir kaç hafta daha misafir olursa, alimallah adam olup çıkacak.

Ne ise, şuradan buradan konuştuk. Konuşma mahalli de acaip bir yer. Bir kalın demir parmaklıklı kapı. Üzerinde koskocaman bir asma kilit var. Ben bir tarafındaki sıraya oturuyorum. Bizim taifenin yerlileri Şahab'ın arkasına doğru saf kuruyorlar. Muhabbet başlıyor. Fekat arada bir başımızın üzerinden doğru bir pazarlık, bir alış veriş, bir aksata, başlıyor. Gürültü kopuyor. Sunturlu küfürler yağıyor. Bir defasında aldırmadım. İkincisinde âdetâ kızdım. Köpürdüm. Fekat üçüncü kere bana merak oldu. Dikkat edince bir de ne göreyim? Eroin, esrar, kokain, afyon alışverişi bütün pazar hususiyetleriyle devamda... Bir fark ile ki, burada aleni bağıra bağıra alınıp satılan meta, dışarda kaşla gözle ve gizliden gizliye yapılmakta. Halbuki Türkiye Cumhuriyeti hudutları dahilinde ve İstanbul'un göbeğinde, Kemal Tahir'i

hallaç pamuğu gibi dide dide arayarak içeri aldıkları islahhânede iş temamiyle aksine.

Balık Pazarı'nda torik satar gibi bir haykırış, bir parlayış, bir uzun boylu mal methediş.

İhvanlar hayretimi görünce dayanamayıp gülüştüler.

— Burası böyledir azizim, dediler, buraya ne doktor uğrar, ne kontrol. Ne mustantik gelir, ne müddeiumûmî, hattâ ne de hoca.

— Ben üç yıldır buranın misafiriyim, dedi aradan biri. Bir kere, ama tam bir kere bir papaz geldi, dediler. Herif gelmiş, Hıristiyan mahkûmlara yirmi beşer kuruş dağıtıp gitmiş.

O zaman, sinekkaydı traşlı yüzünü küçük cep aynasında sık sık seyredip, pantolonunun kemerine yakın saat cebinden sarkan altın zincirle oynayarak; şahit olarak önüne gelen kötü sokak mahsûlü küçük hanımlara göz süzen genç müdde-i umûmî muavininin hâlini hatırladım.

Top sakalıyle körpe delikanlılara baygın baygın göz süzen ağır başlı hakim (!) efendileri düşündüm.

Ramazan-ı mübarekte arkasında kadınlardan mürekkep müthiş bir kalabalıkla camiden camiye vaaza giden, salaşpur sarıklı, sadakor sakolu hocaları gözümün önüne getirdim. Ve bir de üniversite salonlarında yanık inkılâp dersi dağıtan ve bu dipsiz kile, boş ambar için haftada üç kere Ankara ile İstanbul arasında mekik dokuyan bay mebuslarımızı görür gibi oldum.

Tevkifhane ki, herhangi bir vatandaşın her zaman girebileceği ve nihayet zan ile yapılan tevkiflerin bekleme odasıdır. Namuslu giren namussuz, ahlâksız giren kopuk, koyun giren bilmem ne karın ağrısı olup çıkacak.

Bu kadar içtimaiyata omuz silkmiş, bu kadar hakikata göz yummuş memleket bulunamaz kanaatı bende mükemmelen yerleşiyor.

***

Şahap ancak Mayısın ilk haftasında çıkacak. Sonunda adem-i mes'uliyet ve yahut beraat kararı alacağı muhakkak. O zaman, bu kadar gün süren hapis hayatını kime ödetecek? Onu da mı Tayyare Cemiyetine kurban derisi gibi bağışlayacağız?

***

Halinden pek memnun. Rahatı yerinde, bir kaç kafadarla beraber. Bugüne kadar derme çatma olan fikirlerini, esaslı bir şekilde tasfiye edip hazırlıyor. Kıymetli bir arkadaş olarak gelecek. Yani derslerine çalışıyor. Kitapları yanında.

***

Buradan aşağıya yazacak yeni ve enteresan bir şey bulursam yazacağım. Bulamazsam mektubumun yarısı asıl söylemek istediklerimin sansürden korkarak söylenmemiş olanlarıyla dolu olarak bembeyaz gelecek, kusura bakma.

***

Bulamadım ama, sansüre başeğmek de gücüme gitti. Aklımda muayyen bir mevzu yok. En ikisi şiir yazmak

PAROLA

Havalar dolu
Parolamız gök dolusu
Sığmıyor
Radyo antenlerine parolamızın uğultusu.
Parola
Can Pazarı
Parola :
Yarınları
Yarın etmek...

Yarınları
Çalışan kolların etmek!..
Havalar dolu
İki kolu
Makina çarklarında kalan işçilerin
İçi.
Gebe karınlar
Ve seven delikanlıların
Kalbi kadar.
Koşuyor hava dalgalarında
Arka arkaya
Kızıl yangın otomobilleri gibi son söz
— Döğüş var!
Duvar diplerinde
Güneşlenen adamlar,
Boşanmış bir çelik zemberek gibi dimdik
Kalktılar yukarı.
Çıplak ellerinde yumrukları
Önlerinde bir bayrak gibi
Türküsü kavgamızın
Sonu zafer bu hızın...
Parola
Can pazarı...
Parola :
Yarınları
Yarın etmek
Yarınları
Çalışan kolların etmek.

Selâm kızım, Mes'udeye, diğer beni tanıyan müstakbel muallimelere arz-ı hürmet ederim.

K. T. Tipi

(Tarihsizdir)

Canım,

Mektubunu aldım. Sevindim. İşini ve yerini yadırgamayacağını zaten kestirmiştim. Hepimiz suya benzeriz zaten. Girdiğimiz kabın şeklini kolayca alıveririz.

Mektubundaki kitap isimleri bana dikkatli ve ciddi olarak okumağa başladığını değil, henüz okumak istediğini, daha bu okumak isteği sırasında bulunduğunu anlattı. Hem canım, bu kadar kitap birden okunur mu? Bu kadar kitap — belki benim tabiatım için — hattâ birden kesilmez bile...

Ne ise, sen işe daha mükemmel başlamışsın. Önce burjuva iktisadiyatını okuyorsun ki, herhalde bu daha iyidir. Oku bakalım. Lâkin mesele yalnız okumakta mı? Yazmağı hiç aklına getirmiyor gibisin. Yeni muhit, yeni insanlar, yeni iş. Sana bir şeyler söylemiyor mu daha?

Çocuklarını, mini minilerini olsun düşünmelisin. Onların eline vereceğin saçma kitapları hiç unutmamalısın. Ve her zaman düşünmelisin ki daha ilk mektep kıraatımız, ilk mektep kitabımız da yoktur. Bu yoksulluk senin için doldurulması lüzumlu boşluğun etüdü olmalıdır.

Dün akşam bir ahbabın evinde bir küçük mektepli ile tanıştım. Küçük bir delikanlı idi bu. Akıllı idi de. Elinde adı *Okuma Kitabı* olan bir bir kitap vardı. Yapraklarını beraber çevirdik. Ne iyi şiirler, ne hoş resimler, ne vâkıfâne (!) ve hayattan uzak yazılar vardı onda bir bilsen.

Meselâ Vatan. Vatan da vatan diyor bir yeri. Çocuğum, diye devam ediyor, bu Vatanın ağacı, yemişi, tozu toprağı, tepesi, ormanı, sarayı, bahçesi hep senindir. Sen ki herhangi bir Türk çocuğusun, vatanın senindir.

Küçük oralarda değil, bana harıl harıl okuyor. Sordum

— Baksana arkadaş, dedim, senin olan şeylere bir dikkat ediver.

Elinde olmadan büyümek felâketine uğramış gözlerle baktı gözlerime, durakladı. O, mal sahibi olmanın henüz farkında değildi. Bundaki kuvveti, bundaki şımarıklığı tadmamıştı. Oyuncaklar, bilirsin, küçükler için mal değildir. Kırılacak, kırılmağa mahkûm bir ehemmiyetsiz şeydir.

Hazırlanmamış dikkati, kocaman dağın, parıl parıl apartmanın sahibi olmağa dönünce şaşırdı. Çekine çekine sordu:

— Ya sinemalar, onlar da bizim değil mi?

Senin, diyemedim. Olur ya bizim oğlanı birden anarşist yaparız. Geçer gişenin önüne :

— Madem ki benim de hissem var, parasız girip hafiye filmi seyredeceğim,

diye tutturur. Maazallah başımıza iş açar diye korktum. Cevabı şöylece değiştirdim :

— Evet ama. Hele bir büyü bakalım. Kocaman ol. O zaman inşallah sinemadaki hissenden de istifade edersin.

Çocuğa Vatanı müşterek bir mal olarak vermek temamen hatalıdır. Ve tek kitap okutmak kötü.

Vatanda müşterek hissesi olarak doğmuş çocuklardan, vatanda müşterek hissesi olmadan ölecekleri ayırmak lâzım. Ne dersin?

***

Kocaman aile işimleri, mükemmel villalar, sayfiyelik mahallelerden bahsediyorsun. *Resimli Herşey*'in bu sayıdaki klişesi incir amelelerinden bir kısmını gösteriyor. Biraz da onlardan yana dönsen. Bir miktar da onlardan bahsetsen.

***

Yahu bayan, sen benim ne meteliğe kurşun atan, ne uçsuz bucaksız fakir olduğumu unuttun mu? Yoksa fakir-i pürtaksir ile mehtap etmeği mi dilersin? Ben sana olsun peder-i muhteremimin bayraktar olduğunu anlatamadım mı bunca zamandır?

Mamafih, inan bana, bu sefer yalancı çıkmamağa çalışacağım. Herhalde bizim Bay Şahap ile sana münasip bir hatıra göndereceğim. Artık beğenip beğenmemek senin değil, benim seçme kabiliyetime muhavvel. Bu bana biraz zevkli geldi. Öyle ya, hiç hoşa gitmeyecek bir hediye bulabilirim ve sen hatırım için bu hediyeyi her zaman karşında bulundurabilirsin. İnanmak güzel şey, Bayan İrfan.

Sakın göndermemek için sebeb icat ediyor deme. Ben de yaptığım kepazeliğin farkındayım. İnanırsan utanıyorum diyeyim müsaadenle.

İzmir hakikaten güzel mi bayanım; hakikaten zavallı Yunanlıların incir ve üzümlü iştihalarını bileyecek kadar nefis yer mi orası?

***

Broşür çıkarmaktan vazgeçtim. Sen zaten buna emindin ya, beni sevdiğin için bundan tekrar bahsettin. Farkındayım işin.

Resimli Herşey'de kötü bir yazım çıktı. Bilmem okudun mu? Bu istifhamı güç koydum. Herhalde bizim bu mecmuamızı olsun kaçırmıyorsundur. Eğer okudunsa o yazıyı, sana peşin söyleyeyim, yazıp yazacağıma beni pişman ettiler. Ben Necip Fazıl'ı kızdırmak istiyordum. Serseri o yazıdan sonra büsbütün ahbab oldu benimle. Yani senin anlayacağın fevkalâde beğenenlerden biri o, biri, İsmail Sefa. Tek bahset de her fırsatta, istersen rahmetli valdelerine küfür et. Şaştım doğrusu.

***

Aman bayan, *Resimli Herşey*'i elinden geldikçe reklâm yapmağı unutma. Hele bir boş zamanında kocaman bir mektupla Edirne'deki dostlarımıza da tavsiye edersen, keyfimi hiç sorma geç.

***

Gelecek nüshalarda Bay Atilla'nın bir hikâyesini bulacaksın.

Beni Nâzım öyle bir çalıştırıyor ki, nerdeyse buna (istismar ediyor) bile diyeceğim. Bu nüshada gazetelerde gördüklerimizden bir kısmı, (Stalin tercümesi) imzalı kepazelik hep benimdir vallahi.

***

Annenin seninle beraber olmasını önce ne kadar istemiştim, hatırlıyor musun? Sonra artık gideceğin gün bunu müjdeleyince yine memnun oldum. Fekat düşüne düşüne temamen aksi bir neticeye vardım arkasından. Seni kıskıvrak bağlamışlar, seni ille bir büyük burjuva kadını yapmak istiyorlar gibi bir his geldi içime. Küçüğü de büyüğü de burjuvanın, kötüdür. Münevver kadın olmak lâzım. Züppe korkak dişi, evvelâ mânâsız, sonra tahammül edilmez bir mahlûktur.

Görüyorsun ya İrfancık, ben hep böyleyim. Evvelâ çok beğendiğimi, sonra hiç beğenmiyorum. Evvelâ çok sevdiğimi, sonra hiç. İyi huy değil ama, son gülen iyi güler sözünden cesaret alıyorum galiba. Son, sonuna bakalım işin diyorum.

***

Yalnızlık, mükemmel bir kuvvettir, diyemem. Bütün ömrümce yalnızlığın felsefesini, yalnızlığın yaratıcılığını, yalnızlığın eşsiz emsalsiz sonsuzluğunu anlatan tek adam, deli Niçe[47], ölürken

— Beni yalnız bırakmayın, beni yalnız bırakmayın, diye haykırmış.

Halbuki, Hanri Barbüs[48]

— Habeşistan! Habeşistan!..

[47] Friedrich Nietzsche (1844-1900). Alman düşünürü.
[48] Henri Barbusse (1873-1935). Fransız yazarı.

demişti, garip değil mi?

Yalnız kalmak, ne Niçe'de olduğu gibi muayyen bir felsefesinin temel taşı olur, ne de aynı zatın ölürken yalvarışı gibi muazzam bir korku. Mesele yalnız kalmağı ve yalnız kalmamağı becermektedir. Becerikli insanları hep severiz.

***

Bizim hocanın —Haşim Nezihi[49]— *Ilgar*'ı beni yine harap etmektedir. Ne garip talihli bir kitap o. Bütün sevgime rağmen oğlanın kitabını eve sokmamağa ahdettim. Bizim yazıhane ki, bir gayya kuyusudur, iki kapılı bir handır, en kaybolmamasını istediğin şey sırra kadem basar; mübarek kitaba bir sahip çıkanı görmedim. Bu kitap, bilemezsin beni ne kadar sıkıyor. Ona hâlâ mektup yazamamamın günahını bile *Ilgar*'a yüklüyorum.

Rüknettin Fethi isimli bir yüksek mektep talebesi var. Millî Türk Talebe birliği reisidir. Nazar değmesin. Nâzım için bir broşür de o çıkardı. Anha minha diyor ki «Nâzım bir delidir»; «Bir soytarı, bir hokkabaz, bir züppedir. Artık onun mavallarını gençlik dinlemiyor. Biz bugün Musul'un kokusunu duyuyor, Adaların hasretini çekiyoruz, Garbi Trakya'nın yasını tutuyoruz. Müfrit arkadaşlar, sakın bu zıpıra kızmayın. Eğer yüreklerinizde döğüşmek arzusu varsa, bunu vatan hudutlarında siperlere saklayın.»

Ne denir? Saklasınlar bakalım. Elbet birgün gelecek, onları da göreceğiz. Sen de İrfancık, çok atıp tutanların — bendeniz de dahil olduğum halde — hiç bir şey yapamayacaklarına encâm inandın ya!

***

[49] Haşim Nezihi Okay: (1904-). Şair, yazar. 1935 yılında iki şiir kitabı yayınladı: *Akşam Şarkıları* ve *Ilgar*. 1935'ten bu yana yazdığı şiirleriyse 1978 yılında *Ömrümden Yapraklar* adı altında kitaplaştırdı.

Mektubumdaki dağınıklığı hoş gör. Daha alışamadım. Ama her şeye alışmak mümkündür. Madem ki dünyada ebedî olan sade maddedir, diyorum. Bana okuduğun kitapların (Sermaye Terakümü) hakkında ne yazdıklarını anlatabilir misin? Selâm canım. Dostlar selâm ederler.

Mes'ut ol İrfancık. Gülmek iyi şeydir. İster önden, ister sondan olsun.

Kemal Tahir

Ek

Mustafa'nın adresi

Mustafa Sönmez

Muharrir

Sanatoryum. 2nci pavyon. 1inci oda.

Heybeliada - İstanbul

(Tarihsizdir)

Canım,

Sana kötü bir havadis: Bizim *Resimli Herşey*'i kapattılar. Diyeceksin ki, nereye girdin de, ipliği pazara çıkmadı. Nereye tutundun da, kökünden sökülüp elinde kalmadı. Nereye yerleştin de, su alıp götürmedi.

Hakkın var İrfancık Ağustosta suya girsem balta kesmez buz olur. Talihim pek kötü değil sanıyorum. Girdiğim işler bu günkü ölçülerle biçimsiz.

Bizim ustayla[50] geçen akşam karşı karşıya oturduk. Bir neşeli idim, bir neşeli idim ki, sorma gitsin. Oğlan yüzüme baktı baktı da

— Haberin var mı canım, dedi, bizim mecmua sizlere ömür.

Beni dahi duymamış sanmış, neş'emi görmüş de. Sırıttım :

— Malûm bayım, dedim, iyi havadis değil ki, duyulmasın. Bursa'daki sağır sultan işitti bunu.

Galiba, dostlara (Aldırmayın, dayanalım) demeğe alışmış Şâiri şaşırttım. Zavallı Nâzım ile daha yeni tanıştık. Kaybetmeğe alışmış bir adam, kaybetmeğe hattâ teşne biri olduğumu nereden bilecek?

***

Beyaz Köle Siyah Köle diye Sabiha Zekeriya'nın yazdığı yazı ile Nâzım'ın *Simavnalı Şeyh Bedrettinin Ölüsü* hikâyesi esbâb-ı mucibe oldu. Sakın matbuat hayatından tard edilişimizi İstanbul Basın Kurumu'nun camını taşladık da ondan sanma. Greta Garbo ile Ramon Novaro'dan başka yazı mevzuu, Deli İbrahim'le, Cinci Hoca'dan maada söz bu-

50 Nâzım Hikmet (F.İ.S.).

lunabileceğini halka anlatmak ne büyük sersemlik. Geçelim bir kalem.

***

Dün akşam *Kara Yılgı* namındaki filmi seyrettik. Bir grev filmi. Amerika'da yapılmış. Bizim delikanlılar bir gariptirler. İşin esasına değil, üstüne boyasına bakıyorlar. Film de grev var ya, proleter filmi sanmışlar. Koşa koşa gittik. Kapalı kapılar önünde yarım saat bekledik, kuzular gibi.

Sonra içeri daldık. Yer yok. Geçtik birinci mevki biletlerle hususi mevkie. Bayılırım lüks mevkiye oturmaya. Şu meret tramvayların bir lüks mevkii olamadı henüz diye teessüf etmekteyim. Ne ise, sinemacı ahvalimize acıdı. Polis çağırıp bizi sokağa attırmadı. Yüzüne baktım. Haydi bugünlük beylik de sizin olsun gibi bir bahşediş mânâsı vardı. Filmi seyrettim doya doya. Esas iki noktada toplu. Film patrona «Amele aptaldır. Grev yapacağı tuttu mu yapar. Bu sıralarda çok soğukkanlı olmak lâzımdır. Serserilerin fazla üzerine varmağa gelmez. İçlerinden bir mankafa çıkarırlar, işinizi bozarlar», diye bağırıyor bir taraftan ve diğer taraftan da ameleye; «Aman hemşeriler, sendikalar sizin hayatınızdır. Sendika şefleri grevin ne zaman lüzumlu olduğunu sizin sülâlenizden âlâ bilirler. Sözlerinden bir harf dışarı çıktınız mı yandığınızın resmidir», diyor.

Yani senin anlayacağın ameleyi sendikalara körü körüne bağlamak için yapılmış bir film. Tam karakteriyle büyük burjuva filmi.

***

Güzel romancı Cahit Uçuk'la konuştum ve sordum

— Sayın bayan, sizin üslûp Nâzım Hikmet'le içli dışlı iken bir çeşitti. Oğlandan ayrılınca yavaşladı. Şimdi bakıyorum mis gibi Mahmut Yesari kokuyor.

Yüzüme sitemle baktı :

— Sen, dedi — bilmem neden benimle kolay samimi oluyor insanlar — olur boşboğazlardan ve olur nezaketsizlerden değilsin.

Sonra dâhi (!) romancı ve dâhi (!) hikâyeci sayılmasına rağmen, yumuşak yumuşak, edebiyatta asla tesiri inkâr etmediğini anlattı.

Mahmut Yesari'nin müstakbel karısı bu tarafıyle hoşuma gitmedi dersem yalan söylemiş olurum. Fekat dikkat ediyorum Bayan İrfan, samimi olmak da gitgide bir türlü züppelik oluyor. Nerdeyse (Bu kadar samimiyeti sevmem) diyeceğim. Herkes o kadar samimi ki, samimiyet bile samimiyetsizliğin dik âlası oluyor yavaş yavaş.

Hani bir şair vardı. *Bir Yıldız Aktı*[51] adlı kitap yazmıştı da, işbu kitabı ahlâka mugayir diye toplattılardı.

Kitabın ahlâka uygunsuz tarafı şurada : Önce *Tütüncü Kızları* diye rezilane bir şiir yazmış. Onların dertlerini, yoksulluklarını anlatmış. Sonra kitabını topyekûn Nâzım Hikmet'e ithaf etmiş. Ne ise, allah taksiratını affetsin. Hazreti bir eyyam süründürmüşler mahkemelerde. O zat ile Moskova Pastahanesinde bir an masa komşusu olduk. Benim yine gevezeliğim üstümde idi. Bir alay attım tuttum. Neticede bizim ahbaplar dağıldı. Kala kala Nâzım Kemal'le[52] karşı karşıya kaldık. Bir de yanımızdaki masada şiir temize çeken hazret.

Bana İsmet'i önce tarif etmişlerdi. Bir boş atıp dolu tutabilir miyim deneyim, dedim içimden. Nazım Kemal'e seslendim :

— Bir şair İsmet varmış. O zat ile tanışmayı çok istiyorum, dedim.

— Kötü mü yazıyor?

Ciddiyetle cevapladım :

51 Bu şiir kitabı, şair İsmet Hüsnü'nündür (F.İ.S.).

52 Nazım Kemal (1916-). Yazar, çevirmen, şair. Bir şiir kitabı yayınladı : *Yosun*.

— Bilâkis, mükemmel yazıyor diye tanışmak istiyordum.

— Nasıl, vezni serbest mi, hece mi?

Ben, serbest, demeden oğlancağız fırladı yerinden

— Arkadaş, dedi, ben de seninle tanışmak istiyordum uzun zamandır. Kucaklaştık. Biri demiş ki : «Tren yolculuğu dostluğa benzer. Beraber, aynı yolu yürürken, aynı hislerle kucaklaşır konuşuruz. Yollarımız bir kere de ayrıldı mı, artık dostluk sıfırdır.»

Doğru mu dersin, bir bakıma evet mi?

***

Bay Nuri Tahir Istanbul'da. Dört ay burada kalacak.

Antalya Emniyet Memurluğu kısm-ı siyasî memurlarından Ziya İlhan efendiden bir tek mektup alamadım. Sanki sen yazdın mı, deme. Belki sana adresini bulup gönderirim de, siz mektuplaşırken bana kadar oğlanın yaşadığı sızar. Hâlâ yukarıda yazdığım vazifede bulunuyor.

İdris Ahmet'i geçen gün Moskova'da bastırdım. Onu orada görünce içim cız etti. Sakın, dedim, bankadan diploma vermesinler? Çünkü iktisadî vaziyeti düzgünce olanlar benimle konuşmamak için yol uğrağım olan yerlere gelmez oldular.

Meğer yanılmışım. Fekat pek o kadar temelli değil. Sevgilisinden bivefalık görmüş. Anlarsın ya, dostlarımın arasında bir sen varsın, mes'ut olduğun zamanlarda da beni unutmayan. Diğerleri hep işleri iyi gitmeyince hatırlıyorlar. Baş başa verdik, yanık bir aşk mektubu donattık. Kalktı gitti. Hâlâ o gidiş.

Bay Ahmet Muhip Darülfünun'da bilmem ne kâtibi oldu. 40 lira maaş alıyor. (Kemal tehlikeli adam) diye ilk bayrağı o çekti. Cahit Sıtkı da onunla hemfikir. O ciheti kaybetmiş oldum.

İsmail Sefa ile boş bulunup edebiyat münakaşasına girdik. Kızdım, kırıldı bana. Şimdi tamir etmek için bir kaç arkadaşla beraber bizimkini bir edebiyat mecmuası çıkarması

fikrine yatırıyoruz. Umarım ki, gelecek ayın ortalarına doğru sana İsmail Sefa beyin çiredest ü mahâretinden çıkmış 16 sahifelik kocaman ve muhteşem edebiyat mecmuasını gönderebilirim.

Başka ne ve kim kaldı?

Mustafa, Zehra, Şahap, Rüknü ve karısı iyidirler.

Sana Mustafa'nın adresini tekrar yazayım, Mustafa Sönmez. Sanatoryum. İkinci pavyon. Birinci oda. Heybeliada. İstanbul.

Mustafa Abi'ne bir mektup yazarsan çok sevinir.

Al sana bir yazı. Yoksa bunu sana daha evvel de yazmış mıydım? Hatırlamıyorum. Her ne hal ise. Ben yine de yazayım.

BALOLARA ÖKSÜRÜKLÜ KARILAR VE HİKMET-İ HÜDAYA DAİR.

Balolar
Baloların çok garip bir huyu var
Balolarda baylar
Mavi, sarı, pembe, mor
Kostüm giyemiyor
Halbuki her bayan
O haftanın modasına uyan
Her çeşit fistanı
Giyebilir.
Balolar bir acaip yerdir
Briyantinsiz kafa, işçi tulumu, boyasız tırnak
Yasak.
Neden mi?
Ne bileyim, elbet bunun da bir hikmeti vardır.
Baloların mevsimi kış
Doğrusu çok âlâ yapmış
Bu işi
Beceren kişi

Zira
Bu mevsimde gelir damara
Bir
Kâfir
Dişağrısı
Ve bir taze yara gibi zonklayan
Bir tıkız kadınla sarmaş dolaş
Raksetmek isteği
Balo :
Cazbant.
Şampanya, cin, vermut, rakı
Lahana turşusu
Bira
Betibenzi kül gibi
Eroinman, kokainman, morfinman
Delikanlılar kızlar
Oturduğu apartmanla gittiği kulüp arasında
Yolunu şaşırmış içtimaî romancı
Ordinaryüs profesör, doçent
Üç gazeteci, iki şair
Cümlesi harıl harıl
Marifetlerini döküp saçıyorlar
Bir kısmı birkaç bayana
Kokorozlu iskambil falı açıyorlar
Bir kısmı kirişliyor kafayı
Herkes bahtiyar
Her yer ışıklı
Bu minval üzereyken işler içerde
Dışarda öksürüklü karı
Karanlıkları
Yarmak için
Çakamaz bir tek kötü İnhisar kibriti yoluna
Karanlıkları yarmak için o.

— On parmağım bir baş için değil
Boylu boyunca etim
Şehvetim
Bir karın tokluğuna... Diyerek
Geçenlerin çarpar koluna.
Öksürüklü karıyı ben
Tıpkı bir çığlığa benzetirim
Fakat bu çığlık
Herhangi şımarık bir kaldırım şairinin
Hürriyeti insanı güldüren çığlığı değildir
Bu çığlığın da hür bir yanı var ama
İki çene kemiği arasından dışarı çıkmaması
Ve böyle mahpus yaşamaktan bir türlü bıkmaması
Benim öksürüklü karım
Yarım
Saatte devreder
Beş yüz balo sığacak genişlikleri
Kış gecelerinde alış
Veriş
Hem iyidir. Hem kötü.
Karlı kışın sarhoşu çoktur.
Ve sarhoş adamın gustosu yoktur.
Yağmurda, karda
Kaldırımlarda
Yatılmaz
Hava ayaz.
Yer çamur
Fakat yine malum a «Tanrı Uludur.»
Garip kuşun yuvasını yapan
Onlara kanatlarla beraber
Kış gelince teker teker
Uzak diyarlara göç etmek ferasetini veren
Rabbim

Bizim
Öksürüklü hatunları da unutmayacaktır.
Yani kış gelir gelmez
Bütün öksürüklü kadınlar hapı yutmayacaktır.
Dilediği kadar mırıldansın karanlıklar şairi
«Gece bir sebeb değil belki bir neticedir» diye
Biz yine
Tekrar edelim
Balolara cazbant
Küçümencik kuşlara kanat
Keçi boynuzuna tat
Ve amele görühuna hakk-ı hayat
Veren zat

Yani ya Cenab-ı Hak
Bizim öksürüklü hatunlara da bir sebeb olarak
Geceleri halketmiş bulunmaktadır.

İsmail Sefa efendi ile başım dertte ninem. Duadan unutma beni. Sen ne yapıyorsun kuzum? Bahsettiğin iki şiirini hâlâ beklemekteyiz.

Mustafa'ya her halde yaz. Selâm canım kızım.

Kemal Tahir

İki arkadaştan iki arkadaşa mektup *Sanatoryum .../.../19..*

Selâm çocuklar
dün aldık sizden ilk haberi
dündenberi
tütüyor gözümüzde buram buram
bekâr odamızda her akşam
yanyana uzanıp karyolalara
söylediğimiz türküler.
dündenberi
geçiyor içimizin içinden,
fabrika,
oksijen tüpleri
ve mustatil güneşler gibi kıpkırmızı demirlere
balyoz çalan,

Burda zaman
geçiyor ama
romatizmalı bir ihtiyar,
mızmız geçiyor.
Karanlık, donuk,
sarsak,
—en kötüsü— şarkısız geçiyor.
kıpkırmızı bir saat akrebidir
burada güneş.
Yemyeşil göklerin üstünde lüzumsuz dönüyor.
ahbaplar, işin en tuhafı
geceler duruyorken ortada koskocaman
gündüz yanıp akşam sönüyor.
galvanizli bir saç gibi
deniz.
boşluğu bir kırbaç gibi
şaklayan dört çıplak duvar.
koğuşlar, koğuşlar...

camlara bakıp
oyuncak evlerin avlusunda
nöbet bekleyen kurşun askerlere benzetiyoruz
kendimizi.
sanatoryum.
sanatoryumda hayat
berbat,
demek sözün en kısası, en temizi.
hele dostlar,
burda öyle ölüsü tenekeli bir radyo var
öyle bir radyo var ki...
onu öyle yersiz, öyle zamansız çalıyorlar ki...
adamın derin derin dalacağı geliyor,
«gazelci Yahya Kemal» gözüyle
«... ilâhî adalara...»
bizim radyoda sözün bini bi para :
—Almanya büyük,
Almanya hür
kâinata efendi olacak Almanya.
müstemleke ... harp.
hele Almandaki kan
şimdiyedek
gelmiş, gelecek
kanlardan en temiz kan ya...
alıştık (Doyçland)a
yeni soy adımız kadar
sanki radyoda bizim
sade ondan (eyitler)
bir de şaklaban Hitler
var.
her akşam
bağırttıkça bizim radyo Hitleri
Alman doktorla ırkçı asistanın sevinçten
yaşarıyor gözleri

yani anlayacağınız sizin,
altı ay sıra bekleyip girdiğimiz yerde
söz hakkı Hitlerde...
rahatız çok.
başka bir derdimiz yok.
yalnız
tıraşımız uzadı,
ve bitti portakallarımız...
gelirken bize biraz portakal getirin
ve yarım düzine jilet bıçağı.
hani bir de yok mu kesse biraz sesini,
tekniğin bu en son
ve en güzel yumurcağı.
iyiyiz hasılı kelâm.
selâm...
dostlara selâm...

—o—

Bu, şair İsmet Hüsnü ile müşterek yazacağımız yeni kitabın baş yazısı.

Bak bakalım, nasıl bulacaksın? Ben önsöz olarak bunu teklif edeceğim.

Selâm canım kızım. Bunun hakkında ne düşünüyorsun? Olacak mı?

Kemal

9.3.1935

İrfan,

Bir şey, bir yeni şey daha keşfettim. (Eyvah, şimdi de Con Ahmet'liğe girişti; serseri, senin şairlik gibi kocaman bir belân varken, keşşâflık neyine?) deme birdenbire. Sen buradan gittikten sonra ben bir çok şeyler keşfettim.

İşte onlardan biri de neden mektup yazmadığım; daha doğrusu yazdığım mektupları neden postaya veremediğimin sebebidir.

Ben mektubu çok uzun yazmak istiyorum. Bu uzun yazmak arzusu anlatamamak korkusundan ileri geliyor.. Bunu biliyorum da, yine uzun yazıyorum. Sonra mektup yazmak isteği bana daima işlerimin çok, zamanımın yazıhaneye lâzım sırasında geliyor. Bir kaç sayfayı ilk hamlede karaladıktan sonra iş için çıkıp gidiyorum. Tekrar aynını yazmak gücünü bulmak meseledir bilirsin. Aradan birkaç gün geçince, evvelki yazılar benim için de önemini kaybetmiş oluyor; kaybetmese bile, yeni konular, yeni havadisler geliyor birikiyor; birkaç sayfa yazıyorum; onlar da ötekilerin yanına gidiyorlar; sonunda aralarından bir kaç tanesi —çünkü hepsi başka başka konularda olduğu için— kolaylıkla bende kalıyor. Geç kalmış mektup sonunda beni üze üze, öldüre öldüre yola çıkıyor.

Bir zaman makine ile yazayım diye düşünmüştüm. Fekat ben —ne de olsa senin kadar insafsız olamadığımdan— dostlarıma acıyorum. Daha doğrusu, onların da bana —senin gibi— azizlik yapacaklarından korkarak ele kalemi alıyorum.

***

İrfan,

Çok boş, çok ümitsiz ve sonsuz şeylerle uğraşmışım. Ya, işte bunu da keşfettim. Hem de kendi kendime. Şiir kitabını bir çıkarsam, gayri saçma sapan meselelerle uğraşmayacağım. Bu sözümde duracağım.

Yarımyırtık bilgili kafama bir çok kocaman meseleler yığdılar. Kant, Dekart, Niçe, Engels, hatta Marks bomboş kafamda koşmaca oynuyorlar. Demokrasi, Liberalizm, Komünizm, Bolşevizm, Faşizm, Hitlerizm, Emperyalizm fır dönüyor etrafımda. Gözleri yeni açılan anadan doğma bir kör gibiyim.

Sabahın oluşu ile, güneşin batışı, orospunun sefaletiyle, kafamın içinde horlayan Bodlervârî[53] hülya, hep yüzeyde, hep mânâsız, hep boşmuş. Daha hayatî, daha kaskatı, daha kuvvetli hakikatlar ve bu hakikatlerin hattâ benim önümde bile apaçık duran meseleleri varmış.

Sınıf kavgalarının korkunç meydan muharebesine seyirci kalmak, muayyen bir cephenin üniformasını giymemek hakkına bile malik değilmişim.

(Oportünist denilen şaşkınların arasında durduğun yeter!) diye haykıran inandırıcı bir ses duyuyorum. Dünyanın yuvalana yuvarlana gittiği tarafa bak. Sen de benim gibi yakın bir meydan muharebesi sezeceksin. İnsan sınıflarının boy boy, cücesinden devine kadar yer alacağı bu muharebede senin ve benim yerim neresi?

Ekonomik boğuşma durdu. Artık pazar yok. Pazar yaratmağa imkân da kalmadı. Bu durgunluk daha ne kadar sürebilir? İnsanları mutlu etmek için kurulmuş ve kurulmağa hazırlanılmış rejimlerin bu durgunluğa uzattıkları çâre nelerdir?

Boğazlaşacak sınıfların zafer kazanacak olanı hangisi?

Mânâsını kaybetmeyen ne kaldı?

Dün bir Piyer Lermit[54] bütün insanlığı salip ve hilâl uğruna karşı karşıya getirmiş diye okuduk.

Bugün Din'in bir bardak sudan, hem de bol bol akan bir

53 Fransız sembolist şairi Baudelaire'i anımsatan.

54 Pierre L'Ermite (1051-1115). İlk Haçlı Seferini başlatan Fransız din adamı.

çeşme önündeki bir bardak sudan daha önemsiz, daha kıymetsiz kaldığını görüyoruz.

Dün insanları birbirinin gırtlağına sarılmağa sevkeden bu kamçı kimin elindeydi ki, bu kocaman, bu muhteşem kuvveti biz Din perdesi altında keşfedemedik?

Dün adım adım esir memleketlerde yürüyen emperyalizm bugün bir küçük Habeşistan'a neden saldıramadı?

Çünkü ölçüler daraldı. Çünkü dünya öyle hassas bir terazi oldu ki, Habeşistan'daki kıvrım kıvrım bir Habeş midesi, Japonya'daki, en küçük bakkal dükkânıyle karşı karşıyadır.

Çünkü dün feodaliteyi devirerek, monarşiyi kuran, diktatörlüğü yok ederek meşrutiyeti, daha sonra da cumhuriyeti yaratan kuvvet sarsılıyor.

Adamlar yeni bir ilâçla kangrene çare arayacaklar.

İşte sana yeni bulduğum hakikatin, içim yana yana inandığım tek ve muhakkak cephesi : Dünün dini, dünün asillere saygısı, dünün büyüğün küçüğe şefkati, küçüğün büyüğe hürmeti nasıl apar topar geçmişe karıştı ise, yarın milliyet de öylece güme gidecektir.

Bu güme gidişin fecî sarsıntısı karşısında kalakalmış insanlık, bugün geçici bir tedbir olmaktan ileri varmayan icatlar çıkarmaktadır.

Hitler, Mussolini, hep bu icatların gözümüze görünen şekilleri, ince ince ve gün günden daha çok tebarüzleşen anahatlarıdır.

Sonsuzluğa kadar dolu stokların kapalı piyasalar karşısında mosmor boğulan şakak damarları atıyor. Bir emirnâme ile millî dâvâ uğruna, komünist aleyhtarlığı yapan Bay Hitler, bir diğer emirname ile vatandaşlarının bankalardaki paralarına elkoyuyor. Almanya'nın yeni vilâyetinde (Saarbrük'de), demir izabe fırınları günde tonlarca demir eritecek, eritecek ama, kömür almağa parası kalmamış Almanya'ya kömür lâzım demek. Kömürü Almanya nerden bulacak? Zonguldağı ona peşkeş çekemeyiz ya!

Öyleyse bir kaç ay sonra dinle. Hitler, Alsas-Loren'i isteyecek. Yahut ta toprağının altında tarihten önce yaşamış hayvanların müstehaseleri gibi simsiyah kömür damarları bulunan sömürgeler. Kim verir ona istediklerini?

Kim mi verir? Vermezlerse hâli harap. Açlıktan ölecekler! Verirlerse verenler de ölecek. Ölecek bütün dünya.

Traktörlerin trilyonlarca arazi sürüp ektiği, makinenin binlerce metreyi bir günde dokuduğu devirde insanlar açlıktan ölecekler, ve açlıktan ölmemek için birbirlerini öldürecekler. Bu ne zamana kadar böyle devam edecek? Sonu ne bunun?

Eski ticarî an'aneye göre bir memleketin ana mahsûlü diğer memlekete verilmezmiş. Meselâ Ankara'nın Tiftik keçisini dışarı çıkartmazlarmış. Bugün buna imkân kalmadı.

Herkes satıcı olunca ve mallar belli depolarda istifli kaldıkça, sermaye belli kişilerin avucunda oldukça, uçuruma yaklaşıyoruz demektir.

Brezilya'da kahveleri yakıyorlar, burada biz kilosunu 120'ye alıyoruz. Kontenjan, Aspirin almaktır kızım. Hani dişimiz ağrır da Aspirin alırız. Aspirin ağrıyı geçirmez, uyuşturur. Biraz sonra ağrı yeniden başlayacaktır. Hem de eskisinden daha şiddetli, veee nihayet Aspirin de bitecektir.

***

İki yüz makinası olan tek adamla, bu iki yüz makinayı işleten iki bin adam karşı karşıya geldiler. Kinler keskinleşiyor.

Seç İrfan, benim yerim hangi safta olsun?

***

Cümle-i asabiyem bozuk, kafam artık doğru işlemiyor. Bugün de daha berbadım. Sana yazmak, beni anlarsın diye, sükûn veriyor içime!

Beni anla her zamanki gibi, ve beni üzerinde düşünmeğe mecbur olduğun bir mevzu gibi planlı bir çalışmayla tahlil et.

***

Mes'ude'ye ayrıca yazamayacağım. Onun da beni mâzur görmesini temin et. Sana anlatmak istediklerimi tam anlayacaksın! Odun gibi gelip odun gibi gitmeyi tali[55] yapamadım. İnsan gibi yaşamak istiyorum bundan sonra. Kasketime takacağım işaret için bir seçme yapmak sorundayım. Milliyet dibi delik bir maşrabaya döndü gözümde.

Bizim devletçilik, belli başlı zenginlerin ekmeğine yağ sürüyor. Haricî bir kabz, ecnebi bir memleketin tehdidi olmadığı için bu meseleyi daima bu pencereden seyre başladım. Sümerbank, İş Bankası, Hükümeti temsil eden ve Devlet namıyle iş yapan müesseselerimiz fekat burjuvamızın elinde. İnhisarlar onlara, onların servetlerine işliyor. İşte Molla Bey, işte Yunus Nadi.

Dil inkılâbı saçmaladı. Ölü iki medeniyetin ölü dilinden ayrılıp daha ölü Turan içine gidiyoruz. Galiba Latince ve Yunanca meselelerini müdafaa ederken suratına güldüğümüz Nurullah Ataç haklı!

On senede Kemalizm'in felsefesini kuramadık. Kuramayacağız da. Musolini, Hitler ne kurdular? Hangi felsefeyi yaptılar da biz de onları taklit edelim! Bomboş ve Din kadar da ömürlü olmayacak bir Milliyet prensibine yamanmışız.

Çok kötü vaziyetteyim. Elbette anlıyorsun ifademden.

San havadisim, Nâzım Hikmet te satıldı. Vâlâ'ya[56], Sadri'ye[57], Vedat Nedim'e[58], Ahmet Cevat'a[59] döndü. Hoşça kal. Cevap beklerim.

K. T. Tipi

55 Talih.
56 Vâlâ Nurettin (1901-1967). Yazar, gazeteci.
57 Sadri Ertem (1900-1943). Romancı.
58 Vedat Nedim Tör (1897-). Yazar.
59 Ahmet Cevat Emre (1887-1961). Dil bilgini.

(Tarihsizdir)

İrfancık,

Nasıl olsa bir gün gelip bana aynı parola ile cevap vereceksin. Bu o kadar tabii, o kadar duvar, kaldırım, ağaç ve kafamın içi gibi tabii ki...

Döne dolaşa ihtiyarlayıp çöküvermeyecek miyiz? Bunun kadar basit, bunun kadar normalin normali ne var?

İşte bir şahsiyet yapmak için çalıştığını söyleyen İrfan da bu yola ilk adımını atmıştır demek. Şahsiyet istemek kafanın işlemesiyle başlar. Kafa işleyince muayyen bir felsefenin insanı olmak zarurîdir. Ve şahsiyet yapmak için yürüyenlere en yakışacak felsefe de maddî olacaktır.

Hayal, his, tesadüf, kader, hattâ ne bileyim, daha bunlara benzer ne kadar mini mini faydasızlıklar, düşünmek ihtiyacını duyuvermiş bir kafaya geçici gelir.

Senin en ciddi düşündüğün mektup bu sonuncusu ve en düşünmediğin yine odur.

Ben (Delikanlıya en yakışan yer mahpushanedir) diyen bayanlara züppe diyorum. Ortada bunlardan birkaç tane var.

Fekat senden bu kabil ihtimâlleri bir felâketten bahseder gibi işitmek istemezdim. Ben seni, beni en düşkün, en gücü kaymış sıralarımda arkamdan (Güle güle! Yine görüşecek yine ayrılacağız) diyeceksin sanıyordum.

1935 yılının günahı ne ki, onu nefretle anıyorsun? 1935 adı ile diğerlerinden ayrılan zaman parçasının tekâmüle ve ileri gitmek şerefinden başka ne suçu var?

Kum saatinden zerre zerre akan, yelkovanla akrepte fırdönen, bazan tik-taklı adımlar, bazan çın çın tempolarla yürüyen bu önü kesilmez şey neden sana hattâ Sabri Esat'ın şiirleri kadar hoş gelmiyor.

Bizi bebeklikten çocukluğa, çocukluktan delikanlılığa ve oradan da muayyen bir vazifenin başında, taa ölüme kadar yalnız bırakmayan bu dosta biraz daha hürmet et.

***

Şahap ve hasta baba, gönlü kırık arkadaşlara içi sızlayan İrfan, bu dairede sıfır bile değildirler. Netekim, bütün inadına rağmen yazıp neşrettireceğin şiirlerinle birbiri arkasına üşenmeden sıraladığın adlar da öyle.

Ben çingeneleri insan olarak değil, o isme verilen mânâ ile aldım. Sıska bir eşeğin bir arkasında, ıstırapsız, en fenası, hedefsiz yürüyen bu sürü, senin vermek istediğin mânâda da olsa, kötüdür.

Onların tek muvaffakiyeti asaletten bahsettiğimiz zaman aklımıza gelmeleridir.

Şairlerine, köycülerine gelince, görüyorsun ya, onları ben değil, hayat öldürüyor. Faruk Nafiz şimdi de *Kendi Elimle Seçtiklerim* diye bir şiir kitabı çıkardı. *Bir Ömür Böyle Geçti*'nin arasından Bay Şair, kendi eli ile lütfen ayıklamış.

Senin duygu dediğin orana burana bakmalarından daha değersizdir. Duygular ki, günden güne değişiyor. Tanımadığımız, tanıyamadığımız şekiller alıyor. Ona artık bel bağlamak yakışır mı?

Mektubunun ikinci kısmına cevap verirken birdenbire irkildim. Ben —öyle garip yazıyorsun ki— (çok fenayım Kemal) diye başlayan taraftan okudum. Ve mektubunu oradan başlıyor sandım. Sabri Esat'ın şiirine kadar sabırlı okudum, fekat orada o kadar hiddetlendim ki, üstünü altını bir daha çeviremedim.

Eğer işi ciddi tutup hemen cevap yazmak içimden gelmeseydi, felâketi asla bilmeyecek ve tabii olarak bir tatlı gece, bir mes'ut gece daha geçirecektim.

Şahap Pazartesi günü çıkmıştı. Küçük odamda tahtaları cesaretle kemiren bir farenin sesiyle başbaşa son burjuva şairi Sabri Esat beyden sevgi ile bahsederek mektubuma nihayet verecektim. Halbuki araya ölüm girdi. Ölüm girince ciddi olmak lâzım. Nasıl ki bunun temamiyle aksi olan hayat karşısında da artık ciddi olmak çağına geldik.

Mes'ude elbette babasını severdi. Ölünce acımıştır. Soğuk olsun diye yazmadım bunları, sevgili kaybetmek güçtür. Felâkettir. Fekat kaybetmemek elde değil. Ölenleri unutuyoruz. Mes'ude'ye babasından iyi bir hatıra kaldıysa, cici kardeşim bununla daha mes'ut olmaya çalışsın. Ölümle gözgöze gelip içiçe tanışan kuvvetli olur. Kuvvetli olan da teselliye muhtaç değildir.

Gözyaşlarının manâsızlığını sana ve ona anlatmağı faydasız görüyorum.

Sizin kavga şarkılarınız hiç yok galiba!... Sana bir iki tane yazayım.

***

Neriman ölmedi. İyi yaşamağa döndü. Hayat onu nereye götürdüyse oraya döndü. İçtimaî hayatımızın seyrine uydu. Tek başına kalan herkes gibi yuvarlandı.

Yıldız Sarayında kurulan Kadın Meclisi, Ankara Kadınlar Teali Kurumu'nda söylenen komik nutuklar, tiyatroya yakışan jestler mânâlanırlar burada. Neriman ölmedi. Hem yaşayacak, hem yaşatacak. Bir liraya ellere verecek kendini. Bir liranın kocaman mânâsını bir hesapla!. Bu bir lirayı hiç unutma! Hatta Şehitlerin türbesinde bile. Hattâ Mes'ude'nin ölen babasının tabutu arkasında dahi.

Neriman birer liralara ölenlerin ordusundandır.

Ben sana (Gel, onları kurtarmağa çalışalım) diyorum da, sen omuz silkip (İçim sızlıyor) diyorsun. İç sızlamasının

göz yaşı ile mizanını bir ara, bak ikisi de aynı kapıya çıkmıyor mu?

Neriman tek kelime okuyamayan bir köylü kızıdır. Senin mektuplarını yüz kere ordan oraya geçirirdi de onların kıymetini ölçemezdi.

Yarın, sıra sıra önüne gelecek sarı, kumral, esmer, fekat çocuk bakışları bembeyaz, tertemiz küçücüklerinin içinden kaç Neriman çıkacağını bir an düşündün mü?

Bugünün cemiyetinde orospu lâzım kızım ve bu lâzım ortadan kalkmadıkça onu bir teviye yetiştireceğiz.

Liraların kıymeti, mantoların kudreti, elmas ve otomobillerin büyüsü değişmedikçe, bu böyle kalacaktır.

Meclis, kadın alım satımını meneden beynelmilel mukaveleler imzalıyor.

Beyoğlu Maliye Şubesinde kadın alım satımından alınan hisselerin dip koçanları, sırmaları göz kamaştıran zabitlerimize aylık, harcirah, çizme ve şehvet parası temin ediyor. Ve ben bu komedyanın seyrine boğulmadan mecbur tutuluyorum.

Neriman evvelden ölmüştü. Fekat onun ölümündeki kıymet kendisini öldüren cemiyetin ölümünü müjdelemesi noktasındadır.

Beni bilhassa bu satırlarda çok iyi anlayacağına eminim. Ölüm girince araya söz sert olmak mecburiyetinde kalıyor.

Nerimanların ölümü, şahsiyet arayanlara (Ölmemek lâzım) diye haykırıyor.

Şahap başka türlü öldü. Onu öldüren cemiyet, muhakkak ki bir fert kaybetti. Fekat biz gözünü kırpmadan vuruşacak bir babayiğit kazandık. Ona ötekilerin bakımından öldü diyebilirsin, fekat bizim için yeni doğdu.

Neriman'la Şahap kafası vıcık vıcık zina tortusu dolu bir cemiyet mantığı için ölmüşlerdir. Senin ve benim için daha dik, daha sert yaşıyorlar. İşte sana bir şiir

OROSPU

Ey içinin temizliği açık bir yara gibi
gözlerinde sızlayan
Ey bir bulvar
sırası kadar
yumuşak, geniş, rahat
İnsan
Sen isyansız bir azabın muhteşem derdine
Yabancı kalabalıkların ortasında
Anasını kaybetmiş bir çocuk gibi
Bağırmıyorsun
Kimseyi yardıma çağırmıyorsun.
Bundadır belki bütün
büyüklüğün.
Sende açlık
Sende bu körolası
Güzel
Şık,
Kıvrak
Ve dipdiridir.
Sende açlık,
Koskoca bir insanı bir papele
Körpe baldırları alabildiğine gerili
Arka üstü yere mıhlayan
Bir pranga zinciridir.

***

İşte bunları bütün düşündükten sonra ele alacağım şair Sabri Esat Bey bilmem benim zaviyemde seninkinde olduğu kadar serbest ve rahat oturabilecek mi? *Orkestra, Odalar ve Sofalar*[60] şairi, insanın içini ürperten bir küçük burjuva yazıcısıdır.

60 Sabri Esat'ın (Siyavuşgil) şiir kitabı.

Fransa'nın Lyon şehrinde felsefe okuyan bu küçük adam, Bay Heryo'nun[61], ameleler için yaptırdığı şık apartmanların rağmına, ameleler tarafından nasıl tel'in edildiğini hiç duymamış. Hattâ böyle bir radikal sosyalist mebusun Lyon'dan intihap edilmiş olduğunu da belki bilmiyor. Eğer keskinleşe keskinleşe karşı karşıya gelen iki sınıfın ne muazzam bir faciaya hazırlandıklarını sezebilseydi, eminim ki yüzbinlerce amelenin köpürüp taştıkları Lyon'a sığmıyorum diye caka satmazdı. İçinde söndüreceği şamdanla kulaktan kulağa tafsilâtını dinlediğimiz (Mum söndü) âyinlerini hatırlatan ve aynı zamanda içindeki ateşin nihayet loşluğa yakın bir donuklukla bir şamdandan ibaret olduğunu ilândan sıkılmayan Sabri Esat öyle ince, öyle ehemmiyetsiz bir vızıltının şairidir ki, kendisi gibi olan adamların duymaları için bile eğilmek mecburiyetini hissediyor. «Şarkılarını kuşlara» söyleyen, bu uzun adımlı masal kahramanı bilmem senin kaç kıymetli saatini aldı...

Temposunu kaybeden bu kafanın hem bir aynaya sığan hem de caddeler almayan adımlarını takip ederken yorulmadın mı?

Hayatı garip tezatlardan ibaret olanların nihayeti, susmaktır.

Önceleri hangisi evvel yağma ederse o kazanıyordu. Meselâ Yahya Kemal yaşıyor da, Faruk Nafiz öldü.

Halbuki artık yağmanın da ehemmiyeti yoktur. *Yedi Meş'ale*ciler bir parıltı kadar yaşadılar. Halbuki bir parıltı nihayet dejenere şair Ahmet Haşim'in elleri üzerinde yürüyen bir cambaz kafası gibi tersine dönmüş beyninde yaşayan bir kıymettir.

Sabri Esat'ın hovardalığı varını rüzgâra serpmektir. Yahu, bu kadar işi, gücü ve kafası olmayan adamlar mıyız?

Ben bütün bu durgunluğa rağmen Şair ismiyle yarım ka-

[61] Edouard Herriot (1872-1957). Fransız devlet adamı ve yazarı.

lan bir yazımda şöyle demiştim. Hislerimi belki sana daha kısa anlatır diye bir üç satır da ben yazıyorum işte

Anlarım taş var desen, demir toprak var desen
Anlarım iki bölüm olmuş adamlar desen
Birgün olup sağ yanı elbette devrilecek.

Sade şiiri değil, söz söylerken bile bir sınıfın malı olmağa mecbur olduğumuzu unutmamalıyız.

Madde —ki asıldır— madde bile muayyen bir sınıf için başka başkadır.

***

Birgün bir sokak başında kaldırım taşlarından yapılmış bir tümseğin kenarında karşımıza dikilecek sınıflar bize bu hakikatleri öyle belli başlı anlatacaklar ki...

Birgün, işbaşı gömleklilerle, fraklı insanlar öyle çatışacaklar ki, Sabri Esat'ın (Paravanı) içindeki (Şamdandan) evvel devrilecek. (Sofası) ile beraber (Odası) olan bu bahtiyar, o zaman çulsuzların eğilmeye lüzum görmeden alın alına nasıl anlaştıklarını öğrenecek.

Birgün ölenlerin artık öldürülemeyeceğini anlayan İrfancık, sızlamayan içiyle, (Zayıf değilim artık!) diye haykıracak. Birgün bir şair arkadaşın[62] dediği gibi

kara gömlekli
operatörlerin
dirseklerine kadar kana boyanmış
elleriyle kürtaj yapmak istedikleri gebe kadın
—tabiat ana— doğuracak.
Kasıklardan babası makina olan çocuk
sarsılan cemiyetin (piç) damgasıyle sökülemez.

Şiirin aşağı yukarı meâli olan bu fikirler sana ilk parolayı verdiği gün çok daha kuvvetli olacaksın.

62 Kemal Tahir'in «şair arkadaş» diye sözettiği kişi kendisidir (F.İ.S.).

Buraya kadar bu işin edebiyatı bunlar, kızım. Asıl büyük hakikatı karşı karşıya elele, göz göze arayacağız.

Mes'ude'ye selâm, söyle, ağlamasın.

Sen de ağlama. Sevgililer ölmeseler ağlamazdık. Ve ağlayamasaydık, ağlamanın faydasızlığını nereden bilecektik? Buradan aşağıya size bir Hintli arkadaşın[63] defterinden aldığım şiirlerden bir kaçını yazacağım. Bu şiirler size sevdiklerimizin arkasından ağlamaktan başka işler de yapılabileceğini anlatacaktır.

ANAMA

Birgün
Bakamadan gözlerine derin derin
Karışacağım arasına kavgaya gidenlerin...
Aramayacağım,
Naftalin kokulu keten mendilini göğsümde
Ve alnımda dudaklarının temasını,
Yanmayacağım,
Omuzlayışını seyretmeyecek diye beyaz başörtülü anam
Oğlunun kız gibi filintasını.
Biliyorum anacığım,
Kavga serin bir sudur.
Ve göğsünden vurulup arkadaş kollarına düşmek
Deliksiz bir çocuk uykusudur.
Ölümde korku yok, biliyorum.
Korkuda ölüm var.
Nasıl ki, kavgada yenmek kadar
Yenilmek de varsa...
Sâde ben,
Yendiğimizin akşamı,
Taşısaydılar istiyordum sana,

63 Kemal Tahir'in «bir Hintli arkadaş» diye sözettiği kişi kendisidir (F.İ.S.).

Bir buranda parçası üzerinde
Göğsünün üç yerinde
Süngü yarasıyle oğlunu.
Veyahut bir sabah
Seyredebilseydin anacığım,
Ayaklarından kurtulmuş gölgesi yerde,
Başı bir ilmeğin ucunda
Sallanan çocuğunu
Ah anacığım ah,
Bunu olsun göreydin bir...
Ve göreydin ki
Oğlun nasıl kanıyla temizlemektedir
Savarken sırasını,
Rahat döşeğinde ölen bir babanın
Yüz karasını.

GECELER DÖNÜYOR

Geceler dönüyor...
Geceler dönecektir gündüze...
En sarp yolların son köşesi,
Nasıl dönerse düze...
Geceler dönüyor
Don Kişot'un asil (!) düşmanı değirmenler gibi değil,
Yarı yolda dönenler gibi değil
— Sola çark!..
Emri almış delikanlı safları gibi.
Geceler dönüyor...
Dönecek
Renk renk
Aydınlıklara...
Akşam, bir yara
Gibi başlamıştı
Rayları esneten

Kara bir tren
di o,
Gelip geçti.
Gece,
İster içi yıldız dolu bir sepet
İster karanlıkları taşıyan bir kanat olsun
Artık duramaz.
Gece enginde saltanat kuramaz,
Geçecektir.

SON GECE VE İLK GÜNDÜZ

Son gece
Işıklar, uzaklaşan bir bandonun temposu
Son gece
Düşmek korkusu.
Son gece
Kapadığım son kapı
Son gece,
Parıl parıl bıçağımın simsiyah sapı.
Geçti son gecem benim,
Işıklı enginlere boy verince yelkenim
Kanatlandı pazılarımda kürekleri esneyen kayık
Düştü beyaz bir martı gibi sulara
Arkamdan
Sallanan
Son mendil.
İçim artık
Binicisi vurulmuş
Başıboş
Bir
Beygir
Değil.
Elimizde dümen kolu

Kurtulduk bir mermi hızıyle son geceden
Delikanlı gündüzüm ve ben
Şimdi bir
Dalganın
İlerisinde
Şimdi bir
Dalganın
Gerisindeyiz
Gözleri
Masmavi
Bir çocuk gibi
Bizimle
Elele
Koşuyor deniz.
Ufuklar
Dalgalar
Ve rüzgâr
Ve biz
Hep aynı
Şarkıyı
Söylemekteyiz :
— Kavga
Sulardan serin
Ve geniş ufuklardan...
Kavga!
Rıhtımında
Kara gözlü kadınlarımızın beklediği liman!

Şiir okumak ağlamaktan iyidir. Size de öyle gelmiyor mu? Selâm İrfanım, Mes'ude kardeşe selâm.

Kemal Tahir

Ek

Bu mektubum Sabri Esat Bey gibi şairlerden (!) bana bahsetmemek lâzım geldiğini anlatmıştır sanırım.

K. T.

(Tarihsizdir)

Bonjur ninem,

Yine geç kaldım. Bilsen ne kadar günü gününe olmak istiyorum halbuki. İşlerim çok İrfancık. Bu sefer hapı temamiyle yuttum.

Düşün biraz, çalışma vaziyetini programlayamamış biri, muhtelif işleri bitirmek mecburiyetinde kalırsa ne hale gelir?

Namık Kemal için bir anket yapıyorum. Kitapçı bir teviye sıkıştırmada. Vakit geçerse nazlanırım, daha geç kalırsan basmam, diyor.

Şair İsmet ile müşterek bir şiir kitabı çıkaracağız. Bir sürü yazı okumak bir sürü tetkikat yapmak lâzım.

Benim şu kangren olmuş romanı bitirmeğe mecburum artık. Mürettip arkadaşlar bedava dizecekler. Kâğıt parasını verecekler. Ali Suavi kap kompozisyonunu yapacak. Bana bir imzalamak kalıyor. Yine öyleyken ben domuzuna tembelim.

Hepsi bu kadar değil —Alay ediyorum sanma— senin makale isimlerinden sonra, fevkalade ciddiyim. Bir de (Türk Proleter Yazıcıları Antolojisi) var. Onu da bu birkaç ay içinde toparlayıp neşri düşünüyorum.

Var gel artık Kemal'den hayır um. Var artık Kemal'i söz verdiği yerde koydunsa bul.

***

Genç öğretmen bayana elhak başaracağı işler verildiğini görmekle memnunum. Nutuk söylemek, nasihat vermek, hele müsamere işlerini omuzuna yüklemek tam senin çapına uygun meşguliyetlerdir. Şimdi yavaş yavaş size mektepte niçin bu kabil meşgalelerle daha fazla uğraşmağı öğrettiklerini kestiriyorum. Tevekkeli hayatta sizin bütün işiniz, ayağı çırpıplak, paltosu mintanından ibaret köylü çocuklara iktisadın faydalarından, biriktirim haftasının (ne biçim bir kuş oldu-

ğunu) anlatmak, bir rol kesmekmiş. Yirminci asırda devrim devrim üstüne, inkılâp inkılâp üstüne yapmış bir memlekette de bir öğretmenden daha fazla şey beklenmez. İşlerimiz öyle tıkırına girmiş, realiteler o kadar barizleşmiştir ki —sevinçten içim hop hop ederek yazıyorum— size bir iktisat masalı söylemek, bir de oyun oynamak kalıyor. Gördün mü cennet-âsâ memleketi? Ve gördün mü cennet-âsâ bir memlekette hoca hanım olmanın zevkini, şetaretini?

***

Senin enspektör hikâyesini okurken kendimi bir an *Çalı Kuşu*'nun yaprakları arasında sandım. Bugün *Çalı Kuşu* muharririnin dahi bir sayın enspektör olmasına rağmen demek o tip hâlâ değişmemiş, en fenası o enspektör tipi —ki Gogol'ün meşhur *Müfettiş*'i kadar beynelmileldir— hâlâ söze karışmaktadır.

(Mülkiyet hakkı) için ders vermekten kolay ne var? Buranın Darülfünûn'unda sosyalizmin burjuva âlimleri tarafından ortaya atılmış mükemmel bir ilim olduğunda, ecnebi yerli bütün profesörler birleşti. Sâde bu fikrin tahakkuku için mücadele eden kalabalıklar serâpâ aptallardan ve sersemlerden mürekkep imişler. Türk üniversitesinde ilme ve ilmî hâdiselerin seyrine verilen bu derin teşhise bayılmamak aptal ve sersem olmayanların elinden gelmemektedir.

***

Ben Namık Kemal anketi[64] için kocaman kocaman muharrirleri ziyaret etmekteyim. Bu arada Peyami Sefa, Niza-

64 Kemal Tahir'in sözünü ettiği anket 1936 yılında iki formalık (32 sayfa) bir broşür halinde yayınlanmıştır. Broşür, *Namık Kemal İçin Diyorlar Ki* adını taşımaktadır. Kemal Tahir'in röportaj biçiminde yaptığı bu ankete Falih Rıfkı (Atay), Vâ-Nû (Vâlâ Nurettin), Hüseyin Cahit (Yalçın), Peyami Safa, Ercüment Ekrem (Talu), Saadettin Nüzhet (Ergun), Kerim Sadi (Cerrahoğlu), Dr. Fuat Sabit, Nazım Hikmet, Hüseyin Avni (Şanda) ve Suat Derviş cevap vermişlerdir.

mettin Nazif[65], Hüseyin Cahit ve Suat Derviş ile bayağı dostluğu ilerlettim. İnsanlar bir büyüyüp şöhretlendikçe bir taraflı muhakkak küçülüyor, öyle küçümencik birer adam oluyorlar ki, iş yeni başlayanın ihtiyarsız bir ürperme geliyor içine

— Acaba talih (!) yâr olursa, ben de büyürsem, böyle taraf taraf yıkıntılar, çöküntüler gezdiren biri mi olacağım? diye.

Hüseyin Cahit ceketsizdi. Yelekli bir adam evinde bile garip. Hüseyin Cahit'in Ermeni Yetim Mektebi'ne bitişik köşkünün kapısı gece gündüz kilitliymiş. Kasketimden korktuğunu, fekat eldivenlerimi görünce rahatlandığını saklamadı. Kitap çıkaracağımı duyunca baştan savma cevaplarını geri aldı. Birkaç gün sonra saatlerce konuşmak için randevu verdi. Hey allahım, kocaman Hüseyin Cahit Yalçın bizim zavallı İsmail Sefa gibi ufaldı bir anda.

Peyami, hele bu pis, kötü, küçük burjuva yazıcısı ne cahil, ne utanmaz, ne müraî imiş. Mücadele kudretini methederken benden beter sıska göğsünü bir gerişi, kollarını bir kabartışı vardı ki ömürdü.. Atak bir adam görünmek için ver yansın etti tenkidi etrafına.

Bıyık altından güldüğümü görünce toparlandı :

— Azizim, dedi, gülme. İntibak etmek hayat şartlarından biridir. Eğer intibak edemeseydim *Tan* gazetesinin şu odasında işim neydi?

Kara Davut'un divâne pederi[66] de başka bir âlem.

Zorla zırzop olmaya çalışan bu zâtı daha çok tetkike lâyık buldum. Sözlerinin birbirini hiç tutmadığının asla farkında değil. Herhangi bir ilim kürsüsünde muazzam bir tez mü-

65 Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu (1901-1970). Romancı.

66 Kara Davut tipinin yaratıcısı olduğu için Nizamettin Nazif'i böyle anmaktadır.

dafaa ediyormuş gibi, Nâzım'ın boş kalıp dediği muazzam kelimeleri peşpeşe sıraladı. İflâhımı kesti.

Ben kalkıp giderken telâşlandı biraz. Rica etti. Yazdırdıklarını bir daha okumak istediğini, şimdi arka arkaya telefon ederek rica etmektedir. Hattâ bir keresinde

— Kemalciğim, dedi, vallahi sözlerimi geri alacak değilim. Sâde anlarsın, ruhum kardeşim, cümle tertibatında bozukluk olmasın istiyorum.

Suat Derviş hanım daha komik. Bir sürü lâf etti. Not alması imkânsız surette konuştuk. Sonra bana, (Velhasıl Kemal, dedi, bu sözlerimi bir imlâya getir yaz.) Sade erkek tarafı var bu kadının. İlâve etti (Darülfünûnlulara, küfür etmemek şartıyle, beğendiğin kadar yüklenebilirsin.)

Bu işler bir taraftan devam ederken diğer taraftan bayan Sabiha Zekeriya'yı, Bay Saadettin Nüzhet'i, Kerim Sadi'yi fırıl aramaktayım.

Duadan unutma beni. Halim harap.

***

Öyle tahmin ediyorum ki talebelerine iktisat haftası söylevinde şunları dedin :

— Çocuklarım. Her Türk vatandaşı, kazandığını yarı yarıya iktisat etmek mecburiyetindedir. Bunu ulusal bir borç bilmelidir. Biriktirilen paraları İş Bankası, Ziraat Bankası kumbaralarına, küçük hesab-ı cârilerine yatırmalıdır. Bu suretle malî sermaye terakümü alıp yürüyecek. Bizim de topumuz, tüfeğimiz, tankımız olacak. Düşmanlarımızı kıtır kıtır kesip, kıyım kıyım doğrayacağız, v. s.

Miniminiler küçücük yumruklarını sıkacaklar. Sarı sarı yüzparaların nasıl saklanabileceğine hayret edip, fekat düşmanları kıtır kıtır kesmenin zevki ile ürperecekler.

Müdür beyle enspektör efendi dün akşamki rakı ziyafetini ballandırırken, senin söylevin bitecek. Marşlar söylenecek. Kimisi ırgat, kimisi köy ağası, bir kaçı jandarma ve bir ikisi de eşkiyâ olacak İzmir'in küçük okurları, «açık alınla

on yılda her savaştan nasıl sıyrılıp çıktıklarını» ve «on yılda nasıl on beş milyon genç yarattıklarını» haykıracaklar.

Kızarmış yüzleriyle, heyecanlı ince seslerini duyar gibiyim. On yılda on beş milyon genç!.. Bu ne hokkabazlıktır ki Ulusal Devrim Destanı'[67]na girecek kadar ciddiye alındı.

Herhalde işin alaylı canım. Herhalde canın sıkılmıyordur. İsbatsız, delilsiz söz söylemek sade kıdemsiz iptidaî hocalarının değil, dev gibi üniversite ordinaryüs profesörlerinin de hakkıdır.

Bu hakkı bunlara kim verdi dersen, benim felsefemle hak verilmez alınır. Aceba bu mendeburlar bu hakkı nasıl elde ettiler?

İnkılâp derslerinde doğruyu açık açık söyleyen büyüklerimizin yanında politika lisanıyle ilim öğreten Almanyalı profesörler müthiş bir tezat yapmaktadırlar.

İktisat ilmini bakkal defterine, felsefesini Alicengiz oyununa sığdıran asrî ilim Karuzo'ları artık canımı bile sıkmıyor.

Gülmek için, tavsiye ederim, *Akbaba*'yı alma. Üniversitede neşredilen marifetleri bir gözden geçir. Eğer karnını tutarak deli gibi kahkahayı basmazsan, Kemal'in mizah tarafına sıfırı bas. Topaç gibi döndür sınıfta yalancıyı.

Şuraya da bir şiir yazayım, iktisat haftası sözünü fazlaca uzattım.

SÖZÜN KISASI

Sözün uzunu olmaz kavgada
Kelime,
Cümle,
Nokta,
Virgül... filan falan yok.

67 Kemal Tahir'in burada, sözleri Behçet Kemal Çağlar'la Faruk Nafiz Çamlıbel'e ait olan «Onuncu Yıl Marşı»ndan sözediyor olmaklığı gerekir (F.İ.S.).

Söz alan yok.
Ses bir
Emir
Bakışlarında boğaz boğaza vuruşmak isteği yanan
En yağız delikanlıya
Son sözü,
İlk barikadın mitralyözü haykıracak:
— Artık işi bana bırak
Diye.
İşte böyle başlayacak
Yarınların yarını.
Şakağı kan içinde düşenler
Şakağından vurulanlar için döğüşenler,
Benim vuruşmadan yaşadığım
Senin vuruşmadan öldüğün
Zamanki azabı tatmayacaklar.
O gün son değil,
O günün sonrası var asıl
O günün sonrasında,
Körpe kadınlar zamparaların rakı sofrasında
Etlerini saatte on öğün satmayacaklar
Benzi ölüm sarılığı bağlamış adamlar,
Dolu ambarların önünde aç yatmayacaklar.
Gün o gün
O günden öncesi solda sıfır.
Sözün kısası :
Gün yaklaşmaktadır.
Sözün kısası
Bu kavgada
Yaşamak da
Düşmek de var, haklamak da...

Selâm canım, mektubunu bekler, gözlerini öperim. Dostların selâmı var.

Kemal Tahir

(Tarihsizdir)

Ninem,

Bilirim beni seversin. Bunda hiç şüphem yok. Binaenaleyh yine bilirim ki benim iyi, benim rahat oluşum seni memnun eder. Sakın bu bilişlerimi bir tabii karşılayış farzetme. Asıl tabii olan insanların birbirlerini sevmeleridir.

Senin beni herkesten daha derin tahlil edeceğini umardım. Mektubun çok garip tesadüfle aynı hadiselerin arasına girdi. Geçen akşam bizim ahbaplardan bir ikisi toplandılar. Oturup dururken lâfı çevirdiler

— Hepimiz birbirimizin hatalarıyle iyi taraflarını söylcyelim. İyi taraflarımızı bir taraftan yükseltirken, öte yandan da kötülüklerimize nihayet verelim, dediler.

Birdenbire bu bahsin bana karşı kurulmuş bir tuzak olduğunu kestirdim. İşi alaya vurayım dedim. Bilirsin işi alaya vurmağı hiç beceremem. En fenası, böyle sıralarda soğuk söylediğimin farkında oluşumdur.

Ne olurdu Faruk Nafiz'in kötü yazdığını sezememesi gibi ben de Tipi'lik yaptığımı farketmesem?

Ne ise, olmadı canım, birbirlerine biraz veriştirdikten, bana da söz bıraktıktan, sonra üzerime çullandılar.

1 — Boşboğazsın, dediler.

Fekat, (fazla samimiyeti) iyi tarafıma geçirdiler. İnsanlara sonuna kadar inanırsın dediler.

2 — İyi bir koca olamazsın, çünkü kadınlara hürmetkâr muamele edemiyorsun dediler.

Fekat erkek çocuksun, sözünde durursun, sonuna kadar bir adım gerilemezsin, dediler.

3 — İhmalkârsın, dediler,

Fekat bunu devlet memuru olmak bakımından değil, randevu ve iş bakımından söylediler. Söz veriyor gitmiyor, söz veriyor hazırlamıyormuşum.

4 — İyi bir arkadaşsın, dediler.

5 — İyi bir şairsin ve mükemmel yazıcısın dediler.

Fekat ciddi okumuyorsun.

(Metelik etmezsin) de karar kıldılar.

Bu hatalar ile bu sevaplar, hayatım muayyen bir hedefe gitmediği ve işimin beni disipline alıştıracak kadar ciddi olmadığı içinmiş.

—o—

Şu yukardaki çizgiyi çizdiğim yere gelince kapı çalındı. Baktım. Saat iki. Gecenin bu vaktinde kim olabilir? Açtım kapıyı. Saydım. Tam sekiz kişi. Önce oturtacak yer bulmak meselesi. Sonra hepsine birden dert anlatmak. Yakup Sabri Ankara'dan gelmiş. Yanında tanımadığım bir zat daha var. Bizim bodur Necati, yanında bir Arnavut asilzadesi. Bizim şair Nâzım Kemal, beraberinde bir diğer hukukçu şair. Bizim İsmail Sefa, beraberinde, bir tanımadığım bahriyeli.

Halbuki ben haftalardır Beyoğluna çıkmıyorum. *Namık Kemal* kitabımı[68] yeni bitirebildim. Arkasından iki yenisine başladım. İki kitaba da, biri haftada bir çıkacak bir mecmua, diğeri *Son Posta* gazetesi için tercümeye mecburum. Bugün Cumartesi, saat birden beri evdeyim. Üç tertip misafir ağırladım. Dün gece de saat dörtte uyumuştum. Biraz uyudum. Bütün Bayramı hasta geçirmiştim. Yılbaşı akşamı bizim evde cünbüş vardı. Ben yatakta terlemekle uğraşıyordum. İşlerim başımdan aşmıştı. Dostlar insafsız oldular. İhmalciliğimi bırakmazsam, sözümde durmazsam, elimden gelen şeyleri

68 Bkz. Dipnot 64.

yapmazsam ve bütün bunlardan sade biri veya üçü üç kere tekrar ederse bana bir daha selâm vermeyecekler. Halbuki hastalığımda başucumdaydılar. Yalnız adam, ne de olsa yalnızlıktan korkuyor. Öyle zamanlar oldu ki, nihayet hastahaneye kaldırılmağı teklif ettim. Kimi fakülteye, kimi mektebe giden, bazısı çalışan adamları başımın ucunda sabahtan akşama kadar oturtmağa ne hakkım var! Sonra İrfancık, bir de yeniden minnet altına girmekten korkuyorum. Bu hepsinden daha ağır, hepsinden daha korkunç. Halbuki hep insanız, düşün bir an : Şefkate, sevilmeğe çok muhtaç olduğumuz, yalnız bırakılmamak için çırpındığımız zamanlarımız olmaz mı?

***

Çocukların Bayram'da bol bol incir üzüm meyve yemişler. «Tek mi, çift mi» oynamışlar. Yemişler, âlâ. Oyun mükemmel. Fekat bir tarafını unutma, her fındık, incir, üzüm çuvalının arkasında koca işkembeli bir (taçsız kral) saklıdır. İnciri tuza batırıp kınalı parmaklarıyle günde 12 saat istif eden bacı, üzümü çöplerinden ayıklayıp torbaya dolduran köylü kadını, fındık bahçelerinde bütün gün ömür çürüten işçi, yine aç...

Ve taç
sız
krallar...

Al sana iki yazı :

YALNIZ DELİKANLI

Gece kara
Delikanlımız
yalnız...
Delikanlımız sokaklara
Vurgun.

Yorgun
Değil adımları.
Topukları küt küt öttürüyor kaldırımları...
Karanlığın sırtında şaklıyor ıslığı
Karanlıkları yarı
Edenlerin türküsüyle.
Bir gün
Bir köşe başında
Upuzun serilse bile
yere
Gözlerinde parıl parıl
Yanacaktır inanı.
Kanı,
Öyle bir olukta donacak ki,
Sağdan
Bakan
— Ne tuhaf yahu bu kan,
Bir istifham çizmiş yere diyecek...
Soldan
Bakan
— Bu kan...
Bizim yolun işareti
Sol'un işareti...
Burdan geçmiş bizimkiler bir zaman
diyerek
Kasketi elinde baş eğecek.
Bu gece de yalnız
Bizim delikanlımız.
Yalnızlıktan ne çıkar ahbab?
Yalnızlık :
Bitirilmemiş bir kitap
Bitirilmemiş bir kavga kitabı gibi,
Bitirilmek için yaşanıp sezilir.

En katı karanlıkta
Yalnız gezilir
Emniyetle...
Delikanlımız da işte bu niyetle,
Çıktı yola...

İŞSİZLER

Yürüyorlar yürüyorlar
Kaldırım
da adım adım
Ne dudaklarında türkü
Ne ellerinde mavzer var.
Yürüyorlar.
Ayak seslerinde çığlıklaşan
Son hakikat:
Barikat.
Yürüyorlar...
Kafalarında bir kazma gibi işleyen
Bakışlarında kinler
Ve enginler
gibi genişleyen
Açlıkla!..
Yürüyorlar.
Şarkılarını susan makinaların başında
Son sözü kaldırım taşında
Bırakarak.
Ve mavi gömlekleriyle bir sel gibi akarak
Yürüyorlar, yürüyorlar.

—o—

Sana bu mektubumla beraber *Namık Kemal İçin Diyorlar Ki* ismiyle çıkardığım kitabımı gönderiyorum. Böyle başlamak belki doğru değildi. Fekat aldırma. Arkası iyi gelsin.

Mürettip ve musahhih hataları da sana bu zavallı kitap çıkarken hasta olduğumu anlatacaktır.

Saat şimdi tam dört. Bunu şikâyet için değil, daha uzun neden yazamadığımın sebebi olarak söylüyorum. Ama sen yine bana upuzun yaz.

Köpoğlu köpek dünya kötü. Adamlar da...

Seninle ben de daha düzgün değiliz. Seni öperim canım, hasretle, arzuyla, sert sert ve bir insanın bir diğer sevdiği insanı öptüğü gibi derin derin, uzun uzun öperim.

Kemal

Ek :

Dün akşam uykusuzluk âsâbımı bozmuş.
Son bahsi nasıl istersen öyle kapat.
Yenisini yazmağa üşendim.

K.

(Tarihsizdir)

İrfanım,

İnanır mısın, bu sana yazdığım üçüncü mektup.Hadiseler öyle çabuk, öyle ümit ettirmeden değişiyor ki, mektuplarıma yazdıklarım daha kurumadan bambaşkalaşmış oluyor.

Meselâ : İlk mektubumda yazacak hiç bir şey bulamamaktan şikâyet ediyordum. Bu şikâyet —yani bu yazı bulamamak şikâyeti— tam dört sahifeyi doldurmuştu. Sonra baktım. Mevzusuzluk meselesini dört sahifede ancak anlatabilmek bir çeşit mevzusuzluk değil, manâsızlık.

Geçtim bir kalem.

***

Arkasından mecmua çıkarmak davası geldi. Sana upuzun bir mektupla kuvvetli bir edebiyat mecmuasının ne kadar lüzumlu olduğunu, işlerin nasıl olup ta mecmuasız yürüyemeyeceğini ballandırdım.

Sonra yine baktım; mecmua hayal.

Yırttım dört büyük sahifeyi.

***

Daha arkasından galiba senin Seyfi'nin[69] de yazı yazmak istediği bir *Doğuş* mecmuasıyle anlaştığımızı hikâye ettim.

Çocuklara nasıl müracaat ettiğimi, kâffesini ne biçim kafese koyduğumu uzun uzadıya şerhettim. Sonu Hiç.

***

69 Erkek kardeşim Seyfi Akersin (F.İ.S.).

Şimdi de sana taptaze bir havadisim var Kitap Çıkarıyoruz. Her ay *Akış Kitaphanesi* başlığı altında bir seri kitaplar. Birinci kitapta birtakım hikâyeler, tetkikler, şiirler olacak.

İkinci kitap, İsmet Hüsnü'nün şiirlerine tahsis edilecek. Üçüncü kitap da galiba benim.

⁂

Peşin peşin iki mühim hikâyem var

Varan : I

Birtakım röportajlar hazırlamıştım. Bizim rahmetli mecmua kapanınca elimde kaldılar. Ötesini berisini düzelttim. Ayakta duran gazete ve mecmuaları ürkütmeyecek hale getirdim. Dostların ısrarıyle bir tanesini elime alıp Bâbıâli'ye çıktım.

İlk girdiğim yer, Sedat Simavi'nin dükkânı oldu. Hazret ayakta durup cıgarayı tüttürüyordu. Haklı da hani. Mecmuası bugüne bugün tam on üç bin nüsha satıyor[70]. Şaka mı bu? Dumanları o havalandırmayacak da İsmail Sefa karındaşım mı tüttürecek?

Belimi büktüm. Kâğıdı uzattım.

Eline şöyle bir aldı. Ben de olur hınzırlardan değilim. (Be adam desen, senin neyine gerek yazıyı yaldızlamak? Doğruca ver de herifçi oğlu apışmasın).

Kâğıt şöyle tertip edilmişti

Kaldırımdan Röportajlar

Sabahlamak

1 — Bar

2 — Sabahcı kahvesi

3 — Esrar tekkesi

4 — Kumarhane

5 — Dost sofrası

70 Sedat Simavi'nin yayınladığı *Yedigün* dergisi.

İşbaşı

1 — Gazete böyle çıkar

2 — Kapalıçarşı

3 — Adliye

4 — Tevkifhane

5 — Dans salonu.

Bu serlevhaların altında birinci serinin birinci numarasını teşkil eden altı sahifelik (BAR) yazısı.

Meşhur tâbiin serlevhaları görünce iflâhı kesildi. Bana — Kemalciğim, dedi —sanki kırk yıllık ahbapmış gibi— belki bu bir tek yazı bana bir fikir veremez. Ötekileri de getir. Bunu beğenmezsem onları beğenirim. Bunu beğenirsem onları beğenmem. Mamafih, bu yazıyı alakoyuyorum. Sen diğerlerini yetiştir.

***

Sayın öğretmen, bu söz ne demektir bilir misin? Bu söz, canımın içi, Kemal'in Bâbıâli hakkındaki bütün kanaatlarını Japon zelzelesi gibi yere serdi.

Bâbıâli'de bir patron, hele 7 *GÜN* sahibi, «Belki bu yazı bana bir fikir vermez,» desin? Bu aşağı yukarı bence imkânsızdı.

Ama, işte böyle söylemişti. Üstâtların en ustası.

***

Gelgelelim İrfancık, bende diğer yazılar hazır değildi. Dört gün, geceyi gündüze katıp kocaman işi hallettim. Beşinci gün defteri koltuğumun altına aldım. Bâbıâli'yé dayandım.

Yazılar müsvedde halindeydiler ama, ne zararı var? Üstâd hüsnüniyet sahibi değil mi, kendim okusam daha iyi olmaz mı?

Tekrar merdivenleri çıktım. Tekrar kapıdan girdim. Üstâd bu sefer de sigara tüttürmekte, bu sefer de ayakta, ziyaretçilere muntazır.

Usûlünü öğrendim ya; belimi büktüm. Beni görünce, zembereğine basılmış gibi harekete geldi. Ben (Merhaba) yı tamamlamadan çekmeceyi çekti. Bizim bedbaht röportajı kulağından tutup dışarı çıkardı.

— Al azizim, dedi, bu yazı bu üslûpla *Haber* gazetesinde neşredilir.

Şaşırmışım. «Neden *Haber* gazetesinde de mesela *Son Posta* gazetesinde değil?» diye soramadım. Ama ben de kudretimce cevabı yapıştırdım.

— Teşekkür ederim üstadım. Çok mahcubum. Okumak için kıymetli zamanınızı harcattım size.

— Estağfurullah, dedi o. Çıktım[71].

(Hani, bir yazı fikir vermezdi, demişti) mi diyorsun? Öyle demişti. Bu yaştan sonra yalan söylemiyorum ya. Fekat sonra düşündüm. Her şey kendi bünyesine göre iş görürmüş.

Benim yazı, benim yazının üslûbu, sade kendisine kıymeti hakkında fikir vermekle kalmamış, hattâ hangi gazetede neşredilebileceğini de beraber haykırmış. Ferasete parmak ısırdım.

Sonra işi öğrendim «Garip oğlan bu Kemal Tahir,» demiş. «Bar yazısına bile topraksız köylüleri, demir yolu amelelerini karıştırmış. Hiç bu çeşit «bar» yazısı gördünüz mü, allahaşkına?»

Oğlum Kemal :

«Bar» yazısı deyince akla gelen cazbant, kahkaha, güzel kadınlar — tabii bahtiyar— şık erkekler.

*
* *

[71] Bu olaydan iki yıl sonra Sedat Simavi, bir akşam yemeğinde bana, Kemal Tahir'in yanında, «Kemal Tahir bey bugün Türkiye'nin en usta hikâye yazarıdır, geleceğin Maupassant'ıdır eşiniz. Sizi kutlarım.» demişti. Bunu özellikle yazı yazmaya yeni başlayanlar için not etmeden geçemedim (F.İ.S.).

Bunun haricine çıkmak senin neyine, a eşek herif!

Haklı millet. Hele Bâbıâli'dekiler, yerden göğe kadar.

***

Bir bayan öğretmenle konuşmak iktiza etmişti. Üç arkadaş yola çıktık. Onlar tanıyorlar. Ben yeni tanışacağım. Konuşmanın bütün merkez-i sıkleti de benim omuzlarımda.

Gözden sürme çekilecek. Çingene falcılar gibi yürekler okunacak.

Bir gönül işi değil, bir ciddi, bir çatık kaşlı mesele.

Şapkayı kapının yanındaki portmantoya astık. Emektar paltoyu da beraber. Daldık salona. Vakit Bayram.

Salon küçük hanımlarla dopdolu. Hani Nasrettin Hoca' nın bir hikâyesi vardır.

Hastalanmış da komşu kadınları ziyaretine gelmişler ve lâf arasında sormuşlar

— Allah gecinden versin ama, şayet size bir emr-i Hak vâki olursa ne diye yas tutalım?

Hoca düşünmeden cevabı yapıştırmış

— Rahmetli, komşu kadınlarıyle oturup konuşmaya bayılırdı, diye ağlayın.

***

Ben de galiba Hoca ile aynı fikirdeyim. Kenara kuruldum. Sıramı bekledim. Arkadaşlardan biri müthiş yalancı, hem de yalanın kuyruklusunu arka arkaya sıralayan cinsinden.

Beni bir takdim etti, bir takdim etti ki, işin doğrusunu senden ne saklayayım, ben bile esasını anlayamadım.

Avukat mıyım, doçent miyim, yoksa hukukta doktora hazırlayan eski bir talebe miyim, farkına varamadım.

Oğlan o kadar Frenk tâbiri, o kadar majüsküllü isim, o derece büyük kelime sarfetti ki, hâzırûn, dikkat ettim, görünüşe aldandıklarını sandılar. Ütüsüz pantolon derbeder gravat, hattâ —kulağına söyleyim— iki günlük traş, bir de bizim

dostun göklere çıkarması, karmakarışık bir hava yarattı. İçinde cümleten kaybolduk.

Nihayet söz açıldı. Edebiyattan başlayıp içtimâiyata kadar uzandı. Bayan öğretmenin müstakbel zevci doktor. O zât doktorluğu müdafaa etti. Bizim gruptan biri mühendis. O döndü mühendisliği methetti. Derken hepimiz bir olup sosyal kanaatlere giriştik. Ben malûm a (!) eskiden beri demokrat ve liberal Kemal. —Yine burada antr parantez söyliyeyim, adım Kemal ama İsmail Kemal mi, Ahmet Kemal mi bilemiyorum, herhalde Kemal Tahir değilim— Bay Peyami, üstâdım oldu, Bay Hüseyin Cahit Yalçın dünyada (Varsa da o, yoksa da o) diye taptığım kahraman kesildi.

Ver yansın ettim fikirleri. Necip Fazıl'ı beğendim. Ondan şiirler okudum. Cahit Sıtkı'ya, «Küçük çapta bir dâhidir,» dedim. Meziyetlerini saydım. Ahmet Muhip olacak serseme şimdi unuttuğum dâhi ayarı bir pâye uydurdum. İşler kemâl-i ciddiyetle tıkırında gidiyordu ki, birdenbire kapı çalındı.

Açtılar. İçeri iki bayan girdi. İşte o giriş İrfancık, onlar girdi, benim nâtıka-perdâzlık da hapı yuttu. Nasıl yutmasın ki, misafir gittiğimiz o ev, deniz aşırı idi. Biz vapurda, üç derbeder arkadaş bu iki bayanla aynı sırada oturmuştuk. Ve bendeniz edebî hatıralarımı, askerlik hatıralarımla beraber anlatmış, cümleyi kırıp geçirmiştim.

Hoş orada da Necip Fazıl'dan, Hüseyin Cahit'ten, Peyami Sefa'dan, Mustafa Şekip'ten[72], Ahmet Muhip'le Cahit Sıtkı'dan bahsetmiştim ama, herhalde böyle mevzuubahs edilmeyi bu anlı şanlı dostlarım pek de beğenmezlerdi sanırım.

Ben tatlıca anlatıyor olmalıyım ki, sözümü kesmeme kimse müsaade etmedi. Herkes (Anlatın, anlatsanıza, *Tohum*[73]

[72] Mustafa Şekip Tunç (1886-1958). Psikoloji profesörü.

[73] Necip Fazıl Kısakürek'in oyunu. İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda ilk kez 29 Ekim 1935'te oynanmaya başlamıştır.

piyesinin en kıymetli taraflarını izah ediyordunuz) demiyor mu?..

Yeni gelenler bizi şıp diye biliş çıkarıp sırım sırım sırıtmaya başlamazlar mı? Ben tanıdım onları; onlar da hayvan değiller ya, bizi tanıdılar ama gelgelelim bizim madrabaz oğlan oralı mı? Sonra söylüyor, işi iyi tutturduğumuza öyle sevinmiş ki, valdesi mezardan kalkıp, (Evladım) diye yakasına sarılsaymış biliş çıkaramayacak, (Allahım, namusum sana emanet) diye hatunun elinden kurtulmağa çalışacakmış.

Eh, takdir edersin Bayan İrfan, terledim. Hani bir hikâye vardır :

Herif yalancı imiş. Bu huyundan kendisi de bıkmış. Uşağına tembih etmiş. Demiş ki

— Ne zaman yalan söylersem öksür. Artık ahbaplar arasında adım çıkacak. Birgün bir tarla almış, kahveye gelmiş oturmuş. Ve anlatmağa başlamış :

— Bir tarla aldım arkadaşlar.

— Boyu ne kadar? diye sormuşlar.

— On bin arşın, diye atmış.

Herkes allah allah derken uşak öksürmüş. Efendi susmuş.

Tekrar sormuşlar

— Ya eni?

— Eni mi? İki arşın.

— Amma yaptın ha, hazret, demişler. Bu tarla değil bayağı şerit gibi bir şey oldu.

Adamcağız başını sallamış

— Ben, demiş, onun enini de boyuna uyduracaktım ama neyleyim ki şu herifin öksürüğü bende takat komadı.

Onun gibi ben de işin dört ucunu bir getirecektim ama neyleyim ki vapurdaki gevezelik çanıma ot tıktı.

Şimdi bu ahbaplar arkadaşlara benim neci olduğumu soruyorlar. Herkes bir yalan uyduruyor. Adımı sual ediyorlar, her önüne gelen Kemal'in arkasına bir başka isim takıp söy-

lüyor. Hani bir gün karşılaşır da bana hitap ederlerse emin ol, ne mesleğimi ne de adımı ben de bilmiyorum.

Halimi bir düşün ninem, ben böyle olacak delikanlı mıydım?

***

Şuraya yemekten sonra bir şiir yazayım diyorum.

ADAM

Bence adam
Asırlık bir çınar
kadar
dik
Niyagara kadar
Gür
Doğar.
Adam
Hür
Doğar.
Ben daha anlayamıyorum
Açlığın insan nabızlarında zonkladığını duyan
En hırçın kavga türkülerini ezber okuyan
Düşman saflarına girmesini
Kişinin
Ben daha anlayamıyorum
Bir adamın özünü
Namus sözünü
Avucunda bir baston gibi çevirmesini.
Bence tam
Adam
Tertemiz apaydın saklamasını bilir
Çocuk bakışlarını beyaz saçlı başında
Bence tam
Adam
Böyle bakar her yaşında

Ölmek çeşit çeşit doğmak bir
Bence bir çeşit can vermektir
Kendini bir Lejyon Etranjer neferi gibi satması adamın
Ve açları satıp
Tok yatması adamın.
Bence adam
Asırlık bir çınar
kadar
Dik
Niyagara kadar
Gür
Doğar
Bence adam
Hür
doğar.

İrfancık,

Mektup üç gündür cebimde duruyor.

Öyle berbat, öyle kötü bir hayatım var ki, sana bir türlü anlatamam. Şu mektubu demin yukardan aşağıya okudum. Eğer yenisini yazacağıma ve sana bir iki güne kadar göndereceğime kıl kadar ümidim olsa bunu da yırtardım. Bütün bu rezaletten ne kadar rahat, ne kadar mes'ut, ne kadar sükûn içinde olduğumu anlayabilirsin.

Sana çok samimi olarak yazdığım uzun mektubumdan sonra garip sükûtuna bir çok manâlar vermiştim.

Beni aynı ters hislere düşürmemek istersen bu sefer upuzun ve dopdolu yaz. Emin ol, seninle apaçık anlaşmaya bugün her günden fazla ihtiyacım var.

Selâm ninem, seni öyle candan öperim ki...

Kemal

(Tarihsizdir)

Ninem İrfan,

Kusuruma —her zamanki gibi— bakma. Müthiş bir derbederlik içindeyim. Beni düşün canım kızım, benim derbederliğimi, ihmâlimi, adamsendeciliğimi düşün, bir de üzerine yığın yığın iş almış, sistematik çalışmaya mecbur, kelli felli delikanlıları aklına getir. Bu iki vakıa arasında sıkışıp kalan Kemal'e sonra istersen acı, istersen (Oh olsun) de.

Evvela senden ve seninkilerden başlayalım. Sonra sıra bana gelsin.

I — Seyfi'yi gördüm —Buna da ayrıca canım sıkıldı ya— Seyfi'yi operet oynarken gördüm. Şaşmadım, kızmadım, üzülmedim dersem yalan. Halk Opereti benden bir operet istemişti. Onu yazmak için aktörleri, aktrisleri görmem lâzım geldi. Operet hey'etinin reisine (!) söz verdiğim akşam gittim. Cümle kapısından (Arka sokağa gideceksiniz. Orada bir küçük kapı var. Ordan girin içeri) dediler. Gittim. Küçük kapıdan girdim. Yüzü alabildiğine boyalı bir hatunla, bir herif karşılıklı muhabbetteler. Bunlar sıralarını bekleyen san'atkârlarmış (!). Yanlarında ayakta duran bir delikanlı. Baktım, gözüm ısırdı. Delikanlı ceketsiz, hattâ gömleksizdi. Bir yün fanilası vardı. Konuşanları derin bir âlâka ile dinliyordu. Neyse biz reis beyle konuştuk. Gişeye bir kâğıt yazdı. Elime verdi. Ben gişeye giderken Şair İsmet te çıkagelmişti. Oğlanı ileri sürdüm, o biletleri alıp yerleri ayırırken, senin Seyfi, paltosunu geçirmiş sırtına, göründü. İşimizin çabuk yapılması emrini getiriyormuş.

Bana

— Oluyor mu işiniz? diye sorunca dayanamadım.

— Baksana delikanlı, dedim, senin ismin Seyfi mi?

Şaşırdı

— Evet, dedi, nerden tanıyorsunuz beni?

— Mektebe gitmiyor musun?

— Gidiyorum.
— Ne arıyorsun burda?
— Oynuyorum.

Sonra baktım, hakikaten oynuyor, varyetelerde. Belli dans meraklısı. İyi meslek.

Canım fena sıkıldı. Bir de operetin yarısında arkamdan biri, (Siz mi tanıyorsunuz Seyfi'yi?) diye fısıldadı. (Evet) dedim. (Sizinle görüşmek istiyor. Oyundan sonra bekler misiniz?) (Hay hay)'ı bastırdım. Fekat birader her nedense bu randevuyu unuttu. 25 dakika bekledim. Kendisi görünmedi.

Kendisine muhakkak yaz. Ama dinler, ama dinlemez, de ki Operette figüranlık yapıyormuşsun. Bu doğru değil. Tûluat aktörü olmak, tûluat aktörü kalmak istemiyorsa hiç olmazsa liseyi bitirsin. Her şey gibi aktörlük te mühim bir kafa işidir (Belki sen daha önceden bunu biliyordun. Fekat bana söylemiş olsaydın, emin ol, oğlanı bu işten caydırırdım). Şimdi belki ona tatlı gelir. Halbuki sonrasını bilmediği içindir. Tûluatçılığın sonrasını da bizim delikanlıya öğretmek güç değil. Bir akşam benimle Beşiktaş'a kadar gelsin. Tûluatçıların dönüşünü görsün yeter.

Herhalde bu işle meşgul ol. Seyfi oldukça zeki bir çocuktur. Onun bu ters yola sapmasına eli kolu bağlı seyirci kalamazsın. Külüstür sahnede *Karyoka* oynamanın sıfır olduğunu ona anlatmak gerek. Delikanlıları teker teker kaybetmeyelim.

***

Yeni mecmuanın adı *BÜTÜN DÜNYA*'dır Herhalde sana göndereceğim. Orada reklam yaparsan iyi olur.

Ziya İlhan'ın mecmuasına bir kaç şiir gönder. Burada Saadettin ve yeni şairlerin ismi olacak. Saadettin Nüzhet[74] ile ahbablığım derindir. Benden genç şairler hakkında bir sürü

[74] Saadettin Nüzhet Ergun (1901-1946). Edebiyat Tarihçisi.

iş bekliyor. Bu arada seni de unutmayacağım. Fekat sen de tembellik etmiş olma, yeni yazdıklarından ve eskilerden bana bir kısım eş'ar gönder. Herhalde bunu da her fikr-i sabitim gibi kafama koydum. İstesen de istemesen de yapacağım.

***

Naşit'e bir piyes, Halk Opereti'ne bir operet, *Akşam* gazetesine bir macera romanı, *Bütün Dünya* mecmuasına her hafta bir hikâye, bir roman ve sayısız yazı yetiştirmek ve bu arada kısmen de kendi işlerimle uğraşmak mecburiyetindeyim.

Halimi gözünün önüne bir getir cici. Bir getir de kahkahayla gül. Moskova pastahanesinde sabahlayan, meyhanede küfür eden Kemal Tahir artık yerini ister istemez çalışkan, uslu akıllı bir delikanlıya terketmek vazifesiyle de mükelleftir. Bu arada İrfancık bilsen ne kadar yalnızım.

İşte şimdi tam mânâsıyle beni anlayan bir kafa arkadaşına muhtacım. Bazı akşamlar yorgunluktan bitkin bir halde düşünüyorum. Yalnızlık bir kötü, bir kötü ki...

Hani iyi, yumuşak, okşayan sesiyle bana kitaplar okuyacak, bol siyah saçlı başını söylediğim yazıları temize çekmek ve verdiğim mevzuların hülâsâlarını büyültmek için masaya eğen bir arkadaşım olsa, yok mu? Daha çok mazbut, daha çok dikkatli, daha çok yakından ve derinden sevebilecek bir adam olacağım.

İyi kadın, ne bileyim, biraz anne, biraz arkadaş, biraz hoca, hatta biraz düşman kadın lâzım. Bu öyle bir boşluk ki doldurulmasına imkân az.

Ne dersin İrfan, ben bu kadar yumuşak olabilir miyim? Fekat sanma ki edebiyat yapıyorum. Bugün artık lâf olsun diye de edebiyat yapmağa vaktim. yok. Çok okumak, çok çalışmak, hatta çok çalıştırmak mecburiyetindeyim. İlk hedefim, Bâbıâli'deki kalın duvarı delikanlılar namına zorlamak,

bu duvarda yenilerin geçmesi için bir küçük delik açabilmek. Herifler öyle namussuzca, öyle arkadan döğüşüyorlar ki, bir tek adım yanlış atıldı mı, bütün önceki gayretler boşa gidebilir.

Doğuş adında bir mecmua çıkacakmış. Başında bir bayan şair var. Bir mektup aldım. Bana Namık Kemal hakkında sualler soruyorlar, bu suallerin arasında bir tanesi de Peyami Sefa'ya ait. Peyami'yi bir göklere çıkarıyor ki sual, nerdeyse, düşman cephesinden geliyoruz, diyecekler. Binaenaleyh verilecek cevap da o kadar ehemmiyetli. Daha şimdi, benim ne biçim bir adam olduğumu bilmediklerinden pek çullanamıyorlar. Herhalde ilerde daha tatlı kavgalara gireceğim. Bunun tek silâhı, sen de takdir edersin, iyi bilmektir. İyi bilmek için iyi okumak, iyi çalışmak lâzım. Bunun için de hususi hayatımı, tek kelime, tanzim etmeliyim.

Mahmut Yesari, Cahit Uçuk'tan boşanıyor. Bayanla geçen yaz dertleştik te, bütün sana yazdıklarım haksıza çıktı. İki muharrir geçinememişler. Halbuki daha iyi geçinmeleri lâzımdı benim hesabımca. Neyse, bütün bu sözler bir türlü hayata uymuyor.

Sana sade dertlerimi anlatmak için yazdığımın elbette farkında olmuşsundur.

Şimdi bir de şiir yazayım bari oldu olacak :

AYINGACI[75]

Dağ,
Gizli geçitleri, kurdu ve tavşanıyle
Uykuda
Dağ
Kara bir yamçı örtüp eteklerine
Dalmış derine

75 Ayıngacı, tütün kaçakçısı demektir (F.İ.S.).

Dağ :
Bir cihan
Şose :
Hududu
Uyumuşlar.
Yalnız
Ayıngacı ve martini uyanık.
Ayıngacı susuyor
Avucunda bakır bir çivi; son cıgarası.
Ayıngacı susuyor
Ayaklarında topuksuz meşin çizmeler
Belinde tığ gibi Trabzon bıçağı asılı kemer,
Kütüklüklerinde: üç yüz fişek
Hayvanın yükü
İki denk
Tütün.

Susuyor fakfon tabakası boş ayıngacı.
Taa
Uzakta
Çan sesleri

At üstünde çerçiler geçiyor.
Malları katar katar.
Seyrek sakallı öksürüklü çerçiler
Korkmaz

Çerçilerin cıgaraları çubuklarında
Yanlarında atlı candarmalar
Mallarında (Made in Germany) markası var.
Sürücülerin türküsü
Samanlıkta basılan
Şalvarı gül dalına asılan
Halime.

Ayıngacının katırı
Çana hasret

Ayıngacı bir tek şarkı bilir
«Ferman Padişahın, dağlar bizimdir»
Ayıngacı şarkısını
Dağlardan dağlara söyleyemez.
Geçti çerçiler.
Çan seslerini kayalar aldı
Aşağıda şose :
Bir yılan ölüsü.
Halimenin şalvarı
Gül dalında kaldı.
Karanlık
Kara kıvırcık bir kalpak gibi
Kasabanın başında
Ayıngacı yürüyor
Önünde delikanlı ömrü çırılçıplak
Ve koltuğunda kellesi.
Ayıngacı yürüyor
Ortada varsa nesi
O bilir ki
Nasıl olsa bir gün
O bilir ki
Bir gün muhakkak
Yarı yolda kalacak.
Ayıngacı yürüyor
Bir elde haŷvanın kantarması
Bir elde martin
O bilir ki
Gelince martinin sırası
Son...
O bilir ki
Kafasına bir çuval örterek ölüsünü
Rejinin önünde yere sereceklerdir.
Ve öldürene on Fransız altını vereceklerdir.
O bilir ki

Kolcuların başı
Eski bir kaçakçı olan öz kardaşı.
O bilir ki
Kendini ayda dört beyaz Mecidiyeye satan
Beraber türkü söyleyip
Beraber at koşturduğu delikanlıların yolunda
Pusuya yatan
Kişi
Kardaşı için de yapacaktır bu işi.
O bilir ki o zaman
Dağlarda susan adam
Köy kızlarına en kahraman
Ayıngacı türküsünü bırakmış olmalıdır.

—o—

Görüyorsun ya olmuyor. Hiç olmuyor ama hiç mi hiç.

K. Tahir

(Gel etme, yazma) dedim kendi kendime. Görüyorsun ya olmadı. Çok yalnızım be İrfan! Öyle kopmuş, öyle tek başına bırakılmış, öyle histen uzak bir yalnızlığım var ki. Düşünüyorum, düşünüyorum. Evime alışmam, ona ısınmam, ona sıcak bağlarla sımsıkı bağlanmam lâzım. Halbuki, pastahane köşeleri ve arkadaş evleri bana kendi odamdan daha yakın, kendi evimden daha benim geliyor.

Gayretli olmalıyım. Sahife sahife tercüme, sütun sütun yazı yazmalıyım. Gözünün önüne getir. Bütün bir ömür verdiğim bu işlere temamen lâkayt, bütün bir ümit bağladığım yazılarıma büsbütün duygusuz bakıyorum, nasıl anlatmalıyım sana bilmem ki...

Çok durgun oldum. Operet çıkmayacak. Operete kötü cinaslar, hazır cevaplıklar, tuhaf sözler, hatta taklitler lâzım. Çıkmayacak. Hani kaba kaba kahkaha atar, kıs kıs gülerdim. Artık kalmıyor.

Yavaş yavaş —bir metafizik şair tabiriyle— boşalıyorum. Önünü çabuk almazsam, yine gözümün önüne rakı şişeleri, bira dubleleri, şarap kadehleri gelecek. Yine aynı, eski, kötü, çamur adam olacağım. Halbuki aylardır ne kadar iyi olmağa uğraştım.

Hemen yürümesi hayatî mecburiyetlere bağlı bir kötürümü değneksiz, hemen kendini müdafaa etmesi icabeden adamı silâhsız tasavvur et. İşte bu hâldeyim. İyi, iyilikleri büyük dostlarım da olmasa kaybolmuş biri de benim.

Çalışmaya başladım mı, kıyasıya çalışıyorum. İnan bana, sana bu mektubun imzadan sonrasını yazdığım zaman bütün gece hiç gözümü kapamadım. Nazmiye teyze[76] hasta —Bu Nazmiye teyzeyi bilirsin, Benerci'nin Nazmiyesi— Anladın ya. Başka kimsesi yok zavallının.

On altı sahifeyi bağlamak güç değil. Ondan sonra gelen yorgunluk. Asap bozukluğu fecî. Belki de bütün bu satırları bana yazdıran sebeb de bu içimin çökmek üzere olduğu hislerini duymamdır.

Dostlarım gözümün içine bakıyorlar. Geçen akşam İsmet'in evinde çalışacaktım. Koltuğa şöyle bir uzanayım dedim. Dalmışım. Öyle bir dalış ki, İsmet belki yarım saat omuzumu dürtmeğe cesaret edememiş. Gözlerim apaçık. Hani benim —belki unutmamışsındır— arada bir, «Oh, anneciğim» diye içimi çekişim vardır, her zaman bu arzuyu duyuyorum.

Kadınlı erkekli bir sürü adamın arasında —tabii dostlarım müstesna— yapayalnızım. Herkese bir sürü lâf anlatmak, dert dinlemek yine başımda.

İhsan işsiz. Necati fena. Nuri Tahir adam olmayacak. İsmail Sefa ölü, Rüknettin müthiş serseriliğe vurdu. Olombiça hasta gibi.

Evde rahatsızım. Ama nasıl. Anlatamam sana.

76 Nâzım Hikmet.

Mukadderatı zorla birbirine perçinlemek olmuyor. Yahut ta bu benim gücümün üstünde bir iş. İlk tecrübem sensin. İkinci tecrübede de kaybedeceğim. Buna biraz da mecburum. Yaşım 25'i geçiyor. Asıl çalışacak, asıl başaracak, asıl kocaman sıçramalar, mükemmel kavgalar yapacak çağdayım. Bu arada müzmin bir anlaşamamazlık. Berbat bir uykusuzluk beni öldürüyor.

Evlenmek istiyorum artık. Hem de nişanlanmak filan falan değil, doğrudan doğruya, şimşek gibi bir hamleyle evlenmek.

Beni en iyi anlayan sensin. Hatta bir mektubunda ne olup ne olamayacağımı da kısaca tahlil etmiştin. Bu fikrime ne dersin?

Nasıl bir evlenme yapmalıyım? Alacağım kadın nasıl olmalı?

Onun şekli şemaili beni zerre kadar alâkadar etmiyor. Elverir ki esmer olacak. Bu birinci şart. Sonra okumak bilecek. Okuduğunu anlayacak. Ve okumaktan zevk duyacak.

Bir de benim uzak uzak seyahatlere çıkmam, senelerce ondan ayrı kalmam ihtimalleri var. Bu ihtimalleri cesaretle karşılayacak. Onunla pay ettiğim şerefimi —bir burjuva prensibi halinde— lekelemeyecek. Benim, ne bileyim, hem annem, hem kardeşim, hem kafa ve yürek arkadaşım olacak.

Aceba, diyorum kendi kendime, bu kadar şeyi birarada toplayıp toplayamadığını hatta keşfetmeğe uğraşmak için lâzım kuvveti ve inadı bulabilecek miyim artık?

İçime öyle geliyor ki, ben kadın meselelerinde tamamen sıfırım. Yeniden başlamak. Uzun, uzak, derin ve lüzumsuz bir gayret.

Bir de bu kadar sağlam karakter ve kuvvetli meziyetler aradığım arkadaşa ben ne verebileceğim?

Senden şunu şunu bunu istiyorum demek için, insanın öbür kefeye birtakım kıymetler koyması, hiç olmazsa yarı yarıya kıymetli olması lâzım gelmez mi?

Ne bileyim İrfan, bana hâlâ öyle geliyor ki seni bekliyorum. Sen geleceksin bir gün ve bana diyeceksin ki

— Arkadaş Paris seyahatinden vazgeçtim. Kafamı dinlendirmek için odanı paylaşalım.

Komik bir söz. Bana gelen kafasını sanki dinlendirebilir mi? Ben ki, muazzam (!) işlere hazırlandığımı sıkılmadan anlatıyorum.

Dikkat et. Bütün bu kırıklıklar biraz da galiba seni düşündüğüm için var içimde. Ve yine dikkat et. Artık ıslığımı kaybediyorum gitgide. Böylesi mi daha tabiidir, yoksa ben evvelki gibi olunca daha mı tabii idim? Bunu olsun yaz bana.

Biliyor musun, artık aşk şiirleri yazamıyorum. O iş de sana bağlıymış. Senden gelmeyince olmuyor. Bir mısraından bir şiir çıkardığım günler gerilerde kaldı. Hani —hatırlıyor musun?— «Ne benim balkonum var ne de senin gitaran» diye bir şiir yazmıştın. Edirne'den göndermiştin. Bir saatin içinde bir serenat çıkmıştı o tek mısradan. Dur bakalım nasıldı? Senin şiir hafızan korkunçtur, yanlışları düzeltirsin; beraber okumanın sırasıdır gibi geliyor bana.

SERENAT

Ne senin balkonun var ne de benim gitaram
Susacağız saatler uzarken dizi dizi
Avucunda mendilin dudağımda cıgaram
Sükût bir düğüm gibi bağlamış ikimizi
Ne senin balkonun var ne de benim gitaram

☆

Her akşam bakışların dalıyor derin derin
Ayak sesim yerine türkümü bekliyorsun
Biliyorum her akşam yalvarıyor gözlerin
Bir gün olsun böyle taş gibi gelme diyorsun
Her akşam bakışların dalıyor derin derin

☆

Bıraktım kahkahamı yollarda adım adım
Artık benim ne şarkım ne de gülüşlerim var
Madem ki kızım hâlâ gözlerine doymadım
Susacağım şarkımı beyhude bekliyorlar
Bıraktım sevincimi yollarda adım adım.

—o—

Uykusuzluğun başıma vurduğunu eski defterleri karıştırmamdan anlamışsındır.

Öperim seni canım. Selâm İrfan.

K. Tahir

Ek

Mecmua çıkar çıkmaz sana gönderirim.

K.

12. 3. 1937

İrfanım,

Şiirin çok güzel... Ama ne bileyim, bir şey noksan. Bak anlatayım.

Geçen mektubumda fazlaca silintili yerler vardı. Ben senin mektuplarında sildiğin yerleri çok merak ederim. Sen de benim mektubumun yazıp da okutmak istemediğim yerlerini belki merak etmişsindir. Silip tekrar yazmak, mâlum ya, iki türlü oluyor. Bazan dalgınlıkla yanlış yazıyoruz, bâzan yazdığımızı beğenmiyoruz. Ben bu ikinci şekilden bahsediyorum. İşte geçen mektubumda bundan bol bol vardı. Sana yeni bir edebiyat merhalesine girişimi anlatmak için o kadar (ben) kullanmışım ki, sonra âdetâ utandım.

Bir benlik sahibi olmak muhakkak ki güzel ve kıymetli şeydir. Lâkin bu benlikten uzun boylu bahsetmek insanı hasta edebilir. Hep kendisinden bahseden bir adam çabuk geri dönemez. Çok hatalı vaziyetlerde uzun uzun inat eder ve tabii gene kendisi zararlı çıkar.

Hayatta bilmediğimiz, bilemediğimiz, görüp de mânâ veremediğimiz, ihâtâ edemediğimiz bir sürü hâdise vardır. Bunları bir tek kişinin tek bir benlikle halletmesine, hâttâ hallettim, ediyorum sanmasına imkân yoktur.

Şu halde bu gözü kör olası benliğimizi ikinci plana getirsek, bilhassa edebiyatta yazdıklarımızı birkaç dost değil, bir sürü yabancı insan anlasa, daha iyi bir iş becermiş sayılmaz mıyız?

Vaktin var, yok, sana bu bahsi bilmem kaçıncı defa da olsa kısaca tekrar etmeğe çalışayım:

Şair, hassasiyeti, şair olmayan, şiirle meşgul olmamış bulunan adamlardan fazla inkişaf etmiş adamdır. Şairin bu hassasiyet kuvveti anadan doğma olmaz. Bazı insanlar iyi tavla oynarlar, bazısı iyi yüzer, bir kısmı uzun müddet kapalı yer-

lerde çalışabilir, bir kısmı da gezgin işlerden hazzeder. Bu hususiyetler yavaş yavaş tabiatımızmış gibi içimize siner, (İşte böyleyimdir) der geçeriz.

Şu halde insanı içine girdiği kabın şeklini alan sudan, bulunduğu muhite intibak eden herhangi bir maddeden ayırmamalıyız, ayıramayız. Eh, işi bu zaviyeden görünce şuur ve kafa da bir maddedir. Binaenaleyh hangi iş üzerinde daha çok işletilirse o tarafı kuvvetlenir, o tarafı inkişaf eder.

Demek ki şair, hassasiyetini, duyuş ve sezişlerini inkişaf ettirmiş, kıymetli bir adamdır. Kıymetli adamlardan cemiyet mini mini işler beklemek, büyük, kocaman, muazzam atılışlar, ilerilik, yarını fısıldamak umar.

Halbuki yeni neslin şiirlerine bak, hepsinde çok basit ve çok ferdî duygular görürsün. Öyle ki her birinin içindeki hassasiyeti ölçmek kaabil olsa, herhangi bir lise talebesinin sevgilisine gönderdiği bir mektup dolusu histen yukarı çıkmışı yoktur.

Şair bu kadar küçük adam olmamalı, şair kendi içini yazmasın demiyorum. Bunu yapmadan tek bir satır yazmasının imkânı olamaz. Fekat kendi hassasiyetinden geçirip mısra haline koyduğu mefhum muhakkak ki çok büyük, çok yüksek, çok geniş olmalıdır.

Bunda mutabık isek, işin ikinci ve daha güç cephesini münakaşa edelim :

Şair çok beşerî, çok büyük, çok yüksek, çok geniş hislerini, görüş ve duyuşlarını, çok basit, çok sâde yazacak.

Bu hususiyet daha ziyade bizim memleket gibi asırlarca bir şiir lisanı ve bir avam dili diye iki ayrı lisan kullanmış memleketler için ehemmiyetlidir.

Malûm ya, memleketimizde şiir lisanını hattâ hiç duymamış milyonlarca insan yaşıyor. Binaenaleyh bir Türk şairi bunu da hesaplamaya mecburdur.

Madem ki, hissettiklerimizi yazıyoruz, neşrediyor ve bu yoldan büyük bir şöhret bekliyoruz; kendimizi muktedir ol-

duğu kadar çok insanlara, insan kitlelerine, kalabalığa tanıtmalıyız. Tanışmak konuşmakla, anlaşmakla olur. Sen bana Türkçe söyleyeceksin, hislerini ve derdini açık açığa anlatacaksın. Eğer anlamışsam, sana cevap vereceğim, hislerimiz ve dertlerimiz birleşiyorsa yanyana yürüyeceğiz. Ben senin istediğin kadar yükseleceğim, sen benim yükselişime uygun eserler vermek suretiyle eser kaliteni yükselteceksin, beraberce yükseleceğiz.

Geçen gün bir münakaşa esnasında metafizik şairlerimiz bana

— Bizim şiirlerimizi, dediler, bir adam kırk kere okursa muhakkak zevk duyar.

Cevap verdim

— Bu namaz kılan adamla, kılmayanın hikâyesine benziyor. Namaz kılan kılmayana «Yahu, demiş, kırk gün namaz kıl da bak, bir daha bırakabilir misin?» Öteki düşünmeden cevabı yapıştırmış «Sen üç gün bırak da bak bir daha kılabilir misin?»

Mesele şu Bir şairin bilmece gibi yazdığı, tuhaf, karanlık, çapraşık şiirleri bu işle uzaktan yakından meşgul bir bedbahta üst üste kırk kere okutulursa o adam belki zevk duyar. Fakat bunun hiç de pratik bir tedbir olmadığı meydandadır. Şu halde memleket şairi ne yapacak? Bu kadar duygusuzluk içinde san'atını (!) da feda edemez ya?

Bak İrfan, görüyor musun, iş nasıl şahsiyete kadar düşüyor; kocaman şiir miniminileşiyor; bodur, cüce bir hale geliyor ve şair parmak çocuk oluyor?

Duygusunu içinde, san'atını tehlikede gören vehimli bir hastaya dönüyor.

İşte bu yoldan gitmemek lâzım. Yazdığın şiirde san'at kıymeti yüksek olacak, fakat bu san'at kıymeti dediğimiz cevahir hiç bir zaman bir bilmece, bir bulmaca, bir esrarengiz casus mektubu haline gelmeyecek. San'at eseri, aydınlığa sürüldükçe, didiklendikçe içinin doluluğunu daha çok meyda-

na vuran çok açık, çok sade, hatta çok basit bir insan mahsulü, bir insan verimi olacak.

O kadar basit yazacaksın ki, seni senden iyi anlayan san'atkârlar (Sehl-i mümteni)[77] diyecekler. Daha az anlayışlı olanlar, gerek âhenkten, gerek çok munis, çok Türkçe, çok açık ifadenden hislerine yakınlık hissedecekler. Geri kalanlar da elâlem beğeniyor diye arkadan gelecek. Kocaman kitlelere söz söyleyebilen bir san'atkâr meydana çıkacak.

Tabii bu havanın yoktan var edilebilmesi için ilk ağızda hitap edeceğin zümreyi seçeceksin. Onun derdini, elemini, aşkını, kinini terennüm edeceksin ve eserlerinin ömürlü olmasını istersen bu hitap edeceğin topluluğun cemiyetteki vazifesini bitirmiş, dağılmak üzere olmayan bir kitleden, bilâkis gittikçe büyüyen, gelişip genişleyen bir kalabalık olmasına dikkat edeceksin.

Bu kitle gene topyekûn seni anlayamaz mı? Tabii. Fekat ona onun diliyle konuştuğunu göstereceksin. San'at eserindeki derin manâları tahlil edemez mi? Onu pek basit bir hikâye gibi mi kabul eder? Bu da tabii, fekat bu basit hikâyeden de zevk alabilmeli. Bu zevki ona vermelisin ki seni okusun. Ve okuya okuya satırlarının veya mısralarının altında söylemek istediğin hakikatleri sezmeğe başlasın.

Görüyorsun ya, hem içle, hem dışla uğraşacaksın. Yani sana bir gün

— Bayan Şair, geç şu Ankara radyosunun önüne de Türk Milletine bir şiirini oku, dedikleri zaman mısraların köylüyü, ameleyi, küçük ve büyük burjuvayı gerek âhenk, gerek renk, gerek reel teşbih ve sembollerle yakalayabilmelidir. Bunların altına koyduğun asıl sözleri yavaş yavaş anlarlar.

Yani bu işin zor cihetidir. Çok zor tarafı.

[77] Çok kolay yazılmış izlenimini veren, ama gerçekte bir eşinin yaratılması mümkün olmayan yapıtları nitelemek için kullanılan bir deyim.

Burada (Ben böyle hissettim), (Ben böyle görüyorum) sözü sökmez. Bu mısraı neden böyle koyduğunu anlattığın ve müdafaa ettiğin kadar, içinde ne olduğunu da ve bir içinde olanının büyük kalabalığı ne derece âlâkadar ettiğini de müdafaa ve isbat etmeğe mecbursun. İşte bu yoldan giden san'atkârın ne boş ve kötü bir satır yazmasına, ne de şöhret yapmamasına imkân yoktur.

***

Artık insanların derin psikoloji tahlilleri, uzun boylu tasvirler çiziştirmelerine lüzum yok. Zira karii bu kadar tahammüllü farzetmek hata olur. Koca *Ana Karenin* romanını beyaz perdede iki saatin içinde hatmeden yirminci asır adamını ne bileyim, yüz yirmi sahifelik bir kitabın kenarında oturtmak bile artık bir muvaffakiyet olmuştur. Şu halde boş söze, tâli, tekrarlanmış, boş faydasız cümleye yer kalmıyor. Bu nesirde böyle olursa, şiirde yüz kere daha böyledir.

Binaenaleyh edebiyatçı çok düşünmeğe, çok çalışmağa, bilhassa hitap ettiği zümrenin temayülleri ile intihap ettiği tiplerin en kalm, en umumi çizgilerine dikkat etmeğe mecburdur.

Artık edebiyat boş fekat parlak sözlerin Alicengiz oynadığı dar bir aralık olmaktan çıkmıştır. Onu beşerîleştirmek, kitlenin zevki, neş'esi, kini, iztırabı haline getirmek; aranır, ihmal edilmez, lâzım bir meta derecesine yükseltmek vazifesi, görüyorsun ya, bizim nesle düşüyor.

Sana bütün bunları bir çok defalar söylemiştim muhakkak. Gene tekrar ediyorum. Şiirin çok güzel ama, bu ölçülere uygun mu? Bunu da sen düşün.

Ben bu arada yeni yolumun nasıl olduğunu, ne gibi virajlardan geçeceğini de anlatmış oldum.

İlk romanımı Zonguldak'tan almağı düşünüyorum. Bu çok kısa olacak. İkincisini tabii Istanbul'un orta sınıfı arasından seçeceğim. Herhalde Gorki gibi, büyük halk kitlelerine hitap etmesini bilen, onlarla senli benli konuşan bir adam ol-

mağa çalışacağım. Çok realist davranacağım. Fekat bu realist kelimesini şöylece kabul etmiyorum. Seçtiğim tipler muayyen birer maksatla karşı karşıya getirilmiş olacaklar, ama daima kendileri gibi konuşacaklar. Ben onlara hiç bir kelime suflö etmeyeceğim. Realitenin romana girmesi birtakım usullerle oluyor. Edebiyatta bu usuller anahattır. Tipler körü körüne nasıl girmezlerse, âdi bir kukla olarak da alınmamalıdırlar. Onların romana lüzumsuz taraflarını yontmak, fekat yontulan yerlerine kendimizden parçalar yapıştırmamak lâzım.

Romanlar muhakkak tez'li olmalı, fekat bu tezi romancı aradan hop diye ortaya çıkıp bizzat söylememeli. Ne ahlâk dersi, ne meth-ü sena, ne sınıf kavgası, ne de şuna buna kin. Bunlar seçeceğimiz tiplerde varsa, olacak. Yoksa romancının kabahati ne? Hem madem ki bugünkü cemiyet muazzam bir tezatlar ve kötülükler manzumesidir, aynen tebarüz ettirmek kâfi.

Romancının şahsiyetini inkâr etmiyorum. Benim şahsiyetim bir tekke şeyhi ile bir hacı babayı, bir Hanife hanımla bir mahalle imamını, karşı karşıya bırakıp istedikleri gibi konuşturmak değil. Meselâ romanımda, (El kadınına ters bakmak günah-ı kebairdendir), diyen hocayı, bir de dönüp, alaca karanlıkta çimdiklediği ahretliğin ağzından göstermeliyim.

Bu suretle hacmın haçını koltuğundan ben değil, bizzat hayatın kendisi çıkaracak. Tabii alacağım hoca tipinde bu varsa böyle olacak. Eğer hoca efendi yüzde yüz sözü işine uyan adamsa ben ne yapayım? O zaman da söylediği sözlerin dünyayı bir türlü düzeltemeyeceğini gene hayat isbat etmez mi?

***

Ademoğlu'nu okumadım. Fakat *Safo* harikulâde güzel. Tercümesi pek berbat. Sen de öyle bulmadın mı? Tavsiye ederim Balzac'ın *Goryo Baba*'sını oku. Mahmut Atilla'nın *Silâh Arkadaşları* isimli eseri çıktı. Bizim mâhut *Geçit* mec-

muamızın romanıdır. Fakat bu romanın da Bâbıâli'de ayrıca bir romanı var. Zavallı Atilla'dan romanı yok pahasına kapatmak için eseri Burhan Cahit'e tashih ettirmeğe kalktılar. Bütün ısrarlarıma rağmen Atilla *Tan* gazetesinde roman neşrettirmek ihtirasına dayanamadı. Kocaman kitabı 50 liraya sattı. Kitap belki kıymetli değildi ama, kocaman üç defter yazılmaz. Bu bakımdan daha müstakil, daha dolgun bir vaziyet koparabilirdik. Netice ne oldu biliyor musun? Koskocaman romanı üstat romancı Burhan Cahit 42 tefrikada kesti. Geri kalanlardan aşırdığı pasajlarla *Silâh Başına* diye yeni bir roman çıkardı. İmzasıyle *Son Posta* gazetesine verdi. Şimdi bizim Atilla'nın bedbaht eseri *Tan* gazetesinde bitti ama *Son Posta* gazetesinde Burhan Cahit'in mal-ı mesruku olarak intişar ediyor. Hey gidi Babıâli hey, sade adamlardan değil, en basit metalardan bile bak nasıl iki post çıkarıyor.

Gorki'nin *Arkadaşım*'ına gelince, onu hiç sorma ninem, ben şimdi Gorki'nin *Ana* romanını okuyorum. Müthiş tesirindeyim. Sana gelecek mektubumda Gorki'den uzun uzun bahsedeceğim.

İmtihanlara hazırlandığın için çok iyi yapıyorsun. Ben mekteplerden büyük büyük adamların çıkacağına emin değilim ama, büyük büyük yerlere girmek, az çalışıp çok kazanmak pasportları alınacağına inanıyorum.

Edebiyat imtihanı için sana tavsiye edilecek kitaplara benim aklım erer mi? Cehaletimi gene yüzüme çarpmağa mı başladın vicdansız?

Ziya İlhan Dörtyol'a encâm vasıl olabilmiş. Tabii işine de başlamıştır. Allaha şükür hudut orada bitiyor, yoksa bizim oğlanda bu baht varken Basra'yı falan boylardı.

***

78 Burhan Cahit Morkaya (1892-1949). Yazar, yayıncı. *Karagöz* (1918-1929) ve *Köroğlu* (1928-1949) gazetelerini çıkardı. Kırka yakın romanı vardır.

Şiirsiz kendimi hiç eksik bulmuyorum. Bilâkis herhangi bir mevzu üzerinde artık şiir mi yazayım, yoksa nesir mi diye düşünmüyorum. Hep kendimden yazdığıma gelince : bunu tabii bulmalısın. Henüz kendimi bitirmeden adım atmak hem güç, hem tehlikeli. Sonra şunu da unutma ki artık köleniz amatör bulunmamaktadır. Her yazdığının muhakkak para getirmesi lâzım, bunun için de mevzuun iyi işlenmiş olması şart. Faruk Nafiz'in *Akar Su*'yundan beter bir de *Yıldız Yağmuru* var. Tam dört yüz sayfalık bir roman. *Akar Su*'yu okudum ama *Yıldız Yağmuru*'nu okuyamayacağım. Kendisi şimdi karşımdaki masada oturuyor, kalkıp yazıma bakarsa yandım.

Haziranı iyi bekle. Ben çok iyiyim. Beyoğlu'na taşındım. Akşamları eski paşazâdeler gibi caddede bir aşağı, bir yukarı piyasa ediyorum. Sonra eve gidip okuyorum. Mustafa ile ailesi benimle oturuyorlar. Bu bakımdan yalnız değilim. Ev işleri pekâlâ görülüyor. Velhasıl Haziranı bekleyerek dehşetli mes'ut olduğuma inanabilirsin. Seni bol bol öperim canım. Hemen cevap yaz. Ve Fransızcaya başla.

Kemal Tahir

30. 3. 1937

İrfan,

Sana çok ciddi şeylerden bahsetmek istiyorum. Aramızdaki münasebet bu kadar açık konuşmam lâzım geldiğini daha iyi gösteriyor. Dinle beni İrfanım

Biz —ne olursa olsun— birbiri için yaradılmış insanlarız. Bunu nişanlı İrfan'la, bir kadınla yaşayan Kemal Tahir bütün hiddetlerine, bütün kinlerine rağmen inkâr edemediler. Fekat bilmem dikkat ettin mi hiç? Biz bir ayrılıkla birleşiyor, birleşince ayrılıyoruz. Artık buna bir nihayet vermek lâzım. Ben alabildiğine serbestim. Sen de stajını bitirmiş bulunuyorsun. Karşılıklı bir ciddi konuşma yapmanın sırasıdır.

Hayatımı biliyorsun. Çok derbederim. Çabuk tesir altında kalıyorum. Kimseye —senden başkasına diyebilirim— ıstırap vermek istemiyorum. Bu yüzden çok şeyler kaybettim. Tabii kazançlarım da oldu. Fekat artık kendimi hazırlanmış görüyorum. Yeni bir işe girdim. Bu işde çok ciddi, çok devamlı çalışmazsam bir daha kalkmamak üzere devrilebilirim. İçinde bulunduğum şartlar bana gülüyor. Ama bu kâfi değil. Türk matbuatı bu kadar boş, bu kadar saçma kalmağa daha uzun müddet devam edemez. İyi düşünen, iyi gören, iyi anlatan, taze, ileri yazıcılara ihtiyacı olacak. Buna hazırlanmam lâzım. Ben ömrünü tam serserilikten, Türkiye kültür âleminde sözü geçer bir adam namzetliğine kadar yükseltebilmiş biriyim. Buradan geriye, gene geldiğim yere dönmeği nasıl istemiyorsam, buracıkta kalmayı da öylece kabul edemiyorum. Şahadetnamesiz, desteksiz, yersiz yurtsuz, yarı apaş, yarı anarşist Kemal'den doğmuş bu yeni adama hem acıyorum, hem de onunla mağrurum. Onu düşürmemek için büyük kararlar vereceğim.

Sen —eminim— bu sözlerime «Çok haklısın Kemal» diyeceksin, «hatta geç bile kaldın. Mamafi zararın neresinden dönülürse kârdır.»

Şimdi sana en açık, en samimi tasavvurlarımı anlatacağım

Bana bir kadın lâzım, İrfan.

Tıpkı senin gibi anlayan, acıyan, anlayıp acıdığı kadar sevmesini de bildiğini saklamaya lüzum görmeyen bir arkadaş, bir sevgili lâzım.

Meyhanede benden hovarda, benden kabadayı, arkadaş toplantılarında benden daha dikkatli, benden daha az sert. Bir tek odada aylarca, senelerce kocasını bekleyebilecek, onun kabahatlerini, hatalarını düzeltmeğe muktedir. İşine aklı erer, zengin taraflarıyle mağrur, fakirlikleriyle mahcup olmayacak bir sevgili istiyorum. Buna ama nasıl muhtacım...

Hem sonrası da var. Gene öyle bir karım olmalı ki, ben ağabey gibi istirahate çekildiğim zaman güler yüzünü, yılmaz karakterini, bol bol esirgemeden verebilmeli.

Bütün bunlarda sana, ama sâde sana güvenebilirim.

Yerini tutacak bir başkası bulunmaz mı? Tabii bulunur. Biraz aşağı biraz yukarı, biraz ben, biraz o fedakârlık yaparsak elbette bulunur.

Fekat seninle tam yedi seneyi dolduran bir ömür bırakıyoruz arkamızda. Bunu kim, nasıl kapatır? Bunun yerine ben neyi koyarım?

İşte bu son düşünceyle sana bu mektubu yazıyorum. Seni her şeyinle değil, bana çok hususi gelen, hiç bulamayacağım gibi görünen taraflarınla başkasına değişemiyorum.

Bilhassa bu günlerde (*Karagöz* gazetesinde, *Yedigün* mecmuasında ve *Karikatür* mecmuasında) çalışıyorum. *Tan* gazetesiyle anlaştım. Onlara da serbest röportajlar yapacağım. Yeni Kitapçı'ya kitaplar tercüme etmek için bağlıyım. *Cumhuriyet* hikâyeler istiyor. Ayrıca bu kışa bir roman hazırlamak istiyorum. Bir de okuyacak bir dolap dolusu kitabım var. Bu arada bütün gazeteleri takip etmek, Frenk matbuatını gözden kaçırmamak lâzım. Bütün bu çalışma bir genç-

lik işi. Eğer şimdi başaramazsam, sonra nasıl altından kalkarım? Eğer sonra altından kalkamazsam, ne olurum bir düşün!.

Şeker Bayramındanberi de çok tehlikeli bir muhite girmiş bulunuyorum. Çalgılı gazinolar faydası dokunur diye ya benden pek az para alıyorlar —o da bin müşkilâtla— yahut ta hiç almıyorlar. Darülbedâyi artistlerinden başlayarak bir sürü şarkıcı, dansöz bayanla tanıştım. Dehşetli derbeder bir hayatları var. Öyle günlerim oldu ki, rakıya sabahleyin başlayıp ertesi sabaha kadar içtik. Her hafta bir davete çağırıyorlar. Öğle üzeri içmeğe başlıyoruz, ben cehtettikçe onlar üstüme düşüyorlar.

İyi konuştukları için sevilen ahbablarım, bensiz ağız açamadıklarını söyleyerek peşimi bırakmıyorlar. Ben inadıma kabalığa vurdukça bayanlar daha memnun oluyorlar. Bir sürü yeni ahbab, bir sürü yeni muhit, Cumartesi günü ile Pazar günümü değil, bütün haftanın gecelerini âdetâ kapışıyorlar.

Bir ara ahdettim. İçlerine girdiğim halde ağzıma bir damla içki koymamağa başladım. Bu sefer de türlü rivayetler, aşıklık hikâyeleri çıkardılar. Bir müddet evde oturayım, dedim. Bu sefer de bizim evdekiler başladılar; gündüz ortası muazzam rakı sofraları bizim evde kuruldu. İçmeyeceğim diyemiyorum.

— Sen mi? diyorlar. Öyle ya bizimle içip ne olacak, her akşam serhoş olup geldiğin yerlerde olsa içerdin.

Tabii kızıyorum. Halbuki başladık mı sabahlara kadar durmamacasına devam ediyoruz.

Ne kadar çok dostum var bilirsin. Benden para saklayanına rastlamadım. Lokantaya —hani o Melek sinemasının karşısının karşısındaki lokantaya— gidiyorum. Her akşam biri rakıya dâvet ediyor. Sanki kocaman bir muhit, bir mahalle benimle iddia etmişler.

Bunun önünü almak lâzım. Ben çekindikçe üstüme düşen bu kalabalığa haklı bir mazeretle cevap vermeğe mecburum.

Bir de nihayet bir ev ve bir oda, kayıtsız şartsız yaşamış, kayıtsız şartsız yaşamağa alışmış bir adamı her zaman kuvvetle çekemiyor.

Sözün kısası bir kadına, yukarda anlattığım gibi bir kadına ihtiyacım var İrfan!

Bu arkadaşın sen olmanı istiyorum. Ne dersin?

Bu meselenin, hatta Haziran'da buraya geldiğin zaman halledilmesini beklemeye bile takatim yok.

Ben esas itibariyle kötü adam değilim. Bunda mutabıksak pekâlâ anlaşabiliriz.

Sen biliyorsun, yoksulluk çekeceğiz. Sade sen kazanacaksın. Ne bileyim, başlarından tuhaf, komik, acı maceralar geçmiş insanlar gibi, bazı yenip bazan yenilerek yaşayacağız.

Binaenaleyh, iyi düşün. Bu senden istediğim en son ve en kat'i cevaptır. Bu mektubu hangi hâlet-i ruhiye içinde yazdığımı muhakkak anlarsın. Yalnızlıktan, yani yukarda aradığım arkadaşın yokluğu ile duyduğum yalnızlıktan usandım. sana bunları düşünerek yazdım.

Bir çok huylarım gibi belli-belirsiz, fekat çok kuvvetli olan hodgâmlığımı da değiştirdim. Hayır diye cevap verirsen, dostluğumuz hiç mi hiç değişmeyecektir. Sade o zaman, ne bileyim, bir şey eksilecek, ama o eksilen şeyin yerine daha kıymetli bir yenisini koyabiliriz.

Sana bu mektubu yazmadan çok evvel o kararlaştırdığımız edebiyat tenkidini yapmıştım. Onu da yarın postaya vereceğim. Günlerdir bu mektubu yazmağı düşünüyorum. Ötekine bunları ilave etmeyi doğru bulmadım. İkisini birden göndermek daha iyi olacaktı ama ne yaparsın.

İşte İrfanım, mektubunu sabırsızlıkla bekliyorum. Senin, benim için verilmiş bir kararın vardır sanıyorum. Ne olursa olsun bunu yaz.

Hislerim berbat, ninem, berbat oldukları için senden bu cevabı bekliyorum.

Hayır, desen belki bir şeyler değişmeyecek, ben daha on yıl aradığımı bulamayacağım. Fekat ne olursa olsun senden kat'i sözü almış bulunacağım ki, bu suretle beni kararsızlıktan kurtarmış olacaksın. Yeniden başlamak için böyle bir sarsıntıya belki de ihtiyâcım var, ninem.

İyi düşünüp cevap vereceğin için, bu teklifimi kabul etmediğin takdirde şu ve şu mazeretlerden bahsetmeye lüzûm yok. O zaman sade ikinci mektubumu cevaplarsın mesele kalmaz.

Yadıklarımı tekrar okumaya lüzum görmüyorum. Müthiş gürültü var. Ama şu sahifeleri de sana bomboş göndermeğe gönlüm razı belmiyor... Belki yarın yazacak birşeyler bulurum.

Hiç bir şey bulamadım. İster misin eski şiirleri yeniden okuyalım :

İKİNCİ ŞARKI

Bırak bir engin gibi kızım gözbebeklerin
Dalgın bakışlarımda yıllarca kalsın bırak
Sen beni anlatan bir eski masalsın bırak
Gözlerimde yaşayan bir sır olsun kederin

* * *

Ne benim öpüşlerim ne senin beyaz derin
Sade ruhlarımızdan bir ışık alsın bırak
Ve sonra bu ışıkla dalacak dalsın bırak
Aşkımız ki ebede giden yollardan derin

* * *

Sen ne kadar yalnızsan ben o kadar yalnızım
Aşkımızın kudreti bunda değil mi kızım
Bizi bağlayan düğüm inan sâde uzaklar

* * *

Madem ki yazılmamış iki garip heceyiz
Madem ki sevgimizde bir gurbet manâsı var
Biz hâyâle sığmayan bir ömür süreceğiz

Seni bir öperim ki. Kemal Tahir

20. 4. 1937

İrfan,

Belki tereddüt ediyorsun.

Bunun iki manâsı var. Halbuki ikisi de benim için kötü. Galiba —körolsun gururumuz— birinden biri feda edilecek. İki kişi arasında gitgide hiç fark kalmadı.

O zaman evvelkini sonraki, sonrakini evvelki için feda etmenin mânâsı yok.

Haklısın susmakta. Düşünmeliydim.

***

Yahut intihap çoktan yapılmıştır da, birdenbire söylemek güç, yazmak zor.

Haklısın susmakta İrfan. Ben düşünmeliydim bunu.

Cevabını anladım. Üzülme artık nasıl anlatacağım diye.

Ben kendi kendime çizdiğim bahta kendi kendime gitmeliyim. Gidiyorum, gideceğim. Seni de seninkiyle...

Böylesi daha iyi.

Son sözler hep böyle komik mi olur?

***

Artık sana uzun mektuplar yazmayacağım. Çünkü kötü olsalar, kötü mektuplardan ne çıkar?

İyi yazsam, iyi yazmağa çalışsam, çok açık, çok içten, özenerek... Biraz daha manâsızlık etmiş olmaz mıyım?

***

Bir gün doğru söylemişim :

«Yok artık haritamda kalktığım liman»

Mes'ut ol İrfancık. Seni bir öperim ki...

Cevabını anladığımı elbet anladın artık.

Bitti ninem.

Şu boş sahifeye de bâri bir şiir yazayım. Şiir olarak metelik etmez ama bir hakikatı tesbit etmesi bakımından haklı yanı var.

Kemal Tahir

ELVEDA

Elvedâ!
Koptu eski bir halat gibi son bağ
Yok artık haritamda kalktığım liman.
Elvedâ
Ufukların tostoparlak çizgisi üzerinde
Yamyassı kalan dünya.
Elvedâ
Derinliğinde, kara gözlüm iskeletleri hıçkıran
Kanlı sofralarında sarhoş şairleri kadeh kıran
Upuzun,
Koskocaman
Kupkuru, bomboş uçurum.
Tek kişiyi tek kişiye bağlayan kin.
Bakışları kan,
Kalbi katran
Sevda.
Elvedâ.
Yılda sekiz ay gece gösteren pusula
Kurtuldu artık mıknatısından
Elvedâ
Yok artık haritamda kalktığım liman.

K. T.

9. 5. 1937

İrfanım,

Sana, bildiğin gibi, kızdım. Sade bu kızmanın kırk yılda bir kere faydasını gördüm. Kendimi alabildiğine — bu sefer kelimeyi tam yerinde yazıyorum— çalışmaya verdim.

Mektubumla beraber gönderdiğim kitap[79] Kemal Tahir'in ilk eseri olmamalı idi. Ben bunu gördükçe adeta kendimden utanıyorum. Fekat ne yaparsın İrfan, istidat meselesi dediler. Benim faciadan çok komediye istidadım varmış. Babıali'de Karagöz oynatıp, *Karikatür* mecmuasına hikâye fıkra, roman (!) yazan adamdan göz yaşartıcı işler beklememeli imiş.

Ne dersin, ben de yeni kabuğuma iyiden iyiye alıştım. Âdetâ «komik bir adam» oldum çıktım. Biz insanlar neye alışmıyoruz ki. Şimdi Nâzım'la beraber bir zabıta romanları, bir sinema romanları serisi hazırlıyoruz. Bu arada ben de tek başıma bir komik romanlar serisi yapmağa mecburum. Bu serinin ilk kitabı, öyle umuyorum ki, sen İstanbul'a geldiğin zaman çıkmış olacak. Adı *Biz Köpekler.*

Bu mevzuu meşhur bir Fransız muharririnin aynı isimli kitabından ilham alarak yazıyorum. Orada Fransız muharriri köpekler hakkında hakikaten özlü bir etüd yapmış. Ben aynı meseleyi bizim hayatımızla yeniden yazacağım. Ve Fransız muharririnin birtakım fikirlerinden istifade edeceğim. *Bir Çalgıcının Seyahati*'ni bilmem ki nasıl bulacaksın? Bu roman sence malûmdur. Sade lisana dikkat et. Bakalım, kitapçının iddiası vechile, komik roman yazmağa istidadım var mı?

İşim o kadar çoktu ve sana o kadar kızmıştım ki, bir mektup bile yazmağa vakit bulamadım. Hem nasıl olsa gelecek dedim, geldiği zaman (yuvasını yaparım), o zaman bol bol dövüşürüz.

[79] *Bir Çalgıcının Seyahati.*

Artık bıktım senin ilerisi hakkındaki projelerinden. Orada öyle mânâsız şeyler düşüneceğine, yaz için bir gezme programı yapsan daha iyi edersin «gibime geliyor».

Hem sen bana baksana İrfan, bugünlerde beni ihmal ettiğini (!) —ne komiğim, değil mi?— farkediyorum. Benim dehşetli istirahate, haydi öyle söylemeyim, dehşetli açık havaya ihtiyacım var. Şöyle bir sayfiyede bir küçük odacık tutmak istiyorum. Ne tarafa gitmeliyim? Bana bu şâhâne fikrimde (!) arkadaş olur musun? Malûm ya, gayri vaktim çok. Yani bir yazıhanenin kâtibi, bir patronun maiyet memuru değilim. Başıma buyruk herif oldum. Haftada yallah yallah üç gün çalışıyorum. Yani üç gün matbaaya uğramağa mecburum. Geri kalan dört günde boylu boyunca uzanıp yatabilirim.

Bu vaziyet karşısında sayfiyeye gitmek fikrim hakikaten dâhiyâne değil mi?

***

Artık uzun ediyorsun. Seni dehşetli göreceğim geldi. Son mektubundan bir evvelkinde yazdıklarını beğenmemiştim ama, bu seni göreceğim gelmesine mâni değildir. Binaenaleyh Haziran'ın kaçında burdasın? Bir de rica ederim, ben hocayım diye mümeyyizliğe falan girişme. Sen bu işten vazgeç te erken gel. Çoluğu çocuğu bu yıl başka bir bayan hoca sorguya çeksin. Hem yavrulardan beddua almak da iyi değildir. Her beddua Kemal Tahir'inkilere benzemez. Maazallah tutuverir de, felâkete uğrarsın. Ve senin bu mevzuda uğrayacağın en büyük felâket geç kaldıktan sonra Kemal Tahir'e görünmenden ibarettir. Seni o zaman alimallah, tam bir gün durup dinlenmeden öperim.

Selâm İrfanım, başka bir hadise olmadan bu tatile girelim. Kitabı posta ile gönderiyorum. Seni bol bol öperim canım.

Kemal Tahir

12. 5. 1937

Canım İrfanım,

Telgrafını şimdi aldım. Dehşetli hayret ettim. Ben sana Pazar günü öğleden sonra bir mektup göndermiştim. Pazartesi günü de bizim kötü kitabı postaya vermiştim. Bugün Çarşamba. Mektubu olsun almalıydın. Telgrafın senden geldiğini hemen kestirdim ama (Yaşıyor musun) diye soracağını —itiraf edeyim— tahmin eyleyemedim. Ben ancak şöyle bir telgraf bekliyordum : (Müjde Perşembe'ye İstanbul'dayım).

Bu telgrafı hâlâ bekliyorum ama, gene biliyorum ki biraz gecikecektir. Her ne hâl ise, mâdem ki hâlâ «yaşıyor musun?» diye soruyorsun, ve madem ki Kemal Tahir henüz yaşıyor, o telgraf ta gelecektir.

Çok işim var ninem. Başımı kaşımağa vaktim yok. İki elim kanda desem yeridir. *Karikatür, Yedigün, Karagöz,* bir telif, iki tercüme romanı, âdetâ bunaldım. Bütün hafta —Cumartesi geceleri müstesna— sokağa çıkmıyorum. Çıkmıyorum değil, çıkamıyorum. Gittikçe akıllı uslu bir adam oldum.

İnsanlar hep böyledirler, kanları durgunlaşmaya —ihtiyarlamağa diyemiyorum— başlayınca, delikanlılıklarında —o enfes günlerinde— tereddütsüz yaptıkları münasebetsizlikleri, şımarıklıkları, hattâ hata ve günahları, yavaş yavaş beceremememeğe, hattâ üşenmeğe başlarlar da, o zaman (Ben adam oldum) derler.

Halbuki çok defa hatalar ve saçmalıkları biz terketmeyiz, maalesef onlar bizi bırakıp giderler. Biz de bu yoksul tarafımızdan —her zaman olduğu gibi— bir teselli ve öğünme hissesi çıkarırız. Bir bakımdan ihtiyarlığım, bir taraftan işlerim beni eve bağladı. Bunlar sade işin yazı tarafı. Ya, okumak? O ne kadar lâzım, bir bilsen. Yemeden yaşanmaz. Okumadan yazılmaz. Bunlar hep aynı işi tarif eden sözler. Maalesef bu-

günlerde okumağa hiç vaktim yok. Her hafta bir kitap satın alıyorum. Ne bileyim, bir sade okumağa kalacağım diye hazinemi hazırlıyorum galiba. İki işi birden yapamayacağım için yegâne teselli tarafım bu. Yazmak fena değil, insan ustalaşıyor, gittikçe cesaret sahibi oluyor. Fekat belimi büken yegâne şey pek hazırlıksız, pek boş yakalanmış olmam. Bir düşün canım, tek bir zabıta romanı tercüme —haydi adapte diyeyim— etmek için tam beş altı tane saçma sapan cilt okumaya mecbur oluyorum. Saçma sapan derken bunlardan zevk almıyorum sanma. Bilirsin, evvel eski zabıta romanına zaafım vardır. Mübareklere bir giriştim mi, hani sabah oluyor, tan yeri ağarıyor ama ben ikisini bitirmiş oluyorum.

Allaha çok şükür olsun Beyoğlu'ndaki büyük Fransız kütüphanesiyle anlaştım. Kitapları oradan bana bedava veriyorlar. Şöyle bir göz gezdiriyorum. İşime gelenleri alıyorum. Gelmeyenleri iade ediyorum. Fekat sana aldığımı söylediğim sosyal ve ekonomik eserler, tabii, bundan hariç. Bir de dünyadaki bütün sol muharrirlerin — Gorki başta— kitaplarını biriktiriyorum.

Bu romanlar en uzun ömürlü olanlardır. Tabii bizim iki roman müsvedde halinde kaldı. Becerdiğim iş kolay değil canımın içi. Haftada bir hikâye, bir roman tefrikası —*Karikatür*'de çıkıyor—; bir anket —*Karikatür*'de—; on, on iki fıkra gene *Karikatür*'de çıkıyor. Sonra *Karagöz* gazetesinin sekiz sahifesi, *Yedi Gün* mecmuasına yazılar. Bu *Yedi Gün*'e yazdıklarımın çoğu tercüme, çoğu da patron resim veriyor; bu resme bir mevzu uydur, diyor. İş kolay olmasa pek altından kalkılmaz ya, çok şükür kolayını almışım.

Bu aralık bir de Suat Derviş'in *Bu Roman Olan İşlerin Romanıdır* adlı *Tan* gazetesinde çıkan romanı başıma kaldı. Suat kalktı Rusya tarikiyle İran'a seyahate gitti. Tabii, bunca zamanlık ahbablık varmış, bu işi becersem becersem ben becerebilirmişim. Üstüme yıktı. Roman, farkında değilim, yürümüş tam 35 tefrikaya gelmiş. Ben 35 tefrikası neşredilmiş

bir romana nasıl devam ederim? Tabii ne yapacağımı şaşırdım. Romanı şöyle baştan bir okuyayım dedim, gazeteden alamadım. Kimsede bulamadım. Suat bana vaziyeti yarımyırtık anlatmıştı. Bir miktar da not bırakmıştı. Ferasetime (!) güvenerek kendimi kaptım koyverdim. Romanı 50nci tefrikaya kadar sürükledim. Ama çektiğim azabı bir ben bilirim, bir de —varsa eğer— rabbim bilir. Hınzır Suat vaat etmişti, sonunu vapurda yazıp Odesa'dan postaya atacaktı. Bekle bre bekle, yok. Aman ben ne yapayım, roman çığırından ha çıktı, ha çıkacak. Bir iki kere gazeteyi toplattıracak hâle geldi. Ben Suat'e hiddetimden neler de neler yazmışım. Uzatmayalım. Patronlar telâşlandılar. (Romanı bitir) diye tutturdular. Bana kalsa (Hitam)'ı çoktan çekeceğim ama bir dert daha var. Romanın parasını Suat'ın anası alıyor. Bilmiyorum ki, ne hâldedir? Ya elleri böğürlerinde kalırsa? Yüzümü kızdırdım

— Bu roman öyle kolay kolay biter soyundan değildir. Maazallah rezalet vukua gelir. Hele biraz sabır, dedim.

Elaltından Suat'm annesini buldum. Vaziyeti hülâsâ ettim. Meğer olrütbe muhtaç değillermiş. Biz bunlarla uğraşır, romanı onuncu pasajdan ondördüncü pasaja dayandırırken, günlerden bir gün elime kocaman bir paket verdiler. Bir de açtım baktım ki, ne göreyim? Kadıncağız Odesa yolculuğunda kendini romana vermiş. Sanki yetmezmiş gibi Moskova'ya kadar da şişirmiş. Orada da bir müddet uzatmış. İki defter dolusu âlâmeti (Berâ-yı tashih neşri zımnında Kemal Tahir karındaşıma) ithafiyle göndermiş. Aman bre, ben şimdi ne halt edeyim? M. Zekeriya'ya[80] koştum. Vaziyet böyle böyledir, (Ne yapalım?) dedim.

— Ne yapalım'ı var mı? Sen de çocuklaşma, vaktin varsa bize röportaj yap. Gayri bıktım senden illâllah! Ne sersem herifmişsin, kes şu romanı.

80 M. Zekeriya Sertel (1890-). Gazeteci, yazar.

Demez mi? Bu sefer, (Olmaz, rezalet, kepazelik gök yüzüne çıkar ha) tehdidi para etmedi.

— Sen dertsiz başına iş açmış bir budalasın. Ben de durmuş seninle mubahasa ediyorum. Hani benim yaz röportajlarım? Elimi kolumu bağlamağa utanmıyor musun?

Cevabını alınca yelkenleri suya indirdim. Sahi ben bunlara üç adet büyük röportaj vaad etmiştim. Süklüm püklüm bir masaya oturdum. Romanı bir meçhul bâbından alıp, gene meçhul bir bâbına bağlayıverdim. Bir de (Son) ekledim. Buna ben de şaştım, okuyan kariler de şaştı. Gelince Suat Derviş bayan da şaşacak.

Sen şimdi bana, (Yahu sen bir garip çingenesin, senin savatlı zurna neyine) dersen, sen de haklısın. Aptal herif, kendin muhtac-ı himmet bir dede olmuşsun. Gayriye himmetin âlemi var mı?

Ne ise, bu hikâyeleri hep sana ne denlu meşgul olduğumu, kendimi işe ne suretle verdiğimi anlatmak için yazıyorum.

Dinlenmeye çok ihtiyacım var. Sen hayırlısıyle bir gel de, elbet bu kadar cansiperâne çalışmamın mükâfatını takdir edersin.

Hem bana ne oluyor kuzum? Bunu da anlatırsın. Böyle çalışmak neye? Ben yedi çocukla mağaraya mı kapandım? Dört karılı kılıbık herifler gibi gün aşırı dayak yiyip sersemleştim. Şaşıyorum kendi kendime. Ben evvelce de bu rütbe gayretle çalışaidim, şimdiye kadar ne mertebelere yükselmez, ne rütbeler almazdım. Hay benim kuru kafam hay. Fakih efendinin sana tomar tomar selâmları var. Nuri Tahir de öyle diyor. Geri kalan diğer ahbablar da gayri yolunu gözler oldular.

Ben de avaz avaz, (Eş, yetiş) diye feryada başladım. İkinci telgrafını dört gözle bekliyorum. Artık boğaz dediğin dokuz boğumdur. Biz seninle bir yaz ve bir kış şöyle ayaklarımızı üstüste atıp karşılıklı oturamayacak mıyız yahu?

Sen rüyâsında peygamberi görüp, (Şefaat Ya Resulallah) diyecek yerde, sürc-ü lisanla (Seyahat Yâ Resulallah) demiş Evliya Çelebi gibi seyyah oldukça, ben rüyasında pîrimiz Marks Ustayı görüp (Al ya Kemal) diye bir tutam ilim tohumunu verirken, yanlışlıkla (Kal Yâ Kemal) hitabına maruz kalmış bir beddualı gibi İstanbul'a mıhlı kaldıkça hâlimiz ne olacak?

Seni çok göreceğim geldi İrfanım, seni bol bol öperim. Çabuk gel artık. Çabuk.

Kemal Tahir

16. 5. 1937

İrfan,

Mektubunu aldım. Gene alabildiğine içerledim. Beni küplere bindirecek sözleri, tasavvurları nasıl da keşfediyorsun. Sen zaten bu işi hep iyi becerirsin. Beni hem neşelendirmek, hem de üzmek elindedir.

Beni iyice dinle canım. İşin şakaya, hayale, edebiyata zerre kadar tahammülü yok. Senin muhayyel işlerine ehemmiyet verdiğimi, onları —şimdilik— esaslı tuttuğumu zannetme. Şöyle yapmamız lâzım : Sen hemen buraya geleceksin. Ben sana güzel bir ev tutacağım. Beraberce oturmağa başlayacağız. Bu ilk işten sonradır ki sen imtihanı, üniversiteyi, muallimliği düşünebilirsin. Ben artık bir kadını geçindirecek parayı kazanıyorum. Bu kazancı hem mânen hem maddeten arttırmak için kayıtsız şartsız olarak, sistemli çalışmalıyım. Bu da ancak evimi, kitaphanemi, karımı yerli yerine koymakla kabil olacaktır. Ne de olsa hazırlanmış bir kahvaltıyı, pişirilmiş bir kahveyi, temiz çamaşır, ortalık işlerini düşünmemeliyim. Mâlum ya daha bir sene Ratip de başımda. Bu arada iki işi birden yapamayacağıma iyiden iyiye aklım erdi. Halbuki biliyorsun, hayatımı bir kurşun kaleme borçluyum. Binaenaleyh durmadan yazmağa mecburum. Bu yaşlarda üç misli çalışmam lâzım. Bu da ancak evde ve gönülde sükûnla kaabil olacak. Bugün yeni bir kitapçıdan tam üç kitap sipariş aldım. *Tan* gazetesi harıl harıl hikâye bekliyor. Dahiliye Vekâleti diğer üstatlar arasında âcizi de unutmamış, on kitaplık halk romanları istiyor. Bunlar —*Karagöz* gazetesinde— yaptığım Staj ve Ankara'daki dostlar sayesinde çocuk oyuncağı işler. Formasına tam (50) lira veriyorlar. Şu halde bu on kitaptan sade üçünü kazandığımı düşün. En âzâmi on günlük bir çalışma, diğer işleri ihmal etmemek şartiyle, tamam 750 - 800 lira kadar bir para getirebilir. Her kitap 130 bin nüsha basılacak, bütün köylere dağıtılacak. 150

bin Kemal Tahir, az mı? Yakında patron[81] bir çocuk mecmuası, bir de aylık mecmua çıkarmak tasavvurunda. Bir mühim mesele daha var : Matbuat Umum Müdürlüğünde (150) lira maaşlı bir de iş teklif ediyorlar. Bunu bugünkü şartlar içinde, tabii nazikâne, reddettim.

Bütün bunları sana onuncu defa mı, yüzüncü defa mı yazıyorum? Demin Nâzım'la beraberdik. Bana bu çeşit bir mektup daha yazmamı o söyledi. Ve (Sade İmdaaat!... diye bağır) dedi.

Ben de onun ağzıyle imdat diye bağırıyorum. Eğer bu veya şu düşüncelerle karmakarışık olmayan, açık bir cevap verirsen çok memnun olurum.

Hayatıma yepyeni bir kadın sokmak, yeniden âşık rolü oynamak, onun bütün hususiyetlerini keşfetmeğe uğraşıp, kendi hayatımı —ki tamamiyle bana ait değil sayılır— ona anlatmak bana çok yorucu görünüyor.

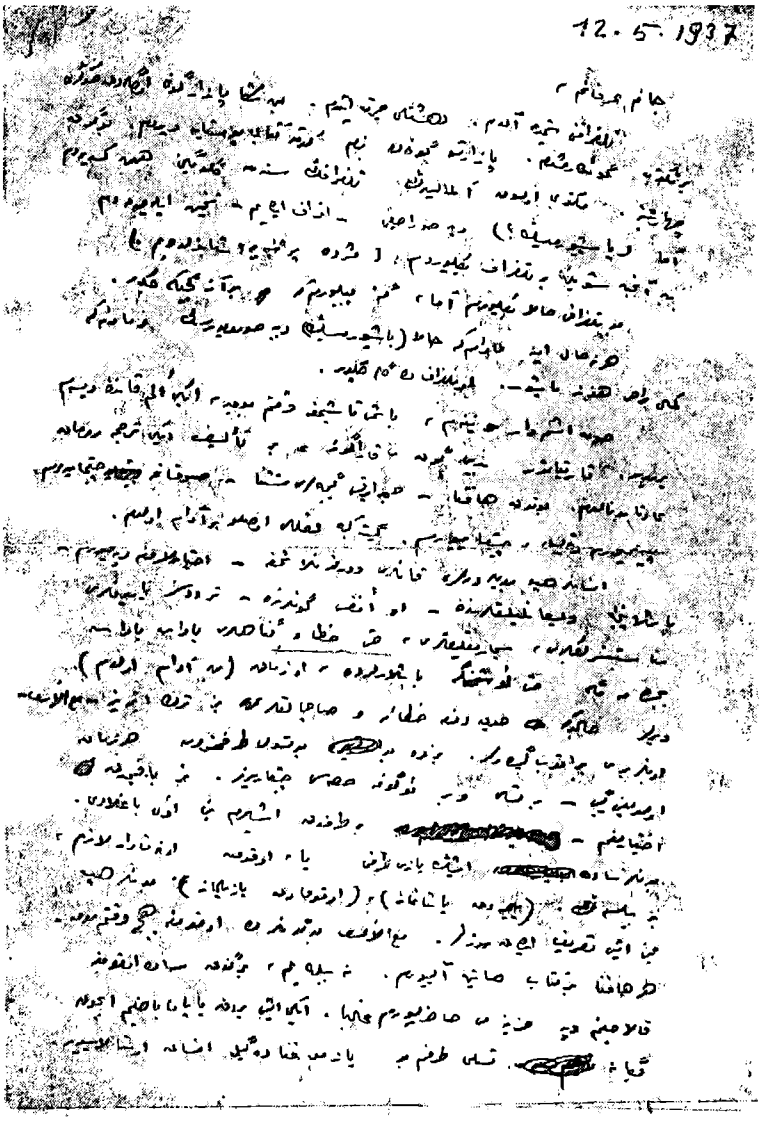
Beni samimiyet ve tatlılıkla reddedebilirsin. Bunun için sana zerre kadar kırılmayacağım. Fekat Gazi Enstitüsü, Üniversite falan diye birtakım sakızlar çiğnemeğe kalkarsan, artık bunları da temamen bir red cevabı sayacağım.

Beni senin kadar anlayabileceği bulabilir miyim? Bunun tabii imkânı yok. Fekat takdir edersin ki beni, İzmir'de oturup bol bol anlamak, buradaki yoksulluklarıma bakarsan, hiç te faydası olmayan bir yardımdır.

Bugün elimdeki fırsatlarla bütün hayatımı yepyeni bir safhaya sokamazsam, Bâbıâli'nin ezip geçtiği adamlardan biri olacağım. Halbuki hayatta atlattığım bunca vartadan sonra bu biçim yenilmek —hem de yokuşların en aşılmazını aştıktan, esas kal'aya girdikten sonra yenilmek— tabii eşeklik olur.

(Herkes kendi hayatını yaşasın) dersen sana kırılmayacağım. Fekat bana güvenmen için elinde hiç bir şey bırakmadığımın da farkındayım.

81 Sedat Simavi (1896-1953). Gazeteci.

12.5.1937 tarihli mektubun aslı.

Fatma İrfan Serhan, Ankara, 1939.

Kemal Tahir'in Fatma İrfan'la evlendiği gün çekilen resim (1938).

Nazım Hikmet'in fırçasından Kemal Tahir.
İstanbul Tutukevi, 1939.

Bir daha geri dönmemek için gemileri yakacağım artık. Benim evimde otururken de bol bol çalışıp imtihana girebilirsin.

Ve bir kere Üniversiteye girmek hakkını kazanırsan bu bir zaman meselesi oluverir.

Bugün artık sade Cumartesi akşamları, o da, ne tuhaf, yadırgaya yadırgaya sokağa çıkan bir adam oldum. Binaenaleyh işlerimizi tanzim ettikten sonra bunu da düşünürüz.

Kitaplarım bana dargın. Boş bir odada çalışmak güç. Halbuki tamamiyle başka bir adam oluvermem için bir tek noksanım var : Bir arkadaş. Bu sen ol istiyorum. Küçük bir ev buna yeter. Bir kaç iskemle, rahat bir masa, kitaphane ve sen.

Dün akşam patron —Sedat Simavi Bey— :

— Kemal, diyordu, bir radyo istiyor musun?

Vay canına, ne güzel şey. Karısının omuzuna kolunu atarak radyo dinlemek. Bak ne kadar sakinleştim, eski hırçınlığım kaldı mı?

Kaybedecek vaktim yok. Bu tatili beklemekte, seni görmekte, seninle cebimde on kuruşum olduğu zaman bir gazinoya, üç papelim olduğu zaman Caddebostan plajma gitmekte —ne senin, ne de benim için— artık bir fayda olmadığını anladım. Seni Eylül'de trene yahut vapura bindirerek göndermek niyetinde de değilim. Haziran'ın on beşine kadar sürecek imtihana da aklım ermedi.

Binaenaleyh on, on iki gün sonra hemen buraya gel, yetiş!

Tam altı senedir sürüp giden ayrılıp kavuşma hikâyelerinden bıktım. Göçebe gibi yaşıyorum. Hem de en feciî bir his ve sevgi göçebesi.

Seni kaybedersem şaşırmamağa çalışacağım. Lafı ister istemez uzattım. Dikkat ediyor musun? Bu mevzuu bir türlü derleyip toparlayamıyorum. Şöyle hülâsa edeyim :

Bir evim, bir kadınım olsun, hayatımın ev ve kadın meselesi kökünden kapansın; ben karım, kitaplarım ve işimle evime kapanayım istiyorum. Bu bana uzun bir hastalıktan sıhhate avdet kadar sevimli, lâzım ve beklediğim şey gibi geliyor. Bunun için de tek bir çâre var. Beni ileri geri sallandıran münasebetlere (son) demek.

Bu hissimde o kadar samimiyim ki senin —ancak bir ay sonra— burada olacağını ve nihayet bu meseleyi karşı karşıya uzun uzun konuşabileceğimizi düşünerek otuz gün sabredemiyorum. Otuz gün artık bana beklenemez gibi geliyor.

Geçen mektubun gibi değil, kısa, esaslı bir cevap ver. Zaten son mektuplarımdan içinde bulunduğum hâlet-i ruhiyeyi anlamışsındır. Buraya gelirgelmez aynı mevzua döneceğimizi hesaplayacak kadar da irfan sahibi olduğunu bilirim. Şu halde verilmiş bir kararın da vardır elbet. Ben işte sade bunu bekliyorum.

Seni öpmek falan... Bunlar hakkım! Ve Kemal Tahir hakkını kimseye yedirmeyecek ve hakkı olan şeylerin kendisine verilmesini beklemeyecek kadar atiktir.

Öpüşlerimi benim için sakla, fekat cevabı bekletmeğe hakkın yok.

Anladın mı ninem benim?

Kemal Tahir

Ek :

Hiç te bu biçim boyalı, rötuşlu mektup yazmamıştım[82]. Yalvarmak ne güç şeymiş yahu!

K. T.

[82] Kemal Tahir'in bu mektubunda birçok satırlar kendisi tarafından karalanmıştır. Bu ekte ona değinmiş olacak (F.İ.S.).

İrfan,

Resmini gönderdiğin için sana teşekkür etmeğe vakit bulamadım. Fakih ile karşılaştık. Elimde mektubun vardı. Zarfı yırttım. İçinden sen çıkınca oğlan dayanamadı. Aranızda cereyan eden bir mektuplaşma hadisesini anlattı. Nâzım Hikmet'in sersemliği ile Fakih'in aptallığı bir olmuş, bana da sana da bu oyunu oynamışlar.

Bu kadar yaşa geldim, bilhassa seninle benim arama başka bir kalemin yazısını, başka bir kafanın düşüncelerini sokmadım. Sana karşı kimse beni, benim kadar iyi müdafaa edemez. Bunu olsun biliyorum. Ve gene biliyorum ki sendeki züppelik az buz değil, tonladır. Gene tutmuş, fekat bu sefer bir başkasına yazdığını, benden bahsettiğini falan hep unutmuşsun. Kepazeliği gökyüzüne çıkarmışsın. Herhalde İzmir'in sert güneşi seni çarpmış olacak. Başka türlü olmasını tasavvur edemiyorum. Resmini göndermenin bütün neş'esini kaybettim. İki gündenberi bugün fırsat bularak sana yazıyorum. İlk hızla yazdıklarımın yanında bu mektup adeta zemzemle yıkanmıştır. (Ben) demişsin, (bir his evlenmesi yapmak istiyorum. O —yani Kemal Tahir— bana maddi meselelerden bahsediyor. Bunun daha iyisi bir hizmetçi idarehanesine başvurmaktır). Ne kadar iyisin, bir robot almamı da tavsiye edebilirdin ki, tasvirine göre benim için biçilmiş kaftan olurdu. Arkadan, daha sonra... Daha sonrası da herhalde başka türlü değildir.

***

Neden çok zaman iyisin de, arada böyle saçmalıyorsun? Neden İrfan ben her zaman sana sığındıkça —üçüncü defadır ki buna mecbur oluyorum— sen beni alabildiğine anlamıyorsun?

Niçin, İstanbul'da da insanların, bilhassa sürü sürü kadınların yaşadığını, kendi seviyemde olanlardan biriyle pe-

kâlâ anlaşabileceğimi, bunun için senden müsaade almaya lüzum olmadığını düşünmüyorsun?

Niçin, İzmir'de (Seni çabuk bekliyorum, gel artık) diye inatla yazan adamın (bir his birleşmesi) yapmayı düşünmeyecek kadar öküzleştiğini tasavvur edebilecek derecede düşüncesizlik ediyorsun?

Niçin, «Kadın gölge gibidir, kovalarsan kaçar, kaçarsan kovalar,» diyen aşşalık, bayağı tekerlemeyi hatırlatacak kadar münasebetsizsin?

Niçin, kendini ve anneni yalnız düşünüyorsun? Seninle ve imtihanımla, ve annenin muvafakati ile hiç mi meşgul değilim?

Neden kendi hodgâmlığını görmüyorsun da, beni de aynı hisle hareket ediyor sanıyorsun?

Sana bütün samimiyetimle yazdığım mektupların bir tek manâsı vardı :

— Benimle beraber yürümeyi kabul eder misin?

Bu suali damdan düşer gibi sormamak belki benim kabahatim ama, buna senin tek kelime —benim gibi esbâb-ı mucibe göstermeksizin— (Evet) yahut (Hayır) demeyip (Maddi adam oldu. Halbuki ben hisseden insandan hoşlanırım. Falan yerden bir hizmetçi ısmarlarsınız. Annem sinirlendi. Ben şöyle düşündüm) diye —hem de bir üçüncü şahsa —hikâyeler yazman da münasebetsizliktir.

Ben sana o destan gibi nâmeleri hiç yazmamalı idim. Bu muhakkak ki daha doğru olurdu. Fekat bunu yapmış olmam bile sana içinde bulunduğum halet-i ruhiyeyi, muhakkak bir şeylere sahip olmak arzumu, muhakkak ümitle, ümitsizliği seçmek mecburiyetimi nasıl anlatmadı?

Ama diyeceksin ki (Seninle, benim aramda İzmir'den yazılmış bir (Hayır)ın ne ehemmiyeti var?. Sen bana bir (Hayır)la arkanı dönebilir misin? Ben sana bir tek kelime ile hemen yabancı olur muyum?)

Tabii ikisi de vârid değil. Karşılaşıp etraflıca konuşmadıkça hiç bir şey yapmanın, hiç bir karara gelmenin imkânı olamaz.

Sen saçmaladın ama, bizimkiler de hiç anlamadıkları bir işe karışmakla senden fazla saçmaladılar, ben de işi dallandırıp budaklandırdığım, hem de mânâsı varmış gibi meseleyi uzun mektuplarla halletmeğe çalıştığım için epey hata ettim.

Fakih bana bin türlü yeminlerle mektuptan bahsetti. Oğlan gecelerce uyumamış. (Kabahat bende, bu işe hiç mi hiç karışmamalıydım) deyip duruyor. (Önce bir cevap yazmayı düşündüm. Sonra büsbütün fena olur diye vazgeçtim) derken yüzü kıpkırmızı oluyor.

Seninle ben zaten dünyaya insanları müşküle sokmak için geldik. Hele benim dostlarım, sırf bir dostluk gösterelim, oğlana faydamız dokunsun diye kırmadık pot, devirmedik çam bırakmıyorlar.

Nâzım Hikmet te aptallaştı. Gölgede oturmak insanların asâbına fena tesir ediyor. Çıkar çıkmaz, ilk iş Kemal Tahir'in hususi hayatını tanzim etmekten ibaretmiş gibi —bir çok mahzurları düşünerek— Fakih'e mektup yazdırmış. Her ihtimale karşı da çocuğa sıkı sıkı tenbih etmiş :

— Sakın, demiş, benim bu işe karıştığımı Kemal duymasın. Biz ona geriden geriye bir dostluk gösterelim.

Fekat senin, züppeliklerin en âlâsına rahmet okutacak o mektubun gelir gelmez Bay Fakih neye uğradığını şaşırmış, üç gün üç gece sersem olmuş, bana da görünmeğe cesaret edememiş, son mektubun geldiği zaman ilk defa İdarehaneye uğramıştı. Zarfı açıp resmini alınca önce dili tutuldu. Sonra n'olursa olsun diyerek vukuatı hikâye etti. İkide bir (Aldırma, sakın kızma) diyordu ama ben de fitili aldım. Hemen oturup sana kısa bir mektup yazdım. Sonra bu şimdiki mektup da dahil olmak üzere —mektupların allah belâlarını versin— kısalarının da uzunlarının da faydasızlığını anladım.

Seni şöyle bir karşıma alsam ben yapacağımı bilirim. İştihamı buna saklayarak bir kaç misli uzamağa tahammülü olan bu çeşit mektupların sonuncusunu burada kesiyorum.

***

İrfan, senin bu imtihan meselelerinden hiç bir şey anlamaz oldum. İmtihana muhakkak İzmir'de girmek farz mı? Sonra imtihanın neticesi ne olacak? Orta mektep hocalığına terfi mi edeceksin, yoksa tekrar mektebe mi gireceksin?

Üniversite'yi okumak lâzım mı? Ben seni o kadar hergelenin içine nasıl sokarım? İstanbul'da bir mektebe hoca olarak girmenin, aynı zamanda Üniversite'ye devam etmenin imkânı yok mu?

Hele Ankara'ya gitmeği, Gazi Enstitüsü'ne filân girmeği büsbütün aklından çıkarmalısın.

Enstitü de ne oluyor yahu?.. Gayri ben bıktım senin bu kamçı topacı Hariciye Vekilleri gibi dönüp dolaşmandan... Aklımı karıştırmaktan vazgeçerek bana işin olacağını —mâkulünü— kısaca yaz.

Hem kayınvaldem olacak bayana da benden selâm söyle. Lüzûmsuz hırçınlıklara metelik verir bir herif olmadığımı artık öğrensin.

Karagöz gazetesinde, kız kaçırmanın kötülüğünden dem vurduğuma bakılmasın. Biz âleme talkını verip kendisi salkımı yutan yobazlara döndük.

Seni çok göreceğim geldi. Resmine burada teşekkür ederim. Çabuk gel. Seni bol bol öperim. Daha iki mektubunla beraber hareket telgrafını bekliyorum.

Kemal Tahir

Ek

Kemal Tahir'i (hissizlikle) ittiham etmeye vicdanın nasıl müsaade etti? Şu kepaze şeyleri senin için yazan herif yoksa başkası mıydı, utanmaz...

K. T.

7. 6. 1937

İrfan,

Herhalde bizim Tayyareci Bilâl sana selâmımı getirmiştir. Sana onunla haber göndermemin sebebi, imtihan ve nakil işlerin hakkında henüz bizim dostlarla konuşmamış olmamdandı.

Bugün İbrahim Alaattin'le[83] görüştüm. Kendisi —bilmem bilir misin?— Maarif Umum Müfettişlerindendir. Bana dediğine bakılırsa, ne İstanbul, ne de İzmir Maarif Müdürlükleri böyle bir nakli re'sen yapamazlarmış. Bu hususta Maarif Vekâletine bir istida vererek naklini bizzat istemeli imişsin.

Gene Alaattin Bey'e göre bu istidaya yazılacak en kuvvetli mazeret evlenmek üzere olduğunu ve kocanın işleri dolayısıyle İstanbul'da oturduğunu beyan etmekmiş.

Bu cihetleri etraflıca öğrenemedim. Herhalde sen kendi mesleğinin hususiyetlerini bilirsin. Belki basit bir rapor iliştirilirse netice verebilecek bir nakil taleb yapılablir.

Sen bu istidanın tarihi ile numarasını —istersen buraya geldiğin zaman verirsin, istersen hemen oradan banâ gönderirsin. Ondan sonra falan tarihte ve falan numara ile gönderilen istidaya (Münasiptir. Pekâlâ, olur, Bayan İrfan Kemal, gayri Kemal Tahir'le yanyana bulunmak üzere İstanbul'a nakledilsin) karşılığını almak kolaymış. Çok basitmiş. Hiç telâş etmemeli imişim. Neden telâş edeyim? İsterlerse naklet-mesinler. Dilerlerse Ankara'daki dostlar yan çizsin. Hocalık etmeyiverirsin. Hem bu aralık sen imtihanlarına belki daha da iyi hazırlanırsın. Mamafih çalışman bir bakıma da iyi olur. Evde oturacağına mektebe gidip gelmek fena mı?

Seni buraya becâyiş etmeği bir kabul etsinler, o zaman bir münasip mektebe havalen işten bile değil. Mektebe yakın

83 İbrahim Alaettin Gövsa (1889-1949). Şair, yazar.

bir küçük ev tutarız. Bir de sabah gelip ev işlerini yapacak, haftada bir çamaşır yıkayıp tahta silecek ihtiyarca bir kadın buluruz. Yemekleri de lokantadan getirtiriz. İş olur biter.

Yok, (Biz Bayan İrfan'ı iki cihan bir araya gelse İzmir'den İstanbul'a göndermeyiz. Biz ondan memnunuz. Kemal Tahir de kim oluyormuş yahu? İşi ne, bekleye dursun, teres) derlerse, o zaman yapacağımı ben bilirim. İrfan Hanımı cayır cayır çalıştırmak isteyenler avuçlarını yalarlar. Gayri illallah demeyecek sıra mı bu?

İşte bu bakımdan ben işe zerre kadar ehemmiyet vermiyorum. İki türlüsü de benim işime geliyor. Sen orada ayrıca teşebbüse girişme, herhalde işi burada gereği gibi halledeceğiz.

Bu bitti.

***

Gelelim mektubunun cevabına. Sen arada bir ne harikûlade bir muharrir, ne fevkalâde bir yazıcı, ne şaheser bir üstât oluyorsun, kuzum. O mektubun ne güzeldi. Ben hayatımda o kadar nefis, o kadar sevinerek, beğenerek okuduğum bir başka yazı daha hatırlamıyorum.

Mektubunu o kadar beğendim ki, pek bayat bulmama rağmen şiirler bile beni sardı. Gördün mü bak şekerim (!) istediğin zaman ne cici, ne sevimli, ne sevilecek oluveriyorsun.

Ben —tuhaf değil mi (!!)— seni hep böyle görmek istiyorum. Ama daima, her zaman, her an böyle. Bu pek güç mü? Zannetmem. Benim sana kızdığımın ertesinde sen hep bu biçim olursan, göreceksin ki, hiddetli zamanlarım pek fazla olacaktır. Buna bir çare bulmak gene senin elinde. Her vakit son mektubun gibi konuş. Öyle duy, öyle yaz.

Tarihsizdir

Canım benim,

Pazar günkü *Tan* gazetesinde okuduğuma, hatta Pazar akşamı bizim İzmir'den gelen misafir tayyarecilerin nârına yanıp epice sarhoş olmasaydım, kesip sana göndermeği düşündüğüm bir havadise nazaran, orta mektep muallimi olmak isteyen ilk mektep hocaları Eylülde imtihana girebilecekler ve bu imtihanlar da İstanbul'da yapılacakmış. Benim maarif işlerine bir türlü aklım ermiyor. İnşallah bir gün erecek ama şimdi bana anlat, (lise mezunları yahut muallim mektebi mezunlarından) kaydiyle imtihana girmek hakkı verilen ilk mektep hocaları imtihanlarını kazanırlarsa, aynı zamanda Üniversite'ye girmek hakkını da ihraz ederler mi? Yoksa olgunluk imtihanı denilen kepazelik ayrı bir mesele midir?

Mektubun mükemmeldi, dedim ama, gene edepsizliği elden bırakmamışsın. O, (bir, iki, üç) diye başlayıp Haziran'ın sonuna kadar tarih sıralayan satırları yazarken insafın hiç te mi kıpırdamadı?

Onları okurken tepem attıkça attı. Sonra ayın on dördünde — ki son mümeyyizlik tarihi budur sanıyorum— işinin biteceğini öğrendim de biraz kendime geldim. Şimdiki hesabım şöyledir : ayın ondördünde işin tamam oluyor. Bilet te elinde hazır. Onbeşinde vapura atlar atlamaz onaltıncı günün akşamı buradasın.

Ondan sonra Kemal Tahir'in hem millî hem cumhuriyevî, hem ilmî, hem de zaferî bayramı başlayacak ve bu bayram sürüp gidecek babam, sürüp gidecek.

***

Sevgili,

Hayat öyle tatlı, yaşamak öyle sevinçli, hele sevmek o kadar temiz ki, biz seninle başbaşa verip karanlık gecelerde ruhlarımızın ışıklı yollarına bakarken, hayatın tatlı olabileceğini, yaşamakta sade sevinç bulunduğunu ve sevmenin engin bembeyazlığını tadacağız.

Biz seninle başbaşa verip güzel bahar pazarları uyanarak tabiatın, yeşilliğin, suların, bülbüllerin ve ılıklığın türkülerini dinleyeceğiz.

Biz seninle başbaşa verip, sakin yaz akşamları bir sandalın şıpırtılı adımlarına gönüllerimizi bırakarak uzaklıkları, derinlikleri ve genişlikleri keşfe gideceğiz.

Biz seninle başbaşa verip sonbaharın ölgün, hasta, bitâp mukadderatına bakarak içimizi çekmeden, yumuşak bir hüzünle, «Üzülmeyelim,» diyeceğiz, «İlkbahar uzakta değil, bahar gelecek».

Biz seninle fırtınalı kış gecelerinde küçük bir sobanın önünde yanyana yere oturacağız. Ben başımı senin dizlerine koyacağım, dışarda tabiatın kemiklerini çatırdatan fırtınayı unutarak, sobanın kızıl alevlerinde bir yükselip bir alçalan gölgene bakarak ve «Madem ki seviyorum varım,» diyeceğim.

***

İşte gördün mü benim sersem kızım, dünyada bahar, gündüz gece, yaz kış bitmez ve böyle tasvirler ilelebet sürüp gider. Ve sen gene bir gün Kemal Tahir'in işine karışan bir Fakih kardeşe belki: «Ben bir his evlenmesi yapmak istiyorum», dersin. Sanki evlenmenin hisden başka türlü bir sebebi olabilirmiş, olsa bile seninle ben bunu düşünebilirmişiz gibi.

İzmir seni —farkındayım— gitgide bunaltıyor. Şu yukarda yazdığım tasvirlerle —kepazelikler demeyişimin sebebi senin hislerine(!) hürmet ettiğimdendir— dolu mektuplar göndersem halin nice olurdu? Bana uzun boylu teşekkür edeceğine, şu senin istediğin şeye bak ta utan!

Haydi ninem, artık gel de bol bol konuşuruz.

Mamafih, yukarda yazdıklarımın arasında şakaya gelmez bir tek hakikat var İrfan. Sevmek, bir insanın bütün ömrünce yapabileceği işlerin en şaheseri ve en tertemizi.

Bundan daha evvel gelen işler var şüphesiz, fekat hepsi, dikkat edersen, buna bağlı.

Seni çok özledim. Seni bol bol öperim İrfanım!

Kemal Tahir

17. 6. 1937

Yahu,

Sen bir garip öğretmensin, senin görümcelik neyine?

Bir de bana «Küfür etme, âdetâ içerliyorum,» diyorsun. Sen adamda nezahat-i lisaniye, âdâb-ı muaşeret, tefekkürat-ı lâtife bırakıyor musun?

Oralarda el çocuklarına harıl harıl mümeyyizlik, boksör dayına görücülük edeceğine on kuruş verip bir sokak daktilosuna nakil istidasını yazdırmağı ne demeye akıl etmezsin?

Ben gerçi —aslımı inkâr etmiyorum— senelerce avukat katipliği yaptım ama her istida, boşanma dâvâsı, nafaka dâvâsı, itaat ilâmı dâvâsı istidasına benzer mi? Saffet Arıkan'ın[84] hangi lisandan anlayacağını, hangi suretle idare-i kelâm edilirse balmumları misâli yumuşayacağını nereden kestirirm?

Gayri aptalız dedikse keramet sahibi kesilmedik ya!

Belli Razakı üzümlerini olgunlaştıran mübarek İzmir güneşi, senin beynine vurmuş, seni âdetâ —sözüm meclis harici— serseme çevirmiş. Oralarda sarsaklığı üstüne almış, kendine de gereği gibi yakıştırmışsın. Ben öğretmenlerin ne âfet nesneler olduğunu bilirdim ama, bu denlu akıldan gayri müsellâh hâle düşeceklerini kestirememiştim.

Ne oluyorsun? O yazdığın mektup, bir gözü kapıdan giren telgrafçının uğursuz elinde, diğer gözü karşı rıhtıma sıra sıra yanaşan İzmir vapurlarında olan herife utanmadan gönderilir mi?

Senin bana zerre merhametin, zerre insafın kalmadı mı? Ben neden seni kovalayacakmışım da tutamayacak mışım? Sen tokat atmasını vızır vızır öğrenirken ben hangi sebeple adamın suratına yumruk aşketmesini tâlim etmeyecek mişim?

84 Saffet Arıkan (1888-1947). Milli Eğitim Bakanı (1935-1938).

Sen benim saçlarımı —ki yavaş yavaş fekat kat'iyetle dökülen saçlarımı— yolacakmışsın da ben niçin senin kirpiklerini sökmeyecek mişim?

Son mektuplarımdan iyice şaşkına döndüğümü, takatımın çâk olduğunu anladın da yoksa beni büsbütün sarsaklaştırmak mı istiyorsun? «Ay sonuna doğru» diye gayri muayyen tarihlerde teşrif edeceğini, hatta daha ileriye vardırıp beraberinde bi de nâzenin getirerek elbette başımıza musallat edeceğini, uluorta yazmanın, âdetâ marifet icra edercesine öğünmenin sırası mı? Ben seninle şöyle başbaşa kalamayacak mıyım? Kendi mabeynimizde eğlenmek, hatta halvet olmak dâima ferdâya mı kalacak?

Hem kuzum sen beni ne zannediyorsun? Camekânlarda türlü mayo çeşitlerini seyrederek yürüyen ve yürüdükçe terleyen oğlan, denize nâzır odadaki masa başında keyfinden mi oturur? Haydi, diyelim keyfinden oturuyor da, sana mektup yazmağa da vakit buluyor. Senden gelen karşılıklar insanda cevap vermek arzusu koyuyor mu? Benim gibisini geç, en akıllı, en soğukkanlı adamları sapıtmışa döndürecek hezeyanları okudukça kahve üstüne kahve, rakı üstüne rakı içmeyeyim de, büsbütün kepaze mi olayım? Kendimi sana mektup yazmağa bırakayım da yâr ü ağyâra rüsvay mı gezeyim?

Nedir benim senin elinden çektiğim çile? Gayri illallah. Şöyle yan durup elde çanta resim çıkarmak kolay ama işbu resmin Kemal Tahir üzerinde ne mâkule tesirat icra edeceğini hesaplamak akıllı işi. Sende bu feraset ne geziyor, a öğretmen?

Rabbim bu memlekette bir kulunu rezil etmek isterse —biliyorum— öğretmen yapar. Gene aynı Rabbim bu memlekette daha günahkâr kulunu hacil etmek için de bir öğretmene —bilhassa o soyadını bir türlü beceremediğim, aklımda tutamadığım öğretmen İrfan'a— sevgili eder. Böyle bir felâkete dünya yüzünde çarpılanların ahreti çok şükür güllük, gülistanlık olurmuş. (Gayri bu kulum, cehennem azabını dün-

ya yüzünde her bakımdan çekti. Varsın cennet-i âlâma kurulsun) diye ferman çıkar, dermend doğruca hacısı hocası bol, hurisi gılmanı sayısız Cennet'e postu serer, yan gelirmiş. Hele bu ümitte olmasa Kemal'i yandı say.

Bir de zerre kadar sıkılmadan vaktiyle söylediğimiz (!) bir şiirin bir mısraını eline almışsın. Vaktiyle biz (!) (Yok gayri haritamızda kalktığımız liman) diyormuşuz. Bunu gözüme sokup şöylece böbürlenmek istiyorsun

— Gidi düzenbaz, gidi yalancı, gidi palavracı seni, hani senin haritanda kalktığın liman yoktu. Hani sen böyle öğünüyordun. Nasıl? En sonunda gene seni ayağıma kapandırdım ya, gene bana muhtaç olmadın mı? İşte işlediğin haltın sözünü tutmadığı meydana çıktı. Yuf olsun ervâhına...

Yağma mı var? Biz adama böyle caka yapmak imkanını bırakır mıyız? Biz bu rütbe salak olsak şimdiye

Yahu ne haritası? Bende harita, plan, pusula ne geziyor? Böyle âletlerim, avadanlıklarım olsaydı, ben bu biçim mi olurdum? Haritası olmayan adamın limanı olur mu? Haydi diyelim ki ben haritası olmayan bir taka kaptanıyım da limanım var. Gel gör ki ben bir limana ilticâ etmiş de sonra oradan yelken mi açmışım? Bu hiç vâki olabilmiş midir? Bunu sen de bilmesen kimler bilir? Bizde liman bulacak tâli ne zaman parladı. Sen galiba iki Kemal'i (!) birbirine karıştırdın. Hani mektuplarını kurşun kalemle yazsan iki üç kopya çıkararak «rakip aşk»larıma gönderiyorsun şüphesine bile kapılacağım da, dünya gözüme zindan kesilecek. Sen adetâ saçmalıyorsun canımın içi.

Hem nedir benim senden çektiğim çile? Bir gün «Ben hassas bir kızım, hislerime hürmet isterim» diyorsun. Buraları birbirine katıyorsun. İşin iç yüzünü bilmeyenler

— Vay, bak yengemiz neler söylüyor. Hey serseri biz de seni hassas bir herif sanırdık. Meğer kafası kesilesi General Franko'dan betermişsin. Yıkıl huzurumuzdan, bu lekeyi alnından sil de insan içine öyle çık. Gayri bitti, bizden hüsn-ü-

nazar, itimat bekleme, dediler, neye uğradığımı şaşırttılar. O hızla kendimi bir denize nâzır radyosuz gazinoya atmış, o rahatsız demir iskemlelerden birine ilişmiş, mektuba girişmişim. Kendimi âşıkâne mektup yazmağa kapmış koyvermişim. Nâme-i âşıkânemi büyük bir ümitle sana gönderdikten sonra bir cevap bekleyişim var ki, târifi imkânsız.

Hoppala, gelen cevap yüzler karası, içler acısı. Az daha mektubu yırtacakmışsın. Kıl kalmış, sonunu okumadan benden sıtkın sıyrılacakmış. Sen beni İspanya işleri için kurulmuş Adem-i Müdahale Komitesi kadar salaklaştırmağa ahit mi ettin? Zavallı Komite işe karışsa, (Dur hele, sen Adem-i Müdahale Komitasısın, karışma) diyorlar. Karışmayacak olsa bu sefer de, (Allah allah, hiç bir iş görmez, hiç bir söz söylemezsin, biz de seni bir işe yarar diye seçtik yazık emeklerimize vah, vah!) feryatları yükseliyor. O zavallılar nasıl şaşırdılarsa ben de onlardan daha kepaze oldum. Sen, bütün bu marifetlerinin cezasız kalacağını sanıyorsan, fena aldanıyorsun. Cümlesini icabına, ehemmiyetine göre tasnif ettik. Birer birer hesabını sormayacaksam nâmerdim. Kâfir dininde şakır şakır can vereyim.

Bu da böylece malûmun ola. Eli ermez, gözü görmez çocuğu bulmuş, dilediğin gibi tartaklıyorsun. Hele yakan bir elime geçsin. Hele bir gözgöze gelelim, o zaman görüşürüz. Ben âhımı kimsede bırakmış herif miyim? Biz (Gölgemizi bile çiğnetmeyiz adama (!) demiyor muyuz? Biz..... Falan filan...

***

Şimdi canımın içi —nasıldır, neremdedir pek bilmiyorum ama, Türkçenin en züğürt tarafı maalesef sevgili hitaplarıdır, mâzur gör— şimdi canımın içi, artık bu fakir-i pürtaksirin, müsaadenle bu son mektubudur. Gayrı buna cevabın şöyle olmalı :

(... tarihinde vapuruyla yola çıktık. Gözün aydın).

Bu kadarcık şey için de artık zarfa kağıda para verecek değilsin ya, elbette el kadar bir varakpâreye yazar, telgrafhaneye götürüverirsin. Telgrafçılar pek iyi insanlardır. Hemen bana getirirler. Bu suretle üzülmemiş olursun. Bak seni ne kadar candan düşünüyorum. En küçük şeylerle —üzülmene gönlüm nasıl razı olmuyor.— Bu eğri çizgilerin içindeki kelimelerin mânâsını iyice anlaman için küçük bir fıkra

Ermeniler çok küfürbazdırlar. Padişah bir fermanla küfür etmelerini yasak etmiş. Her tarafta devriyeler gezmeye, zaptiyeler dolaşmağa başlamışlar.

Dili küfüre alışmış Ermeniler aralarında gerek iltifat, gerek tahkir için küfür kaçırdıkça yere yıkılıyor, küfrün derecesine göre sopa çekiliyormuş.

Bir gün Kumkapı'da iki Ermeni tavla oynarken yanlarına bir ahbapları gelmiş. Oyuna karışmağa başlamış. Yenilen oyuncu üçüncü şahsı çoktan kalaylayacakmış, ama kenardaki masada iki küfür gardiyanı, yâni iki zaptiye oturuyormuş. Gene bir oyun sırasında galip gelene bir düşeş lâzım olmuş. Seyirci (Haydi yavrum bir düşeş) derdemez, düşeş oturmaz mı? Gayri takatı kalmayan Ermeni zaptiyelere bakıp içini çekerek : (Sesini kessene be sultanım) demiş. (Anlarsın ya, gözünü seveyim).

İşte buradaki (Sultanım) ile (Anlarsın ya, gözünü seveyim) sözleri hangi mânâlara geliyorsa —ki şen ferasetinle bunu pekâlâ keşfedersin— benim yukardaki (üzülmene gönlüm razı değil) sözlerim de o anlamdadır.

Seni bol bol öperim ninem, artık çabucak gel.

İşte (imtihansız) bir mektup.

Kemal Tahir

22. 10. 1937

Sevgili[85],

Mektubuna çok sevindim. Verdiğin sözleri bir bir tutacağına inanıyorum. Bana etrafıyle çalışmak için bundan daha iyi bir fırsat veremezdin. Sana bol bol teşekkür ederim.

Bu hafta gelemeyeceğim. Birdenbire hiddetlenme. *Karda Üç Adam*'ı bitirmeliyim. 29 Teşrinievvel Cumhuriyet Bayramı. Ben 28 Perşembe gecesi ekspresle hareket edeceğim. Cuma sabahı seni mektepten alırım. O zamana kadar da tercüme biter. Sana manto kumaşı alırım. Sana bir sürü model gönderiyorum. Bunlar bizim *Model* mecmuası tahrir heyetinin teker teker senin için ayırdığı en son modellerdir. Eğer aklın bunlara yatarsa beğendiğin modeli iade et, o modele göre kumaş alınacakmış. Fekat aklını spor mantoya yatırmak için lüzumsuz cehtlere girme. Gene eski fikrin üstünde durursan bari insaf et de parlak uzun tüylü yaka kürkünün rengini, nerde bulunacağını bildir.

***

Derslerine gereği gibi çalışıyor musun? Ders dediğim de n'oluyor? Sen bana baksana İrfan, hani biz ikimiz de işi iyiden iyiye berbat ettik. Sen roman okursun, ben roman okurum. İlerde aç kalmazsak çok iyi. Malûm ya, eski terbiyede (Roman —ruman şeklinde telâffuz edilirdi— adamın karnını doyurmaz, alimallah sürüm sürüm sürünürsün) diye çocuklar korkutulur. Böyle mâlâyânî meşagılle ciddi derslerin uhdesinden gelemeyeceğinden havfedilirdi.

85 Bu mektup iyi cins sarı renkli parşömen kâğıdına yazılmıştır. Kâğıdın sol üst köşesi antetlidir ve çok büyük harflerle şunlar yazılıdır: YEDİGÜN / Herşeyden Bahseden Magazin / KARİKATÜR / Siyasi Mizah Gazetesi / KARAGÖZ / Siyasi Halk Gazetesi / Çıkaran / SEDAT SİMAVİ (F.İ.S.).

Gel görki, tali-i nâsâzımız, seni de beni de romanperest eyledi.

Rabbim encâmımızı hayra tebdil eylesin, âmin!

***

Yahu sen benim aklımı büsbütün karıştırmasana bir kere...

Manto diye kafamı allak bullak etmenin zamanı mı? Para ister misin? Haydi istedin, sokağa çıkıp postahaneye gitmene rızam var mı sanırsın? Oraca bunun henüz münasip bir çaresi bulunmadı mı? Ben misillû vesveseli zevci olan hatunlara bir kolaylık icat etmez de, o müdür olacak asılası hangi umur ile uğraşır?

Hoş, bu mevzuda şikâyetim asumanı tutar, hatta daha da öteye geçer ama, senin refik-i hayatına verdiğin ekdâr günâgûn bir dane değildir ki... Son gün ayağındaki çorabı örselenmiş, cari olmuş - akmış anlamınadır - hatta ve hatta fersudeleşmiş farkettim.

Sona oralarda yoksa çorap iktiza etmez mi? Dur hele, baldırı çıplak dolaşmana rızamız mevcut mu umarsın? Gelirken elbette ayağına kavice çoraplar da iletmeli değil miyim?

Cumartesi alesseher şehri Engura kadem-nihâ olmayıcak makâm-ı biraderim Mustafa ve Şevket apar topar sizin Medrese cânibine revân olurlarsa, kalplerini ferah tutmalarını bildir. Beni zinhâr merak etmesinler, ancak ve ancak ferdâsı gün perşembe ahşamı Haydarpaşa pişgâhından revâne olacak katarı çabıksuvarı gözlesinler.

Mezbur katar, süratinden kinaye (ekspres) tesmiye edildiği mervi olduğundan hangi saatte vusul bulacağını sual baade vurud-u Kemale cihar-çeşmle intizar üzre olsunlar. Şimdilik ânlara mahsus buyrultumuz bu kadardır.

***

Bak keyifliyim. Hem mektubuna, hem mektubunda yazdıklarına, hem de hastalıktan yeni kalkmış bir adam gibi nekahat devri neşesiyle, seviniyorum.

29 Teşrinievvel sabahı seni bol bol kucaklamayı bir şartla vaat ediyorum. Bana keçen tükeninceye kadar mektup yaz. Eğer fakir bir Kemal Tahir'in karısına para ikraz edecek kalbi temiz budalalar bulursan, paran bitse de yaz.

Seni derin derin, uzun uzun tek kelime alabildiğine öperim.

Canım karım.

Ratip selâm söylüyor.

Kemal Tahir

Ekler :

Az daha unutuyordum. Romanım için leylî mektep yatakhanesiyle gece mütalâahanesinin kabasına ihtiyacım var. Bunları da yazar mısın? Evet mi? Mersi ninem!..

Annen gene sırroldu. Benden iyi cins şarap istemişti. İki şişe aldım. Şişeler sabahleyin masanın üstünde duruyorlardı. Akşam eve geldim annemle beraber sırrakadem basmışlar. Oğluna mı gitti dersin?

Mektubuma hemen karşılık ver. Koca Pazar günü işin yok gücün yok, birkaç yüz sayfa yazarsın, e mi ninem.

Paltolardan birini beğenirsen modelini iade etmeği unutma. Sevgilim benim.

K. T.

29. 6. 1938

İrfanım[86],

Mektubuna sevindim, beni her zaman lüzumsuz yere merak edersin. Hoş, annem de böyledir ya, ikinize de ve dayıya da teşekkür ederim. Hiç canım sıkılmıyor. Nuri Tahir'in seneleredenberi bahriyeli olması bana buradaki hayatı yadırgatmıyor. Eğer Kara Ordusuyla alışverişe girseydim, eminim daha çok sıkılırdım.

Bütün subaylar, çavuşlar nöbetçiler çok nazik ve iyi insanlar. Çok havadar, bol güneşli püfür püfür bir kamaram var. Sabahtan akşama kadar denizi seyrediyorum, yazıyorum. Benim romanın ikinci kısmını burada bitirdim. Üçüncü kısma başladım. Eğer son derece rahat olmasam hiç böyle çalışabilir miyim?

Günde üç kez güvertede saatlerce gezmemize izin veriyorlar. O zaman yanımda bir gemi polisi olduğu halde —gözlerimde gözlüklerim— dolaşıyorum.

Seni annemin yanındasın diye hiç merak etmiyorum. Her halde Bâbıâli'ye inmene razı değilim. Orası ile artık ne âlâkam var? Zekeriya'nın kitabına gelince, onu da artık ikimiz bir araya gelince yazarız. Aldırma.

86 Bu mektup, Kemal Tahir'in «Bahriye Davası» olarak bilinen dava dolayısıyla tutuklanmasından sonra yazdığı ilk mektuptur. Bundan sonraki mektupların tümü Kemal Tahir'in tutuk yada cezaevlerinden yazdığı mektuplardır. «Bahriye Davası», Nâzım Hikmet'in, Kemal Tahir (Benerci), Nuri Tahir Tipi, Dr. Hikmet Kıvılcımlı, Hamdi Alev, Kerim Korcan, Fatma Nudiye Yalçı, Emine Alev (Hamdi Alev'in eşi) ve diğerleriyle birlikte «askeri isyana tahrik ve teşvik» iddiasıyla tutuklanıp 29 Ağustos 1938'de hüküm giydikleri davadır. Donanma Komutanlığı Askeri Mahkemesinde görülen bu davada Nâzım Hikmet 20 yıl, Kemal Tahir 15 yıl, Nuri Tahir de 18 yıl hapse mahkûm olmuşlardır. Kemal Tahir, çeşitli cezaevlerinde 12 yıl yattıktan sonra, 1950'de ilân edilen «genel af»la özgürlüğüne kavuşacaktır.

Sana bir günümün nasıl geçtiğini yazayım : Sabahleyin çoğunlukla sekiz, sekiz buçukta uyanıyorum. Bol bir kahvealtı yapıyorum. Kahvealtından sonra güverteye çıkıyorum. Denize karşı bir cıgara tellendiriyorum. Tekrar kamaraya dönünce bir müddet yazıyorum. Biraz da okuyorum.

Her gün gazete aldırmak kaabil. Hatta senin gönderdiğin *Tan* gazetesi bile geldi yetişti. Bundan başka *Yavuz*'un kitaplığından faydalanıyorum. Biraz zaman geçerse, değme tarih romancıları, özellikle ünlü Abidin Dâver'i yaya bırakacak bir bilim düzeyine erişeceğim. Öğle yemeğinden sonra bir miktar uyuyorum. Sonra tekrar güverteye gezmeye çıkıyorum. Akşam yemeğinden sonra askerlerin uzaktan uzağa söyledikleri yanık türküleri dinliyorum. Tabii gözlerim yaşarmıyor.

Ekseriya akşam yemeklerinden sonra güvertede geziyorum. «Denizde gurup»u ben şimdiye kadar galiba ben hep yazmışım. Akşam sessizliği ve renkler öyle lâtif (!) ki yeniden şairliğe girişeceğim. Yeniyetme dâhi şairlerimiz misâli

Bahar gitti, bahar geldi
Bu bahar ne güzeldi
Ufukta kargalar var

*

Duman duman hep duman
Asırlar burada bir ân
Ve insanlar bahtiyar

şeklinde uzun uzadıya saçmalayacağım geliyor. Hoş, zaten bu tür şairlik adama normal sıralarda ârız olmaz, böyle sıkışık kertede yakasına sarılır. Ama Kemal Tahir ihtiyaten *Yavuz* gemisinde misafirken şiire özenir, yeni dâhi şairlerimiz de sevgilisinden yüz bulamayınca —hepsi bir kapıya çıkar vesselâm.

Velhasıl öyle rahat, öyle sakin, öyle sayfiyelik, istirahat devri yaşıyorum ki, saçmalayıp doludizgin şair olabilirim.

Şiir hikâyesini bu kadar uzatmama sebep, gurupların hakikaten enfes oluşudur. Sana bir başka mektubumda bunu da uzun uzun anlatırım.

Annem yemekleri hiç merak etmesin. Eğer beni doksan sağ okkaya yükselmiş görürseniz, kabahat aşçıbaşının değildir. Allah razı olsun, rahatsız oluruz telaşı ile ikidebir kamaramızı filitliyorlar. Bunu da ne derece iyi muamele gördüğümüzü anlamanız için yazıyorum.

Hani Pazar günkü gazeteyi postaya verişinden alınmadım değil. Her halde sokağa çıkarsan Cumartesi ve Pazar günleri çıkma. Malûm ya kocanız kalabalıktan hazzetmezler.

***

İhtiyaçlarıma gelince şimdilik subayların aşhanesinden yemek yiyorum. Bu biraz tuzluca, ayda 16-17 lira kadar bir şey tutarmış. Sonra günde onbir buçuktan bir paket de cıgara... Dört lira da bu tutuyor. Şu halde istirahate çekilen Kemal Tahir şimdilik ayda (20) liraya mühtaçtır.

Bunu utanarak yazmıyorum. Annemin iyi kalbini biliyorum. Benim yerime yanaklarını bol bol öp.

Nuri Tahir'i uzaktan görüyorum. O da çok iyidir. Vaziyet herhalde yakın bir zamanda belli olur.

Seni uzun müddet dul bırakacak değiller ya...

Buraya uzun uzun ve sık sık mektup yazman bilmem ki doğru olur mu? Bu hal ikimizi de gülünç bir vaziyete düşürmesin. Karısı İstanbul'da, kocası Erdek'te oluverince diğer ailelerde bütün fakir kazançlarını posta idarehanelerine bilmem yatırırlar mı? En iyisi bol bol ve rahat rahat okumandır. Eğer dünya muharrirlerinden tercümeler serisinden yeni kitaplar çıkar da okumazsan sana âdetâ kızarım.

Mektubunda (neler yapmamı) yaz diyorsun. Fazla üzüntüden galiba eşlik görevlerini unuttun. Her halde bu vazifeleri bir bir hatırla : Evden lüzum olmadıkça ve asla yalnız çıkılmayacak. Kocaman bir adamı asla merak etmeyeceksin.

Ve onun rahat ve iyi olduğunu hatırlayacaksın. O kadar ki, dün değil evvelki akşam banyo yaptım. Geçen gün de mükemmel traş oldum dersem artık merak ve telâşa yer kalmaz sanırım.

Terlik ihtiyacını herhalde düşünmüşsündür. Mektuplarının okunduğunu kestirdiğin için beni müdafaa eden satırlar yazmışsın. Yeni avukatlık kanunundan sonra bu çeşit dava vekillikleri de yasaklandı. Aman bir de kanunsuz vekâlet etmek maddesiyle de uğraşmayalım.

İrfanım benim,

Anneme, dayına, babama ve diğer akraba ve yakınlara bol bol selâm ederim. Gözlerini öperim sevgilim benim..

Kemal Tahir

Ekler :

Gelecek mektubum herhalde daha neş'eli olacaktır.
Sen gene mektup yaz, eller ne derse desinler...

K. T.

27. 7. 1938

Sevgili İrfan,

Dikkat ettin mi bilmem, uzun mektup yazmak için bile insanın çok işi olmalı. Çok işi olan adam dostlarına, sevgililerine uzun mektuplar yazarak bir çeşit dinleniyor. İşte bunun için ünlü bir Fransız yazarı bir dostuna (Sana uzun yazıyorum, çünkü fevkalâde çok işim var) demiş.

Halbuki benim de senin de boş vaktimiz fazla, gördüğümüz iş az olmalı, ne sen bana, ne de ben sana kendimizi tatmin edecek kadar uzun yazamıyoruz.

Buna belki mektuplarımızın okunması da tesir ediyor. Sana doğrusunu söyleyim mi, ben daha seninle bir başkasının yanında konuşmağa ve senin bana yazdıklarını benim sana gönderdiklerimi bir başkasının okumasına alışmadım. Buna hiç te alışamayacağım. Zaten mektupların bize kadar gelmek için geçirdiği safhalar bile insanı yadırgatıyor. Zarfa koyacaksın, kapatacaksın, pullayarak bir yabancıya —postacıya— hatta bazan bir yabancı şahsa değil, doğrudan doğruya posta kutusuna atacaksın. O kendibaşına gidecek, aradığını bulacak ve imzalayandan gönderilene bir kaç sayfa iyi veya kötü haber verecek.

Bu da sanki iş mi?.

***

Mahpus olmak başka, mahkemenin neticesini beklemek başka. İnsan mahkûm olursa, olayı kabul ederek mahpushaneye alışmağa başlar. Günleri ayları sayarak oturur. İşini gücünü düzeltir. Çıkacağı günü bekler. Bundaki azap herhalde böyle devamlı değil de, arada sırada yoklayan, nostalji, hasret bir parça da gurbet duygusu sanırım.

Halbuki bugünlerde ne buraya ne de burdaki hayata yerleşebiliyorum, ne de senin yanına gelebiliyorum. (Her şeyi mahkeme halledecek) diye beklemekten elim işe gitmi-

yor. Başladığım romanlar hep yarım bekliyorlar. Bir kaç kerre hikâye yazmağı denedim. Hele bu hiç mümkün olmadı. İnanır mısın, eski tarz üzere (kasideler, naat-ı şerifler, gazeller) kaleme alıyorum. Ciddiyetten çok havai şeyler hoşuma gidiyor. Son günlerde fazla cıgara içtiğimi anladım. Bunu azaltmak da sanki bir iş. Saatte bir cıgara içmeğe karar verdim. Bu suretle günde onbeş, onaltı cıgara içeceğim. Eğer durumumuzdaki bu kararsızlık olmasa bunu günde on cıgaraya hatta bırakmaya kadar indirebilirim zannediyorum.

***

Pol dö Kok'tan[87] iki roman okudum. Vaktiyle dilimize çevrilmiş bütün Pol dö Kok'ları istisnasız okumuştum. O zaman aklımda ters kalmış, ben bu yazarı (gülünç romanlar yazar) diye bellemiştim. Meğer içler acısı denecek kadar âdi ve basitmiş.

Olaylar uydurma ve daima tesadüflerle biribirine bağlı, tipler ya boydan boya iyi, ya boydan boya fena. Ve romanların sonunda iyilik fenalığa galip geliyor. Ve fenalar ceza ve sezalarını buluyorlar. Sade arada, Fransa'nın kasaba hayatı, Paris'in orta tabakasının yaşayışı ve yalnız Fransa'ya mahsus orijinal tiplerin ve yerlerin tasvirleri güzel.

Pol dö Kok bir sıra yazarı imiş, buna da âdetâ üzüldüm.

***

Sen bana romanlarımın listesini çabuk getir. Onların arasında herhalde fırsat bulup okuyamadığım nefis şeyler olacak. Özellikle gelirken *Espoir*'ı[88] sakın unutma.

Burada her yerde rahat olmasını bilecek bir insana kâfi rahatlık var. Henüz mahiyetini bilemediğim halde bir suçla zanlı bulunan her adam için gemi hayatı pek sıkıcı olmayacak. Beni hiç merak etmeyin, ne kendini, ne de annemizi üz-

87 Paul de Kock (1793-1871). Fransız yazarı.
88 *Espoir (Umut)*. André Malraux'nun romanı.

me. Şevket'e, karısına selâm ederim. Küçük İmre'nin gözlerinden öperim.

Seni hasretle kucaklarım İrfanım. Annemin ellerini öperim.

Bu mektubu müthiş bir işsizlik ve can sıkıntısı içinde yazdığımı kısalığından anlamışsındır. Ne olduysa zavallı Pol dö Kok'a oldu. Hiddetimi ondan çıkardım. Gözlerini öperim.

Kemal Tahir[89]

[89] Defter kâğıdına yazılmış bu mektubun arkasında, kırmızı kalemle, imzası okunmayan bir subay yazısı vardır; aynen şöyle: «Yüzbaşım, Alınan cevabı gönderiyorum. Hürmetler. (İmza)» (F.İ.S.).

(Tarihsizdir)

Canım karıcığım[90],

Muhakkak tahmin ettiğin gibi mahkûm olduk.

Sade şu kadarını sana malûmat olarak anlatayım ki, Nuri Tahir (18) sene ağır hapse mahkûm oldu. Ben de (15) sene aldım. Nâzım Hikmet'e (15) seneden başka[91] (20) sene daha verdiler.

Hamdi'nin[92] karısı Emine (5) seneye, Doktor Hikmet'in karısı[93] (10) seneye mahkûm oldu.

Birkaç güne kadar tevkifhaneye sevkedileceğiz. Orada konuşuruz. Bir de bugün görüşmek için Paşa emir imzaladı.

Şimdilik paradan başka hiç bir şeye ihtiyacımız yok. Hepimiz sıhhatli ve neş'eliyiz.

Hayatımız hakkında vereceğimiz kararı karşılaştığımız zamana saklıyorum. Bu vaziyette üzülmeğe mahal var mı?

Annemin ellerini öperim. Seni hasretle kucaklarım, İrfanım benim.

Kemal Tahir

90 Bu mektup, tarihsiz olmasına rağmen, Kemal Tahir'in «hüküm giydiğini» belirtmesi bakımından 29 yada 30 Ağustos 1938'de yazılmış olmalıdır.

91 Nâzım Hikmet, «Harb Okulu Davası» diye bilinen bir başka davadan dolayı da 15 yıl hüküm giymişti.

92 Hamdi Alev. Bkz. Dipnot 86.

93 Fatma Nudiye Yalçı.

10. 10. 1938

Sevgili karıcığım,

Dehşetli rahatım, kalbim huzur içinde, dersem inanmazsın.

İnsan oğli (!) kediden beter. Bu hayvancağız bile bir tarafa kıstırılırsa kafa tutar. İnsan kısmı, intibak etmekten başka çare bulamıyor. Bunu şu anda hissediyorsun sanırım.

Kısacık mektubuna —seni utandırmak için— upuzun bir cevap yazmak üzere oturuyorum. Eğer yarı yolda yorulmazsam, tam sekiz sayfa yazacağım. Seni telin öbür tarafında da olsa görmek nefismiş.

Şimdi annem geliyor, onunla senden konuşuyoruz.

gibi uzun uzun düdük çalıyor. Bu tren düdükleri, özellikle gece vakitleri, makinistlere zevk mi verir dersin..

***

Bir romana başladım. Röportaja benziyor, ama aldırmıyorum. Bir kerre yazıp tamamlayalım, sonrası kolay diyoruz. Yeni bir usûle uyacağım. Beş büyük hikâyeden oluşacak.

Beş büyük hikâye tam bir roman kılığına sokulur, aralarına uzaktan yakından bir ilişki uydurulursa daha kolay okunur. Daha kolay yazılır. Bu gidişle benim romanda elliye yakın kahraman, tabii elliye yakın çeşitli dekor olacak.

Kocan ilk büyük eserine can sıkıntısı, hasret ve ümitle başlamış bulunuyor.

Yazarken hep seni hatırlıyorum. Sana şımarırmışım.

***

Necip Fazıl'la Peyami Sefa'dan bahsediliyordu. Birisi

— Bunlar galiba paytak paytak ırkçılık yapmaya çalışıyorlar, dedi.

Öteki cevap verdi

— Mübarek ırkçılık bizim memlekette bir sıska çolakla, yüzü gözü kımıldayan bir manyak herife kaldı. Oysa ki, ırkçılıkta esas, ırkın tasfiyesi ve bünyesinin sağlamlığı derler.

*
* *

Gözlerini kocaman kocaman açarak beni düşünüyor musun? Burada lüzumundan fazla rahatız.

Ben burda dehşetli seviyorum :
duvarlarımı yıkıp
kapımın sürgüsünü açan uykuyu...

*

Rüyalarımda bir kez bile hapis olmadım.
Ve bir kerre bile dağdan yuvarlanmadım uçuruma.
— Uyanışların korkunç oluyor ama
diyeceksin.
Hayır karıcığım.
Rüyanın payını rüyaya verecek kadar
cesaretim var.

*
* *

Yağmurlu havalar da âdetâ sinirime dokunuyor. Eskiden böyle huyum var mıydı?

Avlunun ortasında bulanık sulardan hartalar çiziliyor. Olukların sesini duyamıyorum. Fekat musluğu açık bırakılmış budala ve cömert bir çeşme gibi her taraf ıslak. Küçükken pencerelerde yağmur seyrine bayılırdım. Yıllar geçtikçe insanın ahlâkı bozuluyor (!)

*
* *

Satranç çok yorucu. Boş zamanlarımızda Domino oynuyoruz.

Son haftaların çimento tembelliği çözüldü. Çalıştığımızdanberi günler kısaldı. Sabahtan sonra öğle, öğleden sonra akşam oluveriyor. Eskiden bunların arasında bitmez tükenmez üzüntüler ve hiddet otururdu.

*
* *

Burada güvercinler var. Kuşların bunlardan daha miskini, daha kansızı olamaz. Yürürlerken ayaklarıyle beraber başlarını da ileri geri sallıyorlar. Bu sürekli sallabaşlık mı sersem ediyor nedir? Kendilerini kediye kaptırıyorlar. Kanadı kanlı güvercin, seni temin ederim, ne merhamet veriyor, ne iştiha.

***

Birisi yalan yere yemin etmişti.

— Köpeklere ekmek doğra. Yemini şıp diye bozar, dedim.

Bir okka ekmek aldırdı.

Görüyor musun, burada bulunmamız birtakım köpeklerin işine yarıyor.

***

İyi ki çok kitap bırakmadın. Kaçmaktan kovalamağa vakit bulamıyacaktık. Kitapsızlık sayesinde çalışabiliyoruz. Bir yeni metod bulduk. Konuyu kısım kısım kaleme alıyoruz. Her kısım ayrı kâğıtlara yazılıyor. Tamam olunca içiçe sokacağız. Adeta bir film monte eder gibi.

Hangi parça ile başlayacak, hangi parça ile bitecek, diye düşünmüyoruz. Beğendiğimizi öne, beğendiğimizi arkaya alırız.

İnsanı pratik yapan hayattır. Afrika'da olsaydık aslan avlamasını öğrenirdik.

***

Seninle beraberken resimlerine hiç önem vermezdim. Hatta sinirlenirdim, hatırlarsın.

Şimdi tersine. Sana kaç kez sordum. Anneme de soruyorum. Getirdiğin resim de, hani duvara asılmış olsa gam yemem, bavulda duruyor. Bir açan olursa (nazar-ı dikkati çekmesin) diye ters kapatılmış.

Fekat yeni resmini bekliyorum. Burada olması, istediğim zaman bakmayı kolaylaştıracak. İradeyi, sıralı sırasız da kullanmak tatlı şey. İyiye doğru değişiyorum ve galiba devirler de benim gibi değişiyorlar.

***

Polis romanları okuyoruz. Cinayetler işleniyor, kaatiller yakalanıyor. Adalet, Tanrı'ya gönderilen yanık dualar gibi yerini buluyor.

Polis romanlarının küçük ve mütevazi bir iddiası var. Okuyucuyu budala yerine koyuyorlar. Yazar sırrı kendi saklıyor, kendi çözüyor. Bize bir hayret etmek kalıyor.

Hayret etmek kızmaktan daha kolay olmalı. Durmaksızın hayret ediyoruz. Bu yakınlar hayranız vesselâm.

*
* *

Seni ve Nuri Tahir'i göresim geldi. Buna mukabil artık uzak dünyayı, sokakları, evleri, insanlarıyla umursamıyorum. İnsan göresi gelmesini de bir tarafa çeviriyor. Nişanlıyor ve atıyor. Şuraya kadar baktım, sana mektup değil tombul siyah noktalar yazmışım. Hepsi de saçmaya benzemiyorlar mı?

Aşağıya ve sonuna kadar aşka dair bir şeyler söyleyeyim dedim. Aklıma sana yazılmış eski şiirlerim geldi. Onları tekrar etmeğe üşeniyorum. Bu eski plaklar canını sıkmazsa mektuplarımın noksanını tamamlamak üzere birer defa çalıver.

Hani bir «Bekliyorum» vardı. Vay canına, benim de ömrüm beklemekle gelmiş, beklemekle gidiyor. Bilmem çıkarabilecek miyim? Yanlışım olursa düzeltirsin. Senin şiir hafızan benden kuvvetlidir.

BEKLİYORUM

Bekliyorum yolunu!...
Kararan gözlerimle değil, aydın bakışlarımla
Bekliyorum yolunu
Bütün varımla...
Toprağa gömülürken,
Benimle beraber gelecek şeylerden
Biri de senmişsin
Sen bendenmişsin
Gibi.

Göğsümün ağrımadan sol yanı
Mini mini bir ânı
Asırlar
Kadar
Uzun bulmadan bekliyorum yolunu
Ne gözlerim mıhlı kaldırımlara...
Ne de bir ayrılık hastasıyım...
Sen bir cümlesin,
Ben noktasıyım.
Nasıl olsa
Son gün[94]
Son sözün
Muhakkak
Bende kalacak.
Ve dalacak
Gözlerimde gözlerin,
En derin,
Aşkımızın, en ışıklı günlerinden
En temiz, en sevinçli bir âlemin seyrine.
Bugün de bekliyorum yine,
İyi yumuşak karanlıklarla dolu
Bakışlarını.
Ve bakışlarına
Gecelerce beklediğim YARINI
Koymuşsun
Sen oymuşsun
Gibi.

Bu şiiri sen Fakih'in «Beklemek» isimli şiirini çok beğendiğini, ezberlediğini söyledikten sonra yazmıştım. Demek

[94] Bu dize belleğimde şöyle kalmış:
«*Nasıl olsa*
En gönülden güldüğün
En gönülden üzüldüğün gün» (F.İ.S.).

bu bendeki huysuzluk o zamanlardan kalmaymış. Fekat, ne dersin pek de fena olmamış gibi.

***

Burası kocaman bir ormana benziyor karıcığım. Rudyard Kipling'in (İnsan - hayvanlar)ı ile değil. (Hayvan - insanlar)la dolu bir ormana. Uğultu hiç eksilmiyor. Acı, aç ve kinli bir uğuldama, geceleri ve gündüzleri tıkabasa dolduruyor.

***

Gazeteler bize bol resimlerle spor sahalarını, şarlatan ilânlarla sinemaları ve yaklaşan bayramların ucuz şampanyalarını cömertçe getiriyor...

Ne olursa olsun, Yirminci Yüzyılda yaşamak, Ortaçağda saltanat sürmekten âlâ.

***

Annem bana bugün bir pantolon, aba terlikler getirecek. İki gün sonra tekrar ve muhakkak uğrar.

Günleri artık adlarıyle değil, böyle çağırıyoruz. Yadırgamak şöyle dursun, tam tersine hepsiyle daha akrabayız. Günler, bizim günler oldu.

***

Güneş her yerde güneştir. Pencereden bakıyorum. Demirlerin üstünde, şadırvanın kurşununda ve bir yorgun güvercinin kanadından sarı gözler gibi, dağılmadan, derli toplu duruyor. Yumuşak ve ılık bir ışıltısı var.

Güvercinler galiba tembelliklerinden değil, kanatlarında ağır güneş parçaları taşıdıklarından yavaş yavaş havalanıyorlar..

Güvercin, güneş ve şadırvan.

Burada, Eyüpsultan'a düşmüş bir Piyer Loti gibiydim.

***

Resim daha bitmedi. Biter bitmez sana göndereceğim. Kaba saman kâğıdından yüzüne dikkatli dikkatli, hani seni pek çok sevdiğim zamanlardaki gibi bakmak istiyorum.

Sofrayı kurarken, kitap okurken, bana darılırken ve gülerken nasıl bakıyorsam.

Sakın küçük sakalımı ve saçlarımın bir gün gemiden çıkarken karıştırdığın gibi durmasını yadırgama.

***

Ellerini lüzum olmadıkça cebinden çıkarmayacaksın. Ve kimseye bana güldüğün gibi gülmeyeceksin. Herkesde senin somurtkan oluşunun mazereti yoktur.

***

Yalnız sana yazarken böyle yumuşağım. Sarı defterlerimin şirretliğinden yüzleri kızarıyor. Benim de barut gibi olmak mazeretim var.

***

Akşam oluyor İrfanım, nerdeyse annemiz gelecektir. Sana daha uzun şeyler yazabileceğimi hissediyorum.

Mektubuma başlarken nerdeyse cesaretim kırılmıştı. Sözcüklere emniyet edememek de bir çeşit korkaklık. Halbuki bütün melankolisine rağmen bu mektuptan memnunum. Sana hep böyle mini mini ve ümitli şeyler yazacağım.

***

Türlü ve makarna pişirmesini öğrendim. Bir kere de kestaneli pilav, daha doğrusu lapa, yaptım. Arkadaşlar yüzlerini buruşturdular. İnsan kendi eserini sevmeden yapamıyor.

***

Seni çok seviyorum karıcığım. Gözlerine, saçlarına, sesine hasretim. Seni bol bol kucaklar, bol bol öperim İrfanım.

Kemal Tahir

«İki mektup yazdın da yine adres yazmadın.
Nereye mektup göndereyim? Şevket'ten gelir dedim, ondan da gelmedi.

Tevhide»[95]

95 Annem Tevhide Serhan. Bu not onun tarafından eklenmiştir (F.İ.S.).

16. 10. 1938

Sevgili karıcığım,

Bu mektubumda sana bizim Üniversiteyi yazacağım.

Çok aydınlık ve çok kirli bir bahçesi var. Bütün bizim Üniversiteliler için bahçe biricik hareket ve hayat merkezi. O kadar ki, mektep binası bile duvarları ve koğuşlarıyle küçük meydanlığı sımsıkı kucaklamıştır.

Denizi evvelce uzaktan uzağa görmek kaabilmiş. Fekat ihtiyaç ilerledikçe (!) duvarları yükseltmişler. Artık üç ayrı zamanda üstüste koyuldukları renklerinden ve yaşlarından belli tuğlaları seyrediyoruz.

Hastahaneye çıkınca Kadıköyü'nü seyretmek kaabil.

Duvarların hemen üstünden parlak ve boyalı bir teneke gibi denizi, mini mini oyuncaklar gibi evleriyle dışarı dünya başlıyor. Bu dünya tuğlaların kenarına öyle gelişi güzel bırakılmış ki, en küçük bir sarsıntı ile içeri dökülüverecek zannedersin.

Coğrafya ve tabiat derslerini hastanenin penceresinden okuyoruz.

Orta kattan bahçeyi seyretmek eğlenceli. Duvarların ve binanın yüksekliği bahçeyi daha çukur gösteriyor.

Saatle gezen mektep arakdaşlarımıza bakarken vakit kendi kendine ve bizden habersiz geçer.

Ekseriya ikişer ikişer dolaşırlar. Şarkı söylemezler ve en körpeler bile oyun oynamaz.

Yüksek sesle konuşmak ve bilhassa gülmek sanki yasaktır. Arada bir —daha doğrusu, sık sık— küfür edilir ve döğüşülür.

Bizim Üniversite ferdî mücadeleyi esas tutmuştur. Bozulmuş bir ordu gibi herkes kendi başının çaresine bakar. Burada «iptidaî bir orman kanunu, bütün sertliği, insanfsızlığı ve kahpeliği ile câridir.» Herkes kendi yiyeceğinden ve

kendi kavgasından mes'ul. Tabiat; soğuğu, sıcağı, hastalığı ile, cemiyet açlığı, çıplaklığı ve kepaze ihtiraslarıyle hiç bir yerde bu kadar çıplak, bu kadar hayasız, bu kadar keskin olamaz.

Haftada yüz paraya sevimli bir uşak, haftada on kuruşa sessiz bir köle, beş liraya senin için adam vuracak bir fedai bulmak kaabildir.

Burada zaman mefhumu da dışarıya benzemez. Benim için üç ay, şu delikanlı için on sene beş ay, beriki için ise henüz meçhuldür.

Bâzı mühletler dikkatle sayılır. İhtirasla ve sükûnetle beklenir. Şahadetnameye bir hafta kala uyku uyumak ve gülmek imkânsızlaşır.

Mezun olacak arkadaşa diğerleri karşısında bir hicâp gelir. Bu hicâbın arkasında, saklanmaya tahammül edemeyen, müthiş bir sevinç vardır. Ve bir çok mezunlar bu halet-i ruhiyeleri geçirerek dışarı çıktıkları halde, bir hafta onbeş gün sonra tekrar geriye dönerler.

Bizim Üniversite öğrettiklerinin tatbikinden, bu tatbikin neticelerinden mes'ul değildir. Hiç bir talebeyi yadırgamaz ve ayıplamaz.

(Âdem Baba) koğuşunda çırçıplak talebeleri yatar. Altlarında gazete kâğıtları serilidir. Üstlerine kendilerinden evvel gelip gidenlerden kalmış çuvallar örtülü.

Beyler koğuşunun duvarları bile halılarla kaplıdır. Bunlardan her biri kabartılmış dört beş şilteye uzanırlar. Sabah kahveleri yataklarına gelir. Ve ayaklarını yıkayan esirleri mevcuttur.

Bizim Üniversitede saçlı sakallı, ukalâ ve korkak Ordinaryüs Profesörler, Frenk kırması Doçentler yok.

Kış mevsiminde —ki her yerde tedrisat zamanıdır— talebe adedi yedi yüzü bulur, hepsini arasan ders kitabı olarak

bir iki Kur'an, bir kaç En'amı Şerif, beş altı tane de Arsen Lupen cildinden başka esere rastlayamazsın.

Biz işte böyle profesörsüz ve kitapsız okuruz.

Kavga ihtiyacını talebeler birbirlerinde tatmin ederler. İsyan arzuları gardiyan döğmek suretiyle yatıştırılır.

Bundan sonrası eski maceraların hikâyesi, idareden şikâyet ve bilhassa her gün tazelenen umumî af müjdeleridir.

Çok canı sıkılan biri, küçücük bir af lâkırdısı fısıldar. Yarım saat sonra bir çığ gibi büyüyen bu ihtimalin altında bizzat yamyassı olur. İnanır ve sevinir.

Arada sırada hafif cezalı delilerden biri «güvercinleri ürküterek ağlar». Çırçıplak bir eroin müptelası kendisini yerden yere çarparak zehir ister.

Günler kayıtsız geçer. Avuç içi kadar küçük bir meydanlıkta hapsedilmek istenen hayat, dışarıdaki tempoya uymak mecburiyetini unutmaz.

Ziyaret günleri şehrin sokakları bizim Üniversitenin kapısından içeri kıvrılmıştır.

Bahçede kocaman bir erkek nemli bir sesle şöyle konuşur

— Bizim kerime geldi.

Kerimeyi anlatır.

Yarım saat sonra

— Bizim kerime geldi. Bak yazdığı kâğıda.

Okur ve anlatır.

Yarım saat sonra tekrar

— Bizim kerime geldi, ama zavallı yorulmuş. Taa Ortaköy'den geliyor. Dile kolay.

Akşama kadar böyle devam eder ziyaret günleri... Üniversitemiz yamandır.

Bizim Üniversiteye, Enstitü demeyip Üniversite demenin kabahati Sinyor Benito Musolini'dedir. Şayet Sinyor Enstitü demiş olsaydı bugün ben de öyle yazacaktım. İkimiz karı koca Enstitü tahsiline girişmiş olacaktık. Ve ne sen beni kıskanacaktın, ne de ben seni —Cümle burda bitebilir ama gelgelelim (ne de ben seni *kıskanacaktım.)* ibaresindeki son kelimeyi tekrarlamadan yapamayacağım.

Derslerden idare-i beytiye en mühimi. Galiba dönersem bu mendebur ilimden döneceğim. Makarna fıkır fıkır kaynayan suya atılacak. Sonra suyu süzülecek. Buraya kadarı, gayretli çalışarak öğrendim. Yalnız süzülürken soğuk su koymak lâzım geldiğini ve umumi olarak makarnanın da diğer etmaa misullû tuz istediğini birteviye —sanki inadıma— unutuyorum.

Türlüde evvelâ fasulye konulur. Sonra patlıcan vesaire gelirmiş. Ben önce —ayıklaması daha hoşuma gittiği için olmalı— patlıcanı tencereye saldım, arkasından —tabii çok sonra— sırayı fasulyeye getirdim. Biri eridi gitti. öteki kazık gibi ortada kaldı.

Buna yemeğin kıvamını bulamamak diyorlar ki, insanı rusvay etmeğe yetişiyor. Hele pilav vak'ası halâ dillere destan. Mel'un pirinç göz kararına gelmiyor. Çeker zannederek tepeleme su doldurmuşum. Kaynat babam kaynat, bana mısın demedi. İki çamaşır yıkayacak kömür harcadık. Ortalığı marsık kokusuna verdik. Bizim pirinç ille de lapa olacağım, diye dayattı. Mini mini tombul pirinççiklerin hatırını kıracak değilim ya, (pekalâ hemşerim) dedim. İndirdim. İşlerimdeki tezatların derecesine bak karıcığım, üstü lapa, dibi katır katır tuğla gibi bir şey olmamış mı?

Ütü yapmak, ortalığı derleyip toplamak, tek kelime ile kadın kadıncık, hanım hanımcık olmak ne müşkül.

Kocanın adı daha şimdiden pasaklıya çıktı. Kız olsaymışım alimallah evde kalırmışım. Allah refika-i hayatıma muin olmalıymış. Arkadaşların başına püsküllü bir belâyım vesselâm.

Daha demin ben yatakta sabah keyfi yaparken Hamdi ortalığı topladı. Aferin ona. Tertipli adam. Fekat vazife başında iken söylenmese, hele canciğer arkadaşı Kemal Tahir'e çıkışmasa, emsâli bulunmayacak.

Yaptığı iyiliği, gösterdiği şâyân-ı takdir hamaratlığı yüze vuran adamlara bir sinirleniyorum ki. Zahir ben takdir etmesini bilmezmişim gibi homurdanmak ne oluyor?

Yoğurtları insafsızca masanın üstüne dökmüşüm. Oh olsun. İş başında dilini tutmayan Hamdi gibilere meheldir.

Aşkolsun Kemal'ciğim sana.

Nâzım'ın benimle alay etmeğe hakkı var mı? Sevgili karısına mektup yazmak masum bir meşgaledir. Bunun hiç kimselere fenalığı olamaz. Sanki kendi (11. 11. 31 Bursa Hapishane) diye lüzumlu lüzumsuz şeyler yazmamış gibi. (Boşverip aldırmıyorum.)

İşe bak, mektup yazmak ta sâri galiba. Hamdi de oturdu. Boyalı kopya kalemini ağzına götüre götüre dikkatli ve sevinerek yazıyor. Dudağının kenarındaki mor leke her kelimede biraz daha genişliyor. İki kapı ve bir duvar ötesindeki karısına neler yazar dersin?[96] Meraklı şey doğrusu.

Annem şimdi bana bir baş yastığı getirdi. Üzerinde küçük raketlerle (Boum) diye top oynayan iki yumuk bebek var. Senin işlediğin bir yastık zannederek çok sevdim. Annem

96 Hamdi Alev'in eşi Emine Alev de ayni cezaevinin kadınlar bölümünde yatıyordu (F.İ.S.).

eksik olmasın. Bunu muhakkak düşünerek yapmıştır. Başım alçaktı. Gece okurken sıkıntı çekiyordum. Yastık istedim. Galiba senin marifetlerinden birini getirdi. Senin ne acaip bir neş'en vardır. İki yumurcağın arasına o kelimeyi yazmak ne oluyordu? (Bum) neden Frenkçe?

Sevgili karıcığım,

Burada bizim eski plaklardan birini çalıver. Hani şu «Bekliyorum yolunu» diye başlayanı. Nedense sık sık ondan mısralar geliyor dilimin ucuna

«İçi yumuşak karanlıklarla dolu bakışlarını
Ve bakışlarına
gecelerce beklediğim
Yarını
Koymuşsun
Sen oymuşsun gibi...» Ben sonunu yazdım, sen başından oku.

Sana bir şiir :

Saat beş karıcığım,
Dışarda susuzluğu,
Acaip fısıltısı,
Toprak damı,
Ve sonsuzluğun ortasında kımıldanmadan duran
sakat, sıska atıyla
Yani kederden çıldırtmak için içerdeki adamı
Dışarda bütün ustalığı, bütün takımı taklavatıyla
Ağaçsız boşluğa kıpkızıl inmede bir bozkır akşamı
Bugün de apansız gece olacaktır.
Bir ışık dolaşacak yanında sakat, sıska atın
Ve şimdi karşımda haşin bir erkek ölüsü gibi yatan
Bu ümitsiz tabiatın
Bir anda ağaçsız boşluğuna yıldızlar dolacaktır.
Gene o malûm sonuna erdik demektir işin

Gene bugün de mükellef bir dâüssıla için
Gene her şey yerli yerinde işte, her şey tamam
Ben
Ben içerdeki adam,
Gene mutat hünerimi göstereceğim
Ve çocukluk günlerimin ince sazıyle
Suzinak makamından bir şarkı ağziyle
Gene «billahi kahredecek dil-i nâşâdımı»
Seni böyle uzak,
Seni dumanlı, eğri bir aynadan seyreder gibi
Kafamın içinde duymak.

Bu şiir Ankara'da yazılmıştır. Bozkır akşamını çok usta veriyor. İçinde benim hislerimden dolu dolu yerler var.

Akşam olunca beni düşün ve bu satırları okurken aynı sözleri tekrarlamakta olduğumuzu bil.

Seni hasretle kucaklarım ninem benim.

Kemal Tahir

(Tarihsizdir)

Sevgili karıcığım, İrfanım,

Senden şimdiye kadar kısa, telgraf gibi, bir tezkerecik aldım. Kendini derslere boylu boyunca verdinse diyeceğim yok. Eğer sade düşünüyorsan ve yavaşça içini çekiyorsan darılırım.

Düşündükçe farkına varıyorum ki, mektebe gidişin isabet oldu. Bütün acılığına rağmen daha rahatım. Sade bu buhranlı günler için değil, istikbalimiz için de rahatım İrfan. Bir kere kalabalıkta daha az üzüleceksin. Dersler seni avutacak. Sonra beni ve Nuri Tahir'i düşünecek, yarın alın terinle bizi besleyeceğini hatırlayarak cessur ve kahraman olacaksın. Unutma ki, iki erkeğin eli boştur artık ve artık öğretmen olacak İrfan'a bakıyorlar.

Bu arada annemizin büyük şefkatini unutuyorum sanma. Fekat senin topyekûn istikbalimizi bir dereceye kadar emniyete alman, onu da bizim kadar sevindirecektir. Geçen seferden daha sabırlı, daha dikkatli, daha babayiğit olmağa mecbursun.

Sevgili karıcığım,

Seni görmemek çok kötü ama bir sene dişimizi sıkmazsak yarın yeşil bankonotlarımızın yokluğu yüzünden uzun seneler karşılaşamayız.

Ben buradan çıksam bile —kimbilir hayat bu— uzun müddet senin kazancınla geçinmeğe mecbur olurum. O zaman üzüntümüz senin ilkokulda manâsız yere iki misli yorulduğunu düşünerek bir kaç misli fazlalanmaz mı?

Beni görmek istersen, senin için ve hep seni düşünerek yazdığım şiirleri oku. Mısralarımın arkasında sana severek bakmasını bilen kocanı bütün kabalığı ve samimiyetiyle bulursun.

Dümdüz bir hayat, bilmem daha mı tatlı olurdu? Sana uzun uzun yazmak istiyorum. Halbuki yanyana iken bu arzum uyuyordu. Hani ikide bir söylerdim. Anadolu'ya giderler. Yerli bir kızla evlenirler, bir iki keçi de peydahladılar mı, meşe ağacı, mezar taşı ve günü geçmiş gazete gibi yaşarlar, derdim. Böylesi seninle benim bahtımızın zehir ikimize de ihtiyar olmamıza kadar mektuplaşmak mukadder.

Bizim arkadaşlardan birinin karısı, geçen gün kocasına

— Ben dışarda felâket içindeyim. Her şeye sade bir teselli ile göğüs geriyorum. Senin içerde iyi ve kuvvetli eserler yazdığını düşünerek avunuyorum. Eğer sen de tembellik edersen, bu çektiğim acılara yazık olmaz mı?

Diyordu.

Eminim sen de benim için böyle düşünüyorsun. Ben de seni ötekinin yanında mahcup bırakmamak için bütün gayretimle —önce ve daima senin için— çalışıyorum.

Artık yadırgamak geçti. Karşılıklı ve öküz gibi çalışıyoruz. Sana ait uzun sahifelerle dolu kocaman ve güzel bir roman hazırlıyorum. Ben seni senin benim için nasıl çalıştığını aklımdan hiç mi çıkarmadan çalışıyorsam sen de ikimiz için aynı gayret ve bahadırlığı göstermelisin.

Fedakârlığın —çaresiz de olsa— bir taraflı değil. Bunu hiç unutma. Kavgada —her şeye rağmen— sinirleri kuvvetli olanlar kazanır. Artık bugün sinirlerimizi, âsâbımızı ve hislerimizi kuvvetlendiremezsek, bu mânevi kuvvetlere başka bir zaman ihtiyacımız olur mu?

Eskiden gözlerini sık sık öper miydim, bilmem. Fekat sana yazmağa başladım başlayalı kalemimin ucuna birteviye «gözlerini öperim» geliyor. Artık hiç yaşarmamağa mecbur gözlerini.

Sıhhatim gün geçtikçe düzeliyor. Sana da Ankara'nın havası yarıyordur. Kuvvetlerimizi felâkete karşı denemek fırsatını bulduk. Ben sana güvendikçe ve itimat ettikçe zayıf

düşmeyeceğim. Senin de bana aynı hislerle güveneceğine eminim.

İnsanlar bizim günlerimizden daha kötülerini masal yapmasını bildiler. En tatlısı «Hey canına, biz neler çektik» diye söze başlayabilmektir.

Hikâyesi olmayan adamlara —burada bir parça komik ama— acıyor gibiyim.

Beni kuvvetle ve yakından anlayacağını hiç bir zaman inkâr etmedim. Bütün ıstıraplarınla beraber seni, yazacağım en büyük, en ümitli eserim gibi kafamın ve yüreğimin içinde saklıyorum. Orada yanyanayız. Gözlerimiz ve kafamızla konuşuyoruz.

Sen ne kadar yalnızsan ben o kadar yalnızım
Aşkımızın kudreti bunda değil mi kızım
Madem ki söylenmemiş iki garip heceyiz
Madem ki aşkımızda bir gurbet manâsı var
Biz hayale sığmayan bir ömür süreceğiz

Aptala malûm olmuş baksana, İrfanım.

Seni hasretle kucaklarım karıcığım. Bir sene sonra bol bol görüşeceğiz. Bana iyi, temiz ve güldürücü hikâyeler hazırla. Seni bol bol öperim İrfanım, bol bol öperim.

Kemal Tahir

Ek

Gogol'un *Ölü Ruhlar* adındaki eserini kabilse hemen bul ve hemen okumağa başla. Hayatımda bu kadar gülünç, fekat aynı zamanda bu kadar bedbaht kahramanlı bir eser okumadım. Sana bunun hakkında gelecek hafta yazacağım.

K. T.

(Tarihsizdir)

İrfanım benim,

Sen artık çok oluyorsun canım, canımın içinin en içi. Tozutuyorsun. Kocaman, güzel ve bana severek bakmasını bilen gözlerini koskocaman açarak ağlamaya, sana inat bol bol öpmediğim parmaklarını sımsıkı kapayıp biteviye ve çok sevinçli olduğum zamanlar çektiğim saçlarını önüne düşürerek somurtmaya sıkılmıyor musun?

Bir hesapla, bütün zaaflarına rağmen kabadayı karım benim, «istikbalimizin rahat geçmesi», «aç kalmamak garantisi» için ayrı yaşayamadığımızı görünce başka bir çare arayıp bulmuşlar gibiyiz. Senin ve benim hislerimiz ve sevgimizle buna, yarından ümidini kıl kadar kesmeden dayanırım diyen bir başka çift mevcutsa ve eğer dayanıklılığını bizzat isbat hiç bekleme, alınlarını karışlayıver.

Şu halde, herkesin başına kolayca gelen bir mendeburluğa uğramadık. Niyet, sonuna kadar gidip gemi direklerine asmadıkları düşünülürse, göz yıldırmaktır. Eğer ikimiz de bu sersemce dolaba düşer, yılmış görünürsek, üstadları keyiften ve sevinçten bayıltırız. Kimseyi, «keyiften» ve «sevinçten» de olsa, bayıltmağa hakkımız yok. Varsınlar başka sâyelerde bayılsınlar.

Binaenaleyh, bir daha öyle karmakarışık satırlar yazma. Bayan Jandark, her zaman Haktaâlâ'nın ilhamıyle İngilizleri kal'alardan sürüp atarak kahramanlık gösterecek, Madam

Paetus[97] her devirde (acıtmıyor) demeyecektir. Bugünün şecaatinde «kahramanlık» bir başka çeşit olacaktır. Benim küçük anneciğim. Anlatabildik mi?

Lüzumsuz bir kederin var. Felâketlerin daha beteri olur. Bir düşün, maazallah, namuslu bir askerî mahkeme tarafından on beş yıl ağır hapse mahkûm edilebilirdim. Halimize şükredelim sevgili karıcığım, beterin beteri var.

Beni hiç merak etme. Küçük bir odam ve iyi arkadaşlarım var. Rakı içmiyorum ve her akşam muhakkak evdeyim. Zorla yemek yiyorum. Sana kuvvetli dönmek için kendimi üşütmemeye çalışıyorum. Cıgarayı günde bir pakete indirdim. Mazbut, ciddi bir ev erkeği olup çıktım. Bembeyaz bakışlarıyle (Haydi bizi doldur) diye gözümün içine bakan sevimli defterlerim mevcut. Neler yazacağımı artık biliyorum.

İstidadımı keşfettiler. Koskocaman, yüpyüksek adamlar, «Sen şusun, şöyle olmalısın,» dedikten sonra «Hayır, ille başka türlü olacağım. Yumuşak, rezil, köpek gibi yaşamağı isterim ben,» diye inat etmek, hâşâ huzurundan, eşeklik ve mankafalık olmaz mı?

Sana nasıl anlatayım :

97 Ünlü Romalı komutan Paetus'un karısı. Anlatıldığına göre, Paetus İmparator Neron'la bozuşunca intihar etmeyi düşünmüş, ancak karısını çok sevdiği için tereddüt etmiş, bunun üzerine kocasına çok bağlı olan eşi, Paetus'ün elinden bıçağı alıp kendi kalbine saplamış ve kocasına dönüp, «Acıtmıyor Paetus'üm!» demiştir. Karısının bu son sözleriden sonra Paetus de intihar etmiştir (M.Ö. 66). Madam Paetus'ün bu ünlü sözlerine Kemal Tahir de bir şiirinde anıştırma yaparak şöyle demişti:

İkimizi ebede götürür bir tek cümle :
O anda diyebilsen, «acıtmıyor Patüs'üm!» (F.İ.S.).

Bizim Üniversite sizin Enstitüye benzemez. Sabahleyin hep birden değil yavaş yavaş uyanıyoruz. Bir arkadaş çayımızı hazırlıyor. Diğer bir arkadaş yatağımızın başına getiriyor. Tepsimiz olmadığı için kucağıma kalm bir gazete kâğıdı seriyorum. Bol ekmekle kahvealtıyı yapıyorum. İngilizlerin Kralı ve Hintlilerin İmparatoru Sekizinci Edvard mı, Onbeşinci Hanri mi, her ne karın ağrısı ise, o zat ta muhakkak tıpatıp benim gibi azametli uyanır ve kahvealtısını şâhâne bir tembellik içerisinde tenavül buyurur. Krallar böyledirler.

Kral olmak miskin ve tembel olmak, iktidarı (Çemberlayn)[98] misillû kaltabanlara kaptırmaktır. Ben yani Birinci Kemal Tahir Hazretleri —pardon Son Altes I inci Kemal Tahir— de bir şeyi bir kaltabana veya kaltabanlara kaptırdım mı bilmem? Fekat her hâl-ü kârda haşmetlû bir rahatlığım —yani vücut rahatlığım— var. Dışarda da tramvaylı, otomobilli, Karagözlü, Ortaoyunlu muazzam bir hapishanedeydik. Burada bir şey fazla ve doldurulamaz bir şey eksik.

Fazlalığımız : hakikaten hürüz. Riyakârlık, sahtekârlık yapmağa lüzûm görmeden ağdalı, ağdalı küfür edebiliyoruz.

Noksanım : Sensin.

Bugün gene ellerime sağlık, ağzına lâyık, nefis, ama hakikaten nefis bir (kestaneli pilav) yaptım. Pirinci ben ayıkladım. Kestaneyi ben pişirdim. Suyunu ben kararladım. Yağını yaktım. Nâzım mahkemeden döndü. Açmış. Pilavın kapağını kaldırdı. Malûm ya, eski aşçıdır. Malı görür görmez anladı. Elimi sıktı. İdare-i beytiye dersinden bugün tam numara aldım.

Sana çukulata göndermek aklıma geldi. Orada çukula-

98 Neville Chamberlain (1869-1940). İngiltere Başbakanı.

tasız ne yaparsın? Annem gelince hatırlatayım. İçinden meşhur Şair Necdet Rüştü'nün[99] kaleme aldığı niyet beyitleri çıkar. Güler avunursun.

Artık kendimizi yazıya verdiğimiz için okumaya sırtımızı çevirdik. Ben yalnız *Ölü Ruhlar* adındaki nefis romanı okuyorum. Bu kocaman cildi bu berbat isimle değme kabadayı eline alamaz. Oskar Vayt'ın[100] berbat psikoloji tahlilleri gibi bir şey sanma. Dolu dizgin bir neş'esi ve yırtıcı bir mizahı var. Öyle komik taraflarımızı tesbit etmiş ki, insan gülmekten yorulunca durgunlaşıyor, ve insan taraflarını utanarak hatırlıyor. Gece yatağa yatınca okuyoruz. Gülerek uyumak rahat sevgilim. Seni rüyamda neşe'li görüyorum.

Sana bir şiir parçası daha

Bugün Pazar.
Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.
Bugün ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak
Bu kadar mavi
Bu kadar geniş olduğuna şaşarak
Kımıldanmadan durdum.
Sonra saygıyle toprağa oturdum.
Dayadım sırtımı beyaz duvara
Bu anda ne düşmek dalgalara
Bu anda ne kavga, ne hürriyet, ne karım,
Toprak, güneş ve ben
Bahtiyarım.

Artık bu şiirin şairi de, ben de insanlardan, kitaplardan ve sevgililerimizden uzaktaki, yalnız günlerimizde değiliz. Bi-

99 Necdet Rüştü Efe (1900-1969). Şair, mizahçı.
100 Oscar Wilde (1856-1900). İngiliz yazarı.

naenaleyh şu yukardaki «ne karım» kelimelerini bol bol yadırgıyoruz. Bunu ben ona, o bana itiraf etmedik, ama hakikat böyle.

(Bahtiyarım) sözüne aklım takıldı.

İnsanlara kavuştum, bahtiyarım.

Beni seviyorsun, mektubun geldi. Nuri Tahir şişmanlamış. İspanya'da Madrid, Çin'de Hankov dayanıyormuş. Bahtiyarım.

Sonra mini mini bir hatıra meselâ : Ayaklarını masanın altından —sanki etrafımızda meraklı ve kıskanç bir kalabalık varmış gibi— masanın altından uzatıp kucağıma koyuşun. Ben gelirken pembe geceliğini giyerek kapının arkasına saklanışın. Avucunun içiyle burnunun ucunu şımarık şımarık gösterişin. Hep bunlar birer türlü ve birer renkli bahtiyarlığım.

Kendi kendime —şu satırları yazarken— (Yaşa Kemalciğim, diyorum, hatıraların şiirlerini saklamayı biliyorsun. Ve her şeye rağmen yarından eminsin.)

Senin için yeni ve yeniden şiirler yazayım dedim, olmadı. Senin için kırpılmış hislerden, rötuşsuz duygulardan mısralar yapacağıma, kalm ve kocaman romanlar yazacağım. Merak etme senin için bir ikinci müsvedde yapıyorum. Defter tükenir tükenmez postayla göndereceğim. İcabeden yerleri tenkit eder ve saklarsın.

Göreceksin ya, mevzuu ve kahramanı yok. Bir hayat parçasını aynen alıyorum. Kim hakikaten kahramansa, kahraman o olacak.

Düşündüm, *Uyandırılmış Toprak*[101]da da kahraman ve roman mevzuu yok. Sanki *Anç*[102]da ve *İnsanlığın Hali*[103]'nde mevzu —hani şu meşhur ve adi manâsıyle— bizim *Gece Duruyor*[104]daki adilikte mevzu var mıydı? Artık Abdülhamit

101 Şolohov'un romanı.
102 Gorki'nin romanı.
103 André Malraux'nun romanı.
104 Kemal Tahir'in bir şiirinin adı.

bendegânı gibi dalavereli ve mülayim konuşmaktan kurtuluyorum. Her şeye kendi adıyle hitap etmek cesaretim var. Artık kirli çamaşırlarımı orta yerde yıkayacak kadar cessurum.

Bunun için son ve imzalı sahifesi unutulan kepaze bir karar lâzımmış. Ben kendimi böyle bir haricî tesirle diklenecek kadar pısırık sanmazdım. Meğer odamızdaki kahramanlığım korkaklığımdan geliyormuş. Az daha seni de kendime uyduracaktım.

İstersen Rudyard Kipling, istersen Gogol ile bir tez yap. Mamafi Gogol'ün üç büyük eseri de : *Müfettiş, Taras Bulba, Ölü Ruhlar* Türkçeye çevrildi. Zaten dünyaca meşhur kitapları bunlardır. Hem eğlenirsin, hem de babacan Gogol'ün kocaman romanında —okuyucuya göre— ne kadar serbest, ne kadar tekellüfsüz çalıştığını görürsün. Ara yerde birdenbire bir coşması, bir kendi kendine ve okuyucu ile konuşması, izahata girişmesi var ki, beni hakikaten (mahvediyor).

Gogol hususiyeti olan bir muharrir. Bunu hemen kavrarsın. İnsanları önce soytarı haline getirip sonra derinden derine tahlil etmek onun harcı. Şu *Ölü Ruhlar*'ı muhakkak oku. Yukarıda galiba —galiba diyorum zira mektubu bir daha okumağa vaktim yok, anneme hemen vereceğim— «berbat bir isim» dedim. Çünkü doğrusu *Ölü Ruhlar* değil, *Ölü Başlar*. Aradaki farkı anladın ya. Esir köylülerin ölenleri manâsına. Hani Anadolu'da «sekiz sağmal ineği, otuz baş davarı var» derler. Bizim Anadolu'da hayvanlar için kullanılan (baş) kelimesini, Gogol Rusya'daki esir köylülere maletmiş. Eşek tercüman, Fransızca *(âme)* yani ruh kelimesine aldanmış. Bütün kitabı baştan aşağı tercüme ettiği, yani mecburen okuduğu halde, kırdığı büyük potun, ortaya sürdüğü misilsiz cehaletin farkına varamamış. Sâde halletmez ya. Mütercimler de aynı rüsvaylığı yaparlar.

Artık radyoda dinlediğin şarkılara aldırma. Senin ve çocuğumuz için nefis ve sevinçli yeni şarkılar öğrendim. Yakında —hiç merak etme— gene saçlarını karıştıra karıştıra «tuhaf» dediğin sesimle sana onları okurum.

Ağlamak hiç bir şeyi halletmez. Benim için çok ağladın. Görüyorsun ya, seni ve beni biraz daha üzmekten başka faydası olmuyor. Biraz da, her şeye rağmen, gülmeyi deneyelim. İnsanların uzun müddet gölgede yaşamaları iktiza etseydi, Hazreti Allah güneşi halk buyurmazlardı. Binaenaleyh şu epey arkamızda kalan bizim meşhur (vız gelir) kelimesini diriltelim. Eskiden söylediğim gibi «kelimenin bütün ıslıklı manasıyle», (vız gelir) diyelim.

Sevgili ve küçücük karıcığım,

Görüyorsun ya, sıhhatli ve neş'eliyim. Seni bir sene görmemeğe, daha az ağlaman, daha az düşünmen, daha az yorulman için cesaretle katlanacağım. Bana resmini gönder ve bana gönderdiğin resim son olsun. Bir araya gelip objektifin karşısına gidinceye kadar artık resim çıkarma. Ve bana gönderdiğin resimden kimseye verme. Bir dayıya, bir annene, bir bana. Ötekileri ister sakla, ister yırt. Fekat sakın kimseye verme.

İrfanım benim,

Gözlerini bol bol öperim. Seni hasretle, hasretle kucaklarım. Cessur ve kahraman ol. Ağlama. İçini çekme. Düşün

Ben yanmasam, sen yanmasan, biz yanmasak. Nasıl çıkar karanlıklar aydınlığa.

Haydi beni öp İrfanım, gülerek ve neş'eli neş'eli beni bekle.

Kemal Tahir

21.10.1938

4 üncü mektup — 1 numaralı mektubuna cevaptır.

İrfancığım,

Mektubunu annem bu sabah getirdi. Pek sevindim ve ne dersin, «dert atmak içimizden» sözüne rağmen, Reşat Feyzi'nin kıt'asını beğendim. Nâzım neş'elendiğimi görünce «Hey canına, dedi, mektup almak iyi şeydir vesselam.» Artık hayat benim için gittikçe tabiileşiyor. Daha az canım sıkılıyor. Ve seni daha çok ve daha çok ve daha sevinçli hatırlıyorum. Nâzım *Orası* adlı bir roman yazıyor. Ben *Terör*'le uğraşıyorum. İlk günler bir türlü içlerine girememiştik. Belki yirmi defa yeniden başladık. Dörder defa temize çektik. Bir düzine kere birbirimize ve âleme okuduk. Yürümüyordu. Bu sıralarda sana ne kadar muhtaç olduğumu kendi kendime daha iyi hissettim. Fekat neticede tembelliği yendik. İşe giriştik. Bir nüshasını temize çekmeğe başladık. Nâzım şimdiye kadar yazdıklarını yeni deftere geçirmeği dün akşam bitirmişti. Gece olurken Hamdi ile beraber ortadan kayboldular. Çalıştığım için farkına varmadım. Birdenbire ve gözleri aşağı düşmüş geldi.

— Hayrola?

Dedim.

— Romanı Hamdi'ye okudum, diye cevap verdi. Olmuyor.

— Hamdi'ye mi okudun?. O mu beğenmedi?

— Git işine, yani onun yanında yüksek sesle, fekat tabii kendi kendime okudum.

— Netice?

— Çok süslü olmuş. Çok süslü.

— Neresi süslü?

— Baş tarafı. Bak meselâ : «Başını gökyüzüne kaldırdı.

Aç bir hayvan gibi ulumağa başladı.» demişim. «Aç bir hayvan gibi» fazla.

— Haklısın.

— Çok nefis bir şey bulmadıkça bunu yapmamalı.

— Haklısın. Meselâ Erinman Şerif Bey için «Yüzü bir hasta at başı gibi uzun ve kederli idi» sözü mükemmel.

— Evet.

Birbirimize okurken not alıyoruz. Sonra çekişe çekişe pazarlık ediyoruz. Sana son şeklini alır almaz yazıp göndereceğim defterin ilk sahifesini, adları, hatta mukaddemeyi bile hazırladım. Bunu temize çekiş ömür oldu. Bâzı sayfalar bütün itinalarıma rağmen Vagner'in notalarına benzedi. Yazarken ne de çok çizermişim meğer ve meğer Vagner'in notlarını biliyormuşum.

Sana gazetecilikten kalma fena bir huy öğreteyim : Okumadan matbaaya vermeğe alışık bir muharrir, kendi kendine hazırladığı roman mevzuunu hemen dizilmiş ve basılmış istiyor. Ancak on gündenberi ciddi çalıştığımız ve yetmiş, seksen sayfanın içinde oldukça kuvvetli üç dört tip işlediğimiz halde rahatsızız. Hemen bitsin diyoruz. Eğer kötü olduğunu hissetmek kabiliyetimiz olmasa hâlimiz harap. Bir roman üzerinde senelerce nasıl çalışırlarmış, işte bugünlerde bu korkunç işi deniyorum.

Kuyucaklı Yusuf'u sana neden methettiğimi bir türlü hatırlayamadım. Sen benim onu asla okumadığımı hakikaten bilmiyor muydun? Halbuki ahbap muharrirlerin eserlerini okumamak ve okumadan methetmek artık Bâbıâli'de bol bol meşhurdu. Karl Çapek'in *Sun'i Adamlar Daüssılası*'ndan bahsediyorsun galiba. Küçük bir hülasadan mı okudun? Çok yazık. Bir gün Yüksekkaldırım'da bu kocaman eserin tamamını bulmuştum da beş on kuruş için alamamıştım.

Vels'in[105] buna benzer bir eseri vardır: *Doktor Moro'nun Adası.* Sineması da yapıldı. Çapek'i okuyalı epey oluyor. Unutmuşum. Meselenin sonunu galiba aşk ve âlâkaya bağlayıp bitiriyordu. Şöyle bir şey: «Madem ki artık aşk —yahut başka bir his— duyuldu, beşeriyet ölmeyecektir.» Haydi bakalım öyle olsun.

Graziyella'nın[106] bir kaç tercümesi vardı. Eskidenberi adı sinirime dokunuyordu. Ben bunu daima Şatobriyan'ın[107] *Atalanta*'sıyle karıştırırdım. Bilmem duydun mu? Bu *Atalanta*'yı bizim tuluâtçılar piyes hâline getirmişti. Bir kere Naşit'te mi, canına rahmet olsun, merhum Komik Fahri'de mi seyretmiştim, vak'a Amerika vahşileri arasında cereyan ediyordu. Bizim tuluâtçılar bu meşhur eseri nefis ve sevimli bir şekilde mahvetmişlerdi. O gündenberi ne *Atlanta*'ya ne de *Graziyella*'ya tahammül edemem.

Bu arada *Pol Ve Virjini*'ye[108] de gadroldu. Bir Fransızca nüshasının kapağında bir resim görmüştüm. Ormanda su başından falan. Çıplak ayaklı iki genç sevdalı tersim edilmişti. Evveleski tahteşşuurumda ormana ve yabaniliğe karşı bir antipati (!) olsa gerek. Şan ve şöhreti dünyayı tutmuş *Pol ile Virjini*'yi de galiba bu sebepten okuyamadım. Elime defalarca geçtiği halde kapağını açmadım. İnanır mısın, senden gelen her şeyi dikkatle okuduğum halde *Graziyella*'dan yazdığın hürriyet ve aşka dair felsefe aklımda kalmadı. Şimdi şu anda mektubunun o sahifesi *Graziyella* adını doğru yazmak için, önümde açık durmasına rağmen, bir daha göz gezdiremiyorum. *Graziyella* kelimesini sinirime dokunduğu halde

105 H. G. Wells (1866-1946). İngiliz gazetecisi ve romancısı.
106 Lamartine'in ünlü romanı.
107 François René de Chateaubriand (1768-1846). Fransız şair ve yazarı.
108 Bernardin de Saint-Pierre'in romanı.

mütemadiyen tekrar etmekten kurtulamadığımız bir söz olarak yazıyorum. Bu galiba pek bahtsız bir kitap olacak, onu asla okuyamayacağım.

Kuyucaklı Yusuf'un tenkidi haklı. Yerli romanda Yakup Kadri'den şaşmamak lâzım. Sana milliyetperverliğimiz nâmına cesaret ve ümit verecek bir şey söyleyeyim mi? Aşağı yukarı, sağ - sol bütün Fransızca mecmuaları muntazaman okuyoruz. Bilhassa bu son ayda, en son neşredilen, en mühim ve şöhretli Fransız romanlarını gördük. Hikâyeler de romanlar da bizden beter. Bayan Mükerrem Kâmil Su'ya yaraşacak şeyler. Otuz yedi defa basılmış bir roman okuduk. Mevzuu, psikolojisi, fizyolojisi, daha bilmem ne karın ağrısıyle beraber, tepeden tırnağa kadar bana bağışlasalar, bir küçük hikâyeyi sürükleyemez diye ciddiyetle kaleme almaz, çok sıkıştığım bir gün, kendi kendime ezâ olsun diye *Karikatür* mecmuasına iki sütunda yazıverirdim.

Çok yorulduğum zamanlar —sana da söyledim mi hatırlamıyorum— şöyle boş boşuna oturup zabıta romanları okumayı isterdim. Romana başlamadan, satırlar kısır, kahramanlar miskin iken böyle bir sürü polis romanına maliktik. Aman ne âdi, ne kepaze şeylermiş. Bir mektupta yazdım ya. Artık hiç birini okuyamıyorum.

Allaha şükür, gene Gogol imdadıma yetişti. Şu *Ölü Ruhlar*'ı muhakkak bul oku. Hey canına, gözümüz roman görsün. Vak'a yok, teknik denilen herzevekillik yok. Bizzat Gogol'un, alay ettiği teşbihler ve âlimâne tahliller, hani şu bizim miskin Peyami Sefa'ya «mütefekkir edîp» ünvanını veren budalalıklar yok. Fekat roman var. Gogol —okuyacaksın ya— bir yerinde «Bu yazdığıma benim gibi okuyucularım da inanmazlar ama ne yapalım, hakikat budur» diyor. Hele bir arada bir vak'ayı, kahramanı, tezi falan bir yana bırakıp okuyucu ile bir dertleşmesi var ki can dayanmaz.

O Moris de Kobra[109] denilen herif ne âdi şeymiş öyle. *Pigal Meydanı* diye bir romanını okumuştum. Pek fena değildi. Kendi ayarında bir âdi herifin psikolojisini derinlemesine —şahsını alâkadar ettiği için olacak— pekâlâ veriyor. Şimdi getirilen kitabında Holivud'u yazıyor. Bir latifeler yapıyor; insanı, makafalığın bütün biçâreliğiyle bir güldürmeye çalışıyor, acıklı şey.

Gittikçe harp sonrası Fransa'sında yakasını ölümden nasılsa kurtarmış serserilerin onu neden bu kadar sevdiklerini anlıyorum. Gene aynı misâli getirdiğim için beni ayıplama, Peyami Sefa gibi bir herif. Beş para etmez. Şâir de olsaydı Behçet Kemal'i hatırlatacaktı mendebur. Oh olsun son günlerde İngilizce'den polis romanları tercüme etmeğe kadar tekerlendi. Peyami Sefa'ya büsbütün benzedi.

Bizim Hamdi *Uyandırılmış Toprak*'ı okuyor. Gençlik günlerini hatırlıyor. Kahramanlardan bir kısmıyle kanlı bıçaklı düşman. O eli tabancalı üstâdı pek sevdiğini, onun daima ve daima haklı olduğunu söylüyor. Arada bir romanı avucunda buruşturup bir yanıma gelişi —pek az gevezedir— eski hikâyelerden bir dem vuruşu var ki, senin burada olup dinleyemediğine hakikaten üzülüyorum.

Nâzım resmimi tam bitirirken olmadı diye yırttı attı. Halbuki lekelenmesin, tozlanmasın, rengi uçmasın diye hepimiz üstüne titriyorduk. Şimdi yenisine başladık. Poz vermek bir güç, bir güç.

[109] Maurice Dekobra (1885-1973). Fransız macera romanları yazarı.

Seni muhakkak orta mektep muallimi yapmak için Cumhuriyet hükümetimizin ordusu, donanması, erkân-ı harbiyesiyle harekete geçmesine ne dersin? (Mukadderat!) diye boyun büktükleri bu olmalı.

Mektuplara numara koy diyorsun. Arada yazdığım bir sarı varakayı saymazsak bu dördüncü oluyor. Dördüncü sekiz sayfalı mektubum.

Görüyorsun ya sana tıpatıp düşündüğüm gibi yazıyorum. Peyami Sefa'dan yırtılan resme, oradan orduya donanmaya başka türlü geçilmez. Bunun için de sana yazmak ihtiyacağını duyduğum zaman hemen mektuba oturuyorum. Böyle devam ederse bir haftada iki haftalık mektubu yazmış olacağım. Ne âlâ. Birer birer gönderirim.

Nâzım'ın Ankara'ya götürülüp 56 gün insanlarla görüşmesi menedildiği zaman yazdığı ve sana bahsettiğim şiirlerini *Yücel* Mecmuası'nın ilavesine koymuşlar. Artık —kelimeyi ister istemez kullanıyorum— istismar edilecek bir hâli kalmadı sanmıştım. Meğer el oğulları aç Alman milletinden (150) milyon Mark borç kopardıkları gibi (35) sene hapse tıkılmış Nâzım Hikmet'ten de işe yarar şeyler sızdırdılar. Buna ne dersin? Hâlâ şaşıyorum.

Hem de mahkûm olmuş bir vatan haininin eserini neşretmiyor görünmek için üstâtlarını şaşırtacak bir maharet göstermişler. Vaktiyle karısına Bursa'dan yazdığı şiiri almışlar, (o da mektup bu da mektup) diyerek birbiri arkasına numaralayıp koymuşlar. Fekat, bak ne oluyor Bir kere oğlancağızın son mektubu nâtamam. Sonra bir tanesi kalabalık bir hapishane ortasında kaleme alınmış ve bir başka şey tarif ediyor, ayağına fanila don istiyor; diğeri tam elli altı gün insan yüzü görmeden yaşamanın duyguları. İkisi arka arka-

ya, tıpkı Devlet Demiryollarının üstünde gidip gelen yataklı vagonlarla, kırk kişilik yük vagonları gibi bağlanınca mahvoluyor.

Nâzım'ın son hisleri idam meselesiyle karışıyor. İnsanlıksızlıktan şikâyet ediş, ölüm korkusuna maledilmiş görünüyor. *Yücel*'cilerin ömürlerinde birbirini tutan bir yazı yazmadıklarını etrafiyle anlatmasından başka bir maksada hizmet etmeyen bu iş bizimkini pek kızdırmadı ama beni küplere bindirdi. «Ben tek başıma onlardan uzağım, onlar hep beraber benden uzak» satırlarını Bursa'da Nâzım'la beraber yatan delikanlılar okursa «Vay canına, bak bizi adamdan saymamış, bizden gizli satırlar yazmış» diye düşünmezler mi? Gidi namert *Yücel*'ciler. Yücelemez olsunlar.

Sevgili karıcığım,

Hamdi şimdicik, kırmızı sakallarımı kıskanarak, «Şu sakalını kes be adam, İrfan'ın eline kaptırırsın» diyordu. Kırmızı sakallarımdan ve onları karıcığıma kaptırmaktan pek memnunum. Bunu ona anlatmaktansa sana söylemek daha doğru.

Sakallarımdan pek memnunum karıcığım, taa, çıkıncaya kadar bir tekini bile kesmeyeceğim. Çenemin ağırlaştığını ve dolayısıyle üstüme bir ciddiyet geldiğini hissediyorum. Buralarda sana mektup yazarken duyduğum neş'e çok, ziyadesi zaten lüzûmsuzdur.

Bir de Nuri Tahir'le bir araya gelince sevineceğim. Sonra artık senin mektuplarını okudukça ve bir sene sonra benden daha ciddileşmiş ve benim seni sevdiğim gibi, beni daha fazla sevmeğe başlamış karımla karşılaştığım, kucaklaştığım zaman güleceğim. Hem Hamdi'ye ne oluyor kuzum? Kırmızı sakalımdan ben müftehirim. Vay askeri mahkeme kılıklı adam vay! Ben Barbarosum, Barbaros!.

Mektubunda çok iyi şeyler yazıyorsun. Bilhassa artık ağlamadığını söylüyorsun. Teşekkür ederim. Annemin geçirdiği kaza pek ehemmiyetsiz değil. Buna rağmen, Pazar günü, Pazartesi günü de, diğer günler de bana geldi. Artık ona karşı minnet hissi de duymuyorum : Onu da, senin kendisini sevdiğin kadar seviyorum.

Dayın bana bir pantolon yaptırıp gönderdi. Nefis ve şık bir pantolon. Tam istediğim gibi. Parçaları geniş, bilhassa kemeri yüksek. Eski ahbaplar burada çokça. «Ne o? dediler, gene azıyorsun. Bir siyah kuşakla bir çift yemenin eksik.»

Fekat Frenk sakalımı yadırgıyorlar. Daha iyi. Herkesin yadırgadığı şeylerimle sana daha yakınım.

Sevgili küçük karıcığım benim. Gözlerini, yanaklarını bol bol öperim. Seni hasretle kucaklıyorum. Bana uzun, iyi, ağlamadığın zamanların ciddi mektuplarını yaz. Gelecek sene getireceğin defter de herhalde meraklı olacaktır. Beni gene bir sürü kitap okumaktan kurtaracaksın. O zamana kadar bu haksızlık çoktan düzelir. Ben muhakkak çıkarım ya... Neyse... Sevgilim, canım İrfanım.

Kemal Tahir

22. 10. 1938

Sevgilim,

Bu iki numaralı mektubun cevabıdır.

Yeni harflerle olan mektubunu da aldım. Son mektubundaki itirafata ve taahhüdata teşekkür ederim. Hani şu tesbih çekmeyip, sürtüklük ettiğin ve beni asla utandırmayacağın cihetine.

Ben de burada küçük ve kırmızı sakalımı sıvazlaya sıvazlaya, bir mermer merdiven var, onun sahanlığında dolaşıyorum. Zira ancak oradan kadınlar kısmının camları beyaz yağlıboya ile örtülmüş pencereleri görülüyor.

İçerde gözlük taşımadığım için kırmızı sakalımın kadınlar üzerinde ne yaman bir Donjuan tesiri yaptığını bizzat anlayamıyorum. Fakat yağlıboyanın çiziklerinden onlar beni muhakkak gözetliyorlar ve içlerini çekerek, «Ne güzel delikanlı, allah sahibine bağışlasın,» diye sana haset ediyorlardır.

Şu ânda Nâzım bulutları seyrediyordu. Ona yukardaki fıkrayı okudum. «Hayal kuvvetine pes» dedikten sonra birdenbire :

— Bulutlara bak Kemal, dedi. Ne harikulâde dağ bulutları.

— Dalga geçme, dedim. Bulutun dağlısı denizlisi olmaz.

Ciddiyetle karşılık verdi :

— Olur birader, olur. Dağların tepesine toplanan bulutlar işte böyledirler. —Bulutlar düz yassı ve tembeldiler— Deniz bulutları başka türlüdür.

— Etme be yahu, inanacağım geliyor. Yaşasın dağ bulutları!

Sana gevezelik ettiğim anlaşılıyor. Cigaramı üçüncü defa yeniden yaktım.

Dün avluda Sübyan Kısmı'nın sakinleri —Nâzım'ın romanına yazdığı gibi, on ile on yedi yaş arasında bulunan ve çıplak ayaklarıyle, çok itinalı taranmış saçları tıpatıp birbirine benzeyen çocuklar— içi kâğıt ve paçavra ile dolu küçük bir torbayı dikkatle ve hınçla düğümleyerek tek kale oynamağa başladılar. Avlu bir anda mahalle arasındaki virâneliğe döndü. Bakırköy'ünde futbol topu için bir arkadaşını arkadan bıçaklayıp öldüren ve üç sene hapse mahkûm olan on üç yaşındaki Mehmet çalım yapıyor; meşhur yankesici Piç Mehmet —kendi ifadesine göre on beş yaşında, nüfus kâğıdı on üç yazıyor ve karşıdan bakınca ancak sekiz yaşında görünüyor— kaleci duruyor. Gardiyanlar bir ilk mektep bahçesinin uğultusu dışarıya taşmasın diye arada sırada «Yavaş, yavaş olun! Bağrışmayın be!» diyerek idare ediyorlardı. Kaleci duran küçüğü —tıpkı Ratip kadar— ve tıpkı Ratip'e benzeyen mini miniyi düşürdüler. Toz kalktı.

Romanımı yazmak için hemen içeri girdim. O anda bizim şerefli burjuvazimizin insanları terbiye etmek marifetleri hakkında âlimâne bir makale yazabilirdim. Fekat gittikçe çürüyen ve çamurlaşan kahramanlarımı ele alamadım. Bizim dâvânın iki kahramanı Gedikli Başçavuş Seyfi Tekdilek'le, Üst Çavuş Mehmet Ali'yi[110] yazıyordum. Bunlar birdenbire sustular ve istintakta dilini tutmuş üç arkadaş benim yerime onları göstererek şöyle konuştular

— Seyfi'ye bak. Yalnız çamuru kalmış.

— Ona da şükür. Mehmet Ali'nin çamuru da kalmadı.

Bizimkilerin birkaç tanesi de böyledir, ve böylelerini ancak bizim sevgili burjuvalarımız şu önümde tecrübe ettikleri şekilde terbiye ederlerse haklıdır.

110 Seyfi Tekdilek (gedikli üstçavuş) ve Mehmet Ali Kantan (gedikli üstçavuş) «Bahriye Davası»nın sanıklarındandır. Tekdilek 10, Kantan ise 15 yıla mahkûm olmuşlardır.

Burada —haberin olsun— her şey söyleniyor; küfür, tehdit, teselli ve dostluk, sâde hapishane türküsü söylemiyorlar. Bu türküyü söyleyenler en uzak bir ihtimal bile olsa bir gün böyle bir yere girmek korkularını gidermek isterlermiş. Ve şunu da öğren ki buraları : Çeşmesi yandan akan ve içinde volta vurulan bir muhayyel masal memleketi değildir. Dışarısı ne kıbalde ise tıpatıp öyle, yalnız içerinin insan münasebetleri daha çıplak, daha samimi Kaatil âdetâ kaatil, hırsız âdetâ hırsız, dolandırıcı âdetâ dolandırıcı ve komünist âdetâ komünist.

Nâzım gene gözlerini devirerek bir şeyler arıyor. Hepimiz avuç içi kadar dolapsız, deliksiz bir odada o kadar çok ve o kadar sık kaybediyoruz ki, hayatımız âdetâ sinirli bir arama, bir araştırma halinde geçiyor. Merak edip sordum

— Gene ne arıyorsun?

— Lastiğimi.

Romanı bir türlü istediği gibi olmuyor. Başladı başlayalı yazdıklarından iki misli fazla sildi.

Almanya'da tahsil etmiş, muktedir bilmem ne hocasının kitabını tashih şerefi sana piyangodan mı çıktı? Yoksa herkesin hatasını tashih etmek hastalığının ilk ârâzı mı? «Ârâz» kelimesinin eski harflerle nasıl yazıldığını şuracıkta Nâzım da, ben de unutmuşuz. Tuhaf değil mi, karıcığım?

Seni çok sevdiğimi, cezaya uğramış bir talebe gibi, aynı satırı yüz kere yazmağı düşünerek tekrar etmek istiyorum. Hoca oluşun bunu yadırgamaman için kâfi sebeptir ama sana bozuk bir plak gibi iç sıkıntısı vermesinden ve ister istemez başka ve yeni bir söz bulamamaktan ürküyorum.

Ağzın sulanmasın, annem bana nefis köfteler getirdi. Sana yeni pantolonumu da yazdım mıydı?

Bir çocuk gibiyim. Günler pek çabuk geçiyor. Pazarlar ve Pazartesiler hemen geliyor da, aylar bir türlü dolmuyor. Bugün tam dört ay oldu. Geriye on dört sene sekiz ay kaldı. O da kolayca gelip geçer. Ya on sekiz sene verseydiler? Gene nazik ve düşünceli adamlarmış. Kendilerine teşekkür etmek için Büyük Millet Meclisi âzâlarına bir istida vereceğiz. Eğer istidalarımızı alıp okumağa korkmazlarsa yaşadık. Varolsun saylavlarımız.

Cumhuriyet Bayramı törenine muhakkak ve benim yerime de iştirâk etmelisin. Bütün bugünkü rahatımızı ve bahtiyarlığımızı Cumhuriyetimize medyunuz. Ben bizzat bu saygıdeğer bayrama iştirâk edemediğim için büyük bir umutsuzluğa düştüm. Sen ol, bu kıvançlı günlere dudaklarını iki misli boyayıp, saçlarını on kere tarayarak iştirâk edersen, bu suretle kocanın duyduğu mânevî utancı da ödemiş olursun. E mi şekerim (!).

Başımda son moda halis bir Fransız beresi var. Takke gibi yana eğmişim. Ayağımda aba terlikler ve ütüsü daima bozuk yeni pantolon. Bıyıklarımı burarak oturuyorum. Hey canına! Karşımda bir endâm aynası bulunmalı da cakamı doya doya seyretmeliyim. Bu sıralarda heybetime ben de —görmeden— inanıyorum ve yeni şarkımı söylüyorum

Korkakların yeri yoktur
kızıl bölüğümüzde
köpek gibi koğulmaktır
korku cezası bizde.

Öyle nefis bir bestesi var ki, güftesinin kafiye hatasını silip süpürüyor. Zaten yazan herif bir yerde «Tükürmüşüm kafiyenin içine» demiyor mu?

Tam bir haftadır Hamdi ile makamını bir türlü bulamadığımız Laz şarkısını nihayet birdenbire hatırladık. Ah, sana bu enfesin enfesi türküyü bir söyleyebilsem...

Mektubunda bir çöplük hikâyesi yazmışsın. «O zaman ben sana beyaz yün çoraplar örmesini bilirdim» cümlesine bayıldım. Sen sevgili ve romantik kadınımsın benim ve seni memnun edebilmek için istikbalimiz hakkında şöyle —bir kehanetten değil, bir hakikatten— bahsedeceğim

«Tahsilini bitirememişti. Genç yaşında hayata atılmak mecburiyetinde kaldı. Hayatı ve insanları bizzat yaşayıp münasebete girerek tanıdı. Çok sefalet çekti. En âdi muhitlerde, en bayağı işlerde çalıştı. Fekat yılmadı. Kendi sâyi ve gayretiyle çamurdan çıkmağa muvaffak oldu. Gazetecilikte az zamanda iyi mevki aldı. Artık otuz yaşına yaklaşıyordu. Evlendi. Karısı uzun boylu, esmer, güzel bakışlı ve güzel elli bir mektep muallimi idi. Evlenmesinden sonra komünistlik suçuyle Divan-ı harbe sevkedilerek on beş sene hapse mahkûm oldu. İlk büyük eserini hapiste yazmağa başladı ve Avrupa'da tamamladı.» diye anlatılacak adam artık çöpçü hikâyesine kulak asar mı? (!)

Nasıl hayalim parlak mı? «Rüyalarımda asla mahpus olmadım» diyen zat haklı. İnsan kendini bir kere hülyaya kaptırmaya görsün. Fekat hülya deyip geçmeyelim, içinde bir miktar hakikat var. Meselâ yarınki müverrihimin (!) karımı tarifi ve kullandığı rakam doğru. Gayri bir daha bana öyle süfli (!) mesleklerden bahsaçma. Gururum zedeleniyor (!)

Sana mektup yazarken ferahlıyorum İrfanım. Hava da birdenbire açıldı. Gökyüzünde, Nâzım'a sorsam, muhakkak (Deniz bulutları) diyeceği çeşitten güzel şeyler dolaşıyor. «Yaşamak ne güzel şey anasını sattığımın, yaşamak ne güzel şey». Tasmasından kulübesine bağlanmış bir köpek gibi de olsa mı deseler, bilmem şu anda ne cevap verilir?

Dünden beri arkadaşlar bir şey söyleseler : Ben başımı soğuk suyla ıslatmayacağım, yalnayak yere basmayacağım ve gece gündüz bol bol uyuyacağım, zira küçüğüm ben ve beni asla üzmeyin, diyorum. Onlar somurtarak :

— Aşkolsun İrfan'a, diyorlar, mektubunda ciddi bir hocanım gibi «Sakın tembel olma. Başını soğuk suya, ayaklarını taşa basmağa alıştır. Bilhassa uykucu adamı ben sevmem. Ateş gibi çalışkan olmalısın» dememeli miydi? Çok yazık! Doğrusu içtimaî bünyemizin hücresi sayılan aile yuvaları mahvoluyor. İstikbalimiz karanlıklaşıyor. Halimize ağlamalıyız. Sıcak gözyaşları dökmeliyiz. Vah vah! Efsûs!...

Artık lafa kulak asmadığım için pek rahatım. İşte Hamdi sofrayı kuruyor. Dün de fasulyeyi pişirdi. Nâzım sabahleyin çay bardaklarını yıkayacaktı, haline acıdım.

— Bırak adam bırak, uşak yıkasın, diye çıkıştım. Boş bulunuyormuş, ürkmüş, bir daha kendisini bu veçhile tekdir etmememi rica etti.

İnsanlara iyilik te yaramaz. İşte benim —Hamdi'ye göre tembelliğim, bana göre ciddiliğim ve bilmediğim, şeylere küstahlık edip karışmamam dolayısıyle— bir köşeye kuruluşum gene Hamdi'ye yaradı. Fasulye pişirmesini, sofra kurmasını ve çayları yatağımıza kadar getirip edepli edepli takdim etmesini öğrendi. Aferin kocana.

Avluda bir gürültü vardı. Pencereden baktım. Delikanlılar çekişiyorlardı. Ortaya toplanan suları, su yollarına doğ-

ru akıtmak lâzımmış. Saplı süpürgeyi payedemiyorlar. Nihayet görünüşte en tembelleri ve en kuvvetlileri işi bir omuzda halletti. Diğerlerine, süprülen sular bir gölcükten ötekine geçmesin diye, baraj yapmak düştü. Avuçlarıyle çamur taşıyarak tümsekleri arasına küçük duvarlar koydular. Mintanının omuzundan esmer ve kalın vücudu görünen süpürgeci şevkle işe başladı. Başını önüne eğmişti. Derin bir şeyler düşünüyor gibi, aylardır —kimbilir belki senelerdir— süren boş oturmanın acısını zevkle çıkarıyordu.

Gökyüzünün sulara düşen güneşi, maviliğini ve beyaz bulutlarını, tüyleri dökülmüş ihtiyar bir tavuk ölüsüne benzeyen çalı süpürgesiyle ızgaralı deliğe doğru sürüyordu.

Çalışmak zevkli şey İrfan, orada daha az muztarıp olacağını, şimdi şu anda daha iyi anlıyorum. Binaenaleyh senin de, benim de yeşil banknotlara metelik vermediğimize eminim ve mektubumdan böyle bir mânâ çıkarmakla haksızlık ediyorsun.

Sevgili, sevgili karıcığım,

Gözlerini, yanaklarını hasretle öperim. Seni bol bol ve hasretle kucaklarım. Resmini sabırsızlıkla bekliyorum. Pek yakında kavuşacağımıza itimadım hâlâ var. Temyiz Mahkemesi herhalde Kor Mahkemesi tarafından gösterilen ince feraseti ve uçsuz bucaksız kanunşinâslığı bir yana bırakarak hükmü nakzeder. Mâlûm ya : Ümidi bu Kemal'in gömülmez. Beyhude bu gayretin Mahkeme.

İşin şimdilik yegâne ciddi ve hakiki tarafı seni bütün kalbimle sevdiğimdir. Gözlerini tekrar ve mütemadiyen öperim karıcığım, İrfanım.

Kemal Tahir

26. 10. 1938

Sevgilim,

Resmini ben de pek beğendim. Dikkat ettin mi, dümdüz bir fotoğraf değil. Bana aşkını ve mahzunluğunu getirdi. Sonraları buna baktığımız zaman eski ve hazin bir şeyler hatırlayacağız. Yalnız sana «Benden başka kimseye verme» demiştim, anlaşılan bu sözü unuttun. Ve tekrar hatırlamaya geç kaldın. Eğer yanılmıyorsam öyle kızdım ki.

Bayan May'ı[111] aradığı ve bulduğu (müsavat) ı için mi, yoksa bana şimdi bile buruk gelen «inkılâpçılığı» için mi hatırladın? Kocasının ve kendisinin kabul ettikleri müsavatı sanırım seninle kısa kısa konuştuk. Çünkü her defasında kızıyordum.

Erkeğe verilen bazı hakların (!) tarafımdan kullanılması neticesinde kadının da aynı işe teşebbüs eylemesi kâğıt üstünde, bizim olmayan güzel kadınlarla dolu bir salonda aslanlar gibi müdafaa edilecek bir hukuki vakıâdır.

Fekat seninle ben, bu ciheti —belki sade bu ciheti ve benim bu bazı hakları kullanacağım için değil— asla konuşamayız.

Ben bugün (İnsanın insanı istismar etmemesi lâzımdır) diyorum. Bunun doğru ve haklı olduğuna kalıbımı basarım. Fekat «etmemesi lâzımdır» sözünü asla «artık bugünden, şimdiden itibaren etmiyor, etmeyecek» şeklinde kullanamam. Komik olur. Kepazeliktir. Kadın - erkek müsavatı de belki haklı bir hadisedir. Fekat bugünkü şartlar içinde insanın insanı istismar etmediğini iddia etmek nasıl kaabil değilse, bunun tatbiki de öylece imkânsızdır. Üç yüz karılı Abdülhamid'in milletine bol bol hürriyet verdiği 1908 yılında doğ-

111 *Küçük Kadınlar* romanının yazarı Louisa M. Alcott kastediliyor olmalıdır.

muş, bay saylavlarımızdan bazılarının gözleri kararınca tavuk gibi metres öldürdükleri devirde yaşamış Kemal Tahir' den, en yüksek bir insan ve kardeşlik devrinin belki çok tabii sayılacak düşünüş ve hareket ediş tarzını beklemek de bu müsavat kadar saçma ve hayaldir.

Kaldı ki bugünkü şartlarla ben bu müsavatı kabul edecek kadar yüksek ve ileriyim de (!), ne yaparsın sevgilim, «Ezmanın tebeddülü ile ahkâmın tagayyürü inkâr olunamaz».

Gogol'u artık bitirmişsindir. Ne yaman adam! Kitabın sonu yok, ortası eksik. Gene öyleyken, Peyami Sefa'nın «mütefekkir romancı» geçindiği bir memlekette dört yüz bu kadar sayfalık koca kitabı tercüme ettirip bastırıyor. «Ölü Nüfuslar» da güzel isim. Fekat pek berbat, yani bizim edebî lisanımızdaki mânâsıyle pek berbat olan *Ölü Ruhlar* da fena değil. Zira kitabın sonuna doğru (ebedî sayılan ruh) telâkkisiyle Gogol'un nefis bir alayı var ki, maalesef Türkçe ile kitabın isminde tercüme etmek kaabil görünmüyor.

İzdivaçtan Sonra mı nedir? Bir romandan bahsediyorsun. Seni fazla sarmış görünüyor. Daha erken değil mi?

Hele bir saçlarımıza ak düşsün. Kucağına oturtup bir şeyler söyleyeceğim ve tabii beni de seni de «Bizim ihtiyarlar» diye hesaba katmayacak olan oğlumuz Üniversiteyi bitirip Kolhoz müdürlüğüne tayin edilsin, bu kabil eserleri okur düşünürüz.

Hey anasını, ne memnunum, seni her zaman rüyamda görüyorum. Hem de bunlar düşünceme hiç mi hiç benzemiyor. İnsanlar birbirlerinden biraz ayrılsalar —hele seninle benim gibi sevişenler— bütün pürüzlü tarafları unutulur da

yalnız iyilikleri hatırlarlarmış. Ve hatıraların karşısında içimizi saflıkla —budalaca diyemiyorum, boş bulunup kendimizi karıştırmışım— çekmemiz bundanmış. Her ne hal ise... Yani rüyalarım böyle değil. Seninle bir kavga ediyorum ki, uyanınca —tıpkı kavgalarımızdan yarım saat sonra duyduğum utanma ve azapla— müteessir oluyorum.

Beni epeyce değişmiş bulacaksın sanıyorum. Uysal ve ciddi. Şimdilik bunlardan memnunum. Eğer gözlüğüm gibi yadırgarsan günahı boynuna. Hepsini hemen cebime koyarım.

Yanaklarını avucuma alıp gözlerine bakmak istiyorum. Bunu pek yakında ve muhakkak yapacağım. Şapkamın duvarda canı sıkılıyor, bu eski ahbabın sıkıntısını, senin sevgin, annemin şefkati kadar anlıyorum.

Resmine çok sevindim İrfanım. Ne dersin, romanımı temize çekmeye üşenirsem, sana müsveddesinden okurum.

Havalar soğudu, paltomu giydim. Bir gün de ona, orada seni sarmıştım. Söyledim ya, hatıralar iyi şeylerden kalıyor, yoksa şurada «Bayan May» ı hatırlasaydım canım sıkılırdı.

(Amur Sokratik)[112] değil o, (amur aristokratik) olmalı. Hem de âlemin aristokratına değil, yerli aristokratlarımıza mahsus birşey. Yunan san'atına bu (amur)'un nasıl fa verdiğini düşünüp düşünüp bulamıyorum. Bizim sokaklarda Yunan sanatkârların aklına hayaline gelmeyen çeşitleri

112 *Amour Socratique:* Sokrates'ce sevgi; *Amour aristocratique:* soylulara özgü sevgi.

mevcuttur da, bir iki millî şairden başkasına yâr olduğu görülmemiştir.

Zâhir o da, zemin ve zaman ve lâyık insan arıyor, çapkına bak.

Bu kabil âlî meselelerin mekteplere girip ilim sayılması iki zaruretten gelse gerek :

Son yıllarda tarihle fazla uğraştılar. Ucunu bucağını karıştırdılar. Yepyeni, el sürülmemiş nesne ararken bu mârifeti keşfettiler galiba ve yahut, galiba «İlmi hayata uyduralım, mektebi pratikleştirelim» dediler. İnkilâp hayatımıza şöyle bir göz attılar. Her tarafta vıcık vıcık duran (amur aristokratik) i çalyaka edip önce kitaba, bâdehû Gazi Enstitüsüne soktular. Yunanlılarda mevcut olduğuna göre —çok yazık, bize has, orijinal (!) bir metâ olmadığı anlaşılıyor. Bu da ayrıca tarihin tekerrürden ibâret olduğuna delildir. Zaten bizde şimdilik «Bir hakikat kalmasın Allahım âlemde nihân!» denilmeye görsün. Mahiyetimiz ossaat ortaya çıkıverir. Ha gayret ha!

Mamafih genç kız ve kadınlarımızın okuduğu dersler böyle olmalı ki memleket yarın inkişâf ve terakki yollarında en küçüğü kan kırmızı kaldırım inkılâpçıları kazansın.

Çok şükür istikbâlimizi böyle garantili gördükçe yüreğim ferahlıyor. Ve bizim adaşla bir olup, zikreden dervişler gibi

«*Kendi hali billahi gelmez Kemal'in yâdına*» diye sallanıyorum.

Gördün mü mevzuun parlağını, işte adama böyle beyitli, vecizeli parçalar yazdırır. Aferin (amur aristokratik) sana.

Bahis öyle yüksek ki, şıp diye kapatılamıyor. *Yedi Gün* mecmuasında Sadri Ertem'in galiba (Heykel Güzelliği) adında bir müsahebesi çıkmıştı.

Vücut güzelliğini neden böyle ballandırır diye hayret etmiş, kendi endamını düşünerek «Hasetten», demiştik. Meğerkim işin içinde bu makule efkâr-ı bi-intizar ve hakikat-ı âsâr mevcut imiş. Vah, zamanında boş bulunup müstefit olamadık. Tevekkeli Ankara'ya Merkez demiyorlar. Bundan kıyak (Merkez) de ancak ve olsa olsa her gece içinde eşek sudan gelinceyedek vatandaş döğülen (Polis Merkezleri) dir. Rabbim bu mübarek Ramazan-ı Şerif yüzüsuyu hürmetine beterinden saklasın.

Bana bir daha böyle (amur)'lardan, (amurperver) hüsn-ü niyet sevkiyle de olsa bahsaçma. Sinirime dokunacak sanırım. Üniversitelilerimizin neden hep (Modellik) olduklarını düşünür düşünür bulamazdım. Bak işe... Olmamak garip imiş.

(Ramazan) dedim de aklıma geldi. Rahmetli eskiden davul ile, mâni ile zuhur ederdi. Köşe başındaki kahveye Karagöz göstermeliğini asar, bayram yerine tulûatçı çadırını kurardı. Akşamları mahallemizden dudaklarını duaların, parmaklarını tesbihlerin kımıldattığı komşu amcalar geçerdi.

Sahura kalkmak için can atardım ve benim için tasavvur edilemeyecek esrarengizliklerle dolu gece yarısı saatlerinde sofraya oturur, akşamki azmimin aksine gözleme ve hoşafın arasında uykumu yerdim.

Eski Ramazan böyleydi. Sonra birdenbire değişti. Şehzadebaşı'nda küçük hanımlara sataşır olduk. Daha sonra —geceyarıları esrarengizliklerini kaybedince— Ramazan çekildi, gitti.

Şu anda düşünüyorum, sokakta oruç yiyenleri bir vakitler Devletin kanunları karakola götürürmüş. Şimdi mahyalar (İnhisar Şaraplar)'ını methediyor.

Bu değişiklik on senede oldu. On beş senede neler olacak?

Sevgili karıcığım, bu mektubumda dehşetli memnun olduğumu anladın. Neş'e insanı çocuk yapıyor. —Buna göre, keder de ihtiyarlatır, denilir; haksız; onunla da çocuk olduğumuz vâkidir. —Neş'elenmemin sebebi, aradım taradım— resmin olacak. Bu mini mini tarafımı ayıplamıyorum.

Bugün insanları eşekleştirmek için o kadar dâhiyâne vasıtalar var ki, ayrıca senin bu işe girişmen lüzumsuz olacak. Şuracıkta söyleyeyim, *Ölü Ruhlar*'da adeta *Müfettiş*'ten parçalar gördüm. Moreas'ın[113] roman telâkkisini anlatan konferansını hatırladın mı? Bir muharrir ancak bir tipi yazıyor, zaten bir hayatlık zaman ancak bir diğer hayatın hikâyesine yetişir.

Ben de hep seni yazacağım, yani ikimizi. Bu mevzuda muvaffak olmamamın imkânı yoktur. Ne âlâ. İstikbâl bizim demek.

Sevgili karıcığım, bu mektup üçüncü mektubumuzun cevabıdır. (Mektubumuzun) kelimesi yanlış yazılıp sonra da tashih edilmemiş değildir. Kemal Tahir aslında böyle yazdı.

Seni bol bol öperim İrfanım, hep neş'eli ol. Seni o kadar düşünüyorum ki, rahatsız olursan haber ver. Selâm ninem. Dostların selâmı var.

Ek

Benim roman yüz sahifeyi geçti. Üç yüz küsur olacak. Bu hususdaki tafsilat gelecek mektubumdadır.

K. T.

113 Jean Moreas (1856-1910). Yunan kökenli Fransız şairi.

1. 11. 1938

Sevgili İrfanım,

Romanı beşinci defa olarak değiştirdim. Bu kâğıtları beşinci defterin ortasından —başını tekrar düzeltip temize çekeceğim için— kopardım. Şu demektir ki, sana bir defter gönderebilmem için epey zaman geçecek. Belki de ancak geldiğin zaman derli toplu bir şeyler hazırlamış olacağım. Büyük bir gayretle çalışıyorum. Müsveddeler iki yüz sayfayı geçti. Fekat baştan başlayınca bir sürü pürüz, bir sürü değişmesi lâzım gelen taraf oluyor.

Son iki haftada elimize geçen Fransızca kitaplar pek berbattı. Onları okudukça —hele bir kaç yüz bin basıp beğenildiklerini gördükçe— cesaretim artmıyor değil. Vaktim çok olduğundan sanırım, bozup düzeltmek hoşuma gidiyor.

Dün iki garip hâdise keşfettim. Sırtüstü yatmış, pipoyu yakmış düşünüyordum. Hafta içinde üç tane kitap okudum *Leydi Şaterli'nin Sevgilisi*[114] adında bir İngiliz romanı. Mukaddemesini Andre Malro yazmış. Bir kepaze Fransız romanı Adını yazmağa üşendiğim bir muharrir, *Evlilik Yatağı* diye tercüme edilebilecek —sözüm meclis harici— tahlil eseri. *Öjeni Grande*, Balzak'ın. Bir dördüncüsü de var: *Uyandırılmış Toprak*.

İngiliz romanı Kipling kadar insanı hayrete düşürüyordu. Çırılçıplak, bir şey. Fekat tipleri yaşıyordu. Hem de lüzumundan fazla.

Kepaze Fransız romanını bitirdikten sonra bir müddet sonra bir müddet düşündüm Böyle bir mevzu yazılmağa şüphesiz değmezdi. Fekat Fransız lisanının sağlamlığı, âdi, rusvay, kepaze bir hikâyeyi okurken bile yadırganmıyor. Birdenbire farkına vardım ki Fransızcayı okuyormuşum, ro-

114 D. H. Lawrence'in romanı.

mancıyı değil. Şu halde, kendime bir netice çıkardım. Ne olursa olsun, lisan işlenmiş olacak. Defterleri açtım. On kere tashih ettiğim yerlere dikkat ettim. Hep fena cümleler. Fikir bile fena cümleye tahammül edemiyor. Âdileşiyor, şirinliği kayboluyor.

Balzak'ta tipler harikulâdeydi. Hususiyetleri, göz yaşları, sevinçleri ve ihtiraslarıyle iç yüzlerini; topallıkları, körlükleri, çirkinlikleri ve güzellikleriyle dış taraflarını iyi biliyordum. Şu halde, kendime bir netice çıkardım. Ne olursa olsun romana giren tipler işlenmiş olacak. Defterleri açtım. On kere tashih ettiğim pasajlara dikkat ettim. Hep yarım tipler fena olmuş. Kiminin sade vücudu var, başı ve elleri yok. Kiminin vücudu yok, başı ve elleri var. Arada saçlarıyle, parmaklarındaki bir tek yüzükle, ökçeleri bastırılmış kunduralarıyle yaşatmağa çalıştıklarım da caba.

Bu müsveddeler tabii hayatı taşıyamıyorlar. Tabii pasaj berbat. Gene düşündüm ki, bir romanın kahramanı tiplerden hangisidir? Bunu romancı herkesten daha az bilir. Bütün gayretime rağmen birinci plana almağa çalıştığım insanlar uzaktalar. Meselâ *Ana*'da kahraman annedir. Halbuki romanın sıklet merkezi Küçük Rusyalı'da. Gorki'ye oyun oynamış eseri. Yarım tip en canlı vak'aları düşürüyor.

Şolohof'u bir daha okuduğum isabet oldu. Hatırlıyor musun? Acemi romancı demiştim. Haklıymışım. Ne kadar lüzumsuz yerleri var. Meselâ o gizli teşkilât tarafı âdi polis romanı entrikası. Stalin'in mektubu nasıl da yıldırım tesiri yapıyor. Halbuki hayat bu kadar tek taraflı olabilir mi?

Nâzım, «İlk romanıdır, sonrakiler herhalde daha güzel,» diye müdafaa etmek istedi. Ama neticede kabul etti ki, Şolohof'un o eseri hayatı boydan boya vermesine rağmen, acemidir. Bunu düşününce tekrar bizimkini önüme aldım. Bir çok taraflarını çizdim. Arkadaşlar itiraz ettiler :

— Romanın yeniliği, gençliği kalmıyor, klasik oluyor, orijinalitesi gidiyor, dediler.

Tekrar düşünceye vardım. Klasik oluşu kabahat değildir. İyi, kuvvetli ise, orijinaliteye ne hacet!.

Düşünmek çalışmağa mâni oluyor, Sevgilim. Düşündükçe ilk pasajları harap ediyorum. Roman tipleri, mevzuu, sahneleri, hattâ hakikatleriyle mütemadiyen altüst tepetaklak oluyor. Bir hatırla, ben eskiden de böyle miydim? Yani yazarken en beğendiğim taraflardan sonraları utanır mıydım? Ne olursa olsun kendi romanıma karşı insafsızım. Sana iyi bir eser vermek için.

Nâzım şaştı. Ben zaten bildiğim için hayret etmemiştim.

— Müthiş bir tesadüf, diyordu, yoksa mektubunda ona yazdın mı?

— Neyi?

— Gogol'da beğendiğin yerleri.

— Ne münasebet!

Yatakları yanyana serip yattığımız zaman Gogol'u —ben yorulmayayım diye— Nâzım yüksek sesle okuyordu. Bu bana seni hatırlatıyordu —hazin şey— O zaman o senin durduğun yerlerde uzun uzun gülüyordum.

— Biz işte böyleyiz, dedi, kitapları da böyle okur, böyle anlarız.

— Mükemmel azizim, hiç canınız sıkılmazdı muhakkak...

— Neden sıkılmayacakmış? Bu kadar gayri tabii anlaşmaktan sıkılırdık arada bir ve arada bir kavga ederdik.

Aman unutma Sevgilim, bana mektubunda ikinci bir resim çıkardığını yazdın. Halbuki İstanbul'dayken böyle bir şey söylememiştin. Aklında bulunsun. Eğer Ankara'da poz verdinse fotoğrafın arkasına ekseriya müessesesinin adını yazar-

lar. Ben de meraklıyım, çevirir okurum. Bozuşuruz. Şayet böyle bir şey yapıldıysa meraklı arkadaşına o resimlerden takdim et.

Yanılıyorsam, bir resimden ne çıkar ki... Sureti kat'iyyede reddetmediğine göre sen de vermek tarafdarısm. Veriver.

Bu küçük tarafların üstünde duruşumun sebebi bir parça da seninle meşgul olmak arzusudur. Ben de meşgul olmasam, orada yalnızlıktan harap olmaz mısın?

Haber gazetesi *Yeni Hayat* adında bir mecmua çıkarıyor. Fiyatı beş kuruş. Sekizinci veya dokuzuncu sayısı neşredildi. Bu son —yani Cumhuriyet Bayramı— nüshasında şiir hakkında Orhan Veli'nin nefis bir anketi var. Okumadınsa muhakkak ara bul ve oku. Oktay, Orhan Veli ve diğer bir arkadaşlarıyle[115] —bu üç şair— Nurullah Ataç'ın iddiasına göre bir şeyler arıyorlardı. Şiirlerini bir türlü beğenemedim. Fekat fikirleri çok doğru. Bizde son zamanlara kadar şiir hakkında böyle açık ve haklı bir tahlil yapılmadı. Şaştım. Böyle doğru ve berrak düşünen bir delikanlı —ki aynı mecmuada ve anketin arasında neşrettiği şiiri— nasıl oluyor da o kadar berbat yazıyor? Bunu da ayrıca tahlil etmeli.

Hastalığım gittikçe iyileşiyor. Yakında çıkacağıma, sana geleceğime eminim. Bunun için beni sakın tembellikle ittiham etme ve seni göresim gelmiyor sanma.

Trene bindiğim gün koca bir şişe rakı alacağım. Seni düşünerek içeceğim.

115 Oktay Rıfat Horozcu (1914-), şair, yazar; Orhan Veli Kanık (1914-1950), şair ve yazar; Melih Cevdet Anday (1915-), şair, yazar.

Otomobille senin şemsiyenin altında —pardon, gamselenin arasında— geçtiğin yolu tersine kat'edip kapıya dayanacağım. Sana

— Sizi bir Bay istiyor, diyecekler. Kapıyı açıp bakacaksın. Hey canına, Seninki!.. Hiç değişmemiş, kaputunun yakası yarım kalkık, şapkası ensesinde, avurtları biraz çökük, elmacıkları daha dışarda. Gözleri, dudakları ve içinin içiyle sana bakıyor. Bilmem ki beraber çıktığımız o günden sonra tekrar —hattâ bavullarını almak için bile— mektebe döner miydik?

Sevgilim, bir şeyimiz eksik, bir şeyimiz eksik diyip duruyordum. Meğer senin Avrupa'ya gidip bir Doçent olman noksanmış. Vah vah, vaktiyle bu ciheti derhâtır etmediğime bir üzülüyorum ki... Yaa, Sevgilim, inşallah yakında mektep biter tükenir, ver elini Avrupa dersin.

Bu ne biçim idare-i kelâm. Sen galiba aynaya hiç bakmıyorsun. Ayol sen daha küçümenciksin! Cumhuriyet devrimizde küçümencik. Bir iki tane bayan doçent yeter de artar bile. Zaten daha fazlasına pek tahammülü de yok gibi. Aklına koyduğun şeyleri — iyi olsun, fena olsun— muhakkak becerir misin bilmem, fekat mendebur felekle, rezil mukadderat dehşetli yardımcıların. Korkarım, her şeye rağmen sana Avrupaları da gösterecek.

Halbuki iyi biliyorsun, ben seni yalnız benim olman için evimde ve yanımda saklamak istiyordum. İnsan kendisinden bir şeyin, uzakta dolaşmasına, gülmesine, sinemaya gitmesine ve bilhassa —kendisini çok başkalarına beğendirmek istiyormuş gibi boyanmasına— bir türlü alışamıyor.

Bu düşünce bugünkü medenî (!) seviyemizle kabil-i kıyas olamayacak kadar geri ve mürteci, ama ne yaparsın, gittikçe karar veriyorum ki, medenî seviyeleri ve medenî telâkkileri ancak bekârlar ve bilhassa sevmeyenler icat ediyor. Mel'un herifler!

Artık canımın hiç mi hiç sıkılmadığını anla. Avluya, duvarlara, damlara, daima sana bakarak rahatça, iyi olmamı bekliyorum. Yakın günlerde, «Haydi taburcu oldum» diyeceklerine artık emniyetimiz var.

Nâzım'a sen para kazanıp bana çikolata alırsan, kendisine zırnık koklatmayacağımı söyledim. Bu ağır cezadan dehşetli korktu. Oğlana neden böyle hapis hükümleri giydirirler bilmem ki, «İstikbalde sana çikolata verilmeyecek», deseler muhakkak daha çok yılardı.

Hamdi, anneme seni çekiştirdi

— Nedir Bayan İrfan'dan çektiğimiz, dedi. Oradan buraya direktif veriyor, bizimki gittikçe tembelleşti. Eğer çocukları da böyle okutacaksa sırf meb'us namzedi yetiştirecek zahir.

Annem Bursa'ya gidip geldi. Âdetâ günü birliğine bir seyahat. Tevekkeli dedelerimiz söylememişler : «Kadın kısmını başı boş bırakırsan hamama diye çıkar da, Bursa'ya gider.»

İşte annem de Bursa'ya gitti. Seyfi'yi görüp geldi. Seyfi de, karısı da iyi imişler. Seyfi benim programı takip ediyormuş Perdeler kapalı olacak, sokakta etrafa bakılmayacak. Gitgide moda mı oluyorum ne?

Yazılarla çok meşgulum. Vaktiyle mısra yapmanın —bir aralık— hem iyiliğini, hem fenalığını görüyorum.

Farkındayım ki, romanda bir çok cümleler, şıp şıp geçer, hatta nazar-ı dikkati celbetmeğe hakları da yoktur. Roman, şiir değildir. Usta romancılar ancak fasıl sonlarında ve fasıl başlarında parlak ve yontulmuş cümle, düşündüren fikir, güzel fekat kısa tahlil ve teşbih koyarlar. Tıpkı film gibi bir sürü tâli sahnenin yanyana gelmesi, filmin bünyesi-

ni teşkil eder, ama bu sahnelerin yüzde pek küçük bir miktarı, üstünde düşünülmüş enteresan buluşlardır.

Gene farkındayım ki her pasajı, her tiradı, hatta her faslı ayrı ayrı mükemmel ve işlenmiş olduğu halde, bir hikâye mükemmel bir roman olamaz. Aralarındaki beraberlik, hadiselerin seyri, şahsiyetlerin yaşaması birinci vasfıdır. Roman diye her satırı şiir olan yazıya değil, hayatı veren cilde derler.

Buna rağmen —seninle de olduğu gibi— satırlarda açık, ve inatçıyım. Birdenbire dehşetli düşman olduğum yerler oluyor. Kendime göre düzeltmek için sarf ettiğim ceht ancak şairin, mısralarda gösterdiği itinâda mazur sayılabilir.

Yani ya, bir acaip telâş içindeyim. 1938 senesinin bir ucu kaldırılınca altından muayyen bir hareketin bütün derbederliği, bütün rezaleti, bütün kahramanlığı ve kahramanların bütün beşerî zaafları ve yükseklikleri görünsün istiyorum.

İyi bir iş yaptığıma inanmasam, hakikaten kalacak bir şey hazırladığıma emin olmasam, sözü bu mevzuda bu kadar uzatmazdım.

Artık benim kahramanlar da benim ihtiyarımın ve irademin haricinde kendi bildikleri gibi yaşamağa başladılar. Buna son derece memnun ve müftehirim.

Dördüncü mektubumuza cevap verirken seni hasretle kucaklarım.

Hiç unutmadığım kadınım benim (küçük anneciğim) biriciğim.

Kemal Tahir

(Tarihsizdir)

Sevgili,

Arkadaşlar roman yazıyorum sanıyorlar. Nâzım kahve pişiriyor, Hamdi susuyor. Kahve çalışmama mükâfat. Sükût yorgunluğa mâni imiş. Bıyıklarımla sakalımın arasından kendi kendime gülüyorum. Nâzım

— Çalışmak ne iyi, dedi. Bak, neş'en arttı.

Doğrusu tembellik ediyorum. Bir fasıldan diğerine geçerken —âdetâ yeni başlar gibi— zorluk çektiğimi bilirsin. Gene oralardayım. Realite öyle kuvvetli ki, romana koyarken güçlük çekiyorum. Okuyucuyu inandırmak müşküldür. (Bana yutturuyor) diye düşündü mü, yandın. Yutmayı istiyor ama (belli etmeden) diyor. Hakkı var.

Gogol'dan biraz lâübalilik kaldı. Orta yerde durup okuyucu ile uzun sahebelere dalasım geliyor. Bu daha kolay, daha samimi olacak sanıyorum. Sayfalarda duvarların kulağı yok. Bu biraz da dertleşmek sayılır. Halbuki mevzu çevik ve biraz şiirli olmağa mecbur. Senelerdir gazete yazıcılığının beni ne hâle getirdiğini yavaş yavaş anlıyorum. Az kalsın küçümencik fikirleri —Peyami Sefa gibi— dâhiyane buluşlar; çok kullanılmış sözleri —Faruk Nafiz gibi— yepyeni ve yüksek mazmunlar; «san'atlı söz», ajans telgrafı üslûbunu —Behçet Kemal gibi— dâstânî tarz zannedecekmişim.

Bir Harbiyeli ile verilen ihsanlara, karavana dolusu pastalara ve zam maaşa dâir konuşacağını —bütün vesveseme rağmen— umsam, dördüncü ve daha sonraki mektuplarımızı, artık hiç mi hiç almamış ve almayacak olurum. Kâinatta maddeden ve hareketten başka mutlak hiç bir şeye inanıl-

maz. Bu da o maddenin ve hareketin dışındadır. Bana gözlerinin arkasını ve kalbinin içini göstermeğe korkmadan, geleceğine eminim.

Tez olarak seçtiğin üç kitabı —ahlâk-ı hamide namına söylemiyorum— sana yakışmaz buldum. Bunlar —nasıl müdafaa edilir bu mübarek tezler bilmem ama— herhalde İrfan Kemal Tahir'in yazı ile de olsa tahlil etmemesi lâzım gelen şeylerdir. Daha ciddi, daha geniş bir kitap bul. Ben sana (Puşkin ve Fikret) mukayesesini hülasa olarak gönderebilirim. Meselâ: *Hüküm Gecesi*[116] ile *Gece Yarısı İtirafı*'nı[117]. Bilhassa Reşat Nuri'nin *Yeşil Gece*'sini hatırla. *Yeşil Gece*'ye mukabil Cek London'un[118] *Şark Güneşi* —galiba adı böyle bir şeydi— isimli romanını alabilirsin.

Nâzım şiir yazıyor. Bir taraftan şarkı söylüyor, bir taraftan volta vuruyor.

— Ne yapıyorsun? diye sordum.

— Şiir yazıyorum, dedi.

— Bir satır yazdın mı?

— Hayır ama vaktim var, şarkı söylüyorum. Daha iyisi karına benden de selâm yaz, dedi.

Tozutmuş görünüyor. İlham fena bastırmış. Saçmalayıp dururken mısraı yakalar. Şâir milleti bu. Saçmalamağı yegâne hak etmiş insanlar.

Burada bayram bir neş'eli geçti ki sorma. Gramofon çaldık. Doktor Hikmet[119] Laz, Kürt, Zeybek oyunları oynadı. Ben Çerkes oyununa kalktım. Nâzım operetlerden (Çarls-

116 Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun romanı.
117 Georges Duhamel'in romanı.
118 Jack London (1876-1916). Amerikan romancısı.
119 Dr. Hikmet Kıvılcımlı.

ton, vals, boston) diye sinirime dokunan bir şarkı söyledi. Bu felâketi geçiştirmek için Hamdi ile beraber sana bir defa daha methettiğim Laz şarkısını söyledik. Sonra Doktorla bir olduk :

«Hani ayrılmam derdin,
Aldattın beni bu yaz,
Acı duydu bu gönlüm,
Hasrete katlanamaz»

şarkısını okuduk. Bu şarkıyı yazın gemide iken uzaktan uzağa işitip beraber öğrenmiştik. Oradan hatıraydı. Tabii ben bütün diğer şarkılar gibi bu biçareyi de kendi bestem ve güftemle söylüyorum. Ne plaktakine, ne de başka hasrete katlanamayan yufka yüreklilerin türkülerine benziyor. Bir acaip makamı var. Şalyapin[248]'nin meşhur *Volga*'sı vardır. Gramafonda bol bol çaldık. Eski tangolar vardı. Uzun uzun dinledim.

Yakında çıkacağım, seninle yanyana gelince, ahtim olsun, tam bir hafta gece gündüz dansedeceğiz. Hey anasını ne zevkli olacak, ne şanlı olacak!

Cumhuriyetin 15 inci yıl bayramında... Geç bir kalem, bak şarkı okurken neler yazmış. Kitleyi anlatıyor :

Onlar ki toprakta karınca
Suda balık
Havada kuş kadar
Çokturlar.

Korkak, cessur.
Cahil, hakîm
Ve çocukturlar.
Ve kahreden, yaratan ki onlardır.

120 Bir Rus opera sanatçısı.

Çok beğendiğim için sana hemen yazıyorum. Bedrettin' den sonra —görüyorsun ki— daha sade ve daha berrak oluyor. Aferin.

Hamdi anneme seni şikâyet etti Beni tembel etmişsin. Halbuki ben evvelce de pek hamarat sayılmazdım. Bir çok hakikatler gibi bunu da kimselere anlatamıyorum.

Dâvâ henüz Temyiz'den çıkmadı. Haksızlığa bir nihayet verilerek yakamı bırakacaklarını kuvvetle umuyorum. Seni ne kadar göreceğim geldiğini bir bilseler inat etmezlerdi. Bunu onlara nasıl anlatmalı?

Sana yazarken seninle konuşuyor gibiyim. Fekat hep haklı olduğum için sen cevap vermiyorsun sanıyorum. Canım sıkılıyor, her zaman haklı olmak ta fenaymış. Karşı karşıya gelsek, biraz da sen haklı olsan.

Sevgili İrfanım, arada resmine bakıyorum. Şiire devam ediyorum (Araya ilâve edilecekler var)

«Demir, kömür ve şeker
Ve kırmızı bakır
Ve mensucat
Ve sevda ve zülum ve hayat
Ve bilcümle sanayi'kollarının,
Ve gökyüzü ve sahra ve mavi okyanus ve kederli
nehir yollarının
Sürülmüş toprağın ve şehirlerin bahtı
Bir şafak vakti değişmiş olur
Bir şafak vakti karanlığın kenarından
Onlar ağır ellerini kaldırımlara basıp
Doğruldukları zaman!

En âlim aynalara
En renkli şekilleri aksettiren onlardır.
Asırda onlar yendi, onlar yenildi.
Çok sözler edildi onlara dâir
Ve onlar için :
«Zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri yoktur,»
Denildi.

Dikkat ediyor musun? Kelimeleri, renkleri, şekilleri, eskilikleri ve yenilikleriyle ne harikûlâde kullanıyor.

Büyük bir kitap olacak ve zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri olmayanların bütün zaafları ve kudretleri Omiros'un[21] destanı halinde tesbit edilecektir.

Gene *Taranta Babu, Bedreddin* gibi bir eser doğmak üzeredir.

Müjde.

Behçet Kemal Dumlupınar'da yatan kahraman Türk çocuğu için ancak

«Her yiğidin göğsünde mutlak bir aslan yatar
Bizim gönlümüzde de yenilmez bir Memet var»

Diyebiliyor. Hangimizin neye mahpus olduğunu burada anlamak kaabil. Ya gönül veremiyorlar, ya istidâtları yok. Gönül verememek de, istidâtsızlık ta kötü.

Gönül verebilenlerin ve istidâdı olanların yanında bulunmak şerefli iş.

«Asırda onlar yendi, onlar yenildi» mısrasında «asırda» kelimesini kullanacak şairin alnını karışlarım. Kafalarıyle bacaksız olan bugünkü efendilerin hâli bizden daha komik.

Karanlık düşünüyorum sanma. Dehşetli keyfim var. Yukarda, hastahanede birisi güzel bir sesle ezan okuyor «Şüp-

[21] Homeros.

hesiz bilirim, bildiririm, Tanrı'dan başka yoktur tapacak.» diyor. «Şüphesiz bilirim, bildiririm» de fevkalâde. Şüphesiz bildikten sonra bildirmek ne kadar tabii geliyor. Arapçası «eşhedüenlâ...» imiş. Ne güzel.

Nuri Tahir'ler bize erişte gönderdiler. Annem balkabağı aldı. Pişirdik. Öyle nefis yemekler yiyoruz ki annemin sâyesinde, ağzın sulanır diye korkmasam sana cümlesini, nasıl yapılacağıyle beraber tafsil ederdim.

Bir müjdem daha var. Bu mektuba başlarken —dün— pipoya başlamıştım. Akşama doğru pipodan vazgeçtim. Bu sabah cıgaraya tekrar avdet ettim. Şimdi yeni bir kararda-yım Cıgarayı yarım yarım içeceğim. Sıhhatimi düşünüyo-rum. Çalışırken dalıp günde iki paket tütüne bana mısın de-miyoruz. Halbuki fazlası zarardır. Bakalım bu yarım cıgara usulü de ne kadar sürecek?

Bu mektup beşinci mektubunuzun cevabıdır. Gelecek mektubumda sana buradaki hikâye mevzularından bahsede-ceğim. Cümlesi on dört, on beş tane oldular. Bir oturup yaz-mak kaldı. Fena bir sıramda, fena yazmak istemediğim için kafa içinde saklıyorum. Bakalım beğenecek misin? Her mek-tupta bir iki tanesini gönderirsem sana da bana da epey sü-rer. Daha başka notlar da var. Onları da peyderpey yazaca-ğım. *Kürek Cehennemi*[122] adındaki kitabında mahpushane hakkında umumi tahliller var mıydı bilmem. Eğer böyle bir şey yazılmışsa —roman mevzu değil, muhit görüşü— muka-yese edersin.

122 Tullio Muri'nin romanı.

Şimdilik bizim için en zor şey, buradaki hayatı hiç bilmeyen okuyucuya kolaylıkla anlatmak. Bize iyi anlatılmış gelen bir çok taraflar okuyucu için pek müphem kalabilir.

Nâzım ilk müsvedde defterlerini Piraye'ye verdi. Bu hafta haber alacağız. Ama senin fikirlerini ben şahsen merak ediyorum. Gelecek mektubumdan itibaren gene seninle başbaşa çalışmağa başlayacağız demektir.

Annem çok yoruluyor. Kendisine iyi sözler yaz. Ve üzülmediğini anlat.

Seni doymadan öperim. Sevgili Karıcığım, biricik İrfanım.

Sakın ağlama ve içine öyle bir his geldiği zaman seni uçsuz bucaksız sevdiğimi hatırla ve benim için gül.

Kemal Tahir

9. 11. 1938

Sevgili, sevgili Karıcığım,

Ben de sana geçen gün bomboş bir mektup gönderdiğimi farkettim. Bütün hafta, mektubunu alıncaya kadar, arada bir eksik varmış gibi geldi. Hattâ anneme sordum. «İrfanın cevap verilmemiş mektubu var mı?» dedim. «Hayır» demesine rağmen içeri girince son mektubunu bir daha baştan aşağı okudum. Maalesef cevap vermişim. Eğer o kâğıtlar cevap sayılırsa...

Küçük resmi aldım. Boş bir bahçede cılız bir fidanın yanında mahzun ve yalnız bir kadın duruyordu. Annesinin söylediğine bakılırsa, o bir türlü giymek nasip olmayan yeni elbisesi sırtında imiş.

Neden mahzun ve yalnız olduğunu biliyorum. Yalnız, objektifin etrafında kim vardı? Makina kimindi ve resmin arabı kimde kalacaktı? Bunları bilmiyordum. Tenha bir bahçe yolunda mahzun ve yalnız, fekat yeni elbiselerini giyerek resim çıkarmak, sinemaya gitmekten daha beter.

Sinemaya gitmek artık tabiîdir. Halbuki ben, benimle beraberken bile seni oradaki karanlıktan ve kalabalıktan kıskanırdım. Medenî bir insan olabilmem için daha kırk fırın ekmek yemem lâzım gelecek. Kusura bakma.

Romanla zannettiğin kadar meşgul değilim. Beni daha fazla meşgul eden şeyler var. Kafamın muntazaman (!) ne kadar kötü ve ters işlediğini bilirsin. Tepesinden başlayarak çıplak kalmağa çalışan kafamdan memnunum. Sevmeği de, kızmayı da, ana avrat küfretmeği de o öğretti bana. Seni onun muhteşem vus'atıyle —bu vus'at sade seni sevmek

içindir— seviyorum, onun uçsuz bucaksız kudretiyle —bu kudret yalnız seni kıskanmaya mahsustur— kıskanıyorum. Onun bu hırçınlığıyle seni göresim geliyor.

Resmini dehşetle beklemiştim. Artık bakmağa cesaretim kalmadı. Geçen mektubumda neden hep romandan bahsettiğimi anladın mı?

Bana bir daha bir mektepte bulunan dört yüz, beş yüz delikanlıdan bahsedilmemeli. Sen de gayet iyi bilirsin ki, bana gösterilmek ve öğretilmek istenen şeyleri çabuk görür ve çabuk öğrenirim. Hem icabında senin kadar da iyi hatırlarım. Eğer huyum böyle olmasaydı, geçen mektuplarımdan birinde yazdığım gibi bu kadar birbirimiz için yaratılmış sayılmazdık.

Küçük fotoğrafla sık sık resimler çıkarmak da bir çeşit zevk midir? Neyi tesbit edeceklerini kestirebilsem, daha rahatlayacağım.

Hissî piyeste sana rol düşecek mi? O kadar üstâdın arasında benim küçük karım piyes yazmağa nasıl cesaret ediyor? Lâf aramızda, hepsinden daha iyi becerebilirsin, ama şunu kulağıma itiraf et ki, bize yaraşacak bir eser çıkmaz. Böyle şeylere, rica ederim, karışma. Kocanın bir başka türlü göstermelik olduğu yeter. Ortaya bir de karısı çıkmasın. Bir koyundan iki post alınmaz derler. Halbuki bizden daha şimdi ikinci postu da aldılar. Üçüncü pöstekiyi, bir acemi piyes muharriri olarak, mermer sütunları İtalya'dan getirilmiş bir kocaman mektep salonunda «Müellif! Müellif!» diye feryat edip sahnelere çıkarmasınlar. Bütün bu marifetlerimizi bugünlerde tüketirsek, yarın için ve Yılbaşı gecelerimiz için avucumuzda hiç bir şey kalmaz. Vallahi mahcup oluruz, anladın mı şekerim?

Dün bayramımız vardı. Yedi arkadaş birarada yemek yedik, şarkılar söyledik, şiirler okuduk. Öğleden akşama kadar tertemiz —küfür etmeden ve içmeden— seni düşünmeğe lâyık vakit geçirdik (Bütün inadıma rağmen büyük resmine şu anda bir daha baktım).

Rüyalar tersine karıcığım, kocan gittikçe akıllanıyor. Gömleğim hiç te yırtık değil, bir çoklarının gıptasını ve hasedini çekecek kadar yeni ve tertemiz. Bir yeni pijamam var. İnce siyah çizgili mükemmel bir şey. Parça parça olsa bile senin için saklayacağım. Pantalon tamam koltuk altlarıma kadar çıkınca uçları ancak yere sürünmüyor. O halimle mini mini şımarık bir çocuğa benziyorum, Hamdi'den su istiyorum, Nâzım'a cıgaramı yaktırıyorum.

Üçümüz de kırmızı sakalımı unutuyoruz. Hemen seni hatırlıyorum. Beni bu halde görsen, emin ol, o çetrefil ve peltek kelimelerini bana bırakırdın.

Henüz Temyiz'den bir haber çıkmadı. Sade ondan değil, bir çok cihetlerden ümidimiz var. Galiba sen mektebi bitirmeden kocan Ankara'ya gelecek ve mektubunda yazdığın gibi bir müddet için yerlerimiz değişmiş olacak.

Kısa bir istirahat devresi işime yararsa tembel tembel oturduğuma gam yemeyeceğim.

Sana upuzun, bitmez tükenmez şeyler yazmağı çok istiyorum. Fekat hep acaip ve yumuşak kelimeler geliyor. Şimdilik sekiz defter sahifesi yeter biriciğim, mâbatlarını sana bizzat ben anlatacağım.

Beni yadırgamayacağından korkmağa başladım. Hiddetimi bıyıklarımla beraber çiğnemeye, yumruklarımı parmağımı çıtlata çıtlata ufalamağa çalışıyorum. Annem bunun ne kadar müşkül olduğunu anlamış ki bana «Evlâdım, dedi,

çıkar çıkmaz bir kaç kişiyi akıllansınlar diye mektebe başlatırsın. Şöyle nefis bir kaç yumruk, gözlerini şişirmek, burunlarını patlatmak yeter. Bu sebepten bir kaç ay hapsederlerse bile gam yemem». Bana bu fikir pek mülâyim geldi. Hatta beraberce bir ufak liste bile yaptık. Eğer çıkar çıkmaz, senin sevinçle başlayacağın eski şımarıklıklarından baş alabilirsem bu hususu ihmal etmeyeceğim.

Dayım, «Hele bir çıksın, evden dışarı bırakmayacağım. Gündeliği yirmi beş kuruş. Otursun, dursun» diyormuş. Sen tembel bir kocadan hazzeder misin? Evde otura otura, sinirli, geçimsiz, kıskanç olmaz mıyım?

Seyfi ile mektuplaştığını duydum. Memnun oldum. Senin en büyük taraflarından biri de küçük erkek kardeşinden —müruru zamanla— yaşça geri kalmağa çalışmaman. Halbuki bir çok hanım kızlarımızda bu usul taammüm etmiştir. Önce abla iken boy atıp bir sinema artistine —meselâ Greta Garbo'ya (!)— benzediler mi küçülürler, bu sefer, ablalıktan bebekliğe dönerler, küçük biraderler, mütevekkil ve sâkin, ağabey oluverirler.

İşte sende bu moda yok. Seyfi'ye şefkatli muamele etmelisin. Yeni gelinin nazarında —senin mektupların— bizim oğlanın kadrini artırır.

Seni rüyâmda, senden çok görüyorum. Hem de akıllı akıllı. Geçen akşam sana kızdım. Bir ara kucaklaşıp öpüşüyorduk, aramıza dudaklarındaki boya girdi. Rüyada: «Yahu rüyamda bile boyalısın» dedim. Bak, ne ferasetli kocan var.

Senden ayrı olmaktan başka hiç bir şey canımı sıkmıyor. Gemide ilk geldiğin gün «Niçin geldi?» demiştim. Ayrılığımızın bu hemen ertesi günü idi. Sonra artık hiç bir za-

man kâfi derecede sık gelmedin. Şimdi büyük bir feragat-i nefisle bir yılın geçmesini bekliyorum.

İşin ciddisini söyleyeyim mi? Muhakkak bir yıldan evvel ben sana geleceğim. Bu uğradığım bâriz haksızlık daha fazla süremez. Temyiz bozmasa bile muhakkak Hey'et-i Umumiye beraatıma karar verecek. Buna yalnız ben değil, bütün Türkiye Cumhuriyeti, bütün vatandaşlar, hatta hâkimlerimiz bile kani. Herkes biliyor ki, Fransızların biçare Dreyfüs'ü dahi benim kadar haksızlığa uğramamıştır.

Çıkar çıkmaz Ankara'ya geleceğim. Seni bol bol kucakladıktan sonra, İstanbul'a döneceğim. Artık gazeteciliğe elvedâ. Canımı dişime takarak *Cumhuriyet*'e hizmet ettikten sonra, yaranamadıktan sonra tekrar bu işe dönmek saçma olur. Bir küçük bakkal dükkânı açmak niyetindeyim. Üstünde iki odası olur. Sen orada otursun.

Gene mücadele yaparız ama sıska Peyami Sefa, namussuz Ziyaeddin Fahri,[123] satılmış *Cumhuriyet* gazetesiyle değil. Küçük dükkânımızdan rüşvet almaya gelen belediye memuruyle. Ve emin ol günlük kazancımızın yarısını alsa bu mürteşi belediye memuru, benden şimdiye kadar alınan söz ve yazı rüşvetinin milyonda birini alamamış olur.

O resmi sinirime dokunan mektepte —ki bir zamanlar bana ünlememle yıkılacak bir kulübe kadar miskin görünüyordu ve şimdi adeta senin mahbushanen gibi geliyor— işte o mektepte öğrendiklerin, yağlı bakkal defteri tutmağa bakalım yarayacak mı?

Tabii bunlara inanmıyorsun. Sakin bir hayat ancak seninle benim aramda kaabildir. Hata etmek, hareket halinde bulunmağa delâlet eder. Hatayı tashih eder, harekete devam ederiz. Sen gene benim evimin, yine pembe gecelikli minicik

123 Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu (1901-1974). Sosyoloji profesörü.

kadını olursun, yorgun erkeğini pencerede bekler, omuzuma çıkarak odamızda en uzun ve eğlenceli gezintini yaparsın.

Hatırlıyor musun? Bana nafaka olarak sana verilecek para ile alay ederdim. Eğer her alay ettiğim yarın hakikat olacaksa Edebiyat Tarihi namussuz Peyami Sefa'ya dâhi diyecek demektir. Şaka ediyorum. Sende hakikat olanlar tabii müstesna sevgilim.

Buraya ait bir sürü hikâye mevzuları hazır. Hayatımın keskin bir dönüm noktasına gelmişim. Eskiyi bir kocaman ciltle kapatacağım. Bu kocaman cilt üç, dört ayrı ciltten mürekkep olacak. Sonra yenisi başlıyor. Artık ne yapmak lâzım geldiğini biliyorum. Dinamit gibi bir kocan var. Nereden tazyik görürse o tarafı parçalayacak. İkimizin birden, benden beklediğini hesapladım. Uhdesinden geleceğime eminim. Türkiye'nin en kuvvetli romancısını yetiştireceğiz. Sana pek yakında da olsa eli boş gelmeyeceğim. Eskiden karısma sadık erkekler sılaya, kemeri beyaz mecidiyelerle dolu dönerlermiş. Benim beyaz mecidiyelerim de seni sevindirecek. Canımın içi, maymuncukla karakterleri zorlamasını, pencerelerden kocaman hayatların içine girmesini öğrendim. Önüme düşecek tiplerin, vay haline.

Sana Nâzım Hikmet'in şiirlerini yazıp göndermiştim. O mektubu daha almadın mı? Şimdi bana «Ne yazıyor?» diye sordu. Fikirlerini söylersen memnun oluruz. Gelecek mektubumda sana o parça parça şiirin tamamını ve arkasını yazacağım. Düşüncelerini çok merak ediyoruz.

Bu altı numaralı mektubumuzun cevabıdır. İnadıma üstüne numara koymayacağım. O kadarcık işi de benim yerime sen yap.

Gazetede okudun mu? İsmail Habib'le[124] Ahmet Hamdi dalaşmışlar. Galiba İsmail Habib dayak yemiş. Mübarek adamlar. Ömürlerinde hiç döğüşmemiş insanlar olduklarını nasıl da isbat ettiler. İsmail Habib'e yediği bir tokat bir meydan muharebesi kaybetmiş gibi dokunmuş. Öteki sıska da İstanbul'u zaptetmiş gibi mağrur. Bu kart züppelerin üstüne sustalı bıçağımla bir saldırsam, sâyemde hayatlarının en korkunç ve en unutulmaz macerâsını tatmış olurlardı.

Sana bu mektubumla beraber —eğer unutmazsam— bir *Faka Basmaz Zihni*[125] romanı göndereceğim. Sonuna kadar, ama sonuna kadar oku. Halk romancısının dehhaş dikkatini görerek ürpereceksin. Bir Amerikan reisicumhuru, «Halkı bir müddet kandırmak kolaydır. Bir kısım halkı daima kandırmak kolaydır. Fekat bütün halk kitlelerini uzun müddet aldatmak imkânsızdır», demiş. Pek te doğru söylemiş. Biz burada *Faka Basmaz Zihni*'yi sabırla okuduk ve hayretle bitirdik. Sen de sabırlı ol.

Seni, boyasız dudaklarını bitmez tükenmez uzunlukta öperim. Sevgili Karıcığım.

Kemal Tahir

Ekler

Ne tuhaf âdetler peydahladım. Kendi kendime tango figürleri yapıyorum. Dans ihtiyaç olduktan sonra sinema ve dudak boyası neden ihtiyaç olmasın? Bunu izah etmek pek müşkül vesselâm.

Hamdi ve Nâzım da selâm ediyorlar.

Gelecek hafta beni kızdırırsan gene romanımdan bahsederim ha!

K. T.

124 İsmail Habib Sevük (1892-1954). Edebiyat tarihçisi.

125 Peyami Safa'nın yarattığı bir dedektif tipi (F.İ.S.).

İrfan,

Dehşetli sinirliyim. Ama dehşetli. Demin senin mektubunu bitirirken, bitirdikten sonra ne kadar rahatsam, o kadar rahatsızım.

Roman olmuyor, gene baştan okudum. Her pasaj ayrı ayrı güzel, hatta bazan o kadar ki, her pasaj bir ayrı romanın belkemiği olabilir. Fekat birbirine —bütün gayretime rağmen— eklenmiyor. Ne kadar tecrübem, bilgim, yani neyim varsa seferber ettim. En âdisinden en yükseğine kadar bütün dalavereleri denedim. Şiir, nesir, düz yazı, kısa uzun cümle, bol teşbih, bol tahlil, hareket, ışık, renk, tiyatro darbeleri, hatta polis romanı kuruluşu, hepsini karma karışık ettim. Bir tek pasaj için — ikinci pasaj— tam sekiz gündür çalışıyorum. Hem de yazmağa değil, tashih etmeğe, süslemeye, bozmaya.

Olmuyor. Olmadığını anlamasam büsbütün fenalaşacağım. Çok şükür, o kadarını seziyorum. Neden olmuyor biliyor musun? Kendi romanımı yazıyorum.

Vak'alar peşpeşe sıralandı. Tipler önce tesbit edildi. Hattâ yer yer konuşmaları, sahneler, dekorlar hazır. Yalnız kuramıyorum. Ya fazla mufassal geliyor; karalıyorum, çıplak kalıyor. Yahut ta gazete havadisleri gibi bayat ve çıplak geliyor, bir çingene gelini gibi süslüyorum. Öyle sanıyorum ki, küçük ehemmiyetsiz şeyleri koymasam anlaşılmayacak.

Sonra bakıyorum —o hani benim korkunç teferruat görüşüm galip gelmiş. Asıl macera çizgisi kaybolmuş. Mevzuu, kahramanları, cereyan ettiği mahaller, fikirler ve hakikatler, yani dost düşman her şey hazırken, ROMAN kurulmuyor.

Hiç tembel değilim. Gece yarısına kadar çalışıyorum. Sabaha karşı saat dörtte uyanıp tekrar elime alıyorum. Olmuyor. O sana romanla doldurup yazdığım mektup gene böyle ümitsiz bir cehdin sonrasındaydı. O mel'un ikinci pasajı yeni bitirmiştim. Ve beğenmemiştim. Şimdi tekrar o mel'un

pasajı bitirdim, gene beğenmedim. İşin garibi birinci ve ikinci kısımlar olmasa da benim roman yürüyecek. Belki hepsini yazdıktan sonra bakacağım ki, baştan ve sondan bütün pasajları atsam gene roman var. Yahut hepsi mevcutken roman yok.

Önce bir epik eser yazayım diye başladım. Kahraman —yani ben— yadırgadı. Bir tenkid romanı yapayım, dedim; hakiki kahramanlar kabul etmediler. Hem tenkit hem epik olsun dedim. O da sökmedi.

Belki sen yanımda olsan bu kadar üzülmezdim.

Demin ahdettim. Bir hafta elime almayayım, dedim. Bu mektubu bitirmekten korkuyorum. Hemen altında defterler var. Siyah siyah kaplı iki üç beyaz defterle, kırmızı kaplı üç dört sarı defter. Ne mendebur şeyler. En sinirli yazılarımı içinde bulmak kaabil. Bir satırın beş altı defa nasıl tashih edildiğini ve bir gün sonra nasıl acımadan ve gülmeden silindiğini görmek için bu defterlere bakmalı.

Bu romanı bitirir ve neşredersem, aleyhte tenkit eden olursa, emin ol, tepelerim. Nurullah Ataç'ı bile allah yarattı demem.

Aklıma hep şu yalancı fıkra geliyor

Herif müthiş atarmış. Mübalağasından kâinat bıkmış. Kendisi de bir kaç defa mahcup olmuş. Nihayet uşağını çağırmış (Evlât, demiş, huy canın altındadır, atıp tutmak bize babadan miras kalmış bir keyfiyet. Dikkat et. Olur olmaz yerde mübalağaya saparsam öksürüver.) Uşak vazifeyi kabul etmiş. Bir gün bir tarla alımsatımından dönüyorlarmış. Ağa kahveye yan gelince, «Haberiniz olsun hemşeriler, demiş, şimdi bir tarla satın aldım. Boyu hilâfsız bin arşın var.» Uşak öksürmüş. Ağa öksürüğü duyunca susmuş. Etraftan «Eni ne kadar ağa, eni ne kadar?» diye sormuşlar. «On arşın» diye cevap verince, «Amma da yaptın ha! demişler, bu

tarlaya benzemedi. Adeta şerit oldu». Ağa başını sallamış «Ne yaparsınız, demiş, ben onun enini boyuna uyduracaktım ama, bizim uşak öksürmeseydi.»

İşte senin anlayacağın bizim romana da bir öksüren bulundu. Öksürük haklı. Bâzı şeyler var ki doludizgin tenkit edilemez. Onları ister istemez, süsleyip pullayacaksın. İşte beni MAHVEDEN de burası.

Çok bedbahtım İrfan —sen benden böyle sözü belki hiç işitmedin— bu derbeder mektubu tekrar okursam bu (Çok bedbahtım İrfan) lâfını karalayamayacağım. Gelecek mektubumda —gelecek mektubumuza kadar romanımı elime almamayı kararlaştırdım— muhakkak (Çok bahtiyarım İrfan) diyeceğim. Demeğe çalışacağım.

Anlıyorum ki, artık roman beni bırakmıyor. Bilmem izzetinefis meselesi dedikleri bu mu?

Kemal Tahir'e boş oturmak yaramıyor. Yakında çıkarsam yine olanca hızımla çalışmalıyım. Bir yazıyı fazla silip bozmağa vakit bulan bir muharrir büyük eser veremez. Bunu yavaş yavaş kabul edersem, şaşma.

Annem bana fevkalâde şık, bir yün yelek getirdi. Çorba da getirdi. İçtik bile. Yeleği hemen sırtıma geçirdim. Eğer bunun neş'esi de olmasaydı, emin ol bu dört sayfayı yazmayı da, seninle dertleşmeyi de göze alamayacaktım. Farkına varmadan yazı yazarken sana şımarmağa alışmışım. Sen etrafımda olmazsan bir şey beceremeyeceğim gün gibi aşikâr. Sen etrafımda olmazsan, her pasajı seninle konuşmazsam, sana okumazsam, bir şey beceremeyeceğim gün gibi aşikâr. Netekim sen de ancak benim için güzel, sevimli, müşfik ve ciddi olabilirsin. Binaenaleyh yanyana gelinceye kadar kocandan büyük eser bekleyen Nâzım Hikmet avucunu yala-

Fatma İrfan, Ankara, 1940.

L 01 28
2

İrfan Kızıma. mektub

İki dizimin üstüne düş müşsün kızım
yüreğin avuçlarımın içindedir
ve sana korkuyla eğilen başım
kocaman ve karanlık bir çiçek biçimindedir.
Yüreğin erde;
etin ermedi daha
yüreğin bir yesil mücevherde
yontuldu keldan ince kalemtıraşlarla..
Fakat henüz
genç ve etin
hamdır;
bir merzus ifrite uyup
isyan edebilir
ve yalnız nefsi nefsini mihnetzede, sayıp felakte
başına alıp dağlara gidebilir.

Etin genç kızım
hamdır
ve ben o insanla - ki
senin etinde ve yüreğinde saltanat süren adamdır -
konuşup bu bahsi kaç aksamdır
bir mühim
karara geldim:
"Mektebte arka sokakların çocukları vardır,

Nazım Hikmet'in İstanbul Tutukevi'nden Niğde'ye Fatma İrfan'a gönderdiği şiir (1939).

2

Onlar senin yüğüne
küçük çıplak ayaklarıyla bademaktalardır.
Sona ermek üzredir onların kederi.
Senin onlara bağlanacaktır kaderin.,,

Kararım bu kadardır.

Selâm Niğdeye bizden
baker insanlarına ve toprağına selâm.
Alban ve ben
kara gözlerinden
öpeyiz kızım

Nazım

آ کلایانه سیه ساچ
آ کلایانه ژاوه خوزنا آچ
بوده بنده.
بیا سن قوه سوه بنده
Kemal Tahir

Nazım Hikmet'in yaptığı karakalem Kemal Tahir portresi. Çankırı, 1940.

sın. Eğer bir haftaya kadar saçları dökülen başım bir şeyler bulamazsa (Roman yazıyorum) sözünü burada günlük işleri görmemek için bir sebeb olarak kullanacağım ve Hamdi yanacak.

Seni bol bol bitmez tükenmez, usanmadan, doymadan ve somurtmadan kucaklarım biricik sevgilim, Karıcığım.

Kemal Tahir

Ek Şimdi Hamdi ile Nâzım içeri girdiler. Ültimatomları var. Romanın ilk şekli hârikâ imiş. Ben âdetâ —senden gizli— çöplükte inci bulan budala bir horozmuşum. Müthiş romanın kıymetini hâlâ bilemiyormuşum da yeni şekiller arıyormuşum. Nâzım, «Bir daha temize çek, eski şekliyle diyor. Ne olursun, bir defter zayi olacak.» Bakalım bunu yapabilecek miyim?

K. T.

12. 11. 1938

Sevgili karıcığım,

Küçük ve şık mektubunu aldım. Şıklık tembel işidir diyorlardı. Doğruymuş. Zarf ve kâğıt değişince az yazdın. Eski çeşit esercedidler daha iyiydi. Sabah yeni oluyor. Pencere solgun ve mavi. Uzaktan —tuhaf değil mi?— horozlar ötüyor, bâzen köpek havlaması da duyuluyor. Bu sesler, geceyi ve sabahı, köylerdekine benzetiyorlar. Henüz köy, şehirlerden daha mahpus olduğundan mı ne, mahzun oluyorum.

Romanı —az daha mübalağa ederek onuncu defa diyecektim— dördüncü defa temize çekiyorum. Gene sahifeler ve satırlar karmakarışık. Nâzım'dan bana fena bir huy geçti. Huy fena ama gazeteciliğin derbeder diye seviniyorum. Yazıları silmeden, karalamadan tertemiz yazmak. Serlevhaları, isimleri büyük harflerle süslü yazmak. Hatırlarsın. Eskidenberi bilhassa senin mektuplarında silintilere tahammül edemezdim. Demek içimin içinde yazının temizliğini isteyen bir taraf saklıymış. Kendi kendime uğraşıyorum. Senin anlayacağın bir gayret, bir gayret.

Romandan bahsetmemeğe ahdettim. Lâkin olmuyor. Sen gene coştun. Romanı, benim vaktiyle *Karikatür* mecmuasına yazdığım felsefe kırıntılarıyle karıştırdın. (Fikir olmalı) diyorsun. Ve yarım yırtık hareketlerin kâfi geldiğini söylüyorsun. Yahu şu romanın derli toplu tarifini galiba bulamayacağız. Hayatın bir parçası demek en haklı söz. Bence ter dökmeden, gayret sarfedilmeden yazılmış hissini vermeli.

Buna rağmen «Ben de tıpkısını yazarım, sanki marifet mi?» diye kaleme sarılanları rezil etmeli. Zaten benim romanda uzun uzadıya karakter işlemenin imkânı yok. Dost düşman otuz kırk insan var. İş ister istemez senin söylediğin yarım yırtıklığa dönüyor. Sana okuyamadığım için yürümüyor ve olmuyor, sanıyorum. Moriyak[126] doğru söylemiş, hem de benim ağzımdan söylemiş. Aferin ona.

Atatürk'ün ölümüne hakikaten belki herkesten fazla acıdım. Onun şahsında emperyalizmle kavga edip muzaffer olan fedakâr ve tok gözlü Türk Milleti vardı. Artık hiç kimse bu macerâyı onun kadar kuvvetle —şımarıklığı, gururu ve demokratlığı ile— temsil edemeyecek sanıyorum. Ben insan cemiyetinin tarihini ferdin yapmadığına inanmışım. Buna rağmen bir tarihî devrede muvaffakiyetli rehbere hürmet lâzım.

Öldüğünü haber alınca ne yazacaklar diye merak ettim. Falih Rıfkı bile hiç bir şey yazamadı. Gazete makalesi başka, ölüme acımak başka. Sipsivri iki üç yazı daima bodur kalıyor, halbuki Mustafa Kemal bir romanın sonunda ölseydi pek muhteşem olurdu.

Merak etme. Bunu da sevgililerine yazdıkları şiirin ötesini berisini kırparak vatanî ve millî şiir haline sokan miskin burjuva oğlanları değil, gene biz yapacağız. Proleter delikanlıları, allahın hakkını allaha, kayserin hakkını kaysere vermesini bütün diğer sınıflardan daha iyi ve daha müsbet bilen amele sınıflarında olanlar.

Atatürk'le Mehmetçiğin yaşayacağı bir romana ne dersin? Câize almak sevdası da kalmadı. Artık bunu düşünmeli mi?

126 François Mauriac (1855-1970). Fransız yazarı.

İsmet İnönü'nün Reisicumhur olması bütün milletle beraber bizi de sevindirdi. Lozan Sulhunun, kollektif emniyetin, dünya sulh cephesinin sevimli bir mücadelecisi. Daha iyi bir devre girdik sanırım. Ölenin arkasından menfaatlerimiz zedelenecek diye korkmayan, gelenin önünde belki bir külâh kaparız diye düşünmeyen kimlerdir? İşte daha iyi devir onlara başlamalı.

Burada her an af bekliyorlar. Ben artık Temyiz mahkemesinden daha ümitliyim. Hemen bir iyi iş olmasa bile artık derdimizi daha kolay anlatacağız. Kanun dairesinde verilecek cezaya razıyız. Yalnız Alman ve Japon ajanlarının sevinmesini istemiyoruz. Bütün Türkiye Cumhuriyeti, ordusu, Temyiz Mahkemesi, hükümeti ile (İlle Kemal Tahir'i komünist yapmak istiyoruz, muhakkak komünist olmalı) diye seferber olursa, takdire tedbir uymuyor demektir. Biz de halis, yerli komünist olur çıkarız. Hem komünist olmak atla deve değil ya, önümüzde on beş adet yıl var. Düşüne taşına okuya üfleye icâbına bakılır.

Görüyorsun ya, işler günden güne iyileşiyor. Bir kötü tarafı var. Seni haftada bir olsun göremiyorum. İlk mektuplarımda sık sık «Seni göresim geldi» diyebiliyordum. Bir kere de yazdım ya, o zamanlar henüz şimdiki gibi hasret değilmişim. Artık bu söz de küçük kalıyor. Mamafih seni orta mektep muallimi yapmak için beni on beş yıla mahkûm etmekten başka çare yok olmalı ki, böyle yaptılar.

Anla artık senden uzak durmamın benim için ne biçim bir imkânsızlık olduğunu...

Annem bu sabah bize sıcak sıcak çorba getirecek. Dün senin mektubunla beraber tezkere yazdı. «Sabahleyin çay

yapmayın, dedi, çorba geliyor». Dündenberi seviniyoruz. Öğleden sonra da görüşeceğiz.

Babam iki lira ile hani o senin pek sevdiğin şekeri az, ev böreği göndermiş. Dört ay yirmi gündenberi açlıktan ölmemiş adama iyi imdad değil mi?

Mamafih buna da şükür, ben bunu da ummuyordum.

Sana şiirin tamamını yazıyorum

O N L A R

Onlar ki toprakta karınca
Suda balık
Havada kuş kadar
Çokturlar.
Korkak, cessur
Cahil, hakîm
Ve çocukturlar.
Ve kahreden
Yaratan ki onlardır
Kitabımızda yalnız onların maceraları vardır.
Onlar ki uyup hainin iğvasına
Sancaklarını elden yere düşürürler.
Ve düşmanı meydanda koyup
Kaçarlar evlerine
Ve onlar ki bir nice mürtede hançer üşürürler
Ve yeşil ağaç gibi gülen
Ve merasimsiz ağlayan
Ve ana avrat küfür edeh ki onlardır
Kitabımızda yalnız onları nmaceraları vardır.
Demir, kömür, ve şeker
Ve kırmızı bakır
Ve mensucat
Ve sevda ve zulüm ve hayat

Ve bilcümle sanayi kollarının
Ve gökyüzü ve sahra ve mavi okyanus ve kederli nehir
yollarının
Sürülmüş toprağın ve şehirlerin bahtı
Bir şafak vakti değişmiş olur.
Bir şafak vakti karanlığın kenarından
Onlar ağır ellerini kaldırımlara basıp
Doğruldukları zaman.
En âlim aynalara
En renkli şekilleri aksettiren onlardır.
Asırda onlar yendi, onlar yenildi.
Çok sözler edildi onlara dâir
Ve onlar için:
«Zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri yoktur»
Denildi

(O-ONUN DOĞUŞU)

Demirhane bacası kim,
Yağmurda ümitsiz ve müstakim
Dururdu.
Ve rüzgâr ki kendini
Kaldırıp kaldırıp demirhane bacasına vururdu.
Ve siyah bir yelken gibi gece rüzgârdayken,
Sahip değilken ağaçlar dallarına, kuşlar kanatlarına
Ve çekerken karanlıktan yıldırımları toprak
İnsanlar ve âletler bırakıp kaldırımları
Derin uykulardayken
Bir zemin katında bir çocuk doğdu
Yıldızlar teker teker
Deste deste yandılar.
Yıldızlar onun çocuk gözleri gibi aydınlık
Ferah veren
Kerim olandılar.

Demirhane bacası
ışıyıp gülümsedi.
Ve dedi:
— «Zemin katında doğan bil ki (O)dur.
Rehber ve delil ki (O)dur.
Fikri derin, şefkati gani, gazabı yamandır.
Âletsizlerin oğlu
Âletsizlere âlet verecek olandır.
(O) onların içinde, onların önünde (O)
Matem gecesinde, kavga yerinde, bayram gününde (O)
Ve (O) her yanından ana kucağı gibi
Saracaktır onları...
Ona râm olacak dört kâdim unsur
Âteş ve toprak, rüzgâr ve yağmur.
Ve körler hikâyesinin son bâbını,
(O) tekmil ettirecektir.
Yazacaktır insan oğlu öz kitabını,
Bilerek, isteyerek...
Sustu demirhane bacası,
Şafak söktü.

(O VE AKSAKALLILAR)

Yeşil serviler, beyaz mezar taşları ve el yazma kitaplar
vardı
Manzarada
Gün akşama yakındı ve durgundu.
Bir yemiş sofrasının başında bağdaş kurmuş gibi
Oturmuşlardı etrâfına ibret aynasının.
Aksakalları bilgin, gözleri genç, elleri yorgundu.
İlhamlı vahim ve dalgındılar
(O) birdenbire meclise geldi,
dedi:

«— Ey ibret aynasından bakıp
Çubuklarını yakıp
Şerh ve izah edenler.
Değişmekte olanı görüp
İçine girip
Değiştirmektir hüner.
Ve sanmayın ki değişen başı boş bir oktur
Kanunu ve nizâmı yoktur.
Ben bilip bildiririm ki
Rab ve Kitap
Ve saçı rüzgârda uçan kahraman değil,
Karanlık orman tuzlanmamış deri
Budaklı lobut ve taş ve baltadan biri
(Onlardır) büyük macerayı yapan
Onlar ki toprakta karınca,
Suda balık
Havada kuş kadar
Çokturlar.
Korkak, cessur,
Cahil, hakim,
Ve çocukturlar.
Ve kahreden, yaratan ki onlardır.
Şarkılarımızda yalnız onların maceraları vardır.

BİRİNCİ KISIM

Petrograt Şehri

Kışlık Saraylar

Rüzgârın altın
Beyaz karın üstünde
Kırmızı tuğladan kışlık Saray.

İşte Sevgilim şimdiye kadar bunları yazdı. Görüyorsun ya, birinci kısımda henüz üç mısra var. Ben fevkalâde beğendim. Sen de fikrini söyle. Çok büyük ve çok mühim bir kitap oluyor.

O kadar beğendim ki, sana yazmadan edemedim. Çok neş'eliyim. Roman yürüyor. Bir seni göresim geldi. Derdim bu. Yakında tekrar sana sarılacağıma, seni bol bol kucaklayacağıma eminim. Benim için çalıştığını, benim için güldüğü, benim için düşündüğünü biliyorum.

Kocaman ve bana sevgiyle bakmasını bilen gözlerini öperim. Benim kahraman karıcığım.

Seni aklımdan hiç çıkarmadan çalışıyorum. Romanım iyi oluyorsa bundandır. Seni öperim.

Kemal Tahir

Ek

Şu mektubu yazarken, sonunda, (Seni hiç aklımdan çıkarmadan çalışıyorum. Roman onun için iyi oluyor) demiştim. Roman kötü oluyor. Seni hiç aklımdan çıkarmadığım için desem daha doğru.

Karısına yeni baştan âşık olan adam, roman değil, tevkifhane bakkalına cıgara isteyen bir tezkere bile yazamazmış. Vay başıma gelenler.

Seni tekrar öperim. Bu şimdilik daha ciddi ve daha faydalı.

Ceplerim hep mektuplarınla dolu. Bir tarafa bırakamıyorum. Bu neye delalet eder canımın içi?

K. T.

13.11.1938

Sevgili İrfanım,

Romanımı baştan başa değiştirerek tekrar kurdum. Çok mes'udum. Bir üzüntüm sana anlatamamak. Bunun hızıyle bir şiir yazdım. Daha doğrusu Nâzım'la beraber yazdık. O kendisine uygun şeklini Piraye'ye veriyor. Ben de seninkini sana gönderiyorum. Dinle bak :

Güneşte,
Denizin sonunda ince bir duman gibi,
Gözümde tütüyorsun
Yeşil bir erik dalı yüreğim
Sen yüzü tarif edilmez bir yemiş
Sallanıyorsun.
Fekat ben seni böyle bir yemiş ve bir duman gibi
görmenin yerine
Sahiden görmek istiyorum çıplak bakışlarını,
Sahiden dokunmak istiyorum uzun parmaklı ellerine...

1938 İKİNCİ TEŞRİN 13
Kemal Tahir

Bu hissi belki iyi anlatamadık. Fekat sizin —ikinizin de iyi hissedeceğinize emin olduğumuzdan tafsilâta lüzum görülmedi.

Seni sevinçle —romanım ve şu şiir için— kucaklarım.

Sevdiğim için sonra buluştuğumuz zaman kucaklayacağım, huysuzlanma,

K. T.

Şurasını çıplak göndermeğe gönlüm razı olmadı. Nâzım kendi nüshasına yazdığında (Sen yüzü tarif edilmez bir yemiş) yerine (Sen altın tüylü bir yemiş) demişti. (Sahiden görmek istiyorum çıplak bakışlarını) yerine (Sahiden görmek istiyorum çıplak ayaklarını) ve (Denizlerin sonunda in-

ce bir duman gibi) yerine de (Denizlerin sonunda mavi bir duman gibi) diyor.

Her yiğitin bir yoğurt yemesi varsa her yiğitin bir karısını sevmesi var.

Seni bir düşünüyorum, bir yaman düşünüyorum ki sorma.

Roman yaşadı. Kemal Tahir tarafından yazılacağı için şimdi kimbilir ne bahtiyardır. Ağzı kulaklarındadır tosunun, sırıtır gezer.

Birinci kısım, ikinci kısım, hazır. Üçüncü kısım da hazır. Bir oturup yazması kaldı. Hey canına, ciddiyetle çalışan bir adamın elinden ne kurtulur! Emeline muhakkak nail olur, hedefe muhakkak ulaşır.

Ama hem romanını düşünmeli, hem de tatlı tatlı karısını. İşi iştir böylesinin. Her şeye rağmen sırtı yere gelmez.

Bundan başka bir roman mevzuu daha hazır. Müsveddeleri sıra bekliyor. Ayrıca beş hikâyeden ibaret bir cilt. Yirmi mahpushane hikâyesinden ibaret ayrı ve müthiş bir cilt daha. Tamam iki sene kocan elini sıcak sudan soğuk suya sokmadan (!) çalışacak. Bâhusus nihayet bir iki aya kadar yanındayım. O zaman gel keyfim gel. Sevgili küçük karıcığım benim.

Kemal Tahir — Bu ne şâhâne imza oldu yahu!

(Tarihsizdir)

Sevgili İrfanım,

Üç mektubuna, 8, 9, 10 uncu mektuplarımıza, birden cevap veriyorum.

Daktilo ile yazdığın kâğıdı hiç beğenmedim. Neden bilmem ötekileri olanca gayretimle saklıyorum da, bir onu, okur okumaz, yırttım. Kızarak, parçaladıktan sonra âdetâ içim rahat etti. Makineden hiç nefret etmiş miydim? Zannetmiyorum. Fekat sana da eskiden makineyle mektup yazdığımı hatırlamıyorum. Bir içime dokundu o mektubun, bana gönderdiklerini başkalarının okuduklarını düşündüğüm zaman nasıl kızıyorsam. Makineyi aramızda başka ve hiç beklenmeyen bir müdahale saydım galiba!

İçinde neler yazdığını da artık düşünmüyorum.

Dokuzuncu mektubuna baktım, şu yukardaki satırları niçin yazdığımı anlayıverdim. Senin tarafından pohpohlamaya artık daha mı muhtacım?...

Yeşil mektup bir hadise oldu. Meşhur bir dolandırıcı olan bir ahbabımla, (fenni cinayet) yaptığı için öğünen bir diğer arkadaşım «Aşk mektubu mu?» diye lâtife ettiler. Ciddiyetle «Evet» dedim. Bahçede güneş vardı. Hem gidip geliyor, hem okuyordum. Nâzım'ın şiirlerine dair yazdığın şeyleri ona okudum. Hayretunî tekrarladı

— Amma da aynı şeyleri seviyorsunuz, beğeniyorsunuz, tenkid ediyorsunuz.

Diye şaştı. Ben de (Havada kuş kadar, çokturlar) a takılmıştım. Aşkolsun sana, benim iyi görüşlü —bundan maksat benim gibi görüşlü demektir— karıcığım.

Romanımdan parçalar istiyorsun. Sana nasıl anlatmalı? Artık güzel cümleli, güzel parçalar yazmağa çalışmıyorum. Dimdik ve yusyuvarlak sözlerin, sahnelerin ve öyle tasvir

edilmiş adamların yanyana gelmesi, roman olsun diyorum. Bir teviye söylüyorum ya, bir vakitler şiirle uğraşmışlar için bu fevkalâde —artık harikulâde'yi yalnız ikimize ait hususi şeyler için kullanıyorum— zor oluyor. Cümlelerle vaktiyle de bu kadar meşgul olup olmadığımı bana yaz. Bana fazla olarak kendi yazılarımı nasıl beğenirdim, nasıl beğenmezdim, bunu da bildir.

Galiba bu işleri hep sen yaptığın için artık dikkat etmezmişim. Büsbütün kötü oldukları zaman huysuzlaşır mıydım? İyi gelirse seni muhakkak kucaklar öpermişimdir.

Mamafih geçen mektubumda da yazdığım gibi artık romanı kurtardım sanırım. Bir oturup yazması kaldı. O zaman defter halinde sana göndereceğim. Daha doğrusu müsvedde halinde ben getireceğim de beraber okuyup temize çekeceğiz sanıyorum. Buna gittikçe daha ümidim var.

Bu mektubu yazmağa oturduğum zaman içiçe tamam on altı sahife koydum. Seninle o kadar uzun ve geniş konuşmak istiyorum.

İyi bir ayışığı tarifi yaptın. Bilhassa pencereyi ve kendini ne güzel anlatıyorsun. Ben seni her zaman öyle kırılacak bir vazo gibi görüyordum. Ancak benim elimde örselenmeyecek bir vazo. Bütün hırçınlığım belki bu telâkkiden geliyordu. Şimdi bunu içinin içinden sen de kabul ediyorsun. Ben ancak böyle düşüncelerimin tecellisini görünce seviniyorum benim mini minicik karıcığım.

Nâzım Hikmet dışarda (Kışlık Saray) parçasını yazıyor. Âdetâ homurdanarak dolaşmaktadır. Hamdi içeri girdi. Elinde bir parça ekmek vardı. Bana benden şikâyetçi. Tembel olduğumu ikide bir yüzüme vuruyor. Kızmıyorum ki... Ben eskidenberi tembelim. İrfan hiç yadırgamazdı.

Sinemaya gitmemek vaadini ne kadar tutarsan o kadar memnun olurum. Sinemayı ve kalabalığı senin için asla sevmediğimi hiç unutma.

Seni benim adımı taşıdığındanberi hiç değişmiş görmedim. Bir daha böyle bir suale lüzum görme. Eğer değişecek olsan bile bunu değiştiğin zaman benden asla dinlemeyeceksin. Biz, değiştiğimizi ikimizden değil, kendimizden ve ancak başkalarından anlarız. İşin iyisi ve korkuncu da budur.

Faka Basmaz Zihni kitabı bir taraftadır. Bulmağa üşeniyorum. Elime geçince gönderirim. Pek merak etme. Benim arada bir hemen tesirinde kaldığım münasebetsizlikler olmaz mı? Onlardan biri galiba, en mevzusuz kaldığım bir mektupta sana hülasaten yazarım.

Burada can sıkıntısı ancak öğle yemeğinden akşama kadar sürüyor. İki üç saat fena halde sıkılıyorum. Sonra tıpkı seninle berabermişim gibi (!) seni düşünüyorum. Yumuşak, sert, sevinçli, kederli hep seni düşünüyorum.

Dün akşam coşmuşum. Bizimkilere bir akşam eve nasıl geldiğimi anlattım. Anahtarla açardım. Hızla yukarı çıkardım. Senin pembe entarini, kadife gülünü... Ne bileyim, sofrada nasıl (!) oturduğunu hep anlatmışım. Nâzım dinledi, dinledi de... (Hay anasını... Sen ne cessursun, dedi, ben de hep bunları düşünüyorum. Fekat söyleyemiyorum. Canım Piraye.) O Pirayesine, ben İrfanıma yazdığımız şiiri tekrarladık. Vakit geçiyor. Beş aydır seni sıkı sıkı kucaklamadığımın farkındayım. Bir de bana, seni bol bol öptüğümü yazmamamı söylüyorsun. Pekalâ şekerim! Pekalâ!

Mehtabı iyi tarif ettin ve bu tarife —belki gökyüzünde o ân görünmüyordu— bizzat ayı karıştırmadığına iyi ettin. Malûm-u ihsanın, bu klasik bir tarif ve tasvir olurdu.

Şövalye resimlerine bayıldım. Ne sıska şeyler. Mamafih bir sürü erkek diye gezen adamlardan daha cessurlar. Hiç olmazsa çıplak kılıçlarla döğüşmeği göze alıyorlar. Artık gölgesinden korkmamağı —sade bunu— kahramanlık saymağa başlayacağız.

(Şu aralık Nâzım'la Hamdi altmışaltı oynuyorlar. Hamdi kâğıtları sekizer dağıtmış, «Ne çıkar iki kere çekmiş oluruz», dedi. Nâzım kabul etmeyince, «İyi kâğıdım vardı, mızıkçılık ediyorsun», diyerek itiraz etti.)

— Koz çektin...

— Kırk...

— Parçası?

— Son kağıt kapanmaz.

— Say bakalım sayıları.

— İki yaparsın.

Diye konuşuyorlar. Bunları buraya almaktan maksadım, dalarım da cümlelerin arasına istemeden bir şeyler karıştırırım korkusunu önlemektir.

Bir mektubumda yazdığım köpek şimdi havlıyor. Bu ihtiyar ve kirli bir Rus köpeğidir. Burnu açlıktan daha uzamış, beyaz tüyleri bir harp gemisi gibi çirkin renkli bir hayvancağız. Bizi bekleyenlerin sadık muavini. Hani demir tellerin kenarında merdiveni görünen bir kapı vardı ya, işte orada yaşıyor. Yaşasın bakalım.

Resimleri bana benzeyen kitap meşhur Gürcü şairi Ruztavili'nin olmalı. Bu şair hakkında Sovyetler uzun makaleler ve etüdler neşrettiler. Mamafih pek şikâr bir şey olmadığı da anlaşılıyor. İş bu vadiye dökülünce geçen gün Fuzuli'yi okurken aklıma gelen bir şeyi yazacağım :

Şu Fuzulî, Nedim falan entipüften herifler, bir halt edememişler. Koca Divân'larında o dillere destan sekiz buçuk gazelden başka malları yok. Binlerce mısraın içinde yirmi otuz tanesi elbet güzel olur. Bunu bizim Ismail Sefa'da bulmak kabil. Fekat şunu da söyleyeyim ki, yazıda müşkülpesent olup, meşhur olan az adam var. Hâmit bile ağzına geleni, bütün sefaleti ve kepazeliği ile yazmasaydı, bir kaç beyit tutturabilip Şâir-i Âzâm olur muydu?

Dünyada istidâdı olup ta beynelmilel olmamış, orijinalitesi görülüp te medeniyet mikyasına şan vermemiş yazıcı yoktur. Eğer Fuzulî, Nedim falan tahmin ettiğimiz şekilde birer aslan olsalardı, Firdevsî, Hayyam, Hâfız misâli dünyaya nam salarlardı. Anha minha, bu üç Acem şairinin söylediklerini güzelim Acemce ile değil de, karışık Osmanlıca ile gevelemişler. Yoksa; «Yere düşmekle cevher sakıt olmaz kadr ü kıymetten,» diyen General Ziya[127], yerden göğe haklıdır.

General Ziya dedim de aklıma geldi. Son mektubunda Öz Türkçeye iltifat başlamış, rica ederim, ilm-i irfan tahsil et amma şimdilik lisaniyata merak salıp Çağataycaya dalma. Bu kadar ileri milliyetperverliğin lüzumu yok. Korkarım yakında mektuplarını geçer lisana tercüme için bana bir dil kılavuzu iktiza edecek.

Yeni Reisicumhurun şerefine kazanmaya başlamışsın. Bu hayırlı alâmete sevindim.

Temyiz Mahkemesi meseleyi hakikaten meydana çıkaracaktır. Buna ancak dünyanın yuvarlaklığı kadar inanıyorum. Yani bizzat tecrübe etmeden inanamayacağım.

127 Ziya Paşa.

Bizimkiler biteviye kavga ediyorlar. Nâzım mızıkçılık ediyor. Hamdi'nin kafası kızdı. Beyaz saçları dimdik, Lâz lâz bağırıyor. Şair kısmıyle altmışaltı oynanır mı? Koz yatırılınca eline bakıyor, eğer yoksa «Ben kâğıdı kesmedimdi» diye bozuyor. Hamdi'yi muhakkak yenecektir.

Şurasını onlara okudum. Nâzım, «Ne münasebet,» dedi. Hamdi «Yaz, muhakkak yaz», diye senden hak istiyor. Kim kazanırsa yazacağım merak etme.

Sana biraz eski beyitlerden yazayım

Hayli geç verdi bu yıl hükmünü eyyam-ı bahar
Dinlene dinlene gelmekle nesîm-i ezhâr

Kendi aybın göremez de insan
Başkasında arar ayb ü noksan
Nice ahmak bulunur kim gâhî
Başka bir ahmağa der: bî-iz'an

(Hamdi kazandı. Gülüyor. Arada zevkinden hile yaptığını da itiraf etti. Nâzım «Şecaat arzederken merd-i Hamsi sirkatin söyler» diye nağra atıyor. Burada Hamdi'nin bir adı da Hamsi'dir. Benim adımı sana söyleyim mi? Meşhur polis düşmanı «Hırisantos»).

Şiirlere devam ediyorum

Dün ölmek istedim felek nâmerdi
Canımı almağa Hızrı gönderdi.

Yanardı nâr-ı gamla cism-i sâd-pârem kebâb-âsâ
Eğer sakka-yı dîde dökmeseydi eşk-i âb-âsâ

Bunlar ne rusvay şeyler canımın taa içi, ne kepaze şiirler!... Can çekişen derebeyliğin edebiyat ve şiiri nihayet bundan 45 şu kadar sene evvel bu ahvalde imiş. O zamanlar yeni yeni palaz palaz ortaya çıkan burjuvacıklar da Servet-i

Fünûn'da icrâ-yı âhenk ediyorlardı. O zavallılar da geç kalmışlardı. Dünya alıp yürümüştü. Tıknefesle derebeylik bakiyelerine söz yetiştirmek gayretinde idiler. Hâlâ aynı ahvaldeler. Bayraktarları, yüzü yamık Necip Fâzıl'la, iskeletine kadar dejenere Peyami Sefa. (Bu pasaj nefis bir can sıkıntısını göstermektedir. O kadar berbat, o kadar bayağı.)

Mustafa Kemal'in ölümüne en güzel mersiyeyi serhoş ve zavallı Neyzen Tevfik yazdı. Diğerleri ölmüş bir adamdan artık şahsi bir menfaat umulamayacağını kestirmişler gibi üşeniyorlardı. Eğer hapiste olmasaydık, en büyük Türk kahramanlarından birine, dünya mikyasında bir emperyalist düşmanına gene en mükemmel yazıyı biz yazacaktık. Tıpkı Hâmit'e olduğu gibi. İlhami Bekir[128] bile yazdı. Öyle berbat ki, daha fenası için insan, «daha beter ol» diyemiyordu.

Bütün cereyan eden vukuatın kalbine dokunduğunu yazıyorsun. İkisi arasında hiç bir münasebet göremedim. Mamafih madem ki kalbin ağrıyor, toplantılara filan iştirak etmeyiver. O kocaman pencerenin içinde bir vazo gibi otur arak boşluğa bak. Bu daha az yorucu değil midir?

Dün akşamki parti yeniden başladı. Nâzım birteviye mızıkçılık ediyor. Hamdi somurtarak yeniyor. Bir gürültü var ki hiç sorma. Öğleden sonra bir iki saat uyuyorum. Daha rahatlığa pek alışamadım. Bir alışırsam sıskalıktan kurtulup yusyuvarlak ve şüphesiz daha şirin bir adam olacağım.

Annemin getirdiği yeleği pek beğendim. İki de bir arkadaşları durdurup, «Haydi biraz yeleğimi methedin!» diyorum. Bilmem geçen mektubumda bunu da yazmış mıydım?

128 İlhami Bekir Tez (1904-). Şair.

Sana Çin tiyatrolarına dair biraz malûmat vereyim

Piyesler en aşağı dört asırlık oluyormuş. Bâzısı tam bir hafta sürermiş. Seyirciler, tiyatroya yatak yorganla gelirlermiş. Uyur uyanır seyrederlermiş. Piyes kahramanı ahaliye dönüp bir salondan bahsederse, rejisör seğirtip sahneye salon manzarası vermek için Çin san'atkârının arkasına iki sandalya yerleştirirmiş. Eğer ovalardan, dağlardan dem vurursa rejisöre taptaze bir kır dekoru taşımak düşermiş. Eğer kahramanlardan biri elinde beyaz kamçı ile zuhur ederse, öteki siyah kamçı tutarsa birinin beyaz ata, diğerinin siyah bir ata râkip oldukları ossaat anlaşılırmış. Kadın san'atkârın temâşâgerlere karşı hüngür hüngür ağlamağa hakkı varmış da, tebessüm eylemeğe selâhiyeti yokmuş, yüzünü mutlak —gülüş esnasında— entarisinin koluyla öğretmek mecburiyetindeymiş.

Nâzım gene hacil oldu. Yenildi. Kâğıtları fırlattıktan sonra bana döndü :

— Kemalciğim, sen de bu Hamdi'ye böyle mi yeniliyorsun? dedi. Yani seni de hile ile mi yeniyor? Zaten biliyorum başka türlü de olamaz, zira sen nâmağlupsun.

Hamdi'ye dedim ki :

— Duyuyor musun, beni methederek kendine müttefik arıyor. Haydi biraz da sen methet. Yoksa kâfirin iğvasına kapılacağım. Almanya gibi adam.

Sevgili Karıcığım,

Sana seni sevdiğime dair uzun sözler yazmak istiyorum. Hiç yazılmamış şeyler. Halbuki bunları yazmaktan ne çıkar, söylemek daha iyi. Hey canına bir bilsen seninle karşılaşıp kucaklaştığım zaman ne şahane olacak!

Şimdi Nâzım'la Hamdi ikisi birden, benim gülümseyerek sana yazdığıma bakmışlar da, «Bizden de selâm yaz çok çok selâm yaz, ama çok,» dediler. Hamdi hatıralarını yazıyor. Nâzım şiirle meşgul. Ben, görüyorsun. Üçümüz de şu aralık halimizden memnunuz.

Sana aklıma ve elime ne geçerse yazıyorum. Zaten evdeyken de böyleydim. En münasebetliden en münasebetsize kadar her şeyi sana söylerdim. Bu mektup yazmanın bir bu iyiliği var. Yoksa seni görmek ve sımsıkı kucaklamak, hiç bir suretle yerine başka bir şey koyulamaz bir hadisedir.

O kadar ki şu cümleyi derleyip toparlamağa bile lüzum göstermiyor. Sevgilim benim.

Bana öyle geliyor ki seninle bir araya gelsem uzun müddet başka hiç bir şeyle meşgul olamayacağım. Sana bakacağım. Seninle konuşacağım. Seni dinleyeceğim. Ve elini tutacağım.

Bu küçücük arızayı onun için pek ıstıraplı bulmuyorum. Her rezaletten bir güzel ders çıkarılabilir. Bu başımıza gelenden de iyi bir netice çıkacaktır. Seni her zaman daha çok seviyordum. Fekat tekrar kucaklayacağım zaman kadar hiç kocaman ve ölçüsüz sevmemiş olacağım.

Sevgili Karıcığım,

Bana uzun uzun yaz. «Bir bıçak gibi içini çekti» ve «Artık insan değildiler» ne güzeldi. Gittikçe daha iyi yazıyorsun. Seni hele benim için yazdıklarımda okurken neş'eleniyorum. Ve kuvvetli oluyorum. Senden başka hiç bir şeye hasretim yok. Yalnız benim için feragat gösterdiğini, sade benim için tek başına ve bütün hüznünle mücadele ettiğini

hiç unutmuyorum. Orada bulunuşun ve tam bir sene birbirimizi görmemeğe katlanışın, biliyorum ki hep benim içindir. Bu kadar kabadayılığı ben hiç bir zaman yapamam, netekim yapabildim mi?

En çok pembe entarini, gözlerini ve sevgini hatırlıyorum. Seni hususiyetlerinle daha çok beğendiğimi, daha çok sevdiğimi bilirsin.

Sabah yeni oldu. Bu yukardaki satırları neden yazdığımı anla. Herkes ve bizim Üniversite uyurken senin yalnızlığını daha yakından hissediyorum.

Şimdi odaya mustatil bir güneş girdi. Sarı ve parlak bir leke gibi gömleğimin kolunda ve üstüne anlaşılmaz maniler yazılmış duvarda duruyor.

Her sabah —hele sis olup sis düdüğü ötünce— bana sabah gezintilerimizi hatırlatıyor. Yalnız şunu söyleyim Gezintilerin teferruatına hiç dikkat etmiyorum. İkimiz de memnun olur muyduk, neler yapardık? Vız geliyor. Seninle beraber olduğum zamanların düşüncesi artık bana ayıklanmış, hırçınlıklardan, şımarıklıklardan temizlenmiş geliyor.

Artık seni usandıracak kadar düşünüyorum. Sen benim için bir gurbet hissi bir miyopun gözlüğü, utanmadan açılıp içindekiler herkese gururla gösterilecek bir yüreksin.

Dün meşhur elmas hırsızı Hanri öldü. Eroinmandı. Kolları kirli çamaşır ipi gibi incelmiş, ayakları dikkatle yontulmuş kalın odunlar gibi şişmişti.

Omuzuna toprak rengi bir battaniye alıp dolaşırdı. Zayıflığı zehir kullandığından, ayaklarının şişi, yiyeceğini satıp zehir parası tedarik etmek mecburiyetinde kaldığı için, açlıktandı.

Hanri bir İngilizle bir Türkün mahsulüydü. Tevkifhaneye ilk geldiği günler böyle, bizim gördüğümüz gibi değilmiş. Zehir tepelemiş. Ölürken başında bulunanlara

— Ah bir iyi olup şuradan çıksam, dünyanın anasını satacağım, diyormuş.

Dün gece öldü ve Hanri'ye ait hikâyeleri konuştuk.

Tek adamın, malûm bir insanın, hatta tayin edilmiş bir insanın —tanımamış dahi olsak— ölümü bize çok tesir ediyor. Halbuki ajans telgraflarında (Madritte bir bombardıman esnasında otuzu kadın, ellisi çocuk olmak üzere iki yüz kişi ölmüştür), (Çinde bir Japon tayyare filosu bir Çin şehrini on saat bombardıman etmiş, beş bin kişi ölmüştür) havadislerini okuduğumuz halde, ölüm niçin bize kalbimizi fenalaştıracak kadar tesir etmiyor?

Bak gördün mü, bu mevzuda rakkamların belâgati aksine, müşahhas ölümde ölüm var da, rakkamlı ölümde yok. Yani ölümün neticesini gene yaşayanlar tayin ediyor. İstersek yanıyoruz, istersek yanmıyoruz.

Sakalımı kesmeğe hiç niyetim yok. Annem, sana sakalımın bana pek yaraştığını, hakikaten beni açtığını, güzelleştirdiğini mahsustan yazmamış olacak. Merak eder de geliverirsin falan diye. Yoksa sakalımın emsali yok.

Bizim Üniversite arkadaşları önceden biraz yadırgadılar. Hatta alaya alacak oldular. Her mektepte olduğu gibi burada da asla ve kat'a alaya tahammül etmemek gerek. Yoksa insan maskara olur. Binaenaleyh bir ikisini hemen tersledim. Bir tanesini de tepeledim. Burnu falan kanadı. Sakalıma söz söylememek üzere sulh olduk.

Malûm ya, bendeniz sadece küçücük İrfan'ın nazik refik-i hayatı değilim. Edepsiz taraflarım hâlâ mevcut. Burada sakin olanların bir sürüsü beni evvelce de tanıyorlar.

Şehzadebaşlılar, Beyoğlunda gezenler, kendi aralarından bir siyası mahkûm yetiştiği için son derece müftehirdirler. Arada bir «serseriliklerimin» doğru olup olmadığını nazikâne soran «beyler» oluyor.

Bir hafta evvel iddia etmişler, devletin parasını aşırmaktan suçlu bir beyefendi ile idama mahkûm bir arkadaş yanıma geldiler. Beyefendi güleryüzlü kırmızı sakallı adamın sarhoş olup nağra attığını hayaline sığdıramamış. Çaresiz temin ettim. Bahsi kaybederek —burada bahisler çikolataya değil, cıgaraya tutuluyor— on tane cıgara satın almağa gitti.

Bu suretle tarihî materyalizm münakaşasıyle beylerin, bıçak atmak yumruk savurmak hikâyeleriyle uçarıların dostuyum. Yani ya, anlaştık. Binaenaleyh sakalımı epey badireden kurtardım. Sana kadar saklayacağım. Çıkar çıkmaz, kırmızı sakalımla gezmek belki acaip olur diye hiç olmazsa bir fotoğraf çıkartıp öyle kestireceğim.

Her sabah jimnastik yapıyoruz. Jimnastikten sonra kendimi senin için üşütmemek üzere Nâzım'ın kocaman hırkasını giyiyorum. Doktor bana «Molla İbat» adını takmağa çalışıyor. Bilmem uzun hırkam ve sakalımla biraz da cingöz bir mollaya benziyor muyum? Benzesem bile umurumda değil. Beni elâlem neye isterse ona benzetsin. Sen, eminim ki, sade ve her zaman sevgili kocana benzeteceksin. Ve beni seveceksin.

Eskiden pijamalarla geziyordum. Havalar serinledikten sonra elbise giymeye başladım. Hele Pazar ve Pazartesi günleri annem için öyle süsleniyorum ki, «Kemal bey, size şimdi bir tahliye emri lâzım», diyorlar.

Yalnız şapkama karşı çok mahcubum. Zavallıyı astığım yerden henüz indirmek nasip olmadı. Halbuki onunla ne kadar sıkı fıkı dosttuk. Başımdan hiç çıkarmazdım. Eskimediğine sevinmiyor değilim ama, çıkmak lâzım gelirse unutacağımdan da korkuyorum.

Eğer şimdi :

— Haydi tahliye emriniz geldi deseler. Yalnız resimlerini ve mektuplarını unutmayacağım. Pantolonumu bile giymeden yürüyebilirim. Seni o kadar özledim.

Düşündüm, bu sabah ilk duyduğum sesi sana yazayım, dedim, işte yazıyorum. Bu, bahçeden işitilen sinirli bir gülüştü. Arkasından etli canlı bir temenni gibi.

— Af var!

Diye seslendiler. Burada insanlar hava ile değil, af ümidi ile nefes alıyorlar. Her yerin kendisine mahsus ümidi oluyor.

Sevgili İrfanım,

Siyah gözlerini uzun uzun seyretmek, seni, hiç bir seven erkeğin, hiç bir sevgiliyi öpmediği kadar, uzun uzun ve tadarak öpmek istiyorum. Hele bir kucaklasam. Belki salıvermeden incecik karıcığımı saatlerce kollarımda tutacağım.

Bütün bunlar pek yakında olacak. Başvekil kanundan bahsetti. Hiç bir şey olmasa İsmet İnönü bu rezalete tahammül edemez sanıyorum. Annem çok iyidir. Sakın bizi merak etme. Hele Nuri Tahir gittikçe şişmanlıyormuş. Seni hasretle öperim karıcığım. Seni babam nasıl secdeye kapanırsa, annen nasıl yüzüne bakarsa, ben nasıl doğru söylersem öyle seviyorum.

Kemal Tahir

Ek : Hey canına, yaşayım ben inşallah, şu mektuba bak da, daktilo ile yazdığın tezkereden sıkıl be kadın, haya et.

K. T.

4. 12. 1938

Canımın İçi,

Mektup gönderdiğini anneme yazmışsın. Annem senin bu mektubunu tamam iki gün evvel almış, halbuki ben daha almadım. Ne kadar merak ettiğimi —seni her gönderirken bıraktığın hislerin içinde— pekalâ kestirirsin. Binaenaleyh şu mektubumu alır almaz sen gene anneme yaz. Zamanında getirmese de ben ayrıca sana yazarım. Mektuplarını birikince alırım. Böylesi daha sağlam olur.

Artık canımın ne kadar sıkıldığını anladın canım benim.

Şuracıkta (seni gönderirken) demişim. Bu sâde Ankara için değil, seni çarşıya, annemize, babama, ve bir odadan öteki̇ne gönderirken de aynı şeydir.

Hey anasını karıcığım, artık ikimize lâyık bir roman yazıyorum. Bunu içersine girdikçe daha iyi anlıyorum, güveniyorum. Sana gönderdiğim zaman ilk Türk romanını okumuş ilk ve sevgili Türk karii olacaksın. Çok uğraştım ama nihayet ayı göğe çıkardım. Öylesine işlemişim ki, vaka'lara, mevzuun seyrine ve insanlarıma yetişemiyorum.

Hele sen olsan 600-800 sayfalık romanı üç ayda bitirebilirim. Henüz parça parça yüz sayfa kadar yazmışım. İlk kısmın iki vak'ası otuz sayfa tuttu. Halbuki birinci kısmı, 1918' den 1928 senesine kadar olanı, dehşetli uzayacak. Sana söylerdim —haydi hatırla— Mütarekeyi ve sonrasını yazmak istiyordum.

Benim romanımda tam yirmi senenin tarihi olacak. Ne kadar memnun olduğumu bilmem anlar mısın! Klasik üslûpla, klasik teknikle çalışıyorum. Sana bir kaç parçasını işte yazıyorum :

«Metruk kapıcı kulübesinin önünden geçip çakıl döşeli yoldan yürüdüler. Boyaları çatlamış, yuvarlak çivileri ve ağır tokmakları paslı kapıdan geçtiler. Her taraf, seneler-denberi boş bir limana terk edilmiş büyük bir gemi ölüsü gibi rutubetli ve hazindi.

—o—

Binada elektrik yoktu. Petrol lâmbasının bodur ışığı, koğuşun duvarlarına kadar gidemiyor, ortada çürümüş sazlarla dolu, bulanık, sarı bir su birikintisi gibi kımıldamadan duruyordu. Çivilere asılmış meçlerle kemerler, acaip hiyeroglifler gibi gölgede kalıyorlardı.

Yalnız pencerelerin arkasındaki serviler, rüzgârla beraber eski ve malûm bir mırıltı ile sallanıyorlardı.

Talebeler ıslak bir yatakta yatıyorlarmış gibi rahatsızdılar.»

—o—

«Alt katta kalan dört askerin sıra ile nöbet tutacağını hepsi biliyorlardı. Fekat bu yapışkan kilise gecesinin yukarısı aşağıdan çok uzaktaydı.»

—o—

«Mehmet Rıza cevap vermedi. Bazı binaların taliini düşünüyordu. Şu içinde bulundukları Papaz Mektebi, belki Abdülaziz devrinde, belki daha sonra, yani aşağı yukarı elli senenin içinde yapılmıştı. Buna rağmen ince siyah sakallı papazların ve bir örnek giyinen boş gözlü cılız talebelerin getirdiği hava, limandaki balıkçı kahveleriyle açık kapılarından, yeni yıkanmış taşlıkları ve beyaz örtülü kerevetleri görünen Rum evlerine böyle masalların bir halk şarkısı gibi yavaş yavaş ve sahibi belli olmadan yayılıp yerleşmesine sebeb olmuştu.

Sıkıntılı bir uykuya dalmış olan arkadaşlardan biri *keskin bir bıçak gibi içini çekti* —bu tabir senindir— selviler

susmuşlardı. Perdesiz pencerelerin içinde yıldızsız ve gergin bir gece vardı.»

—o—

«Birdenbire irkildiler. Taa aşağıdan taş zemin katının kemerli koridorlarını uzunlamasına dolduran bir kedi miyavlaması duyuldu. Ses çıkarmadan dinlediler. Kedi üst üste ve az aralıklarla üç kere haykırdı. Bir an sükût oldu. Sonra bir insan çığlığı miyavlamalar kadar bilenmiş olarak bütün binayı sarstı.»

—o—

«Mülâzımevvel Celâl Efendi, koğuşta pantalonlarıyle meçlerini yanyana getiremeyenlerle kalmıştı.

— Telâş etmeyin, telâş etmeyin arkadaşlar! diye fısıldıyor, kocaman tabancasının namlusunu, kapının boşluğuna doğru şahadet parmağıyle küçük daireler çiziyormuş gibi sallıyordu.

Bütün sağlam erkekler cephede olduğundan hademeler hastalıklı ve sakat adamlardı. Aşağı inen talebeler, Nefer Hüseyin'i yarı baygın buldular. Hüseyin Kastamonuluydu ve her zaman göğsünde küçük bir En'am-ı Şerif gezdirmekle öğünürdü. Kanaatına göre, bütün hayırlı işler ve bilhassa Kafkasya'dan postu kurtarıp gayri müsellah olmasına sebep bu En'am-ı Şerifti.

Uzatılan maşrapa, çenelerinin arasında bir müddet camda gezdirilen bir iğne ucu gibi gıcırdadı. Başına gelenler feciydi.

— Bittim, diyordu, gayri kırk gün yaşarsam ne mutlu... Vıy anam vıyy... Kediyi bir görsenizdi, bir görsenizdi... Şöyle önüm sıra süzüldü. «Hey mübarek hayvan hay!» demeye kalmadı, bulaştı miyavlamağa... Yere batasıca Havra'nın neresi neredir, bilir miyim? Şuracığa girdi. «Aman kilere dalmasın, beylerin ötesine berisine burun sokmasın...» dedim, peşisıra yürüdüm. Vıy anacığım vıyy... Size ne çeşit

takrir edeyim. Bir görsenizdi... —Çolak sağ kolunu, sapı çarpık bir nacak gibi boşlukta savurmağa çalışarak devam etti— Önce testekerlek oldu. Işıl ışıl düşmeye başladı. Fır döndü, müslümanlar, fır döndü. Birdenbire uzadı, ama ne kadar uzamak... Ben desem bir minare boyu, sen de iki minare boyu. Eşikte katılakalmışım. Pencereden avluya geçti. Ayazmanın camına sıçradı. Günışığı gibi içeri daldı. Gidin bakın belkim hâlâ yanar durur.

Pencereden bakanlar Hüseyin'in hayal gördüğünü anladılar. Küçük kilise somurtkan ve siyahtı. Sarmaşıklarla örtülü cephe duvarı rüzgârda siyah ve boş bir yelken gibi dalgalanıyordu.

Mülâzım Celâl Efendi nihayet pantalonunu giyip aşağı indiği zaman Hüseyin, acıklı bir intizamla hareket eden sivri gırtlağının yardımıyle, çarpılmamasının esbabını anlatıyordu

— Rabbime şükür dini bütün adamım. Doğdum doğalı iman tahtamın üstünden mübarek En'âm-ı Şerif-i eksik etmem. Hani çarpılmadımsa, ecinnilerin şahı Hüseyin'i çolak kuluna bağışlamadı. En'âma yanaşamazlar. Üstüme üstüme geleceğine cehennem oldu, Ayazma'ya gitti.

Mülâzim Celâl Efendi talebelerin gülüştüğünü görünce pantalonunda tabancasını koyacak bir yer arayarak daima sahte ve sathî tesiri yapan hiddetiyle :

— Korkak herif, diye çıkıştı, kendi büyümez. Kiliseye bak. Kapkaranlık. Ben de bir şey zannettim. Dünyada cin, peri yoktur. Anladın mı? Haşâ huzurunuzdan bunlar masal. Yani cehalet alâmeti.»

—o—

«Beş gün sonra kalın bir sis gibi, beyaz ve hakim bir mehtap vardı. Ayışığı o kadar beyazdı ki duvarlara, ağaçların yarısına ve küçük Kilise damının bir mustatiline kar yağmış sanılabilirdi.

Mülâzim Celâl Efendi ve neferler de dahil olduğu halde hiç biri bina ve bahçenin loşluğuna ve korkusuna alışamamışlardı. Üçü, dördü dikkat etmiyor görünerek yatı mekteplerindeki genç kızlar gibi kolkola geziyorlardı.

aletiyle yıldızları tetkik edenler bile kalabalık oldukları halde etrafa ürkek ürkek bakıyorlardı. Bahçe sık ağaçlarına ve azgınlaşmış otlarına rağmen boş bir deniz parçası gibi insansız ve çirkindi.

Yemekten sonra Mülâzim Celâl Efendi ile beş altı talebe ikinci katın balkonunda oturmuşlardı. Açıkta farkedilmez bir yavaşlıkla yer değiştiren yelkenli ışıklarını seyrediyorlardı. Dört harp senesi İstanbul'u ışıksız, boş ve mustarip bir şehir haline getirmişti.

Mülâzim Celâl Efendi cigarasını kırmızı bir çizgi gibi bahçenin karanlığına attıktan sonra:

— Arkadaşlara seslenin, yatmak zamanı geldi, derken aşağıdan Kastamonili Hüseyin'in

— Vıy anam vııyy! diye bağırarak ağaçların arasından kalabalığa doğru koştuğu görüldü.

Celâl Efendi ile kapının yanında karşılaştılar. Hüseyin'in artık Enâm-ı Şerif'ten de ümidini kestiği belliydi.»

—o—

«Mektebin kapısı önünde hicaplı bir tereddüt geçirdiler. Taşlığın yumuşak rutubeti, nemli bir el gibi yüzlerine dokundu. Koridorun loşluğuna, yukarı doğru kıvrılan merdivenin üst basamaklarındaki yarı aydınlık kimsesizliğe gözlerini kısarak baktılar. Burası hayaletlerle dolu bahçeden daha emniyet verici değildi.

Celâl Efendi neferlere

— Kapıları, kapıları kapayın... diye bağırarak merdivene saldırdı.

Talebeler de arkasından dağılmağa cesaret edemiyorlarmış gibi toplu halde yürüdüler.

Celâl Efendi, basamakları çıkarken yukarda ne yapacağını sür'atle düşünüyordu. Peri milletine son sistem tabancaların kâr etmediği anlaşılmıştı. Galiba bütün ümit Kastamonili Hüseyin'in boynundaki En'am-ı Şerif'e kalıyordu. Lâkin bakalım, Papaz perisine Müslüman kitabı kâr edecek miydi?

Mehmet Rıza'ya üç gün katıksız hapis cezası verildi.

Kendilerini ele verenin Tahta Recep olduğunu anlamıştı.

Recep taburda ne kadar korkunç, ne kadar âdi ve ne kadar memnun duruyordu. Uzun çarpık bacaklarının üzerinde kısa, tıknaz vücudüyle kaba bir kerpetene benziyordu. Yüzü dâima tahta gibiliğini muhafaza ettiği halde gözlerinin uzaklarında birisini ele vermiş olmanın karanlık lezzeti farkolunuyordu.»

Sevgili karıcığım,

İşte sana ilk pasajdan bir kaç parça. Tabii büyük noktalarla ayrılan kısımları aradan sana yazmak için çıkardım. Vâk'ayı değil, cümleleri okuyorsun. Nasıl? Düşünceleri açıkça yaz.

Şimdi sana Nâzım'ın büyük romanından birbirini çok seven iki insana ait bir pasaj yazıyorum. Gelecek mektubumda daha başka bir üslupla Mütareke İstanbulumu anlatacağım.

«Görüşme yerinde Cemal Mahir avuçlarının içini tel kafeslere dayamıştı. Karşısında karısının yüzünü tül arkasından seyrediyormuş gibi dumanlı ve daha güzelleşmiş buluyor, ellerin birbirine ilk dokunuşundaki şehvetli ve mahcup erkek sesiyle konuşuyordu :

— Seni bu hafta çok göresim geldi ninem. Her hafta geliyor ama bu sefer hasretin dayanılmaz haldeydi. Hani bir şarkı var :

Acı duydu bu gönlüm hasrete katlanamaz.

Hatırladın değil mi?

Bu hafta gözlerim okurken, ellerim bulaşık yıkarken, ağzım mesâil-i âliyeden bahsederken kafamın içinde uzun, narin saplı, sarı siyah çizgili bir tambur hep bu şarkıyı çaldı.

Cemal Mahir'in karısı, —zayıf, uzun boylu, kocaman siyah gözlü, kalın dudaklı esmer bir genç kızdı— bembeyaz dişlerini demir ve tel kafeslerin arkasındaki kocasına bilhassa göstermek istiyormuş gibi ağzını büyük büyük açarak şımardı :

— Sana ne diye bulaşık yıkatıyorlar? Sana acımıyorlar mı sevgilim? (Sen küçüksün.) Bari tabakları kırmadan yıkayabiliyor musun?...

Cemal Mahir'le karısı biri alıp biri bırakarak, sanki birbirlerini gördüklerine kanaat getiremeyeceklerine korkuyorlarmış gibi fasılasız konuşuyorlardı...

Ziyaretçiler gittiler. Cemal Mahir fırsatını bulup görüşme yerinin bir an açık kalan kapısından karısını kucakladı...»

Görüyor musun bir tanem, artık yavaş yavaş ve ister istemez roman kahramanı oluyoruz. Yukarda mevzubahs şarkıyı gemilerde tutukluyken işitip öğrenmiştim. Başı şöyleydi

«Hani ayrılmam derdin aldattın beni bu yaz
Acı duydu bu gönül hasrete katlanamaz»

Senden üzülme diye her zaman bu şarkıyı söylediğimi saklamıştım. İşte foyam meydana çıktı. Yukardaki cümleler de parça parçadırlar. Seni burada da kendime göre ben tarif ettim. Seni benden iyi kimse tarif edebilir mi?

Giderayak sana somurtmağı unutmadığımı da ispat ettiğime memnunum. Yalnız çok mustaribim falan dediğim aklımda kalmış. Bunlara hiç ehemmiyet vermeyeceğini, bunları lüzumundan fazla ve inatla düşünmeyeceğini, hemen vaat et.

Benim, senin için ne biçim ıstırap çektiğimi bilirsin ki, bunun hiç bir şart içinde önünü almak mümkün değildir. On sene bir mağarada güneş bile görmeden yanyana yaşasak, benden başka tarafa bakınca kızarım. Benim için karanlığa bakman, beni düşünmen bile benden ayrı bir şeylermiş gibi üzücüdür. Binaenaleyh böyle şımarıklıklarımı —asıl mânası budur— çabuk unut.

Nâzım'ın romanında (Sen küçüksün) yok. Bunu da söyleyip yazdırmağa gönlüm razı olmadı. Bazı şeylerin var ki, yalnız benim kalacaklardır. Ve onları ben bile —eğer bir gün olursa— hatıra defterime dahi koymayacağım. Hiç birini unutmaktan —epey çokturlar— çekinmiyorum. Tekrar hatırlarsam enfes bir iç ferahlığı duyacağımı biliyorum.

Allah muinin olsun. İki kocaman mektuba cevap vermeğe mecbursun. Buralarda herkesi kasıp kavurdum. Mektubunun gecikmesi bir hâdise oldu. —Belki yarın alırım ya— Bana büyük bir hastalık geçiriyormuşum gibi itina ediyorlar.

Dünyada küfür etmek için ne ne kadar da çok sebeb varmış.

Dişlerimin arasında kısa ve tombul ağızlığını sıkıyorum. Bunun uzun ve kıpkırmızı manâsını Nâzım anlayacak diye utanmağa başladım.

Sevmek sade alışkanlıktan ibaret mi? Bunu da kim söyledi? Bu kadar basit bir iş olsaydı, ne sana ne de bana yaraşırdı.

Bir daha bu mendebur lâfı söylemezsen iyi edersin. Mükemmel bir tokat kaydettim hesabına.

Sakalımı kestim keseli tamam beş yaş gençleştim. Artık dolandırıcı, katil, hırsız, mürtekip dostlarım beni yadırgıyorlar. Selâmlarını bile seyrekleştirdiler. Yüzüme karşı (İyi yaptın) diyorlar ama içlerinin bir köşesinden (Vay canına biz de bunu saçlı sakallı, aklı başında sanırdık. Meğer «küçük»müş) dediklerini anlıyorum. Hele Hamdi mükemmel bir isim buldu : (Ratip'in ağabeysi) diyor. Şirinliğe bak.

Bugün Pazardı. Annem geldi. Sıhhatim için bir mevzu açıldı da bana (Sen kendinden evvel İrfan'ı düşünmeğe mecbursun) dedi. Ne garip taliim var. Her zaman en sevdiklerim yaptıklarımı yüzüme vuruyorlar.

Benden uzakta nasıl güldüğünü dehşetli merak ediyorum. Ben burada nasıl gülüyorsam, öyle mi? Mersi.

Buradan oraya mektup yazıyorum. Farkına vardın mı? Hep oradaki seni yazmakla meşgulum. Sen de öyle yapıyorsun. Beni sen, seni ben anlatmaktayız. İşte Yirminci Asır dünyasında insanca sevişmek buna derler.

Kırmızı eldivenlerini çabuk eskitmeyeceksin, paranı sinemalarda çarçur etmeyeceksin, değil mi? Aferin benim iyi karım. Kalabalık ta âsâbına iyi gelmez, biliyorum. Boya seni çirkinleştiriyor. Elini kemerine koyarak cakalı cakalı durma, ben tek başına meydan okuyan anarşistleri sevmem. Hiç olmazsa döğüşürken yanyana iki kişi olmalıyız. Bu cihetleri unutmazsan yakında gelirim.

Sen İrfan Kemal Tahir'in, Kemal Tahir'i çok sevdiğini tesbit eden müthiş güzel bir heykelsin. Yüreğinde, dışardaki bu apaçık mânâdan başka bir şeyin mevcut olmadığına eminim. Seni biraz örselememe aldırma. İçinde ne var diye kendime ait bir aşk heykelini kıracak kadar budala değilim. Bunu beceremedim. Beylik aşkla seni bir türlü yanyana getiremiyorum.

Biz bir başka türlü sevişiyoruz. Patüs'le karısı gibi mi dersin?

Seni hasretle kucaklarım karıcığım. Gözlerini hasretle öperim. Tekrar ediyorum. Mektuplarımı gene anneme yaz. Sevgili İrfanım, ninem benim, küçücüğüm.

Kemal Tahir

EK

Mektubunu bu sabah, yani 5.12.1938 de aldım. Dün etrafı kasıp kavurmuştum. Yazdıklarına çok sevindim. Bu mektubumu hiç değiştirmeden yazıyorum. Bak nasıl tastamam cevabıdır. Gözlerini tekrar öperim. Mektuplarını anneme gönder. Seni bir daha öperim.

Tarihi pek doğru bilmiyorum. Senin anlayacağın bugün Pazardı.

K. T.

10. 12. 1938

Sevgilim,

Mektubunu almadan evvel sana yazmıştım. Tam anneme verdiğim gün seninki geldi. Sekiz, on gün orada burada dolaşmış. Telgrafını da alınca iyiden iyiye sinirlendim.

Senden aldığım —yani bu ikinci mektubumu da yazıncaya kadar aldığım— biricik mektup hep iyi şeylerden, beni sevindiren şeylerden bahsediyordu. Numarası on birdi.

Hiç hasta değilim, bilâkis gittikçe daha iyileşiyorum. Benzime kan, vücudüme semen geliyor. Şişmanlamağa hazırlanıyorum. Sana geldiğim zaman kelli felli bir koca sayılabileceğim.

İştaham dehşetli. Her ne olursa olsun, altı aylık mecburî istirahat sevgiline yaradı.

Seni hiç bir zaman tasvir edemeyeceğim derecede göresim geliyor. Epey aç kaldım amma bu açlığa falan da benzemiyor. Yalnız sana mahsus bir hasret.

Nuri Tahir'den mektup aldım. Askeri Temyiz galiba bizim işi 15. 12. 1938 Perşembe günü görecekmiş. Nuri Tahir'e Ankara'dan hususi olarak bildirmişler. Halbuki ben buna ihtimâl vermiyorum. Avukatlar Temyiz celsesinde bizzat bulunmak istemişler, istidaya böylece yazmışlardı. Kanun mucibince on beş gün evvel bize ve avukatlarımıza bildirmeleri lâzımdı. Hem de hususi olarak haber aldığımız zaman murafaaya ancak bir hafta vardı. 'Bunu sana malûmat için yazıyorum. Temyiz'de takip edilecek hiç bir iş yoktur.

Müşir'i[120] görebilirsen ne âlâ. Göremezsen hiç telâş etme. İş olacağına varır. Eğer kanun dairesinde hareket ederlerse kocanı da, kayınbiraderini de salıvermeleri lâzımdır.

Mareşal Fevzi Çakmak.

Ben böyle olacağına eminim. Sen de merak etme. Yakında sana geleceğimi hissediyorum.

Reisicumhura yazdığımız istidâları dâ bizzat götürmeğe her ne bahasına olursa olsun çalışma. İcâbında posta ile gönder. Hatır ve gönülle, iltimasla hak istenmez.

Her ne bahasına olursa olsun suçsuz Kemal Tahir'i hapse tıkacaklarsa —ki mükemmelen tıktılar— çâre yok demektir. Ve demektir ki, memleketin siyaset-i âliyesi ve menfaat-i zâtiyesi Kemal Tahir'in mahpushaneden karısına firaklı mektuplar kaleme almasını icapettiriyor. Oturur yazarız.

Yalnız dehşetli tutulduğum taraf sağlam bir Cumhuriyet vatandaşı olmağa imkân kalmadığının da bu suretle —yani mahkûm edilirsem— anlaşılacağıdır.

Eğer Askeri Temyiz Hey'eti kararı tasdik ederse, Atatürkümüzün yakasını nevzuhur Cumhuriyetçilerden çabuk kurtardığına sevinmek lâzım gelecek. Yoksa Büyük Nutku için «Sen askeri isyana teşvik ettin» diyerek Divân-ı Harbe sürüklenebilirdi.

Sana daima söylerdim. Mütareke İstanbulunun romanını yazmak istiyorum derdim. Ona başladım. Yalnız bizim bazı üstad romancılarımızın harp sonrası Fransa'sında türeyen kepaze tefrika muharrirlerinden aşırma ve La Garson'dan çevirme harp zengini ve dejenere kibar âlemi romanı değil. Halk Romanı.

Bir büyük adam, «Kirli çamaşırlarımızı ortada yıkamaktan korkmamalıyız» demiş. Ben kirli çamaşırlarımızı ortada yıkamaktan korkmuyorum.

1938 senesinde Cumhuriyet Ordusunu İsyana teşvik etmiş olmak cürmü ile hapse tıkılan Kemal Tahir'in Türk İnkılâbına dair en kuvvetli eseri yazması tarihte pek garip ola-

cak. Her devirde —kendine göre— bir Namık Kemal ve bir Magosa zindanı mevcut oluyor.

Romanı yazmak için Atatürk'ün Nutkunu, o zaman İstiklâl ve İnkılâp için çarpışmış insanların hatıralarını okuyorum.

Mete Piyesi ile Köroğlu Opereti yazmalarındaki —eşşoğlu eşeklerin— garabet büsbütün acıklı oluyor. Şimdilik vatan haini dedikleri Kemal Tahir'in Türk İnkılâbına dair en kuvvetli eseri yazması nefis bir iş olacak.

Üç tane kılkuyruk iftira edip başıma çorap ördü diye, 1918'den 1938 senesine kadar yeniden bir vatan yaratmağa uğraşan, bunun için üç neslin yükünü cesaret ve feragatle omuzlayan Türk Milletini unutacak, onun bir ferdi ve yazıcısı olmakla iftihar etmeyecek değilim. Apartman dikip, aylık alarak vatanperver geçinmek te şüphesiz büyük marifet isteyen bir açıkgözlüktür. Fekat yurdunu ve milletini, her şeye rağmen sevmek, senin kocana daha çok yaraşır.

Yakup Kadri'nin *Sodom ve Gomore*'sini okudum. Hep o La Garson tesiri. Hangi milletin tarihinde, bâhusus buhranlı sıralarda, zevkini birinci planda düşünenler yetişmedi? Âsi İspanya Generali Franko'nun sarayının sarhoş zabitlerle hayasız kontesler, ruz u şeb habaset ediyorlar diye, Madrit önünde vuruşan Cumhuriyetçi delikanlılarla genç kızları unutup zina romanı mı yazmalı?

Mütareke İstanbulunda İngiliz zabitleriyle çiftleşen orospulardan başka insan yok muydu? Anadolu'da en tehlikeli sıralarda başkaldıran Demirci Efeler, Delibaşlar, daha bir sürü serseri Türk Milletine dahil fena unsurlar değil miydi?

İnkılâpçı da tam olamaz. Eğer Mehmetçiğin korkak tarafını yazmazsam Vatana bir çeşit ihanet etmiş olacağım.

Sana romanımdan bir pasaj daha yazayım. Bakalım bir büyük roman çeşnisi bulacak mısın?

«1918 senesinin bütün vukuatı, deniz talebelerinin Heybeliada'daki Papaz mektebine yerleşmelerinden, Kastamonili Hüseyinin En'am-ı Şerifine karşı duyduğu imanın sarsılmasından ve Mehmet Rıza'nın üç gün katıksız hapis cezasına mahkûm edilmesinden ibaret kalmadı.

Yağmurlu, soğuk bir gün Heybeliada'ya yandan çarklı bir vapur dolusu fena havadis geldi : Bulgarlar sulh etmeğe mecbur kalmışlar.

Mehmet Rıza, bu haberi işitir işitmez, Viyana'da basılan, Alman, Avusturya, Türk ve Bulgar askerlerini kolkola gösteren, İttifak propagandasına mahsus renkli kartpostalı hatırladı. Kartın sol ucunda gülümseyerek duran kalın kaputlu, alacalı yün çoraplı ve çarıklı Bulgar askerinin, dostlarına selâm vermeden yürüyüp gittiğini görür gibi oldu.

Halbuki 1917 senesinde Rusya'da başlayan Bolşevik İhtilâlinden sonra Müttefiklerin kazama şansı, birden yükselmiş deniliyordu.

Mehmet Rıza ve arkadaşları *Hamidiye* mektep gemisine nakledilmeden evvel Osmanlı İmparatorluğu da Bulgarları takibe mecbur olarak Mondros Mütarekesini imzaladı.

Mehmet Rıza şimdi tarihini hatırlayamadığı uzak bir günde, bir öğle üzeri Yüksek Kaldırım yokuşundan Karaköy'e iniyordu. Etrafta Harp senelerinin alışık olmadığı bir gürültü farketti. Tembel dükkâncılar bir yere herkesten evvel yetişmek istiyorlarmış gibi, kepenkleri süratle çekerek yolun ortasındaki işportacılarla beraber limana doğru koşuyorlardı.

Yokuşun yarısından deniz görünüyordu.

Mehmet Rıza ancak rüyalarda hissedilen hakim ve karanlık bir korku ile durakladı. Sarayburnu ile Kadıköy arasında mağrur, sakin ve kindar harp gemileri sıralanıyordu. Direklerine renk renk flamalar çekmişlerdi ve şehri selâmlamağa lüzum görmüyorlardı.

Köprüdeki kalabalık daha heyecanlıydı. Ellerinde, küçük oldukları için daha küstah görünen kâğıttan yapılmış Ecnebi bayrakları vardı.

Mehmet Rıza bu uzak öğle üstünde, sırtındaki Deniz talebesi üniformasına karşı duyduğu hicâbı, dişlerini gıcırdatan bir tazelik ve canlılıkla her zaman hatırlamıştır.

Düşman gemilerinin Boğaz'a demirlemesi, İstanbul'u ilk zamanlar, muharrirlerin ve bizzat İstanbulluların senelerden sonra tahmin ettikleri kadar üzmedi.

Harp mütemadi muvaffakiyetlerle başlamış, öyle devam etmişti. Çar Orduları Trabzon'a inmişler, İngilizler bütün Arabistan'ı zaptederek Diyarbakır'a yaklaşmışlardı.

Bir Çanakkale —resmî kayıtlar yalnız orada doksan altı bin müdafiin düştüğünü söylüyorlardı— senelerce insan eti yiyerek dayanmıştı.

Fekat orasının İstanbullular için öyle insafsız, öyle kanlı, öyle müthiş bir korkusu vardı ki, Mütarekeden sonra, nihayet teslim olmağı kabul eden yorgun bir kadın gibi bacaklarını açacak mı, yoksa yırtık eteklerine sarılarak incecik denizin üstüne çöküp kalacak mı, merak edilmiyordu.

Zaten otuz üç milyon Osmanlının Padişahına, (350) milyon Müslümanın Halifesine pâyitaht olan İstanbul şehri, Kapitülasyonlar dolayısıyle yabancı bandraya ve yabancı nüfuzuna kanıksamıştı. Karadağ patentası taşıyan bir meyhane, Paskalya'da Avusturya-Macaristan bayrağı çeken bir mağaza, vergi vermez kanun tanımazdı.

Asırlardanberi Sefaret kavasının, Sadrâzâmdan fazla sözü geçerdi.

İstanbul bir çok tarihleri

— Ruslar Ayastafonos'a geldikleri sene,

— Bulgarlar Hadımköyü'ne dayandıkları ay, diye hesaplıyordu.

Hele Harp başlar başlamaz, İmparatorluk müttefiki Almanya'nın müstemlekesi olmayı sessiz sedasız kabul etmiş göründü. Muzaffer olunsa bile memlekete yerleşen Almanların çıkarılamayacağı artık aşikârdı.

Vilhelm Donanmasını icabında Müttefiklerine karşı kullanmak üzere ihtiyatta saklıyordu.

Seferberliğin daha ilk senelerinde Alman çavuşları Osmanlı Binbaşılarını tokatlamağa başlamışlardı.

Bundan başka, bir sabah Boğaziçine sıralanan düşman zırhlılarının esaslı hiç bir şeyi d edeğiştirmediği meydandaydı. Siyasi kavgalar ve selâmlık resm-i âlisi devam ediyordu.

Yalnız İttihatçılar kaçmış, yerlerini o zamana kadar hamiyetlerini ispata fırsat bulamamış yeni vatanperverler almıştı.

Dört senedir bitmeyecek görünen açlık sona ermişti.

Romanya şekeri, Bombay pirinci, İngiliz kumaşı, Yemen kahvesi ve Amerikan yağı çoğalmıştı. Harp içinde vesika ile süpürge tohumundan, tuğla, mısır koçanı ve daha başka yoğurulmaz ve yenmez maddelerden yapılmış çamur ekmek dağıtan fırınlar, camekânlarını şişman ve pembe yüzlü okkalıklarla doldurmuşlardı.

Artık kısmeti olanların kavuşmak ümidi çoktan kesilmiş, evlatları, ağabeyleri, kocaları ve babaları kırıkdökük de olsa geliyorlardı.

Mütareke, açlıktan, hastalıktan ve kurşundan ölmeyenleri kurtarmıştı.

İstanbul, ilk aylarda düşman bahriyelilerine gülümsemeği belki de bu sebeple denedi.

Hamidiye, hayatında ilk defa mektep gemisi oluyordu.

Kumandanı, üniformasının içinde daima rahatsız, zayıf, çıplak kafalı, ufak tefek bir Kaymakamdı. Kıçüstünde ciddiyetle tabura geçen talebeleri :

— Sefa geldiniz efendiler! diye teftiş etti.

Sıranın başından sonuna kadar bir defa gidip geldi. Ve Mülâzim Celâl Efendi'ye bakarak

— Talebelerimize başaltında geniş bir yatakhane hazırladık, dedi. Bir de salonları olacak. İstirahat sırasında orda vakit geçirirler.

Nutuk söylemesini ve kalabalıkla konuşmasını beceremiyordu. Bir elini Napolyon gibi ceketinin düğmeleri arasına sokarak sustu. Tekrar :

— Sefa geldiniz, dedi.

Talebeler bir ağızdan

— Sağol, diye cevap verdiler.

Celâl Efendi Kumandanın arkasını dönmesinden istifade ederek azametini topladı :

— Sola çark, başaltına yatakhanelere.. diye bağırdı.

Aylardanberi, Papaz Mektebinde oturup hazırlanmasını bekledikleri yatakhaneyi —Şair Mehmet Rıza da dahil olduğu halde— hiç biri tahmin edememişti.

Ön sıradakiler karanlık bir deliğin önünde durakladılar. Sonra çaresiz bir fedakârlıkla yüzlerini arkadaşlarına döndüler. Bir tanesi sağ ayağını delikten içeri uzattı, evvelâ beline kadar sonra, başıyle beraber kayboldu.

Mehmet Rıza gözlerini kısarak aşağı baktı. Loş bir ambarın demir zemini görünüyordu. Önce inenler şaşkın şaşkın etrafa bakıyorlardı. Duvarda dimdik asılmış demir merdiveni kullanmak ta bir marifetti.

Celâl Efendi en arkadan geliyordu. Yere basınca etrafına zevkle baktı

— Mükemmel, dedi, tam gemi hayatı.

Ambar, başa doğru daralıyordu. Yuvarlak lombozların kalın ve eski camları ışığı tutuyordu. Ortada karyolaya benzer bir şey görülmüyordu. Kadri Malik kendi kendine söylendi :

— Müthiş yatakhane.

Mehmet Rıza :

— Çok yazık, diye güldü, mükemmel gemi hayatına alışmağa vakit kalmayacak.

Turgut Reisin ahfadından olmakla öğünen Mustafa somurttu :

— Demirlerin üstünde geberip gideceğiz.

Almanya'ya staj için giden arkadaşlar, Mütareke ilânı üzerine geri gelmişlerdi. Alman donanmasında yaşadıklarından, Papaz Mektebinden gelenler kadar şaşırmadılar. İçlerinden biri —saçları alabrus biçimi ve Almanya'daki çapkınlıklarıyle iftihar eden çok esmer, çok şirin Necati Ayvalık :

— Yağma yok, dedi, insanı ölmeğe bırakmazlar. Hamaklarda yatacağız. Öyle değil mi Celâl Efendi?

Celâl Efendi hazırladığı sürprize mâni olduklarına kızmış gibi donuk bir bakışla :

— Onu bilmeyecek ne var, dedi, Bâhusus tarih-i harp okuduktan sonra.

Mehmet Rıza kumanda kulesinde Japon Amirali Togo'nun çekik gözlü azametini, Kazan önünde, bütün harp boyunca ağız dolusu methini duyduğu Alman Korsan tahtelbahirlerinin silâhsızlara karşı fırsat bekleyen hain cesaretini, Jül Vern'in romanlarından hatırladığı açık deniz yelkenlilerinin yalpalı seyahatlerini hissediyordu.

Hamidiye mektep gemisine Osmanlı İmparatorluğunun ümitsizliği, Alman İmparatorluğunun insanları hayvanlaştıran barbar disiplini, deniz talebelerinin birdenbire getirdikleri İngiliz Bahriye mekteplerinin soğuk ve kat'i terbiyesi dolmuştu.

Skajerak ve Çanakkale'de birbirlerinin gırtlağına sarılan bu üç yanyana getirip ihtiyar, hasta bir tekneye yerleştirmek büyük ustalıktı.

Gemi, üç bacası, direkleri, topları ve mürettebatına rağmen Haliç'te Bahriye Nezaretinin az ilerisindeki karışık ve çökmeğe hazır rıhtımda kıçtankara bağlanmıştı.

Mehmet Rıza Sancağı selâmlayıp ortaya doğru yürüdüğü zaman uzaktan derli toplu, genç ve sevimli görünen bir teknenin yakından bu kadar biçare olmağı nasıl becerdiğine bir türlü akıl erdiremedi.

Yataklar bağlandıktan sonra, karavana ile gelen çay, fabrikadan çıktı çıkalı, yıkanmamış gibi tiksinti veren alminyüm kupalara koyuluyor, ve karavananın, dünki ve evvelki günkü yemeklerden kalma yağlılığı çayın üstünde parlak bir toz tabakası gibi kımıldanıyordu.

İş asla bitmeyecek gibi karışık ve usandırıcı idi.

Sabahleyin ilk iş güverteyi yıkamaktı. Mastarya denilen küçük tahta kovalarla denizden su çekiliyor, sert fırçalarla güverte ovuluyordu. Sonra çuval parçalarıyle paspas yapmak ve ucu lâstikli bir saplı ile her tarafı kurutmak lâzımdı.

Mehmet Rıza Bahriye askerinin niçin geniş paçalı pantolon giydiklerini o zaman anlamıştı. Bunun «iş başa düştükten sonra paçaları sıvamak için» olduğunu öğrenmişti.

Sabahleyin nöbetçi çavuşu düdüğünü eskimiş bir şikayet gibi öttürüp

— Sararma buranda!

Diye bağırdığı zaman güneş Fatih Camiinin kubbesinde ince ve eğri bir bıçak ağzı gibi duruyor, Haliç gölgeleri kıyılardan henüz dağıtmamış oluyordu.

Güverte temizlenince pirinç ve sarılar parlatılıyor ve top tâlimi yapılıyordu. İşgal Kuvvetleri Kumandanlığının emriyle topların kamaları alınmıştı. Kamasız toplarla talim etmek bütün talebelerin içine, başka şeylerden zannettikleri korkunç bir can sıkıntısı ve utanma veriyordu.

Mehmet Rıza için *Hamidiye* Gemisi Balkan Harbinin zırhtan ve kahramanlıktan yapılmış maddî destanıydı. Vurulduktan sonra kıçtarafı yarısına kadar suya gömülü olduğu halde kurtulmasını kaç kere hâyâlinde canlandırmış, o muharebeye iştirâk etmiş olmayı ne kadar ihtirasla istemişti.

Halbuki şimdi, bu destan yalnız top kamalarından ibaretmiş de onlar alınır alınmaz hiç bir şey kalmamış gibi biçare geliyor, koca kruvazörün, belindeki altı ateşli tabancadan —artık tabanca taşıyor ve top kamasının nasıl bir âlet olduğunu bilmiyordu— daha kudretsiz kalmasına bir türlü alışamıyordu.

Gemide yaşadığı halde, boş kilometrelerle çevrilen, az ağaçlı, dar ve susuz bir köy evinde oturuyormuş gibi canı sıkılıyordu.

Hamidiye utanıyormuş gibi kirli dumanını yavaşça çıkaran bacaları, direk ipleri, bayrağı ve sahilin paslı bacalarına uzattığı yosunlu ve gergin palamarlarıyle ebediyen duruyordu.

Mehmet Rıza eski bir itiyatla dolaşan nöbet kayıklarının parola isteyen uzak ve maksatsız sesini dinlerken müthiş bir istihzânın içinde gülüp geçemeden yaşamının azabını duyuyordu.

Donanmasız kalmış mağlup bir memleketin Bahriye Zabiti olmağa çalışmak bedbaht bir gayretti.

Hamidiye bağlandığı yere yaraşıyordu. Etrafında hiç bir zaman kendi kendilerine seyretmemiş gibi duran ihtiyar ve bitkin gemiler doluydu. Hepsinin ipleri lif lif sarkıyor, isten simsiyah olmuş lime lime bayrakları çatık bir yüz gibi somurtuyordu.

Sandallarının üstüpüsüzlükten ve kalafatsızlıktan eski bir atlas kumaş gibi yarılmıştı. Bazısı ilk zırhlılardandı. Teknelerindeki çelik ve bakır levhalar cıvatalarını ve perçinlerini salıvermişlerdi. Bazısı daha yaşlı bir itina ile yanyana getirilen tahtalardan yapılmış teknelerdi.

Denizin üstünde sanki eski bir itina ile duruyorlardı.

Gece olunca pervaneleri birer cenaze beklediklerini biliyorlarmış gibi ışıklarını suya kadar bırakmadan ve kendi kendilerini bile aydınlatmadan duruyorlardı.

Bir kısmının, pantalonları ütüsüz, ceketleri lekeli ihtiyar zabitleri ve uçarı mürettebatı vardı. Böylelerinden, arada bir, karanlığı ite ite serhoş bir Anadolu türküsü duyuluyordu.

Hepsi de çıpa deliklerini kıskanç kıskanç açarak gidip gelen Haliç vapurlarına hasetle bakıyorlardı. Bahriye Nezaretine dargındılar.

Oraya arkalarını dönmüşlerdi.

Hele içlerinden bir tanesini, Mehmet Rıza düz teknesi ve upuzun bacasıyle demir bir ütüye benzetiyordu. En hiddetli zamanlarında onu bacasından yakalayıp bütün bu harp teferrüatı içine sindire sindire Halici ütülemenin ne kadar temiz, ne kadar güzel, ne kadar haklı bir iş olacağını düşünüyordu.

Yalnız ara yerde burunları bastonlu, küpeşteleri bol yaldızlı iki tane yat —*Söğütlü* ile *Ertuğrul*— vardı ki, beyaz boyalarını ayıplamamak mümkün değildi.

Mehmet Rıza bunların en karmakarışık mezarlıkta renklerini nasıl muhafaza ettiklerine zaman zaman şaşıyordu.

İkisinin de salonları ve diğer güverte aksamı yelken bezleriyle kılıflanmıştı.

Mehmet Rıza daha ilk gün bu hali görür görmez Kadri Malik'e :

— Şu eldivenli gemi aristokratlarına bak, demişti, bacaları da olmasa insan yelkenlerini indirip güvertede bırakmış tembel tayfalarla dolu iki Forvet zannedecek.

Diğer gemi leşlerinin her şeyi acıklıydı. Yalnız Mehmet Rıza kıçlarında burnuna levhalara yazılmış isimlerini okuyarak hepsinde müşterek bir gülünç taraf keşfetmişti. Bu levhalarda ağdalı birer zafer terkibi okunuyordu ki, bu kabil gemi isimleri artık hantal çöp mavnalarına, tıknefes romorkörlerde ve bodur takalarda kirli ve bedbaht kömür kayıklarında görmek mümkündü.

Hamidiye'ye geldiklerinin haftasında, Turgut Reis'in ahfadından olmakla öğünen Mustafa, Mehmet Rıza'yı Camialtı'na doğru gezmeğe götürdü.

Kısacık boyuyle koluna girmeğe çalışarak :

— Sana bir ziyafet çekeceğim Şair, diyordu, nefis bir ziyafet.

Yüksek bir duvarın eteğinde, paket taşlarıyle döşeli rıhtımdan yürüdüler. Camialtı meydanı bakımsız ve düzdü. Orta yerde kubbesiz dört köşe bir cami vardı. Minaresi uzun ve beyazdı. Karşısında üç bacaklı kocaman ve ağır bir vinç bağlıydı. Çalıştığı hiç görülmemiş bir tarak gemisi paslı, çarpık ve kalın bir destere gibi denize uzanmıştı. Camiden sonra rıhtım genişliyordu. Deniz tarafında kalan toprak sahada kırık pervaneleri küf tutmuş, eski istimbot tekneleri delik deşik ve yana devrilmiş duruyorlardı.

Tamirhanelerden tektük balyoz sesleri işitiliyordu. Küçük bir kapıdan duvarları fabrika dumanlarından siyahlan-

mış yüksek damlı, kocaman hangara girdiler. Zemin kuru bir ırmak yatağı gibi çakıl ve kum doluydu.

Tahta takozların üzerinde eski padişahların saltanat kayıkları duruyordu.

İnce uzun ve çevik teknelerin her tarafı altın yaldızla işlenmişti. Oturulacak yerlerin üstünde bir mücevher gibi oyulmuş küçük mahfeller vardı.

Evvel zamanın sabırlı sanatkârları tenazüre azami ehemmiyeti vermekle beraber, belli ki başladıkları oyaları orta yerlerde unutmuşlar, sonunu başka güzelliklerle bitirmişler ve hey'eti umumiyede insanın içine saygı ve merhamet veren bir ustalık göstermişlerdi.

Padişahın üstüne gölge veren sundurmanın ziyneti daha korkunçtu.

Tersanede, küçük kalın kapıların arkasında ve sert damlı hangarların içinde, son asırlarda bütün ihtişamı dış süsüne kalmış, bünyesi çürük İmparatorluğun sanki tarihi defnedilmişti. Mehmet Rıza bu kayıkları eski divan şairlerinden ezberlenmiş eski nefis ve ender mısralar gibi her zaman hatırladı.»

Sevgili İrfanım, eğer beğendinse hepsini senin için yazdım. Görüyorsun ya, insan mahpushanede ölmüyor. Ölmedikçe de seni ne kadar kabilse o kadar seveceğim. Kocaman gözlerini hasretle öperim karıcığım.

Kemal Tahir

EK : İzahı ve mabadı gelecek mektuba. Tabii bunlar böylece roman olmazlar işlenecekler. Fikirlerini söyle.

K. T.

12. 12. 1938

Sevgili karıcığım,

Sakın İngilizce ders alayım deme. Ben senin hakkından İngilizce bilmezken gelemiyorum, bir de onu öğrenirsen hâlim haraptır.

Dehşetli güzel tenkit ediyorsun. Bütün mesele söylediğin gibi tasannusuz yazmakta. Mamafih o sana yazdığım parçalar roman malzemesidirler. Öteye beriye serpiştirilecek, arasına bilhassa hareket koyulacak şeyler.

Ahmet Rasim'le Refik Halit arasındaki mukayesen esas itibariyle (bu esas itibariyle sözünde elimizdeki eserlerine göre manâsı var) doğru. Fekat biraz acele ettin. Refik Halit'in *Tan* gazetesinde *Yezidin Kızı* adında bir romanı çıkıyor. Malûm ya, bazı nikbin insanlar, bir san'atkâr için «Ölünceye kadar şahseser beklenebilir» diyor. Ahmet Rasim'in eserleri ortada. Çok iyi tesbit kaabiliyeti var. Lisanı da zamanına göre açık. Fekat Refik Halit'in temiz Türkçesi de, emin ol, bir merhaledir.

Ölüler Evinin Hatıraları Nâzım'ın hazırladığı romanın mevzuunda. Onun da en beğendiğim yerlerini kimseler beğenmiyor.

Nâzım'ın mükemmel görüşleri ve —senin de söylediğin gibi— sinemaya yakın tarafları var. Zaten Nâzım'ın nesrinde en kuvvetli cihet: piyes. Onun insanları ancak konuşurken yaşıyorlar.

Hislerimin tahakkümü altındayım, diyorsun. Hislerin topyekûn bana ait olduklarından buna çok memnun oldum.

Mesele bu hafta Temyiz'de konuşulacak. Ali Sâip'in[130] Ankara'daki suikast dâvâsı, İstanbul'daki Mercan Altunyan çetesi baskını denilen rezaletlerden birinin içindeyiz. Bir iki küçük serseri, rezil memurun, Abdülhamit'ten kalma hafiye bozuntusu bir kaç polisin jurnalından doğan bu kabil dâvâların mumu yatsıya kadar yanıyor. Bakalım bizim vaziyet te bir haftaya kadar belli olacak.

Askeri isyana kaldırmış mıyım, kaldırmamış mıyım, anlayacağım.

Mahpushaneye alışmıştım. Temyiz mahkemesi gün tâyin edince gene rahatım kaçtı. Durup dinlenmeden neticeyi düşünüyoruz. Yazı da yazamıyorum. Sen de tam tenkit edecek zamanı buldun. Hepsine topyekûn «şaheser olmuş, şaheser» demen lâzımdı. İnsafsız.

Sana kısaca bir hakikat

Çok mecbur kalmadıkça esir adamdan eser beklememeli. Esir ve köle milletlerin adam yetiştirmemesi bundan. Tagor'u[131] bile İngilizler şişirdikleri halde biçarenin edebî hüviyeti soytarı Gandi'nin maddi variyetinden ileri geçemedi. *Ormanın Kitabı*[132] nerde *Bahçıvan*[133] nerde?

Binaenaleyh bir memlekette eli kalem tutanları hapse tıkmağa başladılarsa (Bize eser falan lâzım değil, güzel orospu, bol hırsızlık, geniş çiftlik, ve sayısız köle lâzım) denildiğini hemen anlamalı.

Mübarek Almanya ile, cakalı İtalya'ya bir bak.

Pirandello'yu sayarak söylüyorum, yetmiş milyon İtalyandan bir tek insan çıkmıyor. Zira Avrupalı da olsa 120 milyon esir, hapı yutmuş 120 milyon bahtsızdır.

130 Urfa mebusu. Atatürk'e karşı bir suikast girişiminde bulunmuştur.
131 Rabindranath Tagore (1861-1971). Hintli şair.
132 Rudyard Kipling'in yapıtı.
133 Tagore'un yapıtı.

Binaenaleyh şimdilik şuralarda mevzu, tip ve kısmen de dekor ve süs topluyoruz. İlerde ellerimizi kurtardığımız zaman yazacağız.

Zaten başka çare yok. Dostoyevski *Ölüler Evinin Hatıraları* diyor, *Ölüler Evi* değil. Eğer cezamı tasdik ederlerse tabii bir Anadolu vilayet hapishanesine gönderileceğiz. O zaman sen de oraya tâyin edilirsin. Memleketimizde henüz derebeylik döküntüleri sapasağlam durduğu için, çok şükür vilâyet hapishanelerimiz asrîleşmemiştir. Binaenaleyh yanımda olursun. Orada telsiz kafessiz konuşuruz. Herhangi bir başka projeyi —seni saylav bayanlarımız arasına, maazallah, sokacak kadar parlak da olsa— kabul etmiyorum. Hem de mutlak olarak.

Şimdi sandığımı düzettim. Lüzumsuz kâğıtları ayıkladım. En dibinde senin kartonlu resmin, uslu akıllı duruyor, bana yumuşak yumuşak gülümsüyordu. Bir sevindim. Daha fotoğrafları öpecek kadar yufka yürekli olamadığıma kızdım. Üstüne hışımla gömleğimi örttüm.

Nâzım Hikmet, Kemal Tahir'in karısının edebî zevkini tebrik ediyor. Hamdi sana kendisinden selâm yazmadığımı duyunca küplere bindi. Takkesini yere çalarak :

— Yuf sana! dedi, durdu. Düşündü, tekrar :

— Yuf sana! diye takkeyi yerden aldı. Bir daha çaldı. Güldük.

Nâzım'ın kanaatine göre, edebî zevki sen ayar olan öğretmenler fazlalaşırsa, iyi cins kitap satışı, ve yüksek takdirli okuyucu miktarı artarmış.

Şu şairler hayalperest insanlar vesselâm. Senin tenkitlerini kitap satışına faydalı görecek kadar maddi düşünüyor da sonra sapıtıyor. Kitap okumak için milletin önce parası, sonra yakacak lâmbası olmalı. Üniversitelerimiz medrese köşelerinde mum ışığı bulamazken Bayan Kemal Tahir dilediği

kadar parlak edebiyat zevkine sahip olsun, aç talebeye vız gelir.

Sana on tane zarf yazdım. Aşağı yukarı bir hesapla on haftalık mektup demektir. Bunları göndermeyeceğimi zannediyorum.

Mükemmel bir rüya gördüm. Seni omuzumda taşıyormuşum. Ne dersin? Hızlı bir hassasiyet mi?

Ne kadar sinirli olduğumu zarfların yazısından anlarsın. (Gazi), (Terbiye), (Enstitü), (Edebiyat), (Ankara) kelimeleri ayrı ayrı âsâbımı bozdular. Biraz dikkat et. Vallahi hepsi rezalet. Bu kadar kocaman kelimeler; dikkat ettim de, sizin mektebin mermerlerini neden İtalyadan getirdiklerini anladım. Başka mermer çekemezdi. Aferin mimarlarına.

Annem mektubu Müşir'e bomba atar gibi kahramanca vermiş. Hem de bizzat eline. Çok çok teşekkür et.

Mektubumun kısalığından şimdilik içinde bulunduğum hâlet-i ruhiyeyi anlayacaksın. Seni hasretle kucaklarım. Sevgili karıcığım. Yakında buluşacağımıza eminim.

Hamdi şimdi geldi sana uzun uzun selâm ediyor.

Nâzım'ın, Emine'nin, Piraye'nin selâmı var.

Seni tekrar öperim karıcığım, sevgilim.

Kemal Tahir

Ek

Bu kepaze mektubu tekrar okumağa tahammülüm yok. Vaziyet belli olunca daha uzun ve daha derli toplu yazarım... Gözlerini göresim geldi. Onları yum ve beni düşün... (Küçük olduğun için seni tekrar öpmem lâzım geldi.) K. T.

17. 12. 1938

Sevgilim,

Mektubunu sevinçle okudum. Beni bahtiyar etmesini yalnız sen biliyorsun. Ben kendim için değil, senin için çalışıyorum. Ve ancak senin beğeneceğin şeyler yazarsam seviniyorum.

Beni uçsuz bucaksız mahcub ettin. Sözlerinin büsbütün hakikat olmadığını sana hemen isbat etmek için işte yazıyorum.

(Muhtacım) kelimesini karaladım. Sonra oturup düşündüm. Şu neticeye vardım. Kelimeleri ne zaman ağzımda yuvarladımsa, o vakitler muhakkak iktidarımın ve ihtiyârımın haricinde olarak ayrıyız. Başka meseleleri bilmem. Fekat ikimiz için yalvarmağa hakkım yok. Sana lâyık bir koca olabilmem için ancak izzet-i nefsimi ve senin sevgini kıskanacağım. Eğer bunları bugünlerde beceremezsem, seni sevdiğime nasıl inanırsın?

Romanımı çok âlâ tenkit ediyorsun. Yüksekkaldırım sahnesi hakikaten Mehmet Rıza'nın gözüyle görülmeliydi. Fekat bu o kadar teferrüat ki, kaç ciltte tükeneceğini asla hesaplayamıyorum. Fekat bunu Haliç'in kederli bir gecesinde Mehmet Rıza bir arkadaşına anlatabilirdi.

Demin mektuplarından bazı parçaları Nâzım'a okurken bana

— Şimdi buldum, dedi, sende bu çok teşbih ve iyi tesbit tarafı eski şiirlerinden geliyor.

Bunu itiraf edemiyordum ama —çünkü o günden bu güne tempoyu bulmalıydım— bu böyledir. Anlatmaktan üşendiğim, hattâ güç anlattığım için mi? Zannetmem. İçim isteyerek çalışmağa oturduğum zaman münasebetli münasebet-

siz bir sürü tafsilât ve teşbih geliyor. Ancak bunları bol bol yazdığım sıra rahatlıyorum. Sonra ayıklamak sana düşecek.

Küçük bir misal :

Almanya'dan gelmiş bir bahriye talebesini anlatırken, —o zamanın modasını nasılsa hatırlamışım— «Alabrus saçlarıyle öğünen Mustafa» diyorum. Hakikaten harpten sonra Alabrus saç tuvaleti bize ecnebi askerle dışardan geldi. Bu kadar ince tafsilat ve teferruata lüzum var mı?

Elbette var sevgilim. Sen orada falanca tarihten filanca tarihe kadar şu miktar eser okumak mecburiyetindesin de belki acele ediyorsun. Evimizde otururken iyi bir kitabı okuduğunu düşün.

Sana şunu da hatırlatayım ki, bir mini mini kitabın ömürlü olduğu görülmemiştir. O kadar ki, Mopasan bile *Ölüm Kadar Acı* romanını, *Belami*'yi, yazmasaydı, yalnız hikâyeleriyle yaşayamazdı. Marifet kısa yazmakta değil, hangi tafsilatı alıp hangisini bırakacağını kestirmektir.

Buna rağmen şu ikimizin son derece hoşuna giden *Gece Yarısı İtirafı*[134] çok mufassal bir ruh tahlili olduğu halde, emin ol, roman değil. Bir roman kahramanına verilecek hüviyetin etüdü. Şu halde ne çok tafsilat, ne kuruluk. İkisi arasını keşfetmek lâzım.

Benim falımın tersine olarak, sınıf muharriri olacağımdan korkma. O devreyi atlattığımız için öğünebilirsin. Ne insanları şaşırtacak kadar karışık, ne de utandıracak kadar çıplak ve âdî yazamam. En çok insafsız olduğum satırlarım, oynak ve dalavereli kurulmuş hissini veren cümleler. Bunları

134 Bkz. Dipnot 117.

utanarak okuyorum ve hınçla karalıyorum. Halit Fahri olmanın ne demek olduğunu iyi anladım ve bu anlayışım kadar asillere hitabetmenin kolaylığını da biliyorum.

Kütüphanenizde varsa *Üç İstanbul*'u oku. Bu kitap Mithat Cemal'indir. Teşbih ve istiarelerle ağız ağıza dolu bir esermiş. Onu okursan hatalarını tesbit ederek beni daha iyi ve daha faydalı tenkit edersin.

Seni ne kadar sevdiğimi benden daha iyi biliyorsun. Yalnız şu kadarını ben ilâve edeyim. Beni rüyanda görmemek için düşünmemeğe çalışmana çok kızdım.

Kocanın seni rüyada görmek için yattığını hiç mi hiç unutma.

Roman kahramanı olmamız âdetâ mukadder sevgilim. Nâzım romanına senin mektuplarından bir kaç pasaj istedi. Ben de söz verdim. Şu halde yalnız dışımızdan değil, içimizden de bir şeyler katacağız Nâzım'ın romanına.

Edebiyat tarihi kımıldasın, en temiz kahramanlardan ikisini uzun yıllar sahifelerine almış olmakla müftehir olabilir.

Mektuplarının beni ne kadar sevindirdiğini şöyle anlatacağım. Gelir gelmez önce bir çocuk ve bir hayvan insiyakı ile herkesten saklıyorum. Sonra konuşulanları işitmeden, suallere asla cevap vermeden başından sonuna kadar okuyorum. Her zaman katlayıp cebime koyarken :

— Yaşa sen karıcığım, diye bağırıyorum, yaşa sen.

Sonra elimi bir müddet cıgara paketimi arayarak ceplerimde dolaştırıyorum. Ve tekrar mektubunu çıkarıp sallıyorum :

— Şirinliğe bakın, diye çok büyük ve çok kıymetli bir şey izah ediyorum.

Senden başka hiç bir işi düşünmekte değilim. Bir usta adam —galiba bir Amerikalı— «Bazan sen mahpusta demirlerin arkasında olursun, dünya nimetleri dışarda bulunur, bazan sen dışarda gezersin, dünya nimetleri içerde demirlerin arkasındadır,» diyor. Bugün hangisi dışarda, hangisi içerde umursamıyorum. Yalnız senden ayrı olmak mükemmel bir felâkettir. Buna eminim.

Romanımı, başka Kemal Tahir'lerin karıları, başka mekteplerden kocalarına yazdıkları iyi mektuplarla tenkit edemeyecekleri kadar derli toplu ve ustalıklı yazacağım.

Nâzım haftaları Pazar ve Pazartesi günlerinden ibaret sayıyor. Meselâ Salı günü :

— Bugün Salı, yarın Çarşamba, öbür gün Perşembe, daha öbür gün Cuma, diyor. Cumartesi geldi mi, gel keyfim gel; Pazar günü karıcığımı göreceğim.

Bu tam bir hafta böyle geçiyor.

Ne olacaksa olsa, sen mektebi bitirsen, ben de eğer göndereceklerse, gideceğim yere yerleşsem de, haftaları böyle saymağa başlasam.

Dostoyevski'nin hapishane için yazdığın iki cümlesi de doğru. Hakikaten burada kocaman ve somurtkan çocuklar var. Ve sabır mektebi, insanlara sabra benzemeyen bir acaip metanet vererek hayatını yaşıyor.

Nuri Tahir'le benim için «İnsanlarımı kimseye vermeyeceğim» sözünü hep beğendik. Zaten Nuri'ye mektup yazacaktım. Seninki biter bitmez hemen başlayacağım.

Şu izzet-i nefis meselesi birteviye zihnimi kurcalıyor. Aceba pek mi fena ettim? Zannetmem. Sen işte bilirsin. Benim bir çok taraflarım böyle kepazedir sevgili karıcığım.

Yukardakileri tekrar okudum. Ben yalan söylediğim zaman —bilhassa seninle— böyle konuşurdum. İzzet-i nefis meselesi yaptığım mı, yapmadığım mı yalan? Gel de işin içinden çık bakalım.

Arada bir zayıf ve kuvvetsiz olduğunu yazarsın. A hatun, ben senin sırasında ne cessur, ne kahraman, ne kabadayı olduğunu bilmez miyim? Zaten bunu sen de benim kadar biliyorsun. Çünkü ancak böyle olanlar zayıflıktan kuvvetsizlikten bahsedebilirler. Aferin sana.

Demek kocaman mektubumu bir beğendin, bir beğendin... İşte anla seninle dertleşmeğe ne kadar ihtiyacım varmış.

Ne olursa olsun, bizi mahkûm edecekler sanırım. Pek uzun sürmese de buna alışmak lâzım. Masum olduğum dosyada asla yazılmayacaktır. Bana da bugün Türk Ordusunu isyana teşvik cürmü namussuzca isnad edilirken böyle bir hâl yaraşır. Sen herhalde metin olmayı benim kadar becereceksin. Düşün ki, futbol topu almayı düşündüğün Nuri Tahir on sekiz senenin altında ezilmedi. İçi temiz ve rahat olanlara hiç kimsenin hiç bir fenalık yapmasına imkân yoktur.

Sen üzülme karıcığım, bana senin her mektubun bir kocaman müjde getiriyor ve getirecek. Bu müjde sevgine dair olandır ki şahsen beni hiç bir müjde bunun kadar sevindiremez.

Karları pencerelerden seyret ve ayaklarını ben gelinceye kadar sakın üşütme. Ve kocanın seni pek çok sevdiğini düşün.

Bugünkü vaziyet geçmeğe mahkûm olan bir hal. Seni sımsıkı kucaklamak için oduncu olmağa lüzum yok. Kemal Tahir ve namuslu kalmak gerek.

Bu sözlerimi kabul edersen, gülümseyen kocaman siyah gözlerini hasretle öperim.

Temyiz meselesi çıktı çıkalı âsâbım gene bozuldu. Olur olmaz yere küfrediyorum.

Askeri isyana teşvik maddesini bana yükletmek en büyük namussuzluktur. 938 yılında bundan daha büyüğünü icad edememişlerdir. Hani mavzeri alarak isyan eden askerlerin başına geçip döğüşmeği bir an aklımdan geçirsem, içine düşürüldüğüm edepsizliği yadırgamayacaktım. Fekat gene halimize bin şükür, ya (Kemal Tahir askeri isyana teşvik etti) diyeceklerine, (zorla ırza geçti, hırsızlık etti) deseydiler. Malûm ya, iftiranın bu çeşidi daha kolaydı. Neyse, görüyorsun, istedikten sonra insan her vaziyette bir teselli bulabiliyor.

Memlekette büyük romancının henüz yetişmediğini biliyorum. Acelem bundandır. Uzaktan uzağa da olsa aynı eserin üzerinde, bu işi başarmağa çalışmalıyız.

Bu çeşit konuşma kocana yaraşıyor mu canımın içi?

Bahtiyarlığın da, bedbahtlığın da ne biçim kuş olduğunu biz seninle herkesten iyi biliyoruz. Bunun için biraz insan ve çok çok aşık olmak kâfidir.

Sana çok utanarak bildireyim. Hani günde iki sayfacık yazma kararı vardı ya, bir haftadır, daha da fazla, hani mektubunu almadım diye telgraf çektiğin zamandanberi elime kalemi almadım. Gevezelik ve havailikle vakit geçiriyorum. Ve iyice anlıyorum ki, sen olmadan büyük roman yazmak çok güç.

Annem benim için çok iyi rüyalar gördü. Mektubu da Mareşale[135] bizzat vermiş. Neticesini hakikaten merak ediyorum.

Af rivâyetleri burada ağız ağıza dolu. Zaten tevkifhanede bu gibi rivâyetler hiç eksik olmaz. Sen bunları düşünme. Az kaldı unutuyordum. Geçen mektubunda sınıf geçmek meselesinde müteredditt göründün. İşte rezalet burada tamam olur. Bir yıl daha tahammül edeceğimi sakın aklma getirme. Sınıf geçmeğe beni düşünmek kadar mecbursun.

Saçların omuzlarına kadar uzadılarsa kimbilir ne kadar güzelleşmişlerdir. Ben de buna mukabil sokağa çıktığım zaman kamburumu daha çok çıkarıp, gözlüklerimi takmaya, traşımı iki hafta uzatıp, senin yanaklarını acıtmaya söz veririm.

İlhan ağabeyine yaz da bize portakal göndersin. Bizi hakikaten severdi. Çok üzülmüştür. Aldırmasın. Benim su destisi olmadığımı, su yolunda kırılmayacak kadar sağlam olduğumu ve başka işlere de yarayacağımı tarafımdan hatırlat.

Biz burada Hamdi ağabeyine (Vayenni Komiser) yani (Harp Komiseri) adını taktık. Aklıma esdi de şöyle bir şiir yazdım, dinle bak :

Sedirde yüzü bir hafta traşlı
Gözleri dalgın Vayenni Komiserimiz
duvarda kurşun kalemle yazılmış
(Ah minel aşk) levhası
Gaz tenekesinde pirinç
yastık altında hatundan gelen
Tezkereler var idi
Komiser, misâl-i karındaşı

135 Fevzi Çakmak.

Koca mellah Hamdi Alevdaşı
Tophane mahpesinde koyup,
Yani ya boynu bükük kalarak
Biyâr idi.
Komiser biyâr idi amma
Malta boyunda (marş marş) diye türkü çağırıp
Seyran eden ağyar idi.
Küçük pencere demirli,
Dört etraf ise dimdik duran duvar idi.
Komiser mahpeste
Hatunsuz erkeğin ve erkeksiz hatunun
Feryâdını duyar idi.
Kapıaltında meydancılar çağrışır
Mendebur Yusuf Baba kükrer iken
Locada Komiser kesmiş Temyiz'den ümidi
Tarûmar idi.
Velhasıl biyâr idi, duyar idi,
Sözleri tövbe-i istiğfar idi.

Maltaboyu Bizim odaların önündeki taş koridor.
Kapıaltı Girilecek kapı. Yani sizinle konuştuğumuz mahal.
Yusuf Baba Hakikaten mendebur bir gardiyan
Localar Tevkifhanede bir imtiyaz olarak siyasi suçlulara tahsis edilen küçük ve müstakil hücrelerden ibaret bir koğuş. Tevkifhanenin en rahat, en temiz yeri.

Hamdi eski lisanı bilmediği için meselenin maalesef zevkine varamadı. Zaten bunu sana, Nâzım'a ve kendime yazdım.

Sonra on üç tane şiir kaleme aldım. Bunlar nevzuhur şairlerimizin eserlerine benzer. Bunları sana gönderiyorum.

Dikkatle hepsini temize çek. İsmail Kemalettin adıyle *İnsan*[136] mecmuasına gönder. Onüçünü de bir gecede Nâzım'a inat yazdım. Şu genç oğlanlarla eğleneceğim. Yalnız senin cahil tarifin gibi ben de onlar kadar manâsız olamadım. Bu sebepten yeni bir şairin yazmadığını anlarlarsa sayım suyum yok.

Mustafa Nihat'ın *İnsan* mecmuasıyle alâkası vardır. Meseleyi işitmesin. Eğlencemize mâni olur.

Seni hasretle kucaklarım sevgilim. Yakında hasretsiz de kucaklayacağım meraklanma. Kocan sözünde durur adamdır.

Kemal Tahir

Sevgilim,

Bu şiirleri yüz paralık bir deftere temize çekip göndersen daha mükemmel olur sanırım :

13 ŞİİR

İsanın uzun sofrasında
on üç insan
İsa dedi ki :
— Size sorsam dostlarım
«sana dostuz» diyeceksiniz
fekat bir gün
bu taslarda benim kanımı içip
bu ekmekte benim etimi yiyeceksiniz
on üçlerden biri
İsayı ele verecektir

136 *İnsan* dergisi, 15 Nisan 1938 - Ağustos 1943 arasında 24/25 sayı yayınlanmıştır. Nurullah Ataç, Hilmi Ziya Ülken, Sabahattin Eyüboğlu ve Muzaffer Şerif (Başoğlu) tarafından kurulan derginin sahibi ve yazıişleri müdürü Hilmi Ziya Ülken'dir. Kemal Tahir, İsmail Kemalettin takma adını daha önce *Ses* dergisinde yazdığı şiirlerde de kullanmıştır.

İsa tarihe
çarmıhı, kitabı ve çelengiyle muzaffer girecektir.
İşte benim de on üç parça ekmeğim
on üç tas şarabım
ben de kendimi ele veriyorum
budur ıstırabım.

KARANLIK VE KORKU

Karanlıktan korkarım anneciğim
ışıklar,
ellerinde ateşten horoz şekerleri tutarak
gecelerin eşiğinde duran
bayram çocukları.
Karanlıktan korkuyorum anneciğim.
ışıklar,
avuçlarınız gibi
yumuşak, temiz ve derin
bana elinizi verin.
ölümün karanlığı: korku
karanlıktan korkmak : kahramanlıktır.
bir küçük ıstıraba iki kişi sığılır.
karanlıktan korkuyorum anneciğim
bana elinizi veriniz.

TARİHİN YAŞI

Tarih unuttu yaşını
bunu hatırlamak için
çok eski günlerde doğmuş bir ihtiyar kadın gibi
göğe bakıyor.
su akıyor.
Tarih unuttu yaşını
yaşını unutmak artık yaşamamaktır.
ve unuttuğu şeyi hatırlamağa çalıştığı halde

artık yaşamamak
tarihe mahsus bir hak.
Tarih unuttu yaşını
kafesli cumbalarda fesleğenler soldu,
sustu Çin guguklu saat
diz çöktü minareler
akşam oldu.
Tarih unuttu yaşını
bunu hatırlamak için
ihtiyar alnını çok yoracaktır.
ve nihayet
unutulmuş bir günahı hatırlar gibi
hatırlayıp havva anamızı
elyazma kitaplara girip
yaşını ona soracaktır.

BİZİM KAHVE

1
Ali Dayı

Ali dayı bizim çardaklı kahvenin
bunca yıllık sahibidir
önlüğü kirli ama
kalbi deniz gibidir
vergisini veremedi
çardağını yıkacaklar.
biliyorum
bu da uzun bir hikâye olacak
dinleyenler bıkacaklar.

2
Deniz Kızları

bizim kahvehane dardır
bizim kahvehanenin havasında
tavla sesi, küfür ve cıgara dumanlarından

mavi bir deniz vardır
duvardaki yaldızlı çerçevenin
uzun saçlı badem gözlü
derisi pul pul deniz kızları
bu denizde yüzerler
ve ben
sevgilimden gelen
sevda mektuplarını okurken
sevmeği unutmamış kadınlar gibi
dudak büzerler.
Halbuki onları da sevebilirdim:
çıplak memelerini dalgalara değdirmeselerdi,
ve kambur çırağın rüyasına girmeselerdi.

3

Yeni Dünya

Bizim kahvehanenin tavanında
mavi bir yeni dünya duruyor
— Demoklesin kılıcı—
biliyorum her gün bir kere hayalim
mavi yeni dünyaya vuruyor
bizim Ali dayı
— üç yeni dünya daha satın alacağım, diyor
bilmem ki düşünüyor mu
kahveye yeni dünyaları sığdırmak kolay
yeni dünyalara kahvehanemizi sığdırmak zor.

MAZİ

ayak izleri
karanlık
ve elvedanız,
mazidir.
toprak şose

tirşe boyalı konak
ve delinmemiş dağlar
mazidir
sevmek
yaşamak
ve ölmek istediğim
mazidir
ey,
ince parmaklarında
ismim yazılı altın yüzüğümü taşıyan
sana
— seni seviyorum
seni ebediyen seveceğim, dediğim
mazidir. (tabii kepaze bir yalan)

K. T.

AYNA

Bakışlarımıza benzeyen bir o var
bakışlarımız ve aynalar asla dolmuyorlar.
ikisinin de parıltıları ıslak
ikisi de bazan katı bazan yumuşak
aynamı çok seviyorum
ve çok sevdiğim için
bir gün muhakkak kırıp atacağım
fekat bir türlü kestiremedim
bana beni göstermenin faydasızlığını
ona nasıl anlatacağım?

YARIN

Yarın biliyorum ki güneş doğacak
bizim sokaktan
ihtiyar sütçü, kör dilenci
ve bir sürü mektep çocuğu geçecektir
yarın biliyorum ki

kızlar kendilerine yavuklu
şairler mısra
ve müntehirler ölümlerden ölüm seçecektir
yarın biliyorum ki
ninem beş vakit namazını kılıp
kardeşim Recebe
devlerin, kuzuların ve yaramaz çocukların
masallarını söyleyecek
yarın biliyorum ki ay ışığı
gibi beyaz
yahut gurup gibi kırmızı elbisesiyle sevgilim
—seni göresim geldi, diyecek.
yarın biliyorum ki güneş doğacak
ve biliyorum ki kahramanlıkların en müşkülüdür
yarınları bilerek yaşamak.

TESBİH

neyi saydığını
ve neye yaradığını bilmemek
tesbihlerin sefaleti
buna mukabil
doksan dokuz adette
rakamların namütenahiliğini toplamak
kudreti.
tesbihte cansıkıntısı
sayılı dualar
itiyat ve gurur
mevcuttur.
ninemin
kokusu başörtüsüne sinmiş
bir anber tesbihi var
babamınki kehribar
kim ne derse desin
tesbihler

sesleri işleri ve kırmızı püsküllleriyle
hâlâ yaşıyorlar.

OYUNCAKLARIM

Oyuncaklarım bana hiç bir zaman yetmezdi
belki de buna kızarak
onları birer birer ve çabuk çabuk kırardım.
oyuncaklarım bana hiç bir zaman yetmezdi
iyi hatırlıyorum:
tekerlekli bir koyunum vardı,
tüyleri kıvır kıvır derisi bezdi
kurşun askerlerimin
yüreklerini merak ederdim
—bir kırıp baksam
cessur mu korkak mı bunlar, derdim.
ve bütün çocukluk ömrümde
kurşun askerlerin kalbiyle
lastik toplarımı öyle yusyuvarlak
ve yumuşacık tutan şeyi
aramışımdır.
aceba kurşun askerlerim ve lastik topum
içindekileri ebediyen saklayacak kadar kurnaz mı?
adam sen de...
sanki ölüme kadar
arayıp da bulamadığımız şeyler az mı?

KAHVE FALI

Fincandaki haritaları merak ederim
Kristof Kolomb, Marko Polo
ve kocaman kavuklu Piri Reis'in merakıdır bu.
nehirler demir yolları
ve uzaktaki sevgilimin
—gel artık diye açılmış kolları

Himalaya, Zengibar
tarihten önce çöl
tarihten sonra deniz olan ovalar
fincanlardaki haritaları merak ederim.
en doğrusu
Kristof Kolomb, Marko Polo
ve kocaman kavuklu Piri Reisin merakıdır bu.

SEVMEK

Sevmek,
unutmak
nefret etmek
ve kalbolmaktır.
sevmek
kendimden boşalıp
kendimle dolmaktır.
sevgide ebediyet
sevgide bir anız
konuştuğumuz için değil,
sevdiğimiz için insanız.

Sevgilim,

Bu sabah şiirleri bir kere daha okudum. Ne acaip şey. İçinde bulunduğum hâlet-i ruhiye bu kepazeliklere hemen nasıl sirâyet etmiş.

Bu hayvanca yazılara iyi eser diyorlar.

Sen de şöyle kendine göre biraz tashih et. Yaz yolla. Bakalım üstâdlar, başta Nurullah Ataç olduğu halde, nasıl apışacaklar? Malûm ya, istikbalin ümidi denilen bir kaç delikanlının çıkacakları en yüksek şiir mertebesi şu yukardakilerden bir milimetre ileri geçemez.

Bir şartla ki, mangaldan, tanrıdan, eski şeylerden vazgeçip adam olsalar.

Dur az daha en mühim parçayı unutuyordum. Bu 13 şiirin bir tanesi yani İsa'dan Musa'dan dem vuranı, sözüm meclis harici, mukaddemedir.

Arada bir tanesini unutmuşum. İşte onu da yazıyorum

KÜLDE BASAMAKLAR

Kırmızı bakır mangal sönüyor
yumuşak küllerde
maşanın ucuyle basamaklar kuruyorum.
ve yedinci basamakta duruyorum
yedinci basamakta durmak
kullanılmaz bir kudrettir.
zira yedinci basamağın
yedi basamak aşağısı cehennem
yedi basamak üstü cennettir.

Bu sabah keyfim çok. Dün akşam seni rüyamda gördüm. Kocaman bir pencereyi açmış yağan karları seyrediyordun. Arkandan gelerek avuçlarımı yanaklarına koydum. Dönünce seni sımsıkı tutarak öptüm.

— Kızma bana, dedin, üşümüyorum.

Bir mahpus adama bundan iyi bir gün başlayamaz.

Yaşasın rüyalarımız, karıcığım.

Seni uzun uzadıya bitmez tükenmez öperim karıcığım.

Seni hiç bir erkeğin hiç bir kadını sevmediği gibi seviyorum.

Nuri Tahir'e mektup yazacağım.

Annem de güzel rüyalar görüyor.

Bugün onunla konuşacağız. Senden beraberce bahsediyoruz.

Tekrar öperim sevgilim. Canım karıcığım, bir tanem.

Kemal Tahir

Ek :

Hamdi ve Nâzım'ın selâmları var.

(Tarihsizdir)

Sevgili karıcığım,

Sana romandan bir kaç parça yazdım. Fekat bunun roman olmadığını, ancak malzeme olarak kullanılacağını elbette farkettin.

Oturup bir şey tasvir eder gibi —eski usulle yazacak değilim. Bütün bu çocukluğumun malzemesini hareket halinde bulunan insanların arasında ve etrafında vereceğim.

1918'den 1938 senesine kadar bütün Türkiye'yi —yalnız halk hareketleri noktasından bakarak— yazmak kolay değil.

Öyle parçalar hazırlıyorum, öyle tipler tesbit ediyorum ki sahnelerin hangisini daha evvel yazacağımı kestiremiyorum.

Telgrafın geldiği zaman geceydi. Hamdi ile domino oynuyorduk. Yenildim. Hamdi benimle alay etmeğe kalkınca

— Ne yapayım azizim, dedim, seni yendirmemek için taa Ankara'dan telgraf çeken dostların var.

Bugün hâlâ gülüşüyoruz.

Ben sana ve buradaki herkese bir aya kadar çıkıyorum demiştim. Nuri Tahir'in mektubu bu hissimi kuvvetlendirdi. Eğer bu ayın on beşinde Temyiz celsesi yapılırsa karar yirmi, yirmi ikinci gün verilir. Temyiz kararı bozarsa iş biraz uzar ama, eğer Temyiz tahliye kararı verirse hemen çıkarım. Bozarsa bir ay sonra yanındayım.

Eğer bütün bu mantıkî ve kanunî hesapların aksine mahkûm ederlerse intihara karar vermemek lâzım, değil mi şekerim? Kocaman kocaman sarı defterler alacağım, verdikleri cezayı muayyen zamanlara ayırarak sana romanlar yazacağım. Canımız sıkılmadan çıkarım sanıyorum.

İsmet İnönü'ne yazdığım dilekçeyi aldın mı? Tekrar edeyim : Bence onu ve Müşir'e yazdığım mektubu senin bizzat götürmenin faydası yok. Gene sen bilirsin.

Telgrafına ne olursa olsun çok sevindim. Sende alâkâyı seviyorum.

Eğer çıkarsam seni ne kadar mükememl seveceğimi göreceksin, eğer çıkmazsam bu mükemmel sevgi kat kat artacak.

Seni bir teviye göresim geliyor. Resimlerine hiç bakmıyorum. Kafamın ve gönlümün içindeki karıma hiç biri benzemiyor.

Nâzım'ın romanından yazdığım parçayı nasıl buldun? Bu romanı ilerde okursan beni buradaki hayatımla —hiç bir tarafı gizlenmeden— bulacaksın. Ben hatıra defterinden hoşlanmam. Fekat böylesini beraberce severek okuyacağız.

Annem pazar günü de, pazartesi günü de geldi.

Hasta bıraktığını bilmiyordun. Hastalığı geçti. Doktora gitmiş, «Merak edilecek bir şey değil, soğuk algınlığı,» demiş. Belki de üzüntüden.

Orada havalar nasıl, ayakların üşüyor mu?

Kış başlıyor. Geçen kış gibi bu kışı da muhakkak trenlerde geçireceğim.

Daha iyisi Ankara'da bir iş bulmamdır. Sana küçük bir ev tutacağım. Mektebe gündüzcü olarak gidersin.

Böyle olmasa da, beni bir başka yere gönderirlerse oraya tayin edilmek, tiyatro mektebine girip artist taslaklarına

(Yalvarırım sana) diye lisan öğretmekten daha hayırlıdır. Kenar iller az parlaktırlar ama beraber oluruz. Oralarda tel kafesler yoktur. Her gün uğramak kabil olabilir. Seni her gün öperim.

Hep kendimi düşünüyorum, diye yabancılar hayret ederler. Halbuki ben böyle yazarken bile hep kendimi düşünmüyorum ki...

Seni tarif etmek lâzım geldiği zaman çok sıkıntı çekiyorum. Benim için (sevgilim) demek yetiyor. Başkalarına anlatmağa da lüzum kalmıyor. Seni asla yazamayacağım. Ne enfes şey.

Yazmak, bilirsin, bir vakitler içinde yaşayıp sonra uzaklaştığımız şeyler için mümkün. İkimiz bu hale hiç gelmeyelim mi?

Paltoma baktıkça seni hatırlıyorum. Biz bir tane paltosu olan tuhaf bir karı koca idik. O zaman da mutluyduk. Şimdi ayrı olarak bir karı kocayız, gene de mutluyuz diyorum. Yanyana olup uzak kalanlar az mı?

Seni o kadar çok düşünüyorum ki, Nuri Tahir'e sıra kalmıyor, o da tıpkı bana benziyordu. Gemide hep seni düşünüyordu ve galiba bana sıra kalmıyordu.

Seni bir seviyorum ki... Hiç sorma... Hey canına bir seviyorum ki, gözümün elifinde tütüp duruyorsun.

Oradan bize havadis yok mu? Sade bize değil, bütün mahkûmlar senden af haberi bekliyorlar. Telgrafını —gece

saat dokuzdu— birisi, Hacı İbrahim —karısını vurup öldürmekten suçlu bir adam— koşarak (Müjde, müjde) diye getirdi.

Ertesi gün, yani bugün, herkese telgraf geldiği yayıldı. Burada dedikodusu çok bir mahallede gibiyiz— (Hayrola ne havadis var yengeden?) diye geldiler. Arkadaşlar —mektup almadığın için meraklandığını söyleyince— beni keyfimden havalandıran bir hayretle yüzüme baktılar. Hele (Geleyim mi?) diye yazdığını Nâzım söyleyince, fenni cinayet yapmakla öğünen dostum katil Bekir Ağa :

— Aşkolsun kadına, diye narayı baştı. Kemal beyciğim bin ye de bin şükret aslan gibi kadına düşmüşsün, aslan gibi kadına...

Nâzım'la birbirimize bakarak ve Siya-o'yu hatırlayarak gülümsedik.

Sevgili karıcığım,

Sana bu mektubumla nasıl mektup yazmak lâzım geldiğini anlatmış oluyorum.

Yalnız sen bana mektepten ve okuduğun kitaplardan yazınca, severek okuduğum halde canım sıkılıyor. Hep kendinden bahset istiyorum (Yani kendinden ne demektir yukarıda anlatıldı).

Benim roman müsveddeleri de senin için aynı tesiri yapmazlar diye düşünüyorum.

Bu yukardaki parçaya sana yalnız aşka dair şeyler yazmak için başladım. Bak ne kadar soğuk düştüler. Sana bu hususları gözgöze gelmeden anlatamayacağımı bir kez daha anladım. Ve bunun için de yakında seni kucaklamaya gelmem lâzım diyorum.

Beni hiç merak etme. İki kişilik yemek yiyorum, iki kişilik uyuyorum. Ve seni bütün insanların sevme kabiliyetinden daha çok seviyorum, özlüyorum. Kırmızı ve şişman yanaklar bilmem ki bana yaraşacaklar mı? Şişmanlamaktan şimdilik korkum yok. Zaten ilerde de olmayacak. Ablak yüzlerdeki budala gözler evvelce severek bakmasını bilirlerdi de, sonra mı öyle oldular? Zannetmiyorum. Gözlerim hep eski gözlerim kalacaklar. Seninkilere bakmasını çok iyi bilen iyi gözlerim halinde.

Seni hasretle kucaklarım, bol bol öperim sevgili İrfanım, meselenin çoğu gitti azı kaldı. Sana hayatımızın en nefis sürprizlerinden birini yapmak için oraya apansız gelmeği ne kadar istiyorum.

Sevgili karıcığım, biriciğim.

Kemal Tahir

20.12.1938

Canım Karıcığım,

İlk gençlik aşkı uzun sürer mi? Sipsivri sürmez. Geçer gider, unutulur.

Fekat :

Eğer ilk gençlikte bir delikanlı muallim mektebinde okuyan küçümencik bir kızcağızı «buralarda yalnız ne dolaşıyorsun, haydi seni eve götüreceğim,» diye azarlamışsa...

Ve sonra birbirlerinden hiç bir şey beklemeden ve birbirlerine hiç bir şey vaat etmeden, yüreklerini apaçık göstermekten çekinmeksizin mektuplaşmışlar ve görüşmüşlerse...

Bir çok tehlikeli köşeleri her ne bahasına olursa olsun gözgöze dönerek birleşmişlerse,

Bir evde tek başlarına ve birbirleri için hastalıkları, hırçınlıkları, sevinçleri ve ümitleriyle oturmuşlarsa,

Ve nihayet demirlerin arkasından bakışıp, kucaklaşmadan sevişmeyi becerebilmişlerse, ilk gençlikte duyulan his yaşar gibime geliyor.

Seni nasıl sevdiğimi şurada anlatabilirsem bu bahsi arkadaşına karşı kazanabilirsin sanırım.

Ben seni Nagulnof'un partisini ve senin beni sevdiğin gibi seviyorum. Ne eksik, ne fazla.

Bir gün babamın secdeye kapanmasına dikkat etmiştin. Sevgimizde bu uçsuz bucaksız ölümlük dirimlik taraf yok mu?

Dün sen olmasaydın nereye gideceğimi biliyorum. Bugün sen olmasaydın belki yüreğimde daha rahat olacaktım —fekat asla bu kadar iyi hissedemeyecektim. Sen benim küçücük karımsın. Küçüksün ve çocuksun. Buna rağmen seni sevindirmek ve sana iftihar vermek arzusunu duymamış olaydım, Ali Bey meyhanesini pek zor bırakır, yarım bir insan kalmakta inat ederdim. Bana beni biraz da sen öğretiyor-

sun. Ve ben hüsnüniyetini yalancı çıkarmamak için çok kere vehmettiğin meziyetleri icada çalışıyorum.

İkimizde aşk, bir politika kavgası, bir tıbbî araştırma, bir müşterek çalışılan edebiyat eseri haline geliyor.

Bunun için daha kuvvetli, daha gurur verici, daha insanca.

Bizim ikimizin tecrübesinde ilk aşk, dehşetli güzel, dehşetli büyük, dehşetli emsalsiz bir hadisedir.

Geçip gitmesi için bilmem ki ne çeşit facialar ve kıyametler olmalı...

Seni tekrar seviyorum karıcığım, gözlerine demirlerin arasından baktığım-zaman anladım ki seni sevmekle hakikaten şerefli ve çok nefis bir iş yapmaktayım.

Tasadüfe şaştım doğrusu.

Kendini bir parçacık Çen'e[137] benzetmişsin. Hani o senin kendini Çen'e benzettiğin —yani mektubu yazdığın— zaman ben de bak neler yazmışım :

«Cemile ağır bir ilaç içiyormuş gibi içini çekti. Ve yavaşça döndü..Omuzlarında nefis bir ümitsizlik, başında muhteşem bir kahramanlık vardı.

Eski bir tango çalınıyordu. İçinde uzak denizlerin ötesindeki serbest insanların dik bakışlı sevdalarına dair yumuşak, düz ve buruk lezzet hissediliyordu.

Yarısında duvara dayanıp dinlemeğe tahammül edememiş gibi boş bir masaya oturdu.

Yere bakarak gülümsemeğe çalıştı. Sonra kollarını alnına kavuşturup alabildiğine masaya kapanarak mert ve insan hıçkırıklarla ağlamağa başladı.

Yalnız içinin içiyle tertemiz olmanın kifayetsizliğini, insanların kahramanlıklarını mutlaka bir ortaçağ şövalyesinin

137 André Malraux'nun *İnsanlık Durumu* adlı romanındaki kişilerden biri.

kılıcı gibi parıl parıl ellerinde taşımağa mecbur olduklarını, büyük ve şerefli işlerini sevilmek, inandırmak ve tesirini başkalarının yüzünde görmek ihtiyacında bulunduklarını bilmiyor, yalnız bunun için acı duyduğunu anlayamıyordu.

Doyulmaz bir ıstırapla sıkı sıkıya sakladığı kahramanlığını ona muhakkak söyleyeceğini, bunun önüne asla geçemeyeceğini seziyordu. O zaman hiç bir şey kalmayacağını kestiriyor, fekat ondan bu son darbeyi hınçla vuracak kadar iğreniyordu.

Caddeden hiç bir kalabalığın değiştiremeyeceği ıslak, harap ve ihtiyar bir kimsesizlik geçiyordu.

«Cemile anlayamadan hissediyordu ki, kahramanlık istemeyen bir hayatı olsaydı mes'ut yaşayacaktı.»

Cemile bizim romanın kahramanlarından birisidir. Halbuki bir başka kahramanımız, Muharrir Rıza, bir yerde

«Bazan saadet, kahramanlığın ötesinde kalan boş ve insansız bir hastalıktır.»

Diyor.

Bu tesadüfe ne dersin? İkimiz de aynı zamanda aynı mevzuları yazmışız. Telepati falan değil, bal gibi bir aşk tezahürü.

İrfanım,

Ağlayıp sızlamak doyurmaz karnımızı

Demiştik. Bir hatırla. Ve aynı kitapta

Ve hele kollarını kavuşturup beklemek
Halletmez bir şeyi

Diyorduk. Bunları sade kafamızdan ve gönlümüzden çıkarmadığımız insanlara söyletmek faydasız. Onlarla alay et-

meğe hakkımız var mı? Kendimizin beceremediği işleri kahramanlarımıza yüklemek yiğitliğe sığmaz. Jülyo Serrano'nun[138] yengesine bu pervasız nasihatı ne kolay verdirmiştik.

Benim hürriyetim, neşeli ve büyük ol. Ben gelinceye kadar küçük kalmak şartiyle.

Uyandırılmış Toprak'ı beğenmek başka, tekniğini tenkit etmek başkadır. Şüphesiz çok kuvvetli roman, fekat yazarı usta değil. Senin gibi dikkatli ve edebi zevki olan bir okuyucu onu haklı olarak beğenecektir. Netekim ben de hem beğeniyorum hem seviyorum. Fekat Şolohof acemi. Lüzumsuz roman dalaverelerine düşmüş. Daha usta bir romancı olsaydı. *Uyandırılmış Toprak* iki kat güzel bir roman olurdu. Sana usta bir romancı vereyim Andre Malro. Fekat o bile Fransız okurlarına Çin'i verirken bize iyi gelmeyen dalaverelere ihtiyaç hissetmiş.

Usta teknik başka, usta his başka. Mişel Zevako, romanlarında müthiş bir teknik ustasıdır. Fekat onları beğenirsen edebi zevkin olmadığını gösterirsin. Şolohof'un tekniği acemidir. Fekat beğenirsen edebi zevkinin gerçekten yüksek olduğunu ispatlarsın.

Birbirine aynı zamanda yakın ve uzak şeyler.

Bu yılın Gonkur Ödülünü anası babası Rus olan bir Fransız delikanlısı aldı. Berbat, âdî, kepaze bir roman yazmış. Yalnız konusu ele alınmaz bir rezalet. O kadar kepaze ki yazmağa lüzum görmüyorum.

Pol Nizan[139] da bir başka ödül kazandı. Ve bu sefe —herkes hayret ediyor— Gonkur Ödülünden daha çok etki yaptı.

138 Kemal Tahir'in İspanya için yazdığı bir destanın kahramanı (F.İ.S.).

139 Paul Nizan (1905-1940). Fransız yazar ve düşünürü.

Pol Nizan bir komünist yazar. Gazetecilere verdiği beyanatta diyor ki :

«Kötülükleri sadece açıp göstermek yeterli değil, onları değiştirerek iyi bir hale getirmeli.» Bilirsin ya, bizim Marks usta, insanlara şuuru bile zorla kabul ettirmek gerek, demiştir.

Son haftalarda Fransa'nın dört büyük Edebiyat Ödülü dağıtıldı. Kazananlar gelecekten söz ederken 500-600 sayfalık romanlar hazırladıklarını müjdeliyorlar. Ve hepsi de «savaştan sonra türeyen sür'at ve vakit hesapları iflâs etti» diyorlar.

Geçen mektubunda yazdığın sür'at ve vakit meselesi bu mu?

Pol Nizan yukarıya yazdığım sözleri Dostoyevski için söylemiş. En beğendiği yazarlar eskilerden Balzak ve Standal, yenilerden Aragon ile Andre Malro. Bu son ikisi için

— Dostum oldukları ve aynı ideale hizmet ettiğimiz için söylemiyorum, diyor. Dünya ölçüsünde eşsizdirler. Balzak için de «O bir harikadır», diyor. «Eserlerinde yüzlerce yıl evveli ve bugünü yaşamak mümkün. Yeniden doğuş ve ölümsüzlük gibi bir şey».

Annem bana yünden patikler yaptı. Ayaklarım sıcacık duruyorlar. Boğazım şişmesin diye yün atkımı hiç çıkarmıyorum.

Resmini öpmedim fekat öper gibi uzun uzun baktım. O kadar ki sandığı senin verdiğin mektup kâğıtlarını almak için açmıştım, unutmuşum. İşte böyle, müsvedde defterinden bir sayfa koparmak lâzım geldi. Sana «dalmayı» çok seviyorum. Seni düşünürken yüzüm nasıl oluyor bilmiyorum, fekat Nâzım hemen anlıyor :

— Bu kadar güzel bir gülümseme ve bu kadar güzel bir dalgınlık görmedim, diyor. Karını düşünüyorsun.

Hamdi :

— Haklı, diye cevap veriyor, düşün birader düşün, onu düşünmeyip makarnanın suyuna gene tuz atmadığını düşünecek değilsin ya.

Dikkat ettim seni düşünürken dalgınlaşıyorum... Fekat bu kadar mufassal ve meşgul bir dalgınlık görmedim.

Sevgili İrfanım benim.

İşler biraz düzeliyor sanırım. Temyiz ayın onbeşinde bizim avukatı dinledi. Savcı cezaların tasdikini istedi. Karar için pazartesiye bıraktılar. Halbuki bugün —yani salı günü— Nuri Tahir'den telgraf aldım. Pazartesi günü karar vermemişler, tekrar perşembeye atmışlar. Herhalde faydalı bir şeyler dönüyor.

Zaten bu kadar açık haksızlığın daha fazla devam etmesine imkân yoktu. Öyle zannediyorum ki, sana bu mektubumdan sonra iyi bir haber müjdeleyeceğim. Bu da olmazsa bakalım «meşime-i şebden neler doğar».

Burada şiire meraklı bir dolandırıcı var. Canımız sıkıldığı zaman şiirler okutuyorduk. Dün akşam şunu söylemez m?i

Fırakın eyledi dâvet bu iştiyâkımızı
Gel ey kıyamet-i âlem gör ihtirakımızı
Gideydi ruh bedenden kalaydı bir suziş
O halde benzetecektim bu iftirakımızı

Hatırlıyor musun? Bunu söylerdin de, (Beraber ezberlemedik) diye kızardım. Halbuki senden bir şeymiş gibi yazmadan geçemedim. Bir de (Raika Hatun) diye Kırımlı bir şairden bir kaç dörtlük okudu. Bir satırını hâlâ unutmadım :

Ben taa senin yanında dahi hasretem sana

Ben bu kadar nefis ve kat'i bir hasret tarifi az gördüm. Hele «taa» kelimesi harika, değil mi?

Hey canına! Seni bir güzel, bir derli toplu, bir anlatılmaz seviyorum ki...

Nuri Tahir'e yazmak istediklerini yazdım. Ne kadar sevineceğini kestirdiğim için çok memnunum. Sende, beni ve benimkileri mes'ut etmek kabiliyeti var.

Seni hasretle kucaklıyorum, İrfanım, bir kocanın karısını, bir ağabeyin kızkardeşini, bir babanın kızını kucakladığı gibi değil, Kemal Tahir'in İrfan Kemal Tahir'i kucakladığı gibi.

Seni mektepten niçin aldığımı, neden perdeleri kapalı bir eve hapsettiğimi şimdi daha iyi anlıyorum. Bunu artık sen de anladın. Biriciğim, sevgilim.

Kemal Tahir

(Tarihsizdir)

Sevgilim,

İlle Şolohof'u beğeneyim mi? Pekalâ Küçükanne!

Dinle bak *Uyandırılmış Toprak* çok kuvvetli eser. Fekat neyleyim ki —büyüklüğünü zedelememek şartiyle— acemilikleri var. Bunu sana nasıl anlatmalı? Meselâ Nefis bir kumaş, çok kuvvetli bir makasdar, ilerde imparatorları giydirecek bir terzi kalfası, enfes bir biçim. Fekat elbisenin bazı yerlerinde teyelleri görünüyor. Tabii ancak meslekten, yani romancı milletinden olanlara.

Bir düşün Aynı konuyu ömrü yeteydi de Gorki yazaydı, ne tuhaf, ne sevinçli, ne yenilmez bir hadise meydana gelirdi. Şolohof'un seni tutan taraflarından biri Rus köylüsünü konuştururkendir. Halbuki Rus köylüsünün nasıl konuştuğunu, Puşkin, Gogol, Turgeniyef, Dostoyevski, Tolstoy, Gorki zaten tesbit etmişler.

Tıpkı bizim külhanbeyi ve Kayserili lehçeleri gibi.

Özellikle bu iki taklit —daha doğrusu lehçe— Ahmet Rasim, Hüseyin Rahmi ve diğerleri tarafından öyle güzel tesbit edilmiş bulunuyor ki, artık orada yanılmağa imkân yok. Fekat hâlâ köylümüzün konuşma tarzı takarrür etmemiştir. Şolohof'u öyle kocaman hale getiren, yüzyıllık Rus edebiyatı ve onun takarrür etmiş kıymetleridir. Şolohof —kısacası— ağabeylerinin ve dedelerinin bıraktığı mirasa lâyık bir evlat.

Yoksa *Uyandırılmış Toprak*, sade sizin Enstitü'de değil, bizim sitede de dehşetli başarı kazandı. İçime öyle geliyor ki Şolohof Türk romancısı için iyi ve aziz bir yoldaş olacak. Zira Rus köylüsü ile Türk köylüsü arasında o kadar benzer taraflar olmasa, böyle içimizde konuşamazdı.

Ben bilhassa Fransız kültürüne yakın olduğum halde, *Şişko* yazarının[140] —adını şimdi unuttum— *Hemşeri* adında-

140 Henri Béraud.

ki eserini o kadar cana yakın bulamamıştım. Zira Türk köylüsü ile Fransız köylüsü arasında fark var.

Bir de, malûm ya, ihtiyarları —ölmek üzere olanları— ocak başında kemâli hürmetle bırakıp, yeni emekleyen çocuğa yürümesini öğretmek arasında bir başkalık vardır.

Şolohof'un çocuğu işte ondan çok sevimli.

Sevgilim benim,

Her mektuba başlarken sana sevdaya dair uzun şeyler yazayım diyorum. Görüyorsun ya olmuyor. İkimizin sevdiği bir şeyden konuşmak sevişmenin dik alâsı sayılmaz mı?

Seni öylesine sımsıkı kucaklarım ki —şu anda— harabolursun.

Dehşetli iyi haberler aldık. İsmet İnönü haber yolladı. (Günahsız olduklarına eminim. Merak etmesinler. Her şey düzelecektir. Bütün kanun yollarına müracaat etsinler ve Temyiz tasdik ettiği takdirde dahi bana yazsınlar. İnşallah Nâzım Hikmet yakında Ankara'ya gelir, *Ulus*'da çalışır) demiş. Bize selâm yollamış. İşimizi askerî hakimlere değil, sivil adliyecilere sormuş :

— Bizde olsa hiç birini bir dakika mevkuf tutamayız, hepsini hemen bırakmamak haksızlıktır, demişler.

•

Gönderdiğin af haberini bütün tevkifhane bekliyordu. Sana —kocana kavuşman için— bir sürü dua ettiler. İnsanları kolayca ve topyekûn sevindirmiş oldun. Uzaklardan —başka koğuşlardan— hiç tanımadığım arkadaşlar gelip havadis sordular ve neş'elenerek gittiler. Bunu sana ancak sırası gelince tarif edeceğim.

Büyük dostumuz Peyami Sefa ile görüşmüşler. Üstat benimle Nâzım Hikmet hakkında (Doğrusu çok düşmanızdır, fekat ikisi de edebiyata lâyık insanlardır. Onları mahkûm et-

mek Türk fikriyatını mahkûm etmektir. Kabil olsa da müjdelesek, Yunus Nadi kat'iyetle söyledi, bir iki aya kadar mutlak af var, inşallah çıkacaklar) demiş.

Bak ne günlere kaldık...

Mümkündür ki, ayın 29'unda bendeniz dışarıya fırlamış olayım. İşi iyice tetkik etmek üzere davayı perşembeden perşembeye attıktan sonra nihayet 29'una bıraktılar. Eğer iyi tetkik ederlerse kocan dışarı uğrar. Sevgili ve küçük karısına şıp diye kavuşur.

Nâzım Hikmet dehşetli kötümser. Hâlâ sersemliği üstünde. Yalnız senin af haberine çok ehemmiyet veriyor. (Karın gayet realist) —kendi tabiridir— diyor (Onun müjdesi esastır).

Şimdi soruyoruz. Haberi nerden aldınsa açık yaz.

İyi günler görülecektir. Sade bizim için değil, memleket için de iyi günler geliyor. Büyük bir ağırlıktan kurtulmakta olduğumuzun ferahlığını hissetmiyor musun?

Ak koyun kara koyun meydana çıkacak. Kim vatansever kim namussuz meydana çıkacak. Bunun için mevcut kanunlar yeterdi. Yalnız bir parça iyi niyet istiyordu. Bu «iyi niyet» göründü.

Kanaatkâr ve kahraman milletim iyi günlere ne kadar lâyıktır.

Ona çok kuvvetli eserler yazacağım, sonuna kadar onun için seninle başbaşa çalışacağız. Beni anlıyorsun elbet sevgili, sevgili karıcığım.

Belki yılbaşında oraya gelirim. Zaten Temyiz'in neticesinden çok şeyler beklediğim için, 29'unda bir haber aldığım takdirde sana telgraf çekeceğim. Gönderdiğin iyi haberin al-

tında kalmayacağıma emin ol. Herhalde sana iyi bir müjdem olacak.

Sevgilim,

Bu 17 inci mektubunun cevabıdır. Hepsini aldım. Bak almamış olsaydım, bu kadar sevimli olabilir miydim? Somurturdum ve sana her fırsatta söylenirdim. Seni bir uzun bir uzun öperim ki, benim küçücüğüm.

Son günlerde (ruhsal durumun) pek parlak değildi. Fırtınadan sonra iyi hava diyorlar. Artık sevinebilirsin. Bunda çamaşırlarının eskimesinin bilmem ki tesiri var mı? Sana bir şey alamamak bu korkunç tuhaflık, şaştım kendi kendime doğrusu.

Farkında mısın? İşin daha başındanberi alaya almıştım. Arada bir cesaretsizliğe düştüğüm oluyordu. Fekat ne de olsa bedbaht bir rezalete karıştırılmış sayıyordum.

Nâzım'la bu hususda hatırı sayılır kavgalar yaptık. Şimdi hepsi «Böyle yenilgiye bin canla fedayız» diyorlar. Ve benim bilhassa hapishaneler için yaratılmış, bulunmaz bir arkadaş olduğumu kabul ediyorlar. Benimle ümitsizliğe düşmenin mümkünü yokmuş. Bu cihetten eşsiz bir «mahpushaneci» imişim. Bu «mahpushaneci» buraya özgü bir deyimdir ki, sevgili karısını kimsenin tasavvur edemeyeceği kadar göresi geldiği ve bizzat fiziğine tesir edecek derecede özlediği halde, neş'esini, kuvvetini ve ümidini kaybetmeyen ender kabadayılara verilir. Artık dört yüz dirhem mahpushaneci bir kocan olduğu için böbürlenebilirsin.

Bununla beraber insan tek başına mahpushaneci olamaz.

Benim refika-i hayatım da, valdem de, biraderim de mahpushanecidirler. Hiç birisi, hiç bir şart içinde zerre kadar sarsılmadılar.

Bize mahsus bir *Ana* romanı yaşadık. Az sürmesi daha tatlı. Seni göresim değil, öpesim geldi artık. Dehşetli bir iştiha ve dehşetli bir hakla.

Ağabeyine yazdığın mektuplarda iyiden iyiye neş'eli ol. Onun bizi çok sevdiğini biliyorum ve ona de ki o da bizi seviyor muhakkak. Çıkar çıkmaz, bir Anadolu seyahati çevirmek niyetine düştüm. Eğer Ankara'ya senin yanına yerleşemezsem, oraya kadar gidip onu muhakkak göreceğim. Bu bir iade-i ziyaret olacak ki artık bizim birader haketmiştir.

Çıkar çıkmaz, birdenbire sana gelmeyerek, bir hafta kadar İstanbul'da kalmayı kararlaştırdım. Bu suretle seni Ankara'da düşünmenin ne acı bir şey ve benim burada oluşumun senin için ne korkunç bir rahatlık olduğunu canımın içine anlatmış olacaktım. Fekat artık çıkmamız bir iki aylık mesele haline gelince bunu asla beceremeyeceğimi anlıyorum. Daha şimdiden, ya karlar yolları örter de tren bir iki gün işlemezse, bir iki gün geç kalırsam diye düşünüyorum.

Gözlerini, yüreğini ve parmaklarını özledim. Hepsini dolu dizgin öpeceğim. Oraya yerleşip seni mektebe gündüzcü göndermeğe başladığım gün neler yazacağımı allah bilir. Herhalde pek az faninin kalemi o kadar iyi ve ömürlü kelimelerle uğraşmış olacak.

Sana susuzum bir tanem.

Annemle kararlaştırdık. Bana —dünkü pazar günü— kocaman beyaz bir torba getirdi. Eşyalarımı içine koyacağım. Omuzuma vurup eve gideceğim. Bunu da canım çok istiyor ama seni istediği kadarla —tabiinin tabiisi— ölçülemez.

Sınıf elbet geçilecek. Sınıflar bazı insanlar için yalnız ve yalnız geçilmek için icat edilmiştir. Bazı insanlar için de ortadan kaldırılmak için, anlaşıldı mı ninem?

Hamdi'nin ve Nâzım'ın sana çok selâmları var. Selâmını Kâzım efendiye söyledim. (Aman, gelin hanıma bizden de selâm yaz. İnsanın mektup yazmaya eli de varmıyor ki birader) demesi var ki bayıldım.

Nâzım'ın annesi Ankara'dan çok iyi havadislerle geldi. Çok heyecanlıydı. Annemle onu dinliyorduk. Lâkırdı arasında ona da (Anne) demişim. Sonra (Hanımefendi) diye düzelttim. İkisi birden, yani hem benim annem, hem Nâzım'ın annesi (Anne) de dediler. Az daha gözlerim yaşarıyordu. Bu ihtiyarlar pek başbelâsı şeyler. Kocanın huyunu bozacaklar.

Gene bu sevinçli Ankara hikâyelerini dinlerken, vurdum duymaz bir komşu kadından bahsedildi. Birisi iyi bir haber getirmiş, fekat odada bir komşu kadın olduğu için bir türlü söyleyemiyormuş. Nâzım'ın annesi bunu heyecanla anlatırken, malûm patavatsızlığım kabarmış olacak; kocaman bir küfürle beraber :

— Defedeydiniz kaltağı, diye bağırıverdim. Nâzım'ın boşboğazlığı ile bütün tevkifhaneye yayıldı. Millet hâlâ gülüyor.

İşte böyle karıcığım. —Bu sözlerden evvel şirin şirin içimi çektim— Kocan patavatsız senin, ne yapsın?

Canımın içi karıcığım. Sana «güle güle»yi «allahaısmarladık» karşılığı söylemiştim. Tıpkı sınıf meselesi gibi ciddiye almışsın. Oraya yani, biraz neş'elen mânâsına geliyordu. Biz romancı taifesi böyleyizdir, cinaslı falan konuşuruz. Dikkat ister. Aldın mı payını miniciğim?

(Seviyorum) kelimesini bana hasretmene sevindim. Sakın bunu unutma. Bundan böyle patlıcan musakkasından, kestane şekerine ve çukulataya kadar, içki, sinema ve saire temaşagâh ve dahi kırmızı eldiven, kokorozlu şapka gibi giyim kuşam da dahil olduğu halde hiç bir kul ve allah yapısına —Kemal Tahir— hariç, (seviyorum) denmeyecek, öyle mi?

Ne kadar hoşuma giden buluşların var. Aferin sana benim küçük ve *canımın içi karıcığım.*

Kuvvetli olsun diye çizilmiştir.

Seni hasretle, uzun uzun ve güle güle kucaklarım. Bana öyle geliyor ki, senden bir mektup alacağım kalıyor. Bunu alır almaz iki cevap birden yaz.

Yani iki cevap yaz. Arka arkaya iki gün yaz. Bir çok yaz, bir daha birbirimize yazmak fırsatını pek zor bulacağız sanırım. Sevgilim, canım.

Kemal Tahir

SÖZLÜK

s. 10 **hayr ü şer** : iyilik ve kötülük.
cebri : zorla, zor altında.
s. 13 **ittiham** : töhmetli kılma, suçlama.
s. 14 **muadele** : denklem.
s. 15 **filhakika** : nitekim, gerçekten de.
s. 16 **nâsir** : düzyazı (nesir) yazarı.
s. 17 **şâyi olup** : duyulma.
nâm-ı diğer âşık-ı şeyda : öteki adı, çılgın sevgili.
s. 18 **müdir-i mes'ul** : sorumlu yönetmen.
nevi şahsına mahsus : kendine özgü.
s. 19 **nazar-ı dikkat celbeden** : dikkati çeken.
iptidai sınıf : ilk sınıf.
medyun : borçlu.
tetebbu : kapsamlı inceleme.
s. 20 **bu kabil** : bunun gibi.
s. 22 **lûtf-u ilâhi** : Tanrısal lütuf.
s. 25 **ruhiyat müderrisi** : psikoloji (ruhbilim) profesörü.
merbut : bağlı.
şerik : ortak.
izzet-i nefs : onur, haysiyet.
s. 27 **santimantal** : duygusal (fr.).
der-kenâr kenara yazılmış olan yazı.
s. 28 **risâle** : küçük kitap, broşür; dergi.
kelime-i takdiriye: övgülü sözcük.
ceride : gazete.
s. 30 **metâ** : satılacak mal.
hercümerc : altüst, darmadağınık, allakbullak.
meskenet : miskinlik; yoksulluk; beceriksizlik.
mütevekkil boyun eğmiş, kaderine razı olmuş.
istifham : soru.
s. 32 **insicam** : düzgünlük.
makule : takım, çeşit, soy (küçültücü anlamda).
hayme-i Leylâ : Leylâ'nın çadırı.
hezeyan : abuk sabuk konuşma, sabuklama.
s. 33 **meşakkat** : zahmet, sıkıntı.
s. 35 **taân etmek** : aşırı yermek, aşırı çekiştirmek.
tefekkür etmek : düşünmek, fikir yürütmek.
s. 36 **kâm almak** : haz duymak, tad almak.
zinhâr : asla!, sakın!
feraset: anlayışlılık, çabuk sezme.
s. 37 **salavat** : Hz. Muhammed'e edilen dualar.
refika-i muhtereme : saygideğer eş (kadın).
s. 38 **esâmisi okunmak** : adı (önemle) anılmak.
s. 39 **Şâh-ı Acem** : İran Şahı.
âşık maşuk misillu : sevenle sevilen örneği (onlar gibi).
s. 40 **ihtisas** : duygular
şerait : koşullar.
hatmetmek : ezberlemek, bitirmek.
bahusus : özellikle.
seciye : karakter.

iktifa : yetinme.
tebarüz : belirtme.
nümayiş :gösteri.
izhar etmek : göstermek (istek vb.).

s. 41 **câliyet** : yapmacık.
sâniyen : ikinci olarak.
feragat : vazgeçme.
kari : okuyucu.

s. 42 **giriftâr olmak**: yakalanmış olmak, tutulmuş olmak; düşkün olmak.
hâlet-i ruhiye : ruhsal durum.
ifrat : aşırı.

s. 43 **yeknesak** : tekdüze.
belagât : güzel konuşma.

s. 45 **mü'âyim** : ılımlı.
hodgâm : bencil.

s. 48 **nâmübarek kadem** : adımını atar atmaz terslikler yaratan kişi için kullanılan deyim. «Ayağı uğursuz geldi» anlamındadır.

s. 49 **fehvâ** : anlam, kavram.
encâmını hayra tebdil eylesin: sonu hayırlı olsun.
mahal kalmamak : gerek kalmamak.
şair-i mâderzat: anadan doğma şair.
mikap : küp (metre küp gibi).
halâs olmak : kurtulmak.

s. 50 **yevmî** : günlük.
merkep-suvar : eşeğe binmiş.
istikrar peyda etmek : dengeye kavuşmak; denge kazanmak.
varakpâre : kâğıt parçası, pusula, tezkere.
şu mealde : bu anlamda.
izam etmek: abartmak, büyütmek.
antrparantez : parantez içinde. (fr.)
nehârî : gündüze ilişkin; gündüzcü.

s. 51 **intişar** : yayınlama.
istirham : rica.
mahviyet ibraz etmek : alçakgönüllü davranmak.

s. 52 **tesahüp** : sahip çıkma.
icazet : izin, ruhsat.
dercep : cebe koyma (argo).
ehibba : sevgili dostlar.
haber-i beşaret : sevindirici, müştulu haber.

s. 53 **istihfaf** : küçümseme, hor görme.

s. 54 **sâdır** : çıkan (...dan).

s. 55 **tefelsüf** : felsefe yapmak.
meşime-i şeb : gecenin dölyatağı (mecaz).

s. 56 **darbımesel** : atasözü.

s. 57 **bilistifade**: ...den yararlanarak.
ruh cehdi : ruhsal çaba.
ârifane tecahül : bilmezlikten gelme.
tezkere-i âliyane : yüce belge.

s. 58 **sulta** : baskı, otorite.
gayriihtiyarî : elde olmadan.
müntesip: ilgili olan (üye olan).
sabrıcemil : Tanrı vergisi bir acıya katlanma, dayanma.
intâk-ı hakk : Allah söyletmesi.
ab-ı rû : yüz suyu.

s. 59 **mukarrer** : kararlaştırılmış.
nâlâyık : lâyık olmayan.
kesan : kişiler, kimseler.
ithal etmek : içeri almak.
yevmi mübarek Cuma gelicek: kutsal cuma günü gelince.
namazı edâ eyleyüp : namazı kılıp.
müteveccih : yönelen, yönelmiş.
mübeccele : yüce, ulu.
mâdâm-el-hayat : yaşadıkça.
satvet : ezici güç.
yevm-i mezkûr : sözü edilen gün.
revân olmak : yola koyulmak.
ceride-i feride : eşi bulunmaz gazete.
pişgâhında : önünde.
nerdüban : merdiven.
bevvab-ı kezzab : yalancı kapıcı.
serpuşları deste alıp: şapkaları elc alıp.

dâhil-i divân : huzura girmek, huzura kabul edilmek.
misillû : gibi.
te'ifun muhaveresi : telefon konuşması.
diyâr-ı ecnebiye : yabancı ülke.
taamı ekl etmek : yemek yemek.
nâ-gâh : vakitsiz, ansızın.
pertav : atlama, atılma, sıçrama.
Ayâ : acaba.
nân-ı aziz : kutsal ekmek.
hâtırnüvâzlığına bâdetteşekkür: gönül okşayıcı tavrına teşekkürden sonra.
maslahat : iş.
dakk-ı bâb : kapıyı çalmak.
niyet-i fâside : kötü niyet.
rûy : yüz, surat.
malûm-u âlem : herkesin bildiği.
zaman-ı devletlerinde: hükümdarlık yıllarında.
s. 60 **icrası mukarrer** : yapılması kararlaştırılmış.
âlây-ı âzîm: büyük şenlik alayı.
kasr-ı dilnişin : gönüllerde yer tutan kasır.
Evliya-yı atik : Evliya Çelebi.
cümle tafsilatıyla : bütün ayrıntılarıyla.
alay-ı mezkûre : sözü edilen şenlik alayı.
bâde : sonra.
ibka : kalma.
lisan-ı Etrak : Türklerin dili.
kalb : değiştirme.
benâm : ünlü.
derûnunda : içinde.
Fırka-i Halk : C. Halk Partisi.
temâşâ : seyretme.
hünerbâzlık : beceri gösterme.
şano : tiyatroda oyun yeri, sahne.
müdevver : devredilmiş.
ebvab : kapılar.
müntehi : biten, sona eren; son; bir şeyi tamamlayan.
nişân : iz.
kâffesi : tümü, hepsi.
berdelacuz : kocakarı soğuğu.
bedter : çok kötü, beter.
mülâtafa : şakalaşma.
mabeyn : ara; aradaki şey.
herif-i nâşerif : soysuz adam.
vekâyi : olaylar, vakalar
muntazır : bekleyen.
yeddimizdeki : elimizdeki.
encâm : nihayet, sonunda.
vürûd etmek : varmak, gelmek, yetişmek.
vâsıl-ı meclis : toplantıya gelen.
hacil : utanmış, utançtan yüzü kızarmış.
meslek-i mel'un : lânetli meslek.
leblerini : ağızlarını.
kelama âğaz : söze başlama.
icabet bir : kabul ederek.
şadân : sevinçli.
is'af : yerine getirme.
s. 61 **derc etmek** : basmak, yayınlamak.
sülûk : bir topluluğa katılma.
hazırûn: hazır bulunanlar, orada olanlar.
El-kâsibu Habibullah : Allah kazananı sever.
bihimmet-i Hüdâ : Tanrının yardımıyla.
yâr ü ağyâr : dost ve düşman.
bednâm : adı kötüye çıkmış, kötü şöhretli.
s. 62 **cem-i sekene**: oturanların toplamı (tümü).
s. 63 **mütehassis olmak** : duygulanmak.
s. 67 **mukayyet** : göz kulak olan.
rücu etmek : dönmek; geri dönmek; caymak.
fevt : ölüm; kaybetme; kaçırma.
ta-be-sabah : sabaha kadar.
biteviye : sürekli olarak, aynı biçimde.
halt-ı azim : büyük kabahat.
nâmizaç : huysuz.

s. 69 **fikr-i melânetkâre** : hınzırca düşünce.
müdellel: tanıt ile ispatlanmış.
icmal etmek : özetlemek; toparlamak.
huruf masası : Dizimevlerinde basılacak harflerin konduğu masa.
hâne-berduş : evsiz, barksız; yeri yurdu belirsiz.
s. 70 **ifâ-yı vazife** : görevi yerine getirme.
mübaşeret eylemek: başlamak.
veminelgaraib : allah allah!
s. 72 **esbab** : nedenler, sebepler.
s. 74 **meydan-ı suhan**: söz meydanı.
s. 75 **mecburiyet-i elime** : acı veren zorunluluk; yerine getirilmesi gerekli, ama o ölçüde acılı durum.
temennâ : selam verme.
reverans: selam yada teşekkür amacıyla bel kırarak eğilme.
nevzuhur : Yeni türemiş.
s. 76 **istirdat** : geri almak; geri istemek.
muhavvel : havale edilmiş.
memurin-i devlet : devlet görevlileri.
tahkir eylemek : hakaret etmek.
s. 77 **sahavet** : el açıklığı, cömertlik.
kemâl-i tevazu: son derece alçak gönüllülük.
onbirlik : 1930'larda bu deyimle nitelenen ve paketi 11 kuruş olan bir sigara.
hâvî : içeren.
raptetmek : iliştirmek.
s. 78 **tekid etmek** : Bir kez daha yazmak (resmi yazışmalarda).
el işmarı : el işareti.
şahrem şahrem: parça parça.
s. 79 **itâ emri** : ödemelerde «verilsin» emri.
kalubelâdan bu yana : en eski çağlardan beri.
eshâb-ı mesalih : iş sahipleri.
târümar : altüst.
s. 80 **tavaf etmek** : çevresini dolaşmak.
tefekkürat : düşünceler.
müdavim : devam eden, sürekli gelen.
sereneam : başından geçenler; başa gelenler.
s. 81 **hûlûs çakmak** : yaltaklanmak.
s. 82 **zemheri zürafası** : kış aylarında çok ince giyinenler için kullanılan bir deyim.
müntesip : bir yere, bir işe bağlanmış, girmiş olan.
s. 83 **hadid** : öfkeli, hiddetli, titiz.
bigânelik : aldırmazlık.
s. 84 **intihâl** : başka birine ait bir şiiri veya yazıyı kendinin gibi gösterme.
zer-düz : sırmalı.
bâlâ : üzerinde.
teşdid : arapçada bir harfi çift okutan ve «Şedde» denilen bir işaretin adı.
lâyuadd : sayılmaz, sayısız, pekçok.
dendân : diş; arapçada b, t, n, s ve ş gibi harflerin dişi andıran çıkıntıları.
s. 85 **mukaddeme** : giriş, sunuş.
serlevha : başlık.
s. 87 **ağyar** : ötekiler, yabancılar.
ihtira : benzersiz bir şey icat etme.
s. 93 **tahsisat-ı mahsusa** : özel ödenek.
s. 95 **ihtifâl** : anma töreni.
veche : yön.
mücessem : cisimleşmiş; canlı.
menhus : uğursuz.
matla' : kaside veya gazelin ilk beyti.
s. 96 **şerbet-i şahâdet** : şahadet şerbeti.
nûş etmek : içmek.
sahib-huruç: büyük kahraman.
hamasî : kahramanlığa ilişkin.
s. 97 **teganni etmek** : şarkı söylemek.
visâl : buluşma.
s. 99 **irtikâb** : rüşvet yeme, zimmetine para geçirme.

s. 100 **kaim olmak** : yerini tutmak; yerini almak.
aksata : alışveriş.
s. 101 **müstantik** : sorgu yargıcı.
müddeiumumi : savcı.
içtimaiyat : toplumbilim.
adem-i mesuliyet : sorumsuzluk.
s. 104 **vâkıfane** : bilgince.
s. 105 **pürtaksir** : kusurlu, kabahatli.
mehtap etmek : dalga geçmek (argo).
s. 106 **muhavvel** : havale olunmuş, bırakılmış.
istihfam : soru.
s. 108 **anha minha** : şöyle böyle, aşağı yukarı.
müfrit : aşırı.
s. 110 **esbab-ı mucibe** : gerekçe.
s. 114 **çiredest-i ü maharet** : beceride ustalık.
s. 118 **mustatil** : dikdörtgen.
s. 121 **keşşaf** : gizli bir şeyi meydana çıkaran, keşfeden.
s. 124 **müstahase** : fosil.
s. 125 **kabz** : alma, teslim alma.
s. 131 **tel'in** : lanetleme.
intihap edilmek : seçilmek.
s. 138 **cennet-âsâ** : cennet gibi.
şetaret : neşeli olma, şenlik.
serâpâ : tepeden tırnağa.
s. 139 **müraî** : ikiyüzlü.
s. 149 **kâffe** : hep, bütün.
şerh etmek : açıklamak.
s. 151 **tabii** : doğal.
s. 153 **merkez-i sıklet** : ağırlık merkezi.
s. 154 **natıkaperdâzlık**: düzgün ve etkili konuşma.
s. 160 **eş'ar** : şiirler.
fikr-i sabit : saplantı, sabit fikir.
s. 166 **şeklü şemail** : görünüş ve kişilik.
s. 169 **ihatâ** : kuşatma; geniş bilgi. tam kavrayış.
s. 173 **temayül** eğilim.
s. 174 **methü sena** : övüp yüceltme.
günah-ı kebair: büyük günahlar.
s. 175 **mal-i mesruk** : çalınmış mal.
s. 179 **cehtetmek** : çalışmak, uğraşmak.
s. 187 **tarikiyle** : yoluyla.
s. 188 **beray-ı tashih neşri zımmında** : düzeltilerek yayınlanması amacıyla.
s. 189 **mübahase** : görüşme, tartışma.
bâb : kapı.
muhtac-ı himmet : yardıma muhtaç.
s. 196 **muvafakat** : onay verme; olurunu verme.
s. 197 **vârid** : gelen, erişen; akla gelen.
s. 199 **res'en** : doğrudan doğruya.
becâyiş : iki görevlinin kendi istekleriyle görev yerlerini değiştirmeleri.
s. 201 **ihraz** : bir şeyi kazanma, elde etme.
s. 204 **nezahat-ı lisaniye** : dil temizliği.
adâb-ı muaşeret : görgü kuralları.
tefekkürat-ı latife: hoş düşünceler.
idare-i kelâm : durumu sözle idare etme.
akıldan gayri müsellah : kafadan çatlak (argo).
s. 205 **çâk olmak** : yırtılmak.
ferdâ : gelecek.
derdmend : tasalı, kaygılı.
ervah : ruhlar.
hüsn-ü nazar : iyi gözle görme.
s. 209 **malâya'ni meşagil** : boş ve gereksiz işler.
uhdesinden gelmek : üstesinden gelmek.
havfedilmek : korkulmak.
s. 210 **tali-i nasâz** : yar olmayan talih.
ekdar : kederler, acılar.
günagûn : günden güne.
fersudeleşmek : eskimek, aşınmak, yıpranmak.
alesseher : sabah olur olmaz.
kadem-nihâ : ayak basmak.

cânip : yan, taraf, yön.
ferdası gün : ertesi gün.
pişgâh : ön.
çabuksüvar : iyi ata binen.
tesmiye : adlandırma.
mervi : rivayet olunan; başka birinden söylenti olarak duyulup nakledilen.
baade : sonra.
vürud: varma, gelme, yetişme.
cihar-çeşm : dört göz.

s. 210 **intizar** : bekleme.
s. 211 **mütalaahane** : okuma odası, okuma salonu.
s. 217 **sezâ** : uygun, yaraşır.
s. 228 **mefhum** : kavram.
müh'et : süre.
s. 229 **müptela** : bir şeye düşkün, tutulmuş olan.
s. 230 **idare-i beytiye** : ev idaresi.
etmaa : yemekler.
s. 231 **refika-i hayat** : hayat arkadaşı (kadınlar için kullanılır), eş.
muin : yardımcı.
s. 233 **daüssıla** : yurt özlemi, nostalji.
dil-i naşâd : hüzünlü gönül.
s. 239 **tenavül** : yeme içme.
s. 242 **bendegân** : kullar.
s. 246 **gadrolmak** : gadre uğramak; acımasızlığa yada haksızlığa uğramak.
tahteşşuur : bilinç altı.
s. 247 **herzevekillik** : zevzekçe söylemek.
s. 252 **taahhüdat** : taahhütler.
s. 253 **istintak** : sorgu.
s. 254 **kıbal** : ebelik bilgisi ve işi.
s. 256 **sây** : emek.
müverrih : tarihçi.
s. 257 **efsus!** : ne yazık ki!
s. 260 **ezman'ın tebeddülü ile ahkâmın tagayyürü**: zamanın değişmesiyle yargıların da değiştiği.
s. 262 **bâdehû** : daha sonra.
müsahebe : sohbet etme.
s. 263 **efkâr-ı bi-intizar** : beklemeye tahammülü olmayan fikirler.
hakikat-ı âsâr : eserlerin gerçekliliği.
müstefit : faydalanan.
s. 269 **kabil-i kıyas** : karşılaştırılabilir, benzetilebilir.
s. 271 **müftehir** : övünen; şanlı, şerefli.
s. 273 **ahlak-ı hamide** : üstün ahlâk.
s. 277 **tafsil etmek** : uzun uzadıya açıklamak.
s. 279 **vüs'at** : genişlik.
s. 282 **taammüm** : genelleşme.
s. 283 **feragat-i nefs** : kendi çıkarından vazgeçme.
s. 286 **mufassal** : uzun uzadıya anlatılan; ayrıntılı.
s. 290 **eser-i cedid** : Özel boyutlu beyaz kağıt.
s. 291 **caize almak**: Bir büyüğün, şairlerin ona adadıkları yada sundukları yapıtlar için verdiği bahşiş.
s. 293 **iğva** : Baştan çıkarma, şaşırtma.
mürted : İslam dininden dönen kişi.
s. 300 **hayretunî** : şaşkınlıkla.
s. 301 **tecelli**: görünme, Tanrı kudret ve sırrının kişilerde ve eşyada eserinin görünmesi.
s. 303 **şikâr** : av.
s. 304 **eyyam-ı bahar**: bahar günleri.
nesim-i ezhar : çiçek kokulu rüzgâr.
ayb ü noksan : ayıp ve noksan.
s. 305 **bi-izân** : anlayışsız, kavrayışsız.
s. 305 **nar-ı gam** : gam ateşi.
s. 307 **temâşâger** : seyirci.
s. 310 **müşahhas** : şahsı belirtilmiş, ayırdedilmiş; somut.
s. 311 **bâdire** : felaket, bela.
s. 315 **gayri müsellah** : silahsız.
s. 316 **sathî** : yüzeysel, üstünkörü.
s. 319 **mesail-i âliye** : Büyük sorunlar.
s. 321 **mürtekip** : kötü iş yapan, rüşvetle iş gören.
s. 323 **murafaa**: Duruşma, mahkemeye başvurma, getirtme.
s. 234 **siyaset-i âliye** : Devlet politikası, hükümet politikası.

menfaat-i zatiye : kişisel çıkar.
cürm : suç.
s. 325 **garabet** : yabancılık, tuhaflık.
ruz u şeb : gece-gündüz.
s. 330 **tahtelbahir** : Denizaltı.
s. 335 **tenazur** : birbirine bakma, bakışım.
s. 336 **tasannu** : yapmacık.
nikbin : iyimser.
s. 337 **variyet** : Mal varlığı, varlıklı olma.
s. 340 **ihtiyar** : seçme, katlanma, kabul etme, erkinlik.
s. 344 **isnad etmek** : iftira etmek.
s. 347 **mellah** : denizci.
biyâr : yârı, sevgilisi olmayan.
tövbe vü istiğfar : Tanrıdan, tövbe ederek günahlarının bağışlanmasını istemek.
s. 353 **namütenahilik** : sonsuzluk.
s. 367 **firak** : ayrılık, ayrı düşme.
iştiyâk : özlemek.
ihtirak : yanma, tutuşma.
suziş: yanma, dokunma, büyük acı.
iftirak : ayrılma, dağılma, perişan olma.
s. 369 **takarrür**: yerleşme; kararı verilme.
s. 375 **temaşâgâh** : seyir ve gezinti yeri.

Türk Yazarları Dizisi: 11

KEMAL TAHİR'DEN
FATMA İRFAN'A
MEKTUPLAR

Bu yapıtta, büyük romancımız Kemal Tahir'in ilk eşi yazar Fatma İrfan'a 1933 - 1938 yılları arasında yazdığı mektuplar asıllarına tümüyle uygun olarak yer almaktadır.

«Bu mektuplarda salt sevdamız olsaydı, onları yayınlamaz, kimselere göstermezdim. Ama onlarda bugün hâlâ «kan ter içinde» yükseltilmeye savaşılan özgürlük, bağımsızlık ve kardeşlik yapısının temelindeki, yıllar yılı yıkılmış yuvaların taşlarının ve harcındaki kanlı gözyaşlarının öyküleri var.»

Fatma Nafiye Sanhan
F. N. S.